

Atitudine disprețuitoare față de stomac

Coperta de *Gheorghe Marinescu*

I. ILF și E. PETROV

ATITUDINE DISPREȚUITOARE FAȚĂ DE STOMAC

(însemnări, foiletoane, schițe, nuvele, povestiri)

Selecție, prefață și traducere de
ALEXANDRU STARK

Editura UNIVERS
București — 1979

1+1=1

Așadar :
Există *ILF* (Ilia Arnoldovici Feinsielberg)...
Există *PETROV* (Evgheni Petrovici Kataev)...
Dar în primul rînd există *ILFȘIPETROV*.

Nu știm cine a fost în acest dublu concert uluitor vioara întîi și cine a doua. Nu știm și nici nu ne interesează, pentru că sîntem în fața unei sincronizări și sonorități perfecte. Și asta, în ciuda faptului că pînă a se cunoaște (ba chiar în timpul exemplarei lor colaborări) fiecare în parte a scris foarte multe și foarte mult, demonstrînd spre stupefacția tuturor că simbioza ILFȘIPETROV s-a realizat pe baza unor stiluri și modalități literare *complet diferite*.

În privința paternităților de fraze, nici măcar manuscrisele lor nu ne pot dezvălui nimic. Studiindu-le, aflăm — eventual — cine a așternut cuvintele pe hîrtie, nu cine le-a rostit și nici cum se năștea din două minți, din două firi diferite și din două voci o singură propozițiune, cum apărea o singură idee, cum se forma un stil unic.

Nimeni și niciodată nu va putea demola existența unui *singur* scriitor care, încălcînd toate regulile aritmeticii elementare, a realizat acea stranie egalitate oglindită în titlul sub care apar rîndurile de față. Din tot ceea ce s-a scris despre ei, cred că cea mai pregnantă caracterizare le-a dat-o Feuchtwanger : *„Nu am văzut niciodată ca o colaborare să se transforme într-o asemenea unitate creatoare, ca rezultatul unei activități comune să fie atît de închegat"*.

Spre norocul cronicarilor și al istoricilor literari (sau poate spre ghinionul lor) ILF și PETROV au lăsat în urmă tot ceea ce este necesar pentru explicarea vieții, operei și pentru prezentarea laboratorului lor de creație, nelăsînd loc pentru nici un fel de speculații.

Citești ce au scris ei și înțelegi că a fost o viață :

- veselă, dar de multe ori tristă ;

● plină de zbucium, dar şi cu multe clipe de glorie;

● cu suişuri, dar şi cu lunecuşuri dureroase pe toboganul necazurilor.

A fost o viaţă ca viaţa.

Întîmplarea i-a unit pînă şi în modalităţile tragice ale sfîrşitului: unul ucis de tuberculoză în 1937 (ILF), celălalt găsindu-şi sfîrşitul în 1942, în plin război, printre aripile frînte ale unui avion care-l aducea de pe front.

Dacă ai vrea să-i stabileşti scriitorului ILFŞIPETROV un loc în metodica strictă a catalogării, te-ai afla într-o dilemă: clasici sau contemporani? Precum se ştie bine însă, la vremea lor, toţi clasicii au fost contemporani, chiar şi cei care scriau satire. Marea artă a scriitorilor (citeşte: *scriitorului*) este rîsul inteligent. Ei iau în derîdere tot, nu iartă nimic! Dar nu pentru că nu ar avea nimic sfînt pe lume, ci pentru că iubesc lumea şi o vor altfel. Ilf şi Petrov atacă brutal şi genial birocraţia, prostia, nepotismul, ipocrizia, minciuna, răutatea, teatrul şi literatura care se ascund după cuvinte demagogice. Rîsul lor e un rîs inteligent pentru că uneori te mîhneşte, e inteligent pentru că dacă nu te mîhneşte, te face — citind cu sufletul la gură — să meditezi şi să doreşti extirparea răului. Calea aceasta nobilă au străbătut-o mulţi scriitori ai lumii, instalaţi azi cu cinste în fotoliile de orchestră ale Parnasului. Au străbătut-o Cervantes, Swift, Saltîkov-Şcedrin, Voltaire, Gogol, Şalom Alehem, Cehov, Anatol France, Shaw şi Caragiale al nostru. (Permiteţi-mi o paranteză! Nu cred că Ilf şi Petrov au cunoscut opera celebrului înaintaş şi deschizător de drumuri care a fost Ion Luca Caragiale. Este uluitoare însă comunitatea de stil; ea porneşte de la conu Iancu şi poposeşte exact în schiţele, nuvelele şi romanele lui Ilf şi Petrov (luaţi separat sau împreună). Poate că afirmaţia este prea îndrăzneaţă, dar poate că se va găsi un comparatist care să se aplece asupra acestei izbitoare şi impresionante filiaţii).

Deci Ilf şi Petrov au pornit la luptă (grea) împotriva păcatelor omeneşti, militînd pentru frumos, pentru lumină, pentru idee. Dar unii critici mărginiţi ai timpurilor de atunci n-au vrut (de fapt, nu au putut) să le recunoască valoarea. Erau citiţi de milioane de oameni (în timpul vieţii cărţile le-au fost editate de douăsprezece ori. „Scaunul" şi ediţia!), exemplarele se rupeau trecînd din mînă în mînă, Ostap Bander devenise una dintre cele mai populare figuri pe care o născuse literatura satirică, memoria reţinea fraze întregi din scrierile lor şi le folosea ca aforisme, uitînd chiar uneori de provenienţa lor livrescă (oare poate exista o bucu-

rie mai mare pentru un scriitor ?), iar respectivele nonvalori ale criticii literare, din motive care azi nu mai merită dezbătute, n-au reacționat la început în nici un fel. Prima recenzie publicată la multă vreme după apariția celor *Douăsprezece scaune* a fost inserată într-o revistă la rubrica dureros intitulată *Cărți despre care nu se scrie nimic (sic !).*

Trebuie să recunoaștem că momentul în sine are ceva din comicul foiletoanelor ilfpetroviene.

După cum menționează pe drept literații sovietici contemporani, cei înfricoșați de scrierile celebrului duet se temeau ca nu cumva *excepțiile* tipice scoase în evidență de Ilf și Petrov să fie înțelese ca *reguli* tipice, ceea ce nu s-a întîmplat pentru că nu era cazul.

Emitenții acelor stranii idei au fost demult uitați. *In schimb, Ilf și Petrov au rămas și vor rămîne, chiar dacă scrisul lor este consacrat, din punct de vedere temporal, unor vremuri, moravuri și năravuri demult trecute.* In pofida oricăror încercări ale unor minți lipsite de capacitatea de a întrezări flacăra pe care o poate provoca scînteia de geniu, timpul (așa cum o face totdeauna, întrucît la asta se pricepe bine) a dat dreptate LITERATURII.

Dar ce a fost, a fost ! Ființa umană (vorba marelui filozof) *și de aceea* este așezată la un etaj superior al gîndirii pentru că a știut întotdeauna și știe — atunci cînd trebuie și e cazul — să se despartă rîzînd de propriul ei trecut.

De la marele intelectual și om de cultură Lunacearski (el a scris primul articol în care a evidențiat cu mult curaj valoarea celor doi scriitori) și pînă la cursurile universitare, de la sutele de studii și cărți consacrate operei lor pînă la filmele realizate în patru colțuri de lume după romanele și povestirile semnate de ei, Ilf și Petrov au intrat cu pași fermi și zîmbind (e drept, uneori strîmb) în patrimoniul culturii universale.

Iar cînd intră cineva aici...

Autorul acestei subiective selecții de lucrări netraduse pînă acum a încercat să vă ofere, în limita posibilităților, o imagine cît mai fidelă a creației lui Ilf și Petrov, cunoscută la noi prin excelentele traduceri ale romanelor „Douăsprezece scaune" și Vițelul de aur". Pentru a putea urmări procesul intim care a precedat apariția pe lume a multora dintre capodoperele lor, veți face cunoștință chiar de la început (în pofida cronologiei), cu fragmente din carnetele de însemnări ale lui Ilf, o stră-

lucită lecţie de virtuozitate literară şi spirit de observaţie. În legătură cu aceste însemnări mi-aş permite o scurtă digresiune.

Cei doi au fost nedespărţiţi zece ani, au avut aceleaşi preocupări, au trăit aceleaşi gînduri. Concluzia deci nu poate fi decît una (şi posibilă, şi probabilă) : însemnările (adevărate schiţe, ori romane concentrate în cîteva cuvinte, ori vorbe de duh cu ecou peste decenii) poartă, orice s-ar zice, amprenta *ambilor* creatori.

Avînd ferma convingere că lucrurile stau aşa şi nu altfel, (veţi găsi unele însemnări reproduse în scrierile lui Ilf, altele în cele ale lui Petrov, iar unele chiar în lucrările semnate de ambii) sînt încredinţat că şi dumneavoastră veţi ajunge să demonstraţi că, uneori, $1 + 1 = 1$.

Dealtfel, fiţi fără grijă, omenirea, prin cea mai frumoasă parte a ei — cititorii — şi-a autodemonstrat-o, ajungînd la rezultatul aşteptat : a zîmbit. Şi a făcut-o în multe limbi ale mapamondului : de la prima traducere, prezentată în 1929 de celebra editură pariziană „Albin Michel" şi pînă azi, cărţile lor au apărut în engleză, daneză, suedeză, bulgară, italiană, română, slovacă şi tot aşa mai departe numărînd, pînă ajungem la cifra de douăzeci şi cinci.

Lectura care urmează presupune existenţa în fiecare dintre noi a unei imense rezerve de zîmbete : duioase, ironice, amare, gingaşe, triste, vesele, melancolice, zîmbete asemenea operei pe care au lăsat-o Ilf şi Petrov semenilor, dovedind încă o dată (ca să-i parafrazăm tot pe ei) că „mulţi au sărit din baie, dar unul singur a făcut-o genial".

Desigur că oricine are dreptul să pună întrebarea :

— De ce au fost alese tocmai *aceste* pagini şi nu *altele?*

Spre surprinderea unora poate, voi da dreptate fiecăruia care îşi va exprima susmenţionata îndoială. Dar îmi voi permite să pun la rîndu-mi o altă întrebare :

— Aveţi cumva dumneavoastră o soluţie fermecată care ar permite înghesuirea a două mii de pagini *inedite* în trei sute şi ceva ?

Nefiind o ediţie academică, traducătorul a ales criteriul cel mai greu şi cel mai criticabil : cel al preferinţelor subiective. Şi va fi foarte bucuros dacă — prin hotărîrea dumneavoastră — ele vor deveni cît de cît obiective (dacă nu complet obiective, măcar majoritare). Asta însă rămîne de văzut, pentru că sînteţi de-abia la începutul acelei imense plăceri pe nume *lectura.*

După ce veţi face călătoria în acest univers literar aparte al schiţelor şi foiletoanelor, după ce veţi parcurge şi cele două povestiri de amplă respiraţie, „Noua Şeherezadă" şi „Funcţionarul invizibil", care nu rămîn cu nimic în urma celebrelor „Douăsprezece scaune" şi vestitului

„Vițel de aur" (iertată fie-mi încercarea de a influența cititorul, dar și traducătorul este, la urma urmei, un cititor !), ei bine, după aceea veți hotărî !

Cei care au contribuit cu multă tragere de inimă la apariția acestui volum așteaptă (de ce să nu fim sinceri și s-o recunoaștem) cu multă emoție verdictul. Pînă atunci însă, permiteți-ne să vă urăm în litera și spiritul lui ILFȘIPETROV :

— Rîdeți sănătoși și să vă fie de bine !

ALEXANDRU STARK

DUBLĂ AUTOBIOGRAFIE

Este foarte greu să întocmeşti autobiografia autorului celor „Douăsprezece scaune", pentru că autorul s-a născut de două ori: în 1897 şi în 1903. Prima oară autorul a văzut lumina zilei sub înfăţişarea lui Ilia Ilf, iar a doua oară sub cea a lui Evgheni Petrov.

Ambele aceste evenimente s-au petrecut la Odessa.

Iată deci că încă din fragedă copilărie, autorul a început să ducă o dublă existenţă. În timp ce una din jumătăţi se mai răsfăţa în scutece, cealaltă împlinea şase ani şi sărea gardul cimitirului ca să rupă liliac. Respectivul mod paralel de viaţă a continuat pînă în 1925, cînd ambele jumătăţi s-au întîlnit la Moscova.

Ilia Ilf s-a născut în familia unui funcţionar de bancă şi în 1913 a terminat şcoala tehnică. După aceea a lucrat pe rînd şi cu consecvenţă la un birou de proiectări, la centrala telefonică, la o uzină de avioane şi la fabrica de grenade de mînă. Apoi a fost statistician, redactor la revista umoristică „Sindetikon", unde scria versuri sub pseudonim feminin, contabil şi membru al Prezidiului Uniunii poeţilor din Odessa. Făcîndu-şi un bilanţ general de activitate şi constatînd că activitatea literară trage la cîntar mai greu decît cea contabilicească, Ilia Ilf a sosit în 1923 la Moscova. Aici s-a întîlnit cu profesiunea sa adevărată şi probabil definitivă: a devenit scriitor, lucrînd la ziare şi reviste umoristice.

Evgheni Petrov s-a născut în familia unui profesor de liceu; în 1920 a terminat liceul clasic. În acelaşi an a început să lucreze în calitate de corespondent al Agenţiei telegrafice ucrainiene. După aceea, timp de trei ani, a fost inspector la miliţia judiciară. Prima sa operă literară s-a rezumat la procesul-verbal al examinării cadavrului unui bărbat necunoscut. În 1923 Evg. Petrov s-a mutat la Moscova, unde şi-a continuat studiile şi s-a ocupat de ziaristică. A lucrat la diferite

ziare și reviste umoristice. A scris cîteva cărți de povestiri umoristice.

După atîtea aventuri, cele două jumătăți răzlețe au reușit în fine să se unească. Urmarea directă a faptului l-a constituit romanul „Douăsprezece scaune“, scris la Moscova în 1927.

În asemenea cazuri, autorii sînt întrebați de obicei cum fac de scriu împreună. Celor interesați le putem da exemplul cîntăreților care cîntă duete și se simt, totuși, perfect.

După „Douăsprezece scaune“ am dat la lumină povestirea satirică „O personalitate luminoasă“ precum și două serii de nuvele grotești: „Neobișnuitele istorii din viața orașului Kolokolamsk“ și „1001 de zile sau Noua Șeherezadă“

Acum scriem un roman intitulat „Marele combinator“ [1] *și lucrăm la povestirea „Olandezul zburător“* [2]. *Facem parte din grupul literar „Clubul aiuriților“, recent înființat.*

Cu toată această concordanță a faptelor, conduita autorilor poartă uneori amprenta unui profund individualism. Așa de pildă, Ilia Ilf s-a căsătorit în 1924, iar Evghenii Petrov în 1929.

ILIA ILF, EVG. PETROV
Întocmită la 25 iulie 1929
Moscova.

---

[1] Titlul inițial al romanului „Vițelul de aur“ (n.t.).

[2] Povestirea nu a mai fost scrisă. De abia în 1956 au apărut într-o revistă planul ei și cîteva schițe de caractere (n.t.).

În legătură cu gospodăria noastră literară colectivă ni se adresează deobicei întrebări justificate, dar foarte monotone și, în general, rezumate la: „Cum scrieți în doi?“

La început am răspuns detaliat, dînd toate amănuntele. Ba am povestit chiar și cearta care a intervenit între noi în legătură cu dilema: îl omorîm pe Ostap Bender, eroul romanului „Douăsprezece scaune“, sau să îl lăsăm să trăiască? Nu omitem să precizăm că soarta eroului a fost hotărîtă prin tragere la sorți. Am pus într-o zaharniță două hîrtiuțe. Pe una din ele am desenat cu mîna tremurîndă un craniu și două oscioare. A ieșit craniul — și peste o jumătate de oră marele combinator nu mai exista. L-am înjunghiat cu o lamă.

Pe urmă am început să răspundem cu mai puține detalii. Nu mai povesteam cearta. Apoi n-am mai dat nici un amănunt. Și, în cele din urmă am început să răspundem foarte plictisiți:

— Cum scriem în doi? Pur și simplu, scriem în doi! Ca frații Goncourt. Edmond aleargă pe la redacții, iar Jules păzește manuscrisul ca să nu-l fure cunoscuții.

Deodată însă, monotonia întrebărilor a fost întreruptă.

— Ia spuneți-mi, ne-a întrebat un cetățean sever, unul dintre cei care au recunoscut puterea sovietică ceva mai tîrziu decît Anglia și nițel mai devreme decît Grecia, ia spuneți-mi, de ce scrieți voi lucruri care fac lumea să rîdă? Ce e cu rîsul ăsta în perioada de reconstrucție? V-ați pierdut mințile?

După care, foarte supărat, a tot încercat să ne convingă că în momentul actual rîsul este dăunător.

— Nu e bine să rîzi! zicea el. Da, nu se poate să rîzi! Și nici să zîmbești nu e indicat! Cînd văd viața asta nouă, cînd văd progresele pe care le facem, mie nu-mi vine să rîd, îmi vine să mă rog!

— Vedeți dumneavoastră, am protestat amîndoi, noi nu rîdem de dragul rîsului! Țelul nostru este să-i satirizăm exact pe acei oameni care nu înțeleg această perioadă de reconstrucție.

— Satira nu poate fi comică! zise încruntatul tovarăș. Și, apucîndu-l de braț pe un mic meșteșugar-baptist, pe care-l luase drept proletar sută la sută, îl tîrî cu sine acasă. (Urma să-l descrie în niște propozițiuni plicticoase ca să-l introducă apoi în romanul său de șase volume, intitulat „Dar paraziții — niciodată!")

Tot ce v-am povestit nu e o născocire. Să știți că am fi putut născoci ceva mai comic.

Ia să-l lași de capul lui pe un cetățean din ăștia care o tot trag cu aleluia! O să ne trezim că îi va obliga chiar și pe bărbați să poarte văl. Iar el personal va începe încă de dis-de-dimineață să cînte la trîmbiță imnuri și psalmi pentru că numai astfel — zice el — trebuie să contribui la construirea socialismului.

Tot timpul cît am scris „Vițelul de aur", deasupra noastră a fîlfîit imaginea severului cetățean.

— Ce ne facem dacă, din întîmplare, capitolul ăsta o să iasă comic? Ce-o să zică cetățeanul auster?

Pînă la urmă însă am hotărît:

a) să scriem un roman cît se poate de vesel;

b) în caz că severul cetățean va declara din nou că satira nu trebuie să fie hazlie, să-l rugăm pe Procurorul republicii să-l tragă pe susamintitul individ la răspundere penală pe baza articolului care condamnă zevzecia prin efracție.

DIN AMINTIRILE DESPRE ILF

Odată, în timpul călătoriei în America, Ilf şi cu mine ne-am certat. Asta s-a întîmplat în statul New-Mexico, în micuţul orăşel Gallup, în seara aceleiaşi zile pe care am descris-o în capitolul „Ziua ghinioanelor" din cartea noastră „America fără etaje".

Traversasem Munţii Stîncoşi, eram foarte obosiţi. Şi mai trebuia să ne apucăm să batem la maşină corespondenţa pentru „Pravda".

Stăteam în camera tristă de hotel, înregistrînd enervaţi fluierăturile şi dangătele de clopot (în America liniile ferate trec adesea prin oraş, iar locomotivelor li se mai agaţă uneori şi clopote). Tăceam. Doar din cînd în cînd unul din noi spunea : „Ei ? !"...

Scosesem capacul maşinii de scris, hîrtia era pregătită, dar treaba nu se urnea din loc.

La drept vorbind, asta ni s-a întîmplat cu multă regularitate în tot timpul celor zece ani de activitate literară comună. Primul rînd era totdeauna pentru noi cel mai greu din toate.

Trăiam zile chinuitoare. Ne enervam, ne supăram, ne iritam, pe urmă tăceam ore întregi, nefiind în stare să rostim nici un cuvînt. Apoi, brusc, începeam să trăncănim despre ceva care n-avea nici o legătură cu tema noastră, de exemplu despre Liga Naţiunilor sau despre activitatea nesatisfăcătoare a Uniunii scriitorilor. Pe urmă iarăşi tăceam. Ni se părea că sîntem cei mai josnici leneşi din cîţi există pe pămînt, că sîntem nişte nulităţi totale şi idioţi. Ne era greaţă să ne uităm unul la altul.

Şi-atunci cînd starea aceasta chinuitoare ajungea la paroxism, ei bine, exact în momentul acela apăreau primele cuvinte. Erau nişte cuvinte din cele mai obişnuite, cu nimic ieşite din comun. Le pronunţa destul de nesigur unul dintre noi. Celălalt, cu o mutră acră, îl corecta puţin. Le puneam

pe hîrtie. Şi pe loc, toate chinurile noastre luau sfîrşit. Ştiam din experienţă că dacă există prima frază, treaba o să meargă.

Iată însă că în oraşul Gallup din statul New-Mexico, lucrurile nu se urneau cu nici un chip din loc. Primele cuvinte ale corespondenţei nu voiau să se nască. Ne-am certat.

În general, ne certam foarte rar. Şi atunci doar din motive literare (cine mai ştie din cauza cărei întorsături de frază sau a cărui epitet). De data aceasta însă, cearta a fost îngrozitoare : cu ţipete, cu înjurături şi cu învinuiri cumplite. Ori că eram prea nervoşi şi prea surmenaţi, ori că se făcea resimţită boala lui Ilf (deespre care nici el şi nici eu nu ştiam nimic la ora aceea), dar ne-am certat mult timp, vreo două ore. Cînd deodată, fără să ne fi înţeles, am început să rîdem. Era ciudat, era caraghios, era incredibil ! Şi totuşi noi rîdeam. Nu cu hohote isterice, nu nechezam, nu era rîsul acela nervos, după care trebuie să iei picături de valeriană, era un rîs foarte obişnuit, aşa-numitul rîs sănătos. Pe urmă, ne-am mărturisit reciproc şi simultan că, de fapt, ne gîndisem simultan la unul şi acelaşi lucru : noi nu avem voie să ne certăm ! N-ar avea nici un rost, pentru că tot nu ne-am putea despărţi. Un scriitor, care există de zece ani şi care a publicat cinci cărţi, nu poate să dispară doar pentru că părţile lui componente s-au certat ca două muieri care se ciondănesc în bucătăria comună în jurul unui primus.

Seara aceea din oraşul Gallup, începută sub auspicii atît de îngrozitoare, s-a terminat cu o discuţie sinceră, de la suflet la suflet.

A fost cea mai deschisă discuţie din toate cîte le-am avut în anii îndelungatei noastre prietenii pe care nimic nu a putut-o umbri. Fiecare şi-a exprimat gîndurile şi sentimentele sale cele mai tainice. Remarcasem mai demult (cam din perioada în care lucram la finalul celor „Douăsprezece scaune“) că, uneori, rostim concomitent un cuvînt sau o frază. De obicei, renunţam la acel cuvînt şi începeam să căutăm un altul.

— Dacă doi oameni găsesc în acelaşi timp acelaşi cuvînt, zicea Ilf, înseamnă că poate fi găsit foarte uşor şi de un al treilea, şi de un al patrulea... Deci este prea la înde-

mînă. Nu te lenevi, Jenea, hai să găsim altul ! E greu... Dar cine a spus că e uşor să faci literatură ?

Odată, la rugămintea unei redacţii, am alcătuit o autobiografie umoristică care conţinea însă mult adevăr. Iat-o :

„E tare greu de scris în doi. E de presupus că fraţilor Goncourt le-a fost mai uşor... Erau, totuşi, fraţi. Pe cînd noi nu sîntem nici măcar rude. Şi nici de aceeaşi vîrstă. Ba chiar de naţionalităţi diferite : în timp ce unul e rus (enigmatic suflet slav), celălalt e evreu (enigmatic suflet evreiesc).

Prin urmare nu ne e deloc uşor să lucrăm !

Şi cel mai dificil lucru pentru noi e să ajungem la acea clipă de armonie în care ambii autori să se aşeze, în fine, la masa de lucru.

S-ar părea că toate sînt pregătite : masa am acoperit-o cu un ziar ca să nu murdărim faţa de masă, călimara e plină ochi, în camera de alături cineva zdrăngăne cu un deget la pian, încercînd să combine o romanţă, un porumbel priveşte pe fereastră, hîrtiile cu convocări la diverse şedinţe au fost rupte şi aruncate... Nu ne rămînea decît să ne aşezăm şi să scriem !

Eh, aici începe nebunia !

În timp ce unul e plin de energie creatoare, arzînd de dorinţa de a da omenirii o nouă capodoperă sau cel puţin, conform expresiei curente, o frescă atotcuprinzătoare, celălalt (Ooo ! enigmaticul suflet slav !) stă tolănit pe divan cu picioarele în sus şi citeşte istoria bătăliilor navale, susţinînd că e grav bolnav (după toate probabilităţile chiar pe moarte).

Se întîmplă şi altfel.

Sufletul slav se ridică brusc de pe patul de suferinţă şi declară că nicicînd nu a fost cuprins de o asemenea stare creatoare, fiind gata să lucreze toată noaptea. Dacă sună telefonul — nu va răspunde, dacă prietenii bat la uşă — afară cu ei ! Să scriem, să scriem şi nimic altceva ! Vom fi harnici şi înflăcăraţi, vom trata cu grijă subiectul, vom dezmierda predicatul, vom fi gingaşi cu oamenii şi severi faţă de noi înşine !

Dar celălalt coautor (Ooo ! enigmaticul suflet evreiesc !) nu vrea să lucreze, nu poate. Vedeţi dumneavoastră, el n-are în clipa aceea inspiraţie. Trebuie să aşteptăm. Şi, în general,

el ar dori să plece spre Extremul orient pentru a-şi lărgi orizontul de cunoaştere.

Pînă cînd îl convingi să nu întreprindă acest pas pripit, trec cîteva zile. E greu, foarte greu !

Unul e sănătos, celălalt e bolnav. Bolnavul se însănătoşeşte, sănătosul se duce la teatru. Sănătosul se întoarce de la teatru, şi află stupefiat că bolnavul a organizat o mică destindere pentru prieteni, un bal cu gustări reci la botul calului. Iată însă că, în fine, petrecerea se termină. Activitatea în doi ar putea începe. Dar sănătosului i se scoate o măsea, aşa că acum el devine cel bolnav. Şi suferă într-aşa un hal, de parcă nu i-au extras o măsea, ci un picior. Asta nu-l împiedică însă să continue lectura istoriei bătăliilor navale.

E de neînţeles cum de scriem în doi !"

Într-adevăr ! A scrie în doi nu este de două ori mai uşor, cum ar putea să pară ca rezultat al unei simple operaţii aritmetice, este de zece ori mai greu. Nu era o simplă unire de forţe, ci o continuă luptă între două forţe, o luptă istovitoare, dar în acelaşi timp rodnică. Ne ofeream reciproc întreaga noastră experienţă de viaţă, gusturile literare, spiritul de observaţie, toate rezervele de idei. Nu dădeam însă nimic fără luptă. În lupta aceasta experienţa noastră era supusă îndoielilor : ne ironizam (tot reciproc) gusturile literare, ideile le socoteam proaste, iar observaţiile de viaţă le categoriseam ca superficiale. Ne supuneam permanent unei critici aspre şi cu atît mai supărătoare, cu cît critica era servită într-o formă umoristică. La masa de lucru nu ştiam ce-i aceea mila !

La un moment dat, am început să remarcăm că, din ce în ce mai des, rosteam acelaşi cuvînt în acelaşi timp. În majoritatea cazurilor era într-adevăr cuvîntul util, necesar, care nu se afla aici, la îndemîna oricui, ci undeva, acolo departe, greu de găsit. Şi cu toate că îl rostisem amîndoi, mă îndoiesc că ar fi putut trece prin cap şi unui al treilea sau al patrulea. Iată cum ne-am format un stil unitar şi un gust literar comun. Eram în prezenţa unei simbioze spirituale depline.

Iată despre ce am discutat în seara aceea.

Tot atunci ne-am mărturisit că retrăim acelaşi simţămînt de nesiguranţă în forţele noastre proprii : ar putea oare vre-

unul dintre noi să scrie singur măcar un rînd ? Un an mai tîrziu am publicat ultima noastră scriere de amploare „America fără etaje". Era totodată prima pe care o realizasem separat : douăzeci de capitole Ilf, douăzeci eu şi şapte împreună, după sistemul vechi. Ne-am convins că temerile noastre fuseseră zadarnice.

Dar atunci, la Gallup, fusesem sinceri, tandri şi foarte alarmaţi.

Nu-mi mai amintesc care din noi a rostit fraza aceasta :

— Ar fi bine, cîndva, să murim împreună într-o catastrofă aviatică sau într-un accident de automobil. În felul acesta n-ar fi posibil ca unul din noi să asiste la propria-şi înmormîntare...

Mi se pare că Ilf a spus-o. Sînt convins că în momentul acela ne gîndeam la acelaşi lucru : va veni oare clipa în care unul din noi va fi nevoit să rămînă singur în faţa maşinii de scris ? În cameră o să fie linişte şi pustiu, iar el va trebui, totuşi, să scrie...

Peste trei săptămîni, într-o zi călduroasă şi luminoasă de ianuarie, ne plimbam prin vestitul cimitir din New Orleans. Priveam straniile morminte supraetajate. Ilf era foarte palid şi gînditor. Pleca des de lîngă mine şi o lua pe aleile formate din rînduri monotone de morminte din cărămidă înălbită. După cîteva clipe, se întorcea şi mai trist, şi mai neliniştit.

Seara, la hotel, cu faţa crispată de durere, Ilf îmi spuse :

— Jenea, voiam demult să vorbesc cu tine. Mi-e foarte rău ! De zece zile mă doare pieptul. Mă doare fără întrerupere, zi şi noapte. Nu mă lasă nici un moment ! Azi, cînd ne-am plimbat prin cimitir, am tuşit şi am văzut sînge. Pe urmă, toată ziua a fost sînge. Vezi ?

A tuşit şi mi-a arătat batista.

După un an şi trei luni, la 13 aprilie 1937, la ora douăzeci şi două treizeci şi cinci, Ilf a murit.

2

Iată-mă acum singur în faţa maşinii de scris la care Ilf şi-a bătut în ultimul an de viaţă uimitoarele sale însemnări. În cameră e linişte şi pustiu, iar eu trebuie să scriu. Pentru prima oară în loc de obişnuitul cuvînt „noi", scriu cuvîntul rece şi gol „eu" şi-mi amintesc de tinereţea noastră.

Cum a fost?

Amîndoi ne-am născut și am crescut la Odessa, dar ne-am cunoscut la Moscova.

În 1923, Moscova era un oraș murdar, neglijat și dezordonat. Era sfîrșit de septembrie... Plouase... Fusese prima ploaie de toamnă și pe străzile pietruite apăruse o mîzgă care avea să țină pînă la primul îngheț. La „Ohotnîi riad" și la „Objornîi riad"[1] se instalaseră comercianții particulari. Căruțele huruiau, paiele se rostogoleau peste tot... Din cînd în cînd se auzea fluierul unui milițian... Negustorii fără autorizație o porneau încet și nerușinat spre stradelele laterale, lovind trecătorii cu coșurile și tarabele lor. Moscoviții îi priveau cu dispreț. Și într-adevăr, e dezgustător să vezi alergînd pe stradă un bărbos în toată firea, cu fața roșie și cu ochii ieșiți din orbite.

Lîngă cazanele cu asfalt fierbinte se învîrteau copii fără căpătîi. Din loc în loc stăteau birjarii cu trăsurile lor stranii: roți foarte înalte și banchete strîmte pe care cu greu puteau să încapă două persoane. Birjarii ăștia din Moscova păreau niște pterodactili cu aripi de piele crăpată. De fapt, erau niște ființe înapoiate și pe deasupra niște bețivi.

Milițienilor li se dăduseră în anul acela uniforme noi: mantale negre și căciuli ca niște plăcințele, din blană artificială gri, cu calota din postav roșu. Oamenii erau foarte mîndri de noua lor uniformă. Dar mai mult decît orice se mîndreau cu bastonașele roșii cu care dirijau circulația defel animată a orașului.

După anii de foamete, Moscova începea să mănînce mai pe săturate. În locul modului vechi de trai, pe cale de dispariție, se crea unul nou. În capitală veniseră o mulțime de tineri din provincie cu certa intenție de a cuceri marele oraș. Ziua se înghesuiau la „Forțele de muncă". Nopțile și le scurtau prin gări și pe băncile din parcuri. Cei mai fericiți dintre cuceritori se aranjau pe la rude și cunoscuți. Sumbrele coridoare ale marilor locuințe din Moscova erau supraaglomerate de rudele din provincie care dormeau pe tot felul de cufere și lăzi.

---

[1] „Pasajul vînătorilor" și „Pasajul mîncăilor", două centre comerciale cunoscute din vechea Moscovă (n.tr.).

Ilf a avut noroc. A intrat să lucreze la ziarul „Gudok" şi a căpătat o cameră la căminul tipografilor de pe strada Cernîşevski. Trebuia să ai multă fantezie şi experienţă în domeniul petrecerii nopţilor pe coridoare pentru a numi cameră această suprafaţă infimă de decimetri pătraţi, mărginiţi de o jumătate de fereastră şi de trei despărţituri din placaj simplu. În respectivul perimetru încăpea doar o saltea pusă pe patru cărămizi. Ba nu ! Încăpea şi un scaun.

Mai tîrziu, cînd Ilf s-a însurat, respectivelor elemente de mobilier li s-a adăugat un primus. Peste patru ani descriam locuinţa aceasta în romanul „Douăsprezece scaune" (capitolul intitulat *Căminul „Călugărul Berthold Schwartz"*).

Nu-mi pot aminti unde şi cînd l-am cunoscut pe Ilf. Momentul ca atare mi-a dispărut complet din memorie. Nu-mi amintesc nici de inflexiunile frazei lui, nici de voce sau de intonaţie şi nici de maniera lui de a discuta. Îi văd chipul, dar nu realizez restul.

Îmi aduc aminte perfect de încăperea unde se aranja pagina a patra a ziarului „Gudok". Aici se prelucrau (în sensul cel mai crud al cuvîntului) materialele corespondenţilor voluntari. În dreptul ferestrei, la două birouri lipite unul de altul, lucrau patru redactori. Ilf şedea în stînga. Avea douăzeci şi şase de ani şi era un tip foarte ironic. Purta *pince-nez* fără ramă, cu lentile mici şi groase. Faţa, tot timpul îmbujorată, era puţin asimetrică şi aspră. Purta ghete roşii cu vîrfuri ascuţite. Şedea cu picioarele întinse sub masă şi scria ceva în grabă. După ce-şi termină de redactat însemnarea, se gîndi cîteva clipe, puse titlul şi o aruncă cu o oarecare neglijenţă şefului de secţie, care stătea în faţa lui. Ilf dădea titluri comice şi cu totul neaşteptate. Mi s-a întipărit în memorie unul : „Şi măgarul mişcă din urechi". Însemnarea se încheia destul de sumbru : „La tribunal cu el !"

În camera paginii a patra se instaurase o atmosferă foarte plăcută, oamenii erau spirituali, glumeau tot timpul. Cel care pica în mediul acela începea s-o ia pe calea ironiilor, dar în majoritatea cazurilor devenea el însuşi ţinta înţepăturilor. Lucrătorii celorlalte secţii ale ziarului se cam temeau de glumeţii înverşunaţi de la „a IV-a" care te duceau uneori la disperare.

Motive de teamă erau destule. Pe unul din pereţi, băieţii agăţaseră o foaie imensă de hîrtie şi lipeau acolo tot felul

de scăpări sau „șopîrle" gazetărești: titluri stupide, fraze agramate, desene și fotografii nereușite.

Foaia aceasta înfricoșătoare se numea: „Muci și suspine".

3

Cum de s-a întîmplat să scriem împreună? Să zic că a fost doar hazardul la mijloc, ar fi prea simplu. Ilf nu mai există, așa că nu voi ști niciodată la ce s-a gîndit atunci cînd am început să lucrăm împreună. Cît despre mine, pot spune că nutream pentru el un sentiment de imens respect și uneori chiar de admirație. Eram mai tînăr cu cinci ani. Ilf era foarte timid, scria puțin și niciodată nu voia să arate ce a scris. Cu toate acestea, eram gata să-l recunosc drept maestrul meu. În acea perioadă gusturile lui literare mi se păreau perfecte. Iar curajul opiniilor lui mă entuziasma pur și simplu. Dar noi mai aveam un maestru, un maestru ca să zic așa întru ale profesiei: fratele meu, Valentin Kataev. Pe timpul acela și el lucra la „Gudok" ca foiletonist și semna cu pseudonimul „Starik Sabbakin"[1]. În această calitate își făcea des apariția pe la pagina a patra.

Odată a intrat spunînd:

— Vreau să devin un Dumas-tatăl sovietic!

Această declarație arogantă nu a produs cine știe ce impresie în secție. Pe lîngă cele pe care le puteai auzi aici, pretenția lui Kataev era floare la ureche.

— Și ce v-a venit așa, hodoronc-tronc, să deveniți Dumas-tatăl? întrebă Ilf.

— Pentru că, dragul meu Iliușa, a venit demult timpul să deschidem un atelier al romanului sovietic, răspunse „Bătrînul Cîinnneanu". Eu o să fiu Dumas-tatăl și voi o să fiți „negrii" mei. Eu o să vă dau teme, voi veți scrie romane și tot eu o să vi le corectez. Voi trece o dată — de două ori cu mînă de maestru pe manuscrisele voastre, și gata! Ca Dumas-tatăl! Eh, care ești amator? Fiți atenți însă, am de gînd să fiu foarte sever!

Am glumit ce-am glumit pe tema transformării „Bătrînului Cîinnneanu" în Dumas-tatăl și a trecerii noastre pe post de „negri", dar pe urmă am început să discutăm serios.

---

[1] În traducere aproximativă: Bătrînul Cîinnneanu (n. tr.).

— Am o temă excelentă, zise Kataev : nişte scaune. Închipuiţi-vă că într-un scaun sînt ascunşi bani şi că banii trebuie găsiţi. Oare ăsta nu e un roman de aventuri ? Mai am şi alte temuşoare... Zău, acceptaţi ! Serios ! Un roman să-l scrie Ilia şi celălalt Jenea.

A trîntit repede un foileton în versuri despre un ţap pe care un şef de la căile ferate l-a transportat într-un compartiment de clasa a II-a, a semnat „Bătrînul Cîinnneanu" şi a plecat în grabă. Ilf şi cu mine am ieşit din cameră şi-am început să ne plimbăm pe nesfîrşitul coridor al Palatului muncii.

— Ei, ce zici, ne-apucăm să scriem ? întrebai.

— Putem încerca, răspunse Ilf.

— Hai să începem imediat ! Dumneata un roman, eu altul. La început, facem împreună planurile pentru ambele romane.

Ilf se gîndi.

— Şi ce-ar fi să scriem împreună ?

— Adică ?

— Foarte simplu ! Vom scrie împreună un singur roman. Mi-a plăcut chestia cu scaunele. Deştept băiat „Cîinnneanu".

— Cum asta „împreună" ? Pe capitole ?

— Ba nu, răspunse Ilf, să încercăm să scriem împreună simultan. Fiecare rînd împreună. Înţelegi ? Unul va scrie, iar celălalt va sta alături. Adică vom compune romanul împreună.

În ziua aceea am luat masa la cantina Palatului muncii şi-apoi ne-am întors la redacţie ca să facem planul romanului. În clădirea aceea imensă şi pustie rămăsesem doar noi doi şi paznicii de noapte. De tavan atîrna un bec foarte slab. Hîrtia roz, care acoperea birourile, era plină de pete de cerneală. Nemiloşii glumeţi de la pagina a patra o mîzgăliseră toată cu desenele lor. Teribila foaie „Muci şi suspine" se afla la locul ei.

Cîte scaune trebuie să fie ? Evident că o garnitură completă, douăsprezece bucăţi. Ne-a plăcut titlul : „Douăsprezece scaune". Am început să improvizăm. Am căzut repede de acord că nu scaunele vor constitui fundamentul romanului, ele vor fi doar un punct de pornire, un pretext, pentru a prezenta viaţa. Am alcătuit planul provizoriu al romanului într-o singură seară şi a doua zi l-am arătat lui Kataev.

Dumas-tatăl l-a aprobat, a spus că pleacă la mare şi ne-a cerut ca pînă la înapoierea lui, adică peste o lună, prima parte să fie gata.

— Atunci îl voi parcurge cu mîna mea de maestru, promise el.

Am început să scîncim.

— Valea, parcurge-l cu mîna dumitale de maestru acum, îi zise Ilf. Adică planul.

— Lasă, lasă, voi sînteţi „negrii", voi trebuie să trudiţi !

Şi a plecat. Iar noi am rămas. Era prin august sau septembrie 1927.

Aşa au început serile noastre din redacţia pustie. Acum nu-mi pot aminti deloc cine ce frază a spus, cine şi cum a corectat-o. La drept vorbind, nu a existat nici o frază care să nu fi fost discutată şi schimbată într-un fel sau altul, nu a existat nici un gînd sau idee care să nu fi fost prinse din zbor. Dar prima frază a romanului a rostit-o Ilf. Asta o ţin bine minte.

După o scurtă ciondăneală, s-a hotărît că eu voi ţine tocul în mînă. Ilf m-a convins că am un scris mai frumos.

M-am aşezat la masă. Cum începem ? Conţinutul capitolului îl ştiam. Cunoşteam şi numele eroului — Vorobianinov. Ne hotărîsem să-i atribuim trăsăturile de caracter ale unui unchi al meu de-a doua spiţă, preşedinte de Zemstvă [1] judeţeană. Găsisem şi numele soacrei — madam Petuhova, şi al agenţiei de pompe funebre — „Bine aţi venit !" Ceea ce nu ştiam încă era cum va suna prima frază. A trecut o oră. Fraza nu se năştea. Adică fraze existaseră ele multe, dar nu ne plăceau. Nici lui Ilf, nici mie. Pauza aceasta prelungită devenise apăsătoare. Deodată, văd că faţa lui Ilf se face serioasă, că nu se mai învîrte prin cameră şi numai că-l aud :

— Hai să începem simplu şi după moda veche : „În oraşul X., reşedinţă de judeţ". La urma urmei, nu e important cum începi, important e să începi !

Şi aşa am început !

În momentul respectiv am încercat o senzaţie care nu ne-a mai păsărit niciodată. Senzaţia greului. Ne era foarte

---

[1] Administraţie locală în Rusia ţaristă, aleasă de nobilime şi clasele avute (n. tr.).

greu să scriem. Lucram la ziar, la reviste umoristice şi lucram cu multă conştiinciozitate. Ştiam din copilărie ce înseamnă munca, dar niciodată nu ne trecuse prin minte cît de greu e să scrii un roman. Dacă nu m-aş teme să par banal, aş spune că scriam cu sînge. Plecam de la Palatul muncii pe la două-trei noaptea. Eram ameţiţi şi aproape sufocaţi de fumul ţigărilor. Ne întorceam acasă pe străzile ude şi pustii, scăldate în lumina verzuie a felinarelor cu gaz, şi nu eram în stare să scoatem nici un cuvînt.

Uneori ne cuprindea disperarea.

Oare va veni cîndva clipa în care manuscrisul va fi în fine gata şi îl vom putea duce cu sania ? Pentru că va ninge... Minunat trebuie să fie probabil sentimentul pe care ţi-l dă o treabă terminată !... Să ştii că nu mai ai nimic de făcut !...

Cu toate astea, prima parte am terminat-o la timp.

O sută patruzeci de pagini într-o lună. Nu era încă un roman, dar ne aflam în faţa unui manuscris, vedeam cu ochii noştri un teanc mărişor de file cu rînduri îndesate. Nu avusesem niciodată o cantitate atît de impozantă de hîrtie scrisă. Răsfoiam cu satisfacţie manuscrisul, controlam tot timpul dacă numerotarea este bună şi nu mai terminam cu calculele : cîte semne sînt într-un rînd, înmulţeam cifra cu numărul rîndurilor dintr-o pagină, iar apoi înmulţeam cu numărul paginilor. Aşa era ! Nu greşisem ! În prima parte erau într-adevăr şapte coli de autor şi fiecare coală conţinea 40.000 de semne minunate şi micuţe (inclusiv virgulele şi liniuţele de dialog).

I-am dus cu mare pompă manuscrisul lui Dumas-tatăl, care venise între timp de la mare. Nu ne puteam da seama dacă scrisesem bine sau nu. Să ne fi zis Dumas-tatăl, alias „Bătrînul Cîinnneanu“, alias Valentin Kataev, că i-am adus o aiureală, nu ne-am fi mirat deloc. Eram pregătiţi să auzim cele mai îngrozitoare lucruri. El a citit însă manuscrisul, a parcurs toate cele şapte coli în prezenţa noastră, şi ne-a spus foarte serios :

— Să ştiţi că mi-a plăcut ceea ce aţi scris. După părerea mea, sînteţi nişte scriitori perfect formaţi.

— Şi cum rămîne cu mîna de maestru ? întrebă Ilf.

— Ia nu mai faceţi pe modeştii ! Puteţi să vă lipsiţi de Dumas-tatăl. Continuaţi să scrieţi singuri ! Ascultaţi-mă pe mine. Cartea o să aibă succes !

Am continuat să scriem.

Ostap Bender fusese gîndit inițial ca o figură secundară, un personaj de fapt episodic. Pregătisem pentru el o expresie pe care o auzisem la un cunoscut de-al nostru, mare biliargiu : „Cheia de la casa cu bani". Dar Bender a început treptat să iasă din cadrul pe care i-l pregătisem. Curînd n-am mai putut-o scoate la capăt cu el. Spre sfîrșitul romanului îl tratam ca pe un om în carne și oase, adesea ne supăram pe el pentru impertinența cu care se strecura în aproape fiecare capitol.

E adevărat că ne-am certat dacă să-l omorîm sau nu. Într-adevăr, pregătisem două hîrtiuțe (pe una desenasem un cap de mort și două oscioare încrucișate). Soarta marelui combinator a fost hotărîtă prin tragere la sorți. Ulterior am regretat enorm această nechibzuință a cărei explicație putea fi găsită doar în tinerețea noastră și în resursele noastre prea mari de veselie.

Momentul pe care-l visasem a sosit în luna ianuarie 1928. Aveam în față un manuscris atît de gros, încît ne-au trebuit două ore ca să calculăm numărul de semne. Dar ce muncă plăcută a fost !

Am pus manuscrisul într-un dosar.

— Și dacă o să-l pierdem ? întrebai eu.

Ilf se alarmă.

— Știi ce, zise el, să scriem un anunț ! Ilf luă o foaie de hîrtie pe care scrise : „Găsitorul este rugat să-l înapoieze pe adresa..." și o lipi grijuliu pe partea interioară a copertei.

Totul s-a petrecut așa cum visasem. Ningea. Stînd ceremonios în sanie, duceam manuscrisul acasă. Dar în noi nu exista nici senzația de libertate, nici de ușurare. Nu ne simțeam eliberați. Dimpotrivă ! Trăiam un sentiment de neliniște și îngrijorare. Ne vor publica romanul ? O să placă ? Și dacă-l vor publica și o să placă, va trebui, probabil, să scriem un altul. Sau poate o povestire.

Crezusem că grijile noastre vor lua sfîrșit. Ele însă de abia începeau.

4

Am lucrat împreună zece ani, ceea ce reprezintă o perioadă foarte lungă. În literatură, zece ani înseamnă aproape

o viață. Aș vrea să scriu un roman despre acești zece ani, despre Ilf, despre viața și moartea lui, despre clipele în care scriam împreună, despre călătoriile și întîlnirile noastre cu oamenii, despre marile schimbări intervenite în țară în acești zece ani și despre modul în care, odată cu țara ne-am schimbat și noi. Poate că, cu timpul, voi reuși să scriu o astfel de carte. Pînă una alta însă, aș vrea să scriu cîteva rînduri despre carnetele de însemnări ale lui Ilf, cele care ne-au rămas după dispariția lui.

— Notează neapărat, spunea el adesea, totul trece, totul se uită. Înțeleg că nu prea ai chef să notezi. Vrei să caști ochii, nu să notezi. Și-atunci trebuie să te autoconstrîngi !

Adesea nu reușea nici el s-o facă. Se întîmpla ca un carnet de însemnări să-i zacă cu lunile prin buzunare. Iar cînd schimba haina și trebuia să noteze ceva, bineînțeles că nu-și găsea carnetul.

— Nu-i bine, nu-i bine, zicea Ilf, trebuie neapărat să notez !

Trecea ce mai trecea, și Ilf apărea cu un alt carnet de însemnări. Îl privea cu satisfacție, îi mîngîia solemn cu palma coperta de carton sau de mușama, îl punea în buzunarul de la piept al hainei iar expresia feții lui te făcea să crezi că de acum încolo va nota în fiecare zi, că și noaptea se va scula ca să facă însemnări. Un timp carnețelul era într-adevăr scos mai des din buzunar, pe urmă venea o perioadă de răcire a entuziasmului, carnețelul era uitat în haina veche și Ilf aducea cu mare pompă altul nou.

Odată, la rugămințile insistente ale lui Ilf, nu știu care redacție sau editură i-a dăruit un registru de contabilitate, cu o hîrtie groasă și lucitoare, liniată cu albastru și roșu. Registrul îi plăcea foarte mult. Îl tot închidea și-l deschidea, studia cu atenție liniile rubricilor și spunea :

— Aici trebuie notat totul ! Cartea vieții... Uite aici, în dreapta, nume comice și detalii. La stînga — subiecte, idei și gînduri.

Ilf își ironiza propriile înclinații. Fără îndoială că îndrăgea registrul acela gros pe care-l socotea purtătorul unei idei foarte lăudabile : să notezi totul. Dar în același timp, știa bine că nu-și va putea impune niciodată să noteze zilnic, și încă toată viața. De aceea, chestia cu registrul o lua în glumă. Treptat, atracția pentru registru a scăzut și în pa-

ginile lui au început să apară fel de fel de desene sau schițe neglijente, care repetau de zeci și chiar sute de ori cine știe ce profil, o pălăriuță cu pană sau o cămilă ciudată cu cincisprezece cocoașe („cămila autobuz", cum o numea Ilf).

Ilf a lăsat multe carnete de însemnări. Unele sînt scrise doar pe jumătate, altele nici pe sfert, iar în unele nu găseai decît două-trei pagini completate. Celelalte erau goale ori acoperite cu desene.

În 1925 nu scriam încă împreună și preocuparea lui principală era ziaristica.

Redacția îl trimisese în Asia Centrală. Era prima lui călătorie mare. Ulterior își va aminti adesea și cu multă satisfacție de ea.

Descifrînd carnetele lui Ilf, am găsit însemnări care demonstrau cît de sever, ba chiar cît de necruțător era el față de propriile sale gusturi literare. Ilf cerea scriitorului precizie, capacitatea de a aduna și de a avea o rezervă permanentă de observații asupra vieții, de întorsături neașteptate de frază și de expresii interesante.

O povestire auzită întîmplător în tren, o frîntură de peisaj apărut la geamul vagonului, culoarea cerului sau a mării, forma unui copac sau descrierea unui animal — iată conținutul însemnărilor lui de început.

Asta era, dacă se poate spune așa, bucătăria lui scriitoricească.

Mai tîrziu, lucrînd împreună, înainte de a începe să scriem cartea plănuită, adunam pe foi separate de hîrtie tot felul de impresii, subiecte și idei. Repet, acum mi-e imposibil să stabilesc cine a spus și ce a spus. Dar unele lucruri Ilf le extrăgea din carnetele lui de însemnări, cerîndu-mi și mie același lucru.

În timpul ultimei noastre călătorii prin America am cumpărat o mașină de scris. Pe Ilf îl pasiona bătutul la mașină. Îi plăcea operația în sine. În prima seară (eram la New-York), s-a așezat să scrie, de fapt, să-și transcrie, însemnările. Intenționa să facă asta în fiecare zi. Dar călătoria a fost atît de obositoare, încît pentru jurnal nu i-au mai ajuns nici timpul și nici puterile.

Întorcîndu-se la Moscova greu bolnav, Ilf a revenit la ideea carnetelor și a început să noteze cu regularitate. Nu ținea un jurnal zilnic, ci făcea niște însemnări scurte și in-

dependente. În ultimul an de viață a bătut la mașină cam vreo patruzeci de pagini cu însemnări. Le scrisese în primăvara lui 1936 la Ostafievo și la Koreiza și-apoi în vară, la vila de lîngă Moscova. În toamnă, le-a scris la Forosa, iar în iarna lui 1936—37 la Moscova.

Aceste ultime crochiuri (erau scrise direct la mașină, îndesat, la un rînd) nu reprezentau doar o simplă „bucătărie de scriitor". După părerea mea, ele pot fi socotite o lucrare literară de mare valoare. O lucrare tristă și plină de poezie.

Ilf știa că e pe moarte. De aceea, ultimele lui rînduri sînt atît de triste. Era timid și nu-i plăcea deloc să apară în prim plan.

— Știi, Jenea, îmi spunea, fac parte dintre acei oameni care intră totdeauna ultimii pe ușă.

Doar în două rînduri, Ilf amintește de boala lui :

„...de fiecare dată cînd mă gîndesc la nenorocirea ce mi s-a întîmplat, mă cuprinde tristețea".

„O seară de primăvară atît de feroce și de înghețată, încît mi se face frig și groază în suflet. Cumplit ghinion mai am."

Asta a fost tot ce a scris despre sine.

I. ILF...

...despre idei, despre pietoni, despre caraghioşi, primăvară şi şedinţomani

CARNETE DE ÎNSEMNĂRI

(fragmente)

● Oficiul de ambalaje rapide „Rapambá".

● Berăria „La Babilon".

● Cantina-restaurant „Aroma".

● Şeful unei instituţii a cumpărat un tablou. După aceea a convocat un consiliu artistic pentru a-i stabili gradul de uzură.

● Îşi şterge faţa cu lozinci.

● O nuvelă despre uşile închise.

● Profesor de poezie.

● Un fost cetăţean de onoare din tată-n fiu.

● Ştia multe limbi, dar după tifos a uitat tot.

● Glasul grav şi pasionat al closetului.

● Tragerea la loterie s-a desfăşurat înainte de termen.

● Alături de lipsuri există şi cadre cu muncă de răspundere.

● Biroul scrisorilor de dragoste.

● O maşină care tipăreşte, împătureşte şi chiar citeşte revista.

● Omul şi condica de reclamaţii.

● Afară e o vreme cinică.

● Anghină planificată.

● Nu există cuvînt urît pe care omul să nu şi-l fi luat ca nume.

● Plecăm la oraş, acolo e bine, ai tutalegu.

● Culmea timidității : recuzitorul care toată viața a ridicat capacul pianului înainte de concert, are de fiecare dată emoții.

● Galoșii fericirii... Cît de greu i-a fost posesorului să facă rost de ei și cum tot ei l-au nenorocit. I-a schimbat la teatru și cu cinci minute înainte de final, a fugit. Văzîndu-l fugind, mulțimea a crezut că arde și în înghesuiala provocată de panică l-au schilodit.

● Regimentul la paradă. În frunte — comandantul într-o birjă.

● Era un om atît de incult, încît visa o bacterie sub formă de cîine mare.

● Calul slăbănog al birjarului alerga atît de repede, încît atunci cînd s-a oprit, a explodat.

● Un timid e îndrăgostit de o dactilografă și o roagă să-i bată la mașină propria lui declarație de amor. Explozia clapelor... Textul e gata într-o secundă... Deasupra mașinii de scris plutește un abur ușor. Ea nici n-a remarcat că este vorba despre o declarație de dragoste. Timidul a fost profund jignit și a rămas deprimat pentru toată viața.

● Statuie pedestră.

● Semnătură : „7 mame insulare".

● Un nume : Higienișvili.

● Măgari albaștri.

● Frica de a nu fi acuzați de lingușire a mers atît de departe, încît cu șefii se purtau pur și simplu grosolan.

● Hotelul „Prețul de cost".

● Cantina-restaurant „Fantezia".

● Un Iosif sovietic.

● — Minți !

— Nu, nu mint ! Greșesc !

● Urechi albe, emailate.

● Întovărăşirea de construcţii proprietate personală „Castele în Spania".

● Ceasornicarul Palatului muncii. Vagabondează cu meseria lui (din cameră în cameră).

● Pe toţi funcţionarii oficiului îi chema Ivanov. Temîndu-se să nu fie învinuit că şi-a plasat toate rudele, directorul propune schimbarea numelor. Pentru unul din Ivanovi nu s-a găsit. L-au dat afară !

● „Sînteţi rugaţi să nu vă ştergeţi mîinile cu faţa de masă".

● Deasupra oraşului s-a auzit scîrţîitul roţii norocului.

● De introdus într-o piesă de teatru foarte cunoscută încă un personaj care să răstoarne toată acţiunea.

● Am venit la dumneavoastră ca persoană juridică la persoană juridică.

● Vă aduc la cunoştinţă că mi-a dispărut o bucăţică de săpun.

● Five o'clock cu salam. Doamnele în pijama, bărbaţii în cămăşi *à la* Tolstoi.

● Avea un chef atît de mare să aplaude, că făcuse mîncărime la palme. Dar pentru că n-a reuşit să găsească bilet la teatru, i-a apărut în palme o eczemă de natură nervoasă.

● Era un om bun şi plăcut ; semăna însă atît de mult cu frate-său, încît în orice moment te-aşteptai să comită o porcărie.

● — Film nu e ! s-a auzit strigîndu-se în timpul conferinţei. Şi sala s-a golit imediat.

● Un Rasputin al oficiului poştal din localitate.

● Stiutiuiete.

● Pardon şi încă pardon.

● Mă simpatizează ţăranii de ambele sexe.

● Fură bananele de la gura maimuțelor și aprovizionează Moscova.

● Ce senzație aveți, cînd în nas vă scobiți ? De plăcere sau de plictis ?

● — Trecut ?

— Nu ! Precedent !

● Au propus ca pe baza gravurii să se creeze o piesă de teatru.

● Am rupt cu tagma bărbaților și rog să fiu socotit femeie.

● Un peisaj feroviar normal.

● Aveți un păr tare, zise frizerul care în zilele de lucru cîntă la vioară.

● Îl scăldau valurile de transpirație ale inspirației.

● Pe neașteptate, în sala teatrului au năvălit pompierii și au început să sune goarna. Panică. De fapt, se anunța organizarea unei loterii.

● Călătorie în țara idioților.

● Tov. Cretinșcenko.

● O alee prematură.

● Genealogie mic-burgheză : slujbaș, strămoșii tot slujbași. Bunicul a găsit celebra greșeală de o copeică în bilanțul Băncii de stat și a ajuns cineva. Nepotul se mîndrește la fel cum se mîndresc toți aristocrații.

● Oficiul de măsuri și greutăți... Cel mai important oficiu... Oficiul de măsuri și greutăți a stabilit... Oficiul a hotărît...

● La Palatul Muncii, în oricare cameră ai întreba „tovarășul Șapiro lucrează aici ?", ți se răspunde : „Așteptați puțin, a ieșit."

● Sinucigașul îl dă în judecată pentru molestare pe milițianul care i-a scos ștreangul de la gît.

- Nu e şahist acela care, pierzînd o partidă, nu declară că a avut o poziţie în care putea cîştiga.
- Jon-Duan.
- Rămînea la servici după orele de producţie şi strîngea mucurile de ţigară, încercînd să afle după aspectul lor exterior cine le-a aruncat.
- Te ajută ca virgula în alfabetul surdomuţilor.
- Făcea speculă cu titluri nobiliare în folosul copiilor săraci.
- Scriitori-proiectanţi. În romanele lor totdeauna se fură proiecte.
- De găsit necesitatea folosirii unei arme de la muzeul de istorie.
- S-a ordonat să fim curajoşi.
- Năzuinţa de a pleca în străinătate izbucnea din toate fibrele geamantanului său.
- Ivanov se hotărăşte să-l viziteze pe rege. Aflînd, regele abdică.
- Guler scrobit pînă la îngheţare.
- Flori de cîmp militar.
- Lună de ghips.
- Omul a declarat greva foamei pentru că l-a lăsat nevasta.
- Vulcanul Acum-Acum.
- Meduza Gorgoner. Dentistă
- Nemurmurov.
- Parcul avertismentelor sinistre.
- Măr cu aluniţă.
- Biroul socotelilor personale.
- Barbados Trinidadovici.

● Sîmbătă seara la băcănie, cînd toţi cumpără la disperare băutură, o domnişoară cu glăscior capricios întreabă:
— Aveţi conserve de mazăre?

● „Pintru ce?" „Dar găinile transpiră?"

● Vînd doi ficuşi luxoşi.

● Un savant tracasat făptuieşte dinadins un delict minor. Este băgat la închisoare şi-acolo îşi termină liniştit lucrarea.

● Calamburcul.

● Avea o mînă artificială şi mîna asta nu ştia ce e mila.

● Un oraş straniu în care au adus monumentele de la cimitir.

● Bebeluş în curs de încărunţire.

● Anunţ în parc: „Berea se vinde numai membrilor de sindicat."

● Pe geamul magazinului un anunţ într-o ramă metalică îngustă: „Nădragi nu este".

● Cravate de culoarea broaştei şi şopîrlei.

● Vrînd să meargă la doctor, un bolnav îşi spală piciorul. Ajuns la consultaţie, constată că nu şi-a spălat piciorul care trebuia.

● Un om care trăieşte din rebusuri.

● Maşina de scris nu avea litera „e". Au înlocuit-o cu litera „é". Ieşeau referate cu accent străin.

● Cum s-a schimbat conţinutul viselor.

● Fetiţa păştea baloane.

● O cucoană cu un copil se opreşte la vitrina unei frizerii. În vitrină — calote de lemn, roşii şi roz, cu peruci.
— Eu ştiu ce-i asta, zise băieţelul.
— Ce e?
— Scalp.

● Secţia de arte spaţioase.

● Foc și fum. Cînd trece ea pe lîngă un telefon, membrana începe singură să zbîrnîie.

● Avem somn de baltă, viu și somnoros.

● Lacrimile care curg la teatru trebuie strînse în carafe.

● Nu loviți parchetul cu chelia.

● Acel moment al sărbătorii cînd becurile electrice cad din copaci.

● Trezidiu.

● Asociație a frizerilor : „Barbă albastră".

● A rîgîit îndelung cu parfum de frigărui.

● „Nu suport cataclismele !".

● Mormîntul particularului necunoscut.

● Apa de colonie „Pîntecele Parisului".

● O mutră stinsă.

● „De ce trebuie s-o respect pe bunica ? Nici măcar nu m-a născut."

● Liga mondială a reformelor sexuale.

● Salata „Demisezon".

● Trebuie să-i arăți o hîrtie oarecare, altfel n-o să creadă că exiști.

● Haideți să călcăm pe iarbă și să plătim amendă !

● În locuința îmbîcsită cu de toate, ficușii creșteau singuri.

● Nume pentru un teatru : „Teatrul principial".

● De respectuos ce era, se așeza foarte încet pe scaun. Filmare cu încetinitorul.

● Cîntărețul de operă e bun, dar joacă prost. Doar rolul lui Hermann din „Dama de pică" îi reușește, pentru că e un cartofor înrăit.

● M-au invitat pe un vapor și-au promis că o să-mi dea de mîncare. Dar de-a doua zi nu m-au mai trecut în-

porție. M-am adresat unui funcționar, care, în timp ce-mi dădea explicații, a căzut în magazia calei. În următoarele două zile, tot nu mi-au dat de mîncare. Funcționarul era bolnav și fără el nu se putea rezolva problema.

● Rezultatul concursului de grimase.

● Unuia care pleacă i se aduc daruri de adio. El le ascunde și rămîne.

● Șnițel cu sos de lacrimi ca briliantul.

● Vreți să vă fie copiii bine? Organizați, vă rog, cămine!

● Ivan Pribludnîi aleargă pe stradă, ținînd un șnițel în dinți. E noapte.

● Răspuns dat unui deținut la gazeta de perete a închisorii: „Scenele din viața satului nu vă reușesc! Inspirați-vă mai curînd din realitatea înconjurătoare."

● Omul acela nu cunoștea existența a două cuvinte: „da" și „nu". Răspundea evaziv: „Poate, posibil, o să ne gîndim".

● Anunț la băcănie: „Ne-au intrat trei gîște".

● Vai, ce greu e să fii frumoasă, cînd ești urîtă.

● Erau prezente la spectacol cele mai înțelepte bărbi din țară.

● Cum l-au căutat cei din Kolokolamsk pe Amundsen. La început au dat de Iceberg, pe urmă de Weissberg și pînă la urmă de Eisenberg.

● Au servit la masă o gîscă cumplită împănată cu bîrfe.

● Omul-rebus zice: — Of, ideologia m-a mîncat!

● Lordul judecător-șef l-a sfătuit să nu mai nutrească nici un fel de speranțe și l-a rugat insistent să se pregătească pentru trecerea în veșnicie. Sentința capitală va fi executată la 14 iunie.

● Acțiune culturală de masă la Kolokolamsk sau cum s-au apucat 1 000 de alfabetizați să-l alfabetizeze pe un analfabet.

- Licean în rezervă.
- Omul cu nas sidefiu.
- Muscă de toamnă, grea, ca de fontă.
- Omul ăla făcea minuni — a transformat WC-ul într-o cameră confortabilă.
- Nişte locuitori din Kolokolamsk au expulzat un colocatar pentru că nu stingea lumina la toaletă.
- Dintr-un articol de ziar: „Pe linia castraveţilor, lucrurile stau bine..."
- În Anglia sînt lipsiţi de dreptul la vot: minorii, pair-ii şi idioţii.
- Are 33 de ani. Şi ce-a realizat? A creat vreo teorie? A rostit predici? L-a înviat cumva pe Lazăr?
- Actorilor nu le place cînd sînt omorîţi în actul doi al unei piese în patru acte.
- Atena — zeiţa protectoare a adunărilor generale.
- Ca să-i facă în ciudă poştaşului, îşi scrie singur o groază de scrisori.
- Un tip din capitală: fruntea rasă, bărbuţă, o faţă literaro-artistico-plastică, gulerul cămăşii „apaş" descheiat şi o eşarfă de caşmir roz.
- „Dragostea", întovărăşire a micilor cooperatori industriali.
- Profesorul de cineetică. Şi toată etica constă în faptul că regizorul nu trebuie să trăiască cu actriţele.
- Lirică limpede ca frişca.
- Guturai în subconştient.
- În mijlocul camerei, femeia de serviciu în pîslari scutura termometrul.

● „În caz de incendiu telefonați la nr..." „În caz de delapidare telefonați la nr..."

● La urma urmei, totul depinde de concepție: francujilor creduli li se pare că la —3° trebuie neapărat să îngheți. Și într-adevăr, îngheață!

● Din cauza prietenilor odioși, un om s-a hotărît să intre în stare de anabioză pe termen de o sută de ani. Și cînd s-a trezit, tot de ei a dat!

● Concursul mincinoșilor. Premiul întîi l-a luat unul care spunea adevărul.

● De ce e nevoie să recurgi la anabioză, cînd poți să faci schimb de locuință?

● Toți oamenii talentați scriu diferit, toți cei lipsiți de talent scriu la fel. Ba chiar au același scris.

● Hoț vegetarian.

● Despre Hammer a mai auzit ea cîte ceva, dar despre Homer — nimic!

● Tovarășul de mai sus.

● Judecînd după articolele despre cerșetori, reiese că cel mai ușor e să te îmbogățești devenind cerșetor.

● A făcut cură de întinerire și a murit de scarlatină.

● Avea ceva în sufletul lui care-l apropia de gîscă.

● O rublă de bătătură.

● Soluție împotriva șoarecilor, negilor și transpirației picioarelor. O picătură pusă într-un pahar cu apă transformă apa în vodcă, iar două picături — în coniac „Trei stele". Aceeași soluție tratează chelia, viciile ascunse, fiind totodată mijlocul cel mai bun pentru curățatul cuțitelor de masă.

● Prostia țîșnea în cascade.

● Și *eu*, în calitate de director comercial, răspund pentru ideologie.

● I-a făcut cadou o mie bucăți formulare de fișe personale de cadre.

● Omenirea se împarte în două părţi : prima, mai puţin numeroasă, traversează strada cînd vede tramvaiul sau automobilul, cealaltă le aşteaptă să treacă.

● Cum de se poate numi un rus Papagalov ?

● O vioară galinacee. A visat că a vîndut o vioară pe bucăţi, tranşînd-o ca pe-o găină.

● Un biliargiu gras a sosit la Gagrî, a stat o zi întreagă într-o sală de biliard, lovind cu sete bilele, iar seara a plecat declarînd :

— Nu pot trăi aici ! Munţii mă sufocă !

● Într-o cameră mare şi goală, zace un sicriu agitatoric pe care-l tîrăsc la demonstraţii.

● Două americance au venit în Rusia ca să afle secretul distilării rachiului de casă.

● Se mută într-o locuinţă nouă şi vede păduchi de lemn... Sulf. Fumul se strecoară prin crăpături. Vecinul sparge două ferestre ; fumul răbufneşte afară. Vecinii cred că e un incendiu. Sînt chemaţi pompierii. Rezultatul : păduchii au rămas, 20 ruble sulful, 20 ruble amenda pentru chemarea inutilă a pompierilor şi două geamuri sparte.

● Unui bolnav mintal i s-a interzis să aibă copii ; dorinţa de a avea copii s-a transformat la el în manie.

● Ceasornicăria „Timpuri noi".

● Un om lîngă care trebuie să stai şi să-i spui ce e bine şi ce e rău. Altfel poate să confunde.

● Atunci cînd cineva spune : „trebuie să-mi împrospătez în memorie subiectul", înseamnă că n-a citit nimic.

● Un monument sub formă de fonduri prin virament.

● O fată fără motor.

● Cîine Spitz ; seamănă cu un manşon.

● Fabricii de paturi militare pliante i s-a dat numele tovarăşului Procust.

● Nu ştiau cine trebuia să vină şi au agăţat toate lozincile care se adunaseră în ultimii cinci ani.

- Un nas atletic.
- Era acuzat că se duce cu maşina la baia publică. Dar el demonstra că n-a fost de şaisprezece ani la baie.
- Înregistrarea cetăţenilor care doresc să mănînce ananas.
- Moaşa fetelor interesante.
- Tund şi rad gazonul.
- Făcea bani : ajuta oamenii să treacă strada plină de noroi. Tarif : 2 copeici. Pentru dreptul de a traversa pe scîndură — 1 copeică.
- Şi-a fiert bătăturile.
- La noi muncă obştească e socotită aceea pentru care nu se dau bani.
- Asemenea multor inculţi, îi plăcea să scrie. Şi nu atît să scrie, cît să folosească instrumentele de scris pe care le respecta : călimara, prespapier-ul şi tocul gros ca o ţigară de foi.
- Un etaj era supraetajat de o instituţie, celălalt de alta. Cele două instituţii se aflau însă în mare discordie.
- Ploaia îi haşura chelia.
- Cu prilejul inventarului la şniţele, cantina e închisă definitiv.
- Comitea bădărănii şi pe urmă trimitea telegrame de scuze.
- Societatea generală de vax franţuzesc.
- O frunte brăzdată cu riduri de bere.
- Bătrîna avea o guriţă îngustă ca de puşculiţă.
- Sub portret era un anunţ : „Păstraţi linişte". Au crezut că e un citat.
- Spune-mi ce citeşti, ca să-ţi spun de la cine ai furat cartea.
- Omul care şi-a pierdut stilul.

● I-au furat paltonul la dus și restul la întors. Și a ieșit din vagon, îndoindu-se sub greutatea sacului cu pepeni galbeni pe care i-a dăruit mama.

● Epurarea bolnavilor.

● Oare să naști e la fel de greu ca și acum 2000 de ani ?

● Filipp Aligote.

● Persoană singură caută cameră. O persoană singură are nevoie de cameră. Persoană singură, singură, îngrozitor de singură. Persoană singură cu copil caută cameră.

● Adevărul obiectivului fotografic, al binoclului și al telescopului.

● Pe baza unor intrigi multilaterale și reciproc ascuțite.

● Arta la hotarul fărădelegii.

● Năpîrcă potențială.

● Atmosfera era atît de solemnă, încît îți venea să înmînezi o notă.

● Zăpada cădea liniștit, ca într-un pahar.

● Teoria zîzaniei în curs de stingere.

● Reîntoarcerea vechilor anecdote.

● Rachiul se poate distila din orice, chiar și din taburete. Rachiu de taburete.

● Am o indispoziție la nervul călcîiului.

● Au sosit doi nemți și au cumpărat o oală de artizanat imensă, cu o inscripție în slava veche : „Noi cale nouă lumii arătăm, stăpîna lumii va fi munca".

● El este pentru puterea sovietică, dar se vaită pentru că nu-i place sistemul nostru solar în general.

● Nu-mi amintesc ca tatăl meu să fi instaurat acasă traiul în colectiv.

● Funcționari tatuați.

● Un spital de nebuni unde toţi sînt sănătoşi.

● Este nevoie de : cîntece, versuri, romane, ritualuri, locuinţe şi un mod nou de comportare în societate.

● „Cîştigul de 50.000 r. a fost obţinut de cetăţeanul Ivan Samoilovici Fedorenko (str. Vinogradnaia 17, ap. 5). Cîştigătorul a dorit să rămînă anonim."

● Aorta principală a oraşului.

● „Voi muri în pragul fericirii, exact cu o zi înainte de vor aduce bomboane de ciocolată la magazin".

● Cîinele este atît de credincios, încît nu-ţi vine să crezi că omul merită atîta dragoste.

● Într-un articol imens (800 de rînduri) se afirma încontinuu : „Tovarăşul cutare se evidenţiază mai ales prin laconismul scrisului său".

● Totdeauna se găseşte cineva care doreşte din toate puterile sale să vorbească ultimul.

● Pentru el importantă era găsirea unei formule pe baza căreia să trăiască comod şi să se simtă cît mai bine : „Camera dumneavoastră e mai mare decît a mea, dar pare mai mică."

● Două instituţii trebuiau să se mute una în locul alteia. Prima s-a mutat cu toate lucrurile, cealaltă a refuzat să plece şi amîndouă nu mai pot lucra.

● Pînă acum nu s-a întîmplat niciodată ca pietonii să calce automobilele. Şi totuşi, nu se ştie de ce, dar cei nemulţumiţi sînt tot automobiliştii.

● Spărgea baloane. „Mă iubeşte — nu mă iubeşte".

● Asociaţia cicloatletică.

● Pe linia minimei rezistenţe lucrurile stau bine.

● În romanele fantastice esenţialul era radioul. Se aştepta ca el să aducă omenirii fericirea. Uite că radioul există, dar fericire nu !

● Eu am oglindit deja gimnastica de dimineaţă în literatură.

● Iese pe scenă, pleacă, rîde, se împușcă.

● — Sînteți marxist ?
— Nu.
— Atunci ce sînteți ?
— Sînt eclectic.

Au vrut să treacă în procesul verbal : „eclectic", dar s-au oprit. „Să nu tăiem omului calea spre retragere."

Au început din nou :

— După părerea dumneavoastră, eclectismul e bun ?

— Da de unde !

Au consemnat : „Eclectic, dar are o atitudine negativă față de eclectism".

● Nici nu vă puteți închipui cît pot fi eu de jalnic și de plictisitor.

● Domnul Osip nu iubea fantomele (pentru că apar noaptea) și pe inspectorii financiari pentru că apar ziua.

● Pofta vine stînd la coadă.

● În clipa cînd cumpărătorii au văzut marfa, au înțeles că nu mai există opreliști, că orice e posibil.

● Pălărie model „Cadoul diavolului."

● Puls mai bun nici că există. Doar prințul de Wales mai are așa unul.

● Un scriitor care întrunea ciudățeniile tuturor marilor scriitori luați la un loc.

● — Ce aveți acolo, în raft ?
— Fiare de călcat.
— Dați-mi două !

● Cînd geamurile unei instituții nu sînt spălate, înseamnă că acolo nu se va întîmpla nimic.

● O femeie milițian este în primul rînd femeie.

● O femeie milițian este, totuși, în primul rînd, milițian.

● Eu nu sînt artist al cuvîntului. Sînt șef.

● Inspector alimentar.

● Trenul blindat (sculptură precubistă).

● Activitatea la o gazetă literară. Lungimea articolelor de critică. Scrieți mai scurt, nu sînteți Gogol.

● Patru chefuri sănătoase.

● Treburile merg prost, nu sîntem cunoscuți. Cineva a citit un fragment în revista „30 de zile". Dacă cititorul nu-l cunoaște pe scriitor, vinovat e scriitorul, nu cititorul.

● Tovarăși, dacă luăm femeia în întregul ei...

● „Pantofi bej și ciorapi liliachii de aceași culoare."

● Notează pînă la ultima filă a carnetului numere de telefon și adrese ; pe urmă îl aruncă și începe unul nou.

● Din referat : „Tovarășa Murovițkaia crește simțitor..."

● „Alături de realizări există și lipsuri". Expresia prezintă deplină siguranță. La urma urmei, chiar și despre biblie se poate spune la fel : alături de paragrafe strălucite există lipsuri ideologice, ca de pildă, faptul că autorul îl îndeamnă pe cititor să creadă în Dumnezeu.

● Cei care trăiesc în stare de nesimțire.

● O tendință nesănătoasă către cultură.

● O cupă de otravă în sănătatea dumneavoastră.

● Vorbea cu impertinența unui prooroc.

● Era complet deformat de retorică. Cuvintele simple n-aveau nici o influență asupra lui.

● Se găsea în fruntea unui puternic detașament de proști.

● Se discuta despre tablourile unui pictor clasic

— „Păi asta e fotografie ! — Bine, dar ce-ați fi spus acum cincizeci de ani, înainte de inventarea fotografiei ?"

● ...Are patru ani, dar spune că are doi. Rară cochetărie.

● Voia neapărat un costum cu două perechi de pantaloni. Croitorul nu putea pricepe : „De ce aveți nevoie de două perechi ? Aveți cumva patru picioare ?".

● ...Înainte invidia îl hrănea, acum îl roade.

● „La urma urmei și eu sînt om, strigă el, apărînd la geam. Ce-i asta, casă de odihnă sau..." Nu sfîrși, întrucît

își dădu seama că de mult nu mai e casă de odihnă, ci e exact acel „sau..."

● Îl liniștea doar faptul că acum patruzeci de milioane de ani toți oamenii erau așa.

● Vecinul meu era un tînăr idiot plin de energie.

● Cînd s-a perfecționat predarea istoriei în școală, toți au aflat cine este Messalina, iar Matriona, care-și schimbase numele în Messalina, se trezi într-o situație fără ieșire.

● Satul Antigonovka.

● S-a deschis un nou magazin : salam pentru anemici, pateuri de ficat pentru neurastenici. Psihopați ! cumpărați produsele alimentare numai aici !

● Bucătarul Zaharîci locuia într-un apartament în comun. Cînd se îmbăta, se agăța mereu de nevastă-sa : „Eu sînt bucătar ! Tu ce ești ? Nimic !". Nevastă-sa începea să plîngă și zicea : „Ba și eu sînt ceva ! Ba și eu sînt ceva !" În fine, au angajat-o femeie de serviciu la muzeul Institutului de Antropologie. Noua ei activitate îi plăcea foarte mult și în fiecare zi comunica vecinelor de apartament tot felul de știri : „Știți, au închis rasele. Secția se repară". Pe una din vecine a dus-o chiar la muzeu și femeia îl tot pisa pe antropolog : „Dar ce-i cu omul ăla prăjit care zace acolo ?" Văzuse o mumie.

● Era doar candidat la vorbirea elegantă.

● Biografia lui Pușkin a fost scrisă în stilul folosit de antreprenorul unui mic șantier care zgîrie pe hîrtie nota explicativă la devizul pentru construirea unei magazii de cărămizi în curte. „Aprovizionarea materială" și așa mai departe. Într-o singură frază există : „funcționare, predare, chestionare" și nu mai știu ce alte *„are"*.

● Un arhitect formalist a construit o închisoare din care deținuții puteau ieși liber. Pe acest motiv l-au instalat într-o clădire construită de un naturalist pur și inflexibil. Nu ținuse seama, ca să zic așa, de specificul local.

● „Vom judeca metoda dumneavoastră de creație la judecătoria populară..."

● Bătrînul Artileridze.

● „Ieri la ora 4 dimineața, la secția 22 a miliției din Moscova a sosit un vizitator într-un costum straniu. Avea cămașă, guler, cravată, chiloți și pantofi ușori. S-a prezentat drept consultant al uniunii cooperației mixte din Extremul Nord. Era beat". Observ că în cadrul cooperației mixte fenomenele nu se deosebesc în fond cu nimic de fenomenele din cooperația nemixtă și că în Extremul Nord atitudinea față de banii statului este aceeași ca în Sud și ca în zona de șes a țării".

● Dumnezeu m-a trimis la dumneavoastră, ca să-mi dați de lucru.

● Cum se vinde un aspirator în America: „Vechiul dumneavoastră aspirator este un aparat foarte bun, dar ați observat probabil că, odată cu praful, el aspiră și o parte din covorul dumneavoastră".

● Era un tînăr ofițer roman. De fapt, nu trebuia să fie tînăr. Și-l vor închipui neapărat ca pe-un cavaler îmbrăcat într-o uniformă militară strălucitoare. Mai bine să fie un om în vîrstă, cam grosolan, poate chiar antipatic... Respectivul știe deja că vitejia nu e suficientă, că multe depind de intendență. Așa, de exemplu, au adus curele de cască pentru bărbie și soldații refuză să le poarte. Sînt atît de tari, încît rod bărbia pînă la sînge. Așadar, era un ofițer roman mai în vîrstă. Se numea Gneius Fulvius Krispin. Cînd a intrat cu legiunea lui în Odessa și a văzut străzile luminate de felinare electrice, nu s-a mirat deloc... Mai curînd l-au mirat bufetele care vindeau ape minerale artificiale. Ehe! pe asta n-a văzut-o nici în campaniile sale orientale.

● — Hei, tu, vrăjitorule!, spuneau romanii bufetierului, ia mai dă-ne două pahare din apa ta fermecată cu sirop marca „Fîn proaspăt". Bufetierul se numea Voskoboinikov, dar îl bătea gîndul să-și schimbe numele într-unul mai latinesc. Sau să-și adauge niște prenume romane. Publius Servilius Voskoboinikov. Zău că așa i-ar fi plăcut.

● Bătaie cu legionarii pe bulevardul Nikolaevski. La talcioc se vinde prima sabie romană. Se oferă și genunchiere, dar marfa aceasta nu se prea bucură de cerere.

● Regizorii declară „Înapoi la Ostrovski!" iar publicul urlă: „Vrem banii înapoi!".

● „Cînd o să cresc și o să-mi însușesc toată cultura universală, o să mă fac casieriță."

● Ordinul Contramărcii.

● Baroana Gaubitz are piepți mari care se găsesc într-o stare semilichidă.

● La noua redacție sînt coridoare fără sfîrșit. Nu se aude nici un zgomot, nu e nici o agitație. Pe cuvîntul meu că agitația cea mai obișnuită e de preferat acestei liniști mormîntale. Aparatul redacțional e imens, așa că n-are nici un rost să te grăbești — tot n-ai ce face. Și uite așa, încetul cu încetul, toți s-au obișnuit cu trîndăvia.

● Începe nebunia. Fiecare birou de șef are toaletă și chiuvetă. Nu e rău. Mai există încă băi și, se pare, chiar bufete.

● În redacția asta sînt foarte multe băi și toalete. Dar eu nu vin să fac baie... ci să lucrez. De lucrat însă nu se mai poate.

● „Clătita". Povestire.

● Majoritatea autorilor noștri suferă de tendințe excesive spre detaliu. E obositor pentru cititor. O cratiță pe fundul căreia alunecă ouă. E inutil și atrage atenția asupra unor lucruri care nu trebuie să atragă atenția. Eu așteptam ceva de la cratița asta nevinovată. Bineînțeles însă că nu se întîmplă nimic. Și asta mă deranjează la lectură, mă distrage de la esențial.

● Ziarul de seară scria cu atîta mîndrie despre eclipsa de soare, de parcă el o organizase.

● Lista greșelilor de tipar chinuite.

● Pictorii se duc pe la direcțiile trusturilor, forțează comenzi „Experiența anilor trecuți... Pictura olandeză... La inițiativa tovarășului Belenki..." Banii se dau ușor. Direcția

conservelor, Direcţia tutunului, Direcţia ceaiului... Sumele sînt plătite din fondurile de stimulare a inventatorilor.

● Compozitorii nu mai făceau nimic altceva decît să scrie pe hîrtie de note denunţuri unul împotriva altuia.

● Într-o cameră se adunaseră confuzionişti, cacofonişti, cîrpaci şi mîzgălitori.

● Pe divan era un corset care semăna cu maşina de zburat a lui Leonardo da Vinci.

● Roman. „Vă înapoiez inelul pe care nu mi l-aţi dăruit, şuviţa de păr, pe care nu am primit-o şi scrisorile pe care nu mi le-aţi scris. Vă înapoiez tot ce-aţi gîndit despre mine şi repet din nou :

— Uitaţi tot ce v-am spus !"

● La noi e respectat scriitorul căruia „nu-i iese". Toţi se învîrt respectuoşi în jurul lui. Te saturi. Să bem pentru cei cărora „le iese" !

● Zozulia scrie povestiri scurte ca un cec.

● Şi-a făcut fiul cîinolog.

● — Dumnezeu nu există !

— Dar brînză există ? întrebă melancolic învăţătorul.

● Paznicul de la morgă spunea : „Nu vă temeţi de morţi ! Nu vă fac nimic ! Temeţi-vă de vii !"

● „Trebuie să-mi stric cheful, zise bătrînul rabin. Nu se poate să trăiesc aşa de bine."

● Au fost odată doi prieteni : Telescopulo şi Stetoscopulo.

● „Ţinutul idioţilor lăsaţi în pace". A venit timpul să nu-i mai lăsăm !

● M-am dus la Malahovka să cumpăr o strachină. La magazinul alimentar se vinde „rechin sărat, 3 ruble kilogramul." Fîşiile lungi şi albe de rechin nu ispitesc societatea din Malahovka care se află într-o stare de spirit agresivă şi cumpără vodcă. La magazinul universal al cooperaţiei locale de consum intră un dulgher bărbos în şorţ. Unul din ala tipic „mîini de aur". Dă-i un topor şi-ţi face orice ! Chiar şi barba o are de culoare aurie. Cere nişte nădragi. „Avem doar pantaloni-golf. 52 de ruble". Mîinile de aur se

retrag, clătinîndu-se. Bine i-ar mai fi stat în pantaloni-golf. La chioșc un viligiaturist în pantaloni albi, dar complet albăstriți, bea suc de fructe. El și i-o fi albăstrit? Ridicînd praful, trei camioane transportă cu muzică un grup de participanți la o acțiune de masă. Clinchet de sticle cu suc de răchițele, bubuit de marșuri. Trec pe lîngă magazinul care vinde rechin sărat. Cum o fi ajuns rechinul la Malahovka? Pe un teren plin de praf cîțiva băieți joacă fotbal. Joacă cu sete, fiecare vrea să lovească mingea. În poartă stau trei. Mai vrea și un al patrulea, dar nu e lăsat. Și totuși e de neînțeles de unde a picat aici rechin sărat. Strachină n-am găsit. Se mai vinde plătică uscată și afumată.

● Era o vreme cînd romanul se numea „act creator". Și poezia era tot act. Asta nu mai e artă, ci birou pentru eliberarea actelor de stare civilă. „Prezentați actele și treceți mai departe! Intrarea fără acte, strict interzisă".

● Toți bețivii întîlniți pe stradă cîntă cu aceeași voce și, se pare, unul și același cîntec.

● Anunț într-un magazin american: „Sîntem aici ca să ne deranjați (sîcîiți)".

● „Se caută tînăr sănătos să știe să meargă pe bicicletă în vederea efectuării unor observații științifice. Plata în acord. Se asigură locuință". Ce poate fi mai frumos? Să fii tînăr, să fii sănătos, să știi să mergi pe bicicletă și să te supui observațiilor științifice!

● S-au ivit două fete cu picioarele goale și subțiri, ca de cocor, și au început să interpreteze un dans despre care prezentatorul spunea: „Acesta este, tovarăși, un număr de balet, care ne oferă, tovarăși, un tablou clar asupra relațiilor sexuale în epoca feudalismului".

● — Cui îi spui tu asta? Mie, care am trăit o viață lungă neinteresantă?

● Un studiu de matematici superioare începe cu cuvintele „Noi știm..."

● Sentimentul de rușine nu te părăsește nici o clipă. Piesa e scrisă de parcă n-au existat pe lume nici Shakespeare, nici Ostrovski. Seamănă cu un automobil executat cu aju-

torul unei singure unelte : toporul. Jignitor, primitiv. Actorii joacă atît de nefiresc, atît de emfatic, dînd ochii peste cap şi împleticindu-se, încît o fetiţă din spatele meu tot întreba : „Mama, ea a înnebunit, da ? Mama, el a înnebunit, da ?" Într-adevăr, joacă de parc-ar fi nebună. Mama răspundea liniştită : „Stai cuminte, o să-ţi povestesc acasă". Halal opera aia de artă pe care trebuie s-o povesteşti acasă.

● Aproape de trei ori sau de peste două ori... Cît o fi însemnînd asta ? Şi vă daţi seama cît de departe sîntem de exactitate, dacă un matematician se exprima astfel despre anul '36 : „Sîntem, aproximativ, în anul una mie nouă sute treizeci şi şase". Auzi, aproximativ !

● S-a uitat la el cum se uită ţarul la un evreu.

V-aţi gîndit vreodată cum poate să se uite ţarul rus la un evreu ?

● Dialogul în filmul sovietic. Dragostea arată înfiorător. „Zbori ? — Zbor ! — Departe ? — Departe ! — La Taşkent ? — La Taşkent !" Asta înseamnă că el o iubeşte pe ea de mult, că ea îl iubeşte pe el, că s-au şi căsătorit chiar, că probabil au şi copii. Ce alegorie infinită !

● Promenadă. O fată cu eşarfă liliachie şi ciorapi albaştri. Băieţi tineri cu ciorapi roz. Maiouri violete cu gulere negre (vînzătorul de la cooperativa locală spunea că datorită culorii ţin bine la tăvăleală). Într-un cuvînt, trebuiau să poarte ceea ce produceau delapidatorii beţivi de la cooperaţie.

● Turnarea filmului a durat patru ani. Între timp, regizorul a reuşit să schimbe trei neveste. Şi toate au jucat în film. Al naibii să fie care înţelege ceva. Ori se însura atît de des pentru că era filmarea lungă, ori a fost filmarea lungă pentru că se însura des.

● „Sînt singur împotriva întregii lumi. Dar mai grav este că întreaga lume este împotriva mea. Iar eu sînt singur !"

● S-a cocoţat ca o cioară la catedră şi s-a luat cu vorba : „Şaptesprezece şi nouă zecimi la sută..." Cînd a terminat referatul, cu aceeaşi voce cîrîită şi sinistră a exclamat : „Şi-acum, copii, să purcedem la veselie !".

● Concertul orchestrei de jazz ; dirijează Varlamov. Prezentatorul era îngrozitor. În statul Texas, din momentul apariției pe scenă a unui astfel de prezentator și pînă la completa introducere în pămînt a trupului său, inclusiv onorurile funerare, trec exact cinci minute. Covboii cu pantaloni de piele deschid imediat un foc dezordonat. Orchestra cîntă infect, dar cu sentiment și uneori cei de pe scenă plîng cu toții, profund mișcați („în scrisorică mi-ai scris două rînduri că mă iubești"). Sergenții de poliție cu multă experiență care umpleau sala oftau zgomotos, strigau „bis". În general, toți erau înduioșați. Bătrînul Varlamov trîmbița cuvinte gingașe de iubire într-un megafon confecționat dintr-un dosar verde. Era în frac și bocanci.

● Băiatul avea un nume destul de frumos : Verdict. Iar pe fată o chema Gogoșica.

● Se știe cum trebuie scrise cronicile cinematografice : scenariul e bun, actorii joacă bine, imaginea este bună. Dar muzica ? Și despre muzică se știe cum trebuie scris. Muzica se contopește cu acțiunea. Nimeni nu știe ce înseamnă asta, dar sună bine : muzica se contopește cu acțiunea. Naiba s-o ia, contopească-se !

● În timpul interpretării melodiei „La Cuccaracha", orchestra era pătrunsă de-atîta pasiune mexicană și vervă dezordonată, încît atmosfera aducea mai mult a panică într-un tren regimentar.

● După zgomot părea că se distrează caii unui escadron. De fapt, era activistul cultural care îi îndemna pe cei veniți la odihnă să participe la acțiuni distractive de masă.

● Se caută pentru deplasări vrăjitoare, gărgărițe, babecloanțe, zmei, pitici și liliputani. Salariu de bază 120 ruble și peste. Se asigură locuință.

● „Nu mă iubești deloc. Mi-ai scris o scrisoare în greutate de numai douăzeci de grame. Altele primesc de la soții lor de treizeci și chiar de cincizeci de grame".

● Era la vîrsta cînd, în general, nu se spune adevărul. Boala vîrstei.

● Școala de dans. Micuța profesoară are demnitatea unui comandant de divizie. O Venus filipineză. Ici-colo elevii își freacă mîinile înțepenite de dans, o urmăresc cu seriozitate pe profesoară. O fată și-a pus sub breteaua sarafanului hîrtiile cu care a venit. Alta avea ochiul bandajat. Toți respirau sănătate.

● S-a fotografiat pe fondul rafturilor bibliotecii și-avea un aer de parcă el scrisese toate cărțile acelea.

● O frază obișnuită : „Strîns lipite cu spatele una de alta, stăteau trei maimuțe". Sau mai simplu și mai liniștit : „Trei maimuțe stăteau strîns lipite cu spatele una de alta". Iată însă cum arată fraza într-un scenariu : „Cu spatele, strîns una de alta lipite, trei maimuțe stăteau". Scenariile se scriu și în versuri. De exemplu : „Iese Glașa în pridvor".

● Și totuși, există o diferență. Tu te plictisești cu mine, iar eu fără tine mă plictisesc.

● Cum scriem în doi ? Iată cum scriem în doi : „Era o zi (seară) de vară (iarnă) cînd un tînăr (nu prea tînăr) băiat (fată) cu șapcă (pălărie) de culoare deschisă (închisă) venea pe jos (cu tramvaiul) pe zgomotoasa (liniștita) stradă Miasnițkaia (Bolșaia Ordînka"). Și totuși, pînă la urmă, ajungem la o oarecare înțelegere.

● Într-un vagon, un bețiv discuta cu prietenul lui. Unele cuvinte i le șoptea la ureche, altele le spunea tare. Dar le încurca — vorbele cuviincioase le rostea în șoaptă, iar cele indecente le urla în tot vagonul.

● Se luase hotărîrea de a nu lăsa să se strecoare nici o greșeală de tipar. Țineau douăzeci de corectori. Și totuși în prima pagină a apărut : „Enciclopudia britanică".

● Ieri s-a înregistrat o temperatură cum nu s-a mai înregistrat de cincizeci de ani. Temperatura de azi seamănă cu cea de-acum nouăzeci și doi de ani. Mîine se prevede o temperatură asemănătoare cu cea înregistrată la ora 11, la umbră, acum o sută șaizeci de ani, în principatul Monaco. Despre ce făceau locuitorii din Monaco în acea dimineață și de se adăposteau la umbră, dacă și acolo era cald, nu se spune nimic.

● Totul a început de la o fată care s-a apropiat de el şi a exclamat: „Ştiţi, semănaţi extraordinar cu fratele soţului sorei mele". Pe urmă altcineva l-a privit insistent şi i-a spus: „Ştiu că nu sînteţi Kurdiumov, dar semănaţi atît de mult cu Kurdiumov, că am hotărît să v-o spun". Peste o jumătate de oră o altă fată i se adresă şi îl întrebă cu o notă de intimitate în glas:

— V-aţi uscat?

— M-am uscat, răspunse el pentru orice eventualitate.

— V-aţi speriat rău ieri, nu-i aşa?

— Cînd m-am speriat?

— Păi ieri, cînd v-aţi înecat!

— Dar eu nu m-am înecat!

— Vai, scuzaţi-mă, semănaţi extraordinar cu un inginer care s-a înecat ieri.

● Tot timpul transmitem fel de fel de prostii: „Olimpiada artistică a copiilor la Ulan Ude"; „Raliu automobilistic feminin în cinstea interzicerii avorturilor". Dar despre ceea ce îi interesa pe toţi, despre zborul peste Polul Nord nici un cuvînt, de parcă n-ar fi existat nici un zbor. Şi din nou: „Ciuma bubonică a cuprins cea mai mare parte a peninsulei Malacca".

● Picioare murdare şi roz cum sînt cartofii noi.

● Erau copii mîndri ai unor lucrători de mai mică răspundere.

● „Cînd s-a deschis prezentul proces, Iaroşko a figurat mai întîi ca simplu martor, dar apoi a fost pus sub acuzare şi în această calitate a şi decedat."

● Ce plictisitor e să fii Cariatidă care sprijină un balcon urît.

● Simţul confortului este unul din cele mai antice simţuri.

● „În locul dumneavoastră, aş rămîne pe loc."

PIETONUL

Se poate spune că, în ultimul timp, viaţa noastră cea de toate zilele e cam lipsită de clipe interesante şi de neuitat. De obicei, trăieşti într-un oraş mic; împreună cu tine mai locuiesc patru sute doisprezece oameni ai muncii: trei sute sînt căsătoriţi, iar ceilalţi n-au chef să se ţină după fete şi văduve, al căror număr ajunge cam pînă la o sută cincizeci. În orăşel mai există nouăsprezece negustori precum şi o persoană cu înclinaţii cam vicioase, domnişoară doar în buletinul de identitate. Pe toţi îi cunoşti măcar din vedere.

Nici la serviciu nu ai prea multe bucurii. Ţi se urăşte de toate într-aşa hal, încît biroul de personal pe care-l conduci se transformă, fără să vrei, în biroul socotelilor personale.

Toate astea sînt într-adevăr foarte plictisitoare.

Nu e de mirare de aceea că lumea noastră începe să fie frămîntată de diverse probleme. Supraaglomerata capitală pune accentul pe relaţiile sexuale. Pe provinciali însă nu-i interesează aşa ceva, ei vor să schimbe mediul, să alerge pe glob. Fiecare ar dori să devină pieton.

Dar arta de a merge pe jos este foarte grea!

Pietonul lipsit de experienţă îşi aruncă pe spinare un rucsac verde, părăsindu-şi oraşul natal în zori. De la bun început, el comite o greşeală capitală: merge pe jos, de-adevăratelea, şi, tîrîndu-şi naiv picioruşele, priveşte cu multă curiozitate în jur. Iar peste cîteva zile se întoarce acasă, fără să fi ajuns la plantaţiile de mandarini din Adjaria. Ah, şi cît visase să ajungă acolo! Pe deasupra, mai şi şchioapătă; l-a muşcat un cîine întîlnit pe drum. La chip e palid: un tip cu părul vîlvoi i-a ţinut calea şi, fără să scoată un cuvînt, i-a luat rucsacul, sandalele şi cămaşa „fantesie".

Pietonul experimentat este total străin de aceste distracţii copilăreşti. El nu are rucsac şi nu consideră nici un moment că vara ar fi cel mai bun anotimp pentru turism. Termenul de două săptămîni sau de o lună îl socoteşte mizer şi nici nu

îl ia în seamă. El răstoarnă fără excepţie toate noţiunile mic-burgheze despre aşa-zisele călătorii în scopul perfecţionării studiului individual. Respectivul merge pe jos doar în perioada de pregătire, adică pînă în momentul în care primeşte delegaţia-mandat din partea unui Consiliu de educaţie fizică. De obicei, delegaţia este dactilografiată la o maşină de scris care are litera „e“ demult ieşită din uz, fiind înlocuită cu alta. Abstracţie făcînd de această unică deficienţă, în rest documentul este perfect şi se citeşte astfel :

DÎLÎGAŢII

Prin prîzînta sî adîvîrîştî că tov. Vasili Plotski a plîcat în călătoriî prin U.R.S.S. în scopul studiîrii viîţii popoarîlor pî o pîrioadă de şaptî ani. Tovarăşul Plotski va mîrgî pî jos patruzîci şi doi dî mii dî kilomîtri cu stîagul Consiliului dî îducaţiî fizică din N. în mîna drîaptă.

Rugăm toatî instituţiilî şi organizaţiilî să acordî tov. Plotski tot concursul.

Prîşîdintîlî Consiliului, V. Bogorîz
Sîcrîtar, A. Puzînîa.

Sub puternica impresie a viitoarelor trasee de mii de kilometri, Consiliul îi înmînează tovarăşului Plotski şi suma de zece ruble în scopul realizării unui steag.

Pietonul este pe deplin mulţumit de această sumă modestă. El ştie că nu poate smulge totul dintr-o dată. Dealtfel, pentru biletul de accelerat pînă la cea mai apropiată localitate, cele zece ruble îi sînt mai mult decît suficiente.

Din acest moment, pietonul Vasili Plotski nu mai merge pe jos. Folosindu-se de serviciile căilor ferate, ajunge în capitala guberniei, unde face o vizită la ziarul local (dar asta nu înainte de a-şi fi mînjit cizmele cu noroi).

Tovarăşul Vasili intră în redacţie, ţinînd în mîna dreaptă steagul confecţionat dintr-o coadă de mătură la care s-a adăugat o lozincă, furată înaintea plecării de la administraţia locativă a oraşului său natal.

Adeverinţa scrisă cu accent turcesc are o influenţă magică chiar şi asupra ziariştilor, oameni de obicei precauţi. A doua zi, fotografia tovarăşului Plotski (însoţită de un text corespunzător) apare în ultima pagină, împodobind rubrica „Noutăţi sportive“.

De acum încolo, pietonul are toate drumurile deschise. Nimeni nu poate rezista în faţa unei adeverinţe valabile pe pte ani şi a unui interviu publicat în presă.

Desigur, nu e rău dacă are cu sine şi cîteva perechi de inci, pasămite darul pentru cutare persoană marcantă din pitală. La drept vorbind însă, poate renunţa la ele ; chiar în lipsa opincilor, asupra lui Vasili Plotski încep să se re-rse toate bucuriile vieţii.

Ca să-şi poată duce la capăt fără dificultăţi actul său oic, celebrului călător i se oferă gratuit o cameră la hotel i se strecoară tot felul de bonuri de masă, inclusiv ajutoare nanciare. Apoi încep să i se arate muzeele şi alte curiozităţi cale. Şi cînd va trece prin cine ştie ce orăşel (patru sute oisprezece oameni ai muncii, o sută cincizeci văduve şi fete, cizeci de negustori particulari şi două persoane cu înclinaţii icioase) purtat de automobilul comitetului executiv (un ve-hicul străvechi, înalt ca o catedră), toţi îl vor privi respec-tuos şi vor şopti :

— E un pieton! Trece un pieton cu maşina.

Iar dacă cineva va întreba mirat de ce este pietonul transportat cu maşina (ceea ce face ca forma să nu cores-pundă conţinutului) populaţia îi va întoarce dispreţuitor spa-tele respectivului gogoman ; din toate gurile va izbucni ace-laşi răspuns :

— Unde s-a văzut vreodată ca adevăraţii pietoni să meargă pe jos ? Pe jos merg doar pietonii-amatori, diletanţii, profanii...

ÎNTÎMPLARE LA OFICIU

La Oficiul de colectare a coarnelor şi copitelor persoan cea mai sus pusă era Nikolai Konstantinovici Ivanov. Vă ro insistent să remarcaţi prenumele şi numele patronimic : Niko lai Konstantinovici. De asemenea fiecăruia trebuie să-i fi clar care silabă din nume se accentuează. La Nikolai Kon stantinovici accentul cade pe ultima, aşa că numele lui s citeşte Iva*nóv*.

Ivanóvii, adică cetăţenii care au accentul pe ultima silab a numelui, trebuie deosebiţi de Ivánovi, adică cei care a accentuată silaba a doua. Ivanóv şi Ivánov nu se aseamăn prin nimic. Într-un cuvînt, toţi Ivanóvii sînt nişte persoan cenuşii oarecare, iar Ivánovii sînt figuri proeminente. Ivanóv sînt mulţime, Ivánovii pot fi număraţi pe degete.

Ivanóvii ocupă funcţii mici : socotitori, ciobani, ajutori d şefi de staţie, portari sau statisticieni.

Ivánovii sînt oameni de o altă calitate : scriitori cunos cuţi, compozitori, generali sau oameni de stat. De exemplu scriitorul Vsevolod Ivánov, poetul Viaceslav Ivánov, com pozitorul Ippolitov—Ivánov sau Nikolai Iudovici Ivánov general, comandant al frontului de sud-vest în războiul îm potriva nemţilor. La toţi aceştia accentul cade pe a dou silabă.

După cum se vede, la baza schimbării accentului st celebritatea. Mai mult ca sigur că înainte de a fi scris po vestirea sa „Trenul blindat" scriitorul Vsevolod Ivánov s numea Ivanóv.

Dacă ajutorul şefului de staţie Ivanóv va deveni celebr să zicem datorită unui zbor peste ocean, accentul se va d plasa imediat de pe silaba a treia pe a doua.

Mărturie stau faptele, istoria şi viaţa.

*

Întorcîndu-ne însă la Oficiul de colectare a coarnelor și copitelor pentru necesitățile industriilor de piepteni și nasturi, trebuie să menționăm că șeful oficiului era o persoană absolut obișnuită. Nikolai Konstantinovici era, dacă se poate spune așa, un om neînsemnat, cu accentul pe ultima silabă. Un funcționar și nimic mai mult.

Nikolai Konstantinovici căzuse într-o stare de profundă meditație. Din ce cauză ? Pentru că toți funcționarii colectării de materiale cornute aveau același nume ca și șeful lor. Toți erau Ivanóv.

Recepționerul de materiale era Piotr Pavlovici Ivanóv.

Magazioner era Konstantin Petrovici Ivanóv.

Socotitorul I era Nikolai Alexandrovici Ivanóv.

Socotitorul II se numea Serghei Antonovici Ivanóv.

Și chiar dactilografa era Ivanóva Maria Pavlovna.

Nikolai Konstantinovici nu-și dădea seama cum de s-au adunat, dar înțelegea foarte bine că treburile nu pot merge la fel în continuare, și că se apropia o catastrofă groaznică. Deschise ușa biroului său și cu o voce stinsă își chemă funcționarii. Imediat s-au adunat cu toții și s-au așezat pe scaunele vieneze de culoarea vișinei putrede pe care le aduseseră cu sine. Nikolai Konstantinovici aruncă subalternilor săi o privire speriată. Din nou își aminti înspăimîntat că toți sînt Ivanóv și că el e tot Ivanóv. Nemaiputînd să se stăpînească, răcni din toate puterile :

— Asta e o porcărie, o porcărie, de trei ori porcărie ! Și vă aduc la cunoștință că nu se mai poate accepta una ca asta !

— Ce nu se mai poate ? întrebă uimit recepționerul Piotr Pavlovici.

— Nu se mai poate accepta ca să vă numiți Ivanóv.

— Și de ce nu mă pot numi Ivanóv ? zise recepționerul.

— Asta o s-o înțelegeți cînd o să vă concedieze din serviciu. Pe toți o să ne concedieze pentru că pe toți ne cheamă Ivanóv și, în concluzie, sîntem rude. O clică bine închegată de rude. Cum de n-am observat eu asta pînă acum ?

— Dar dumneavoastră știți că noi nu sîntem rude, vociferă Maria Pavlovna.

— Nu eu o spun ! Alții vor zice. Anchetă... Cine știe ce poate să iasă... Mă nenorociți ! Mai ales dumneata, Maria Pavlovna, care ai același nume patronimic cu Piotr Pavlovici.

Recepționerul tresări și căzu rău de tot pe gînduri.

— Într-adevăr, bombăni el, coincidența e uimitoare.

— Trebuie schimbate numele conchise Nikolai Konstantinovici. Altă soluție nu există ! Și cu cît o vom face mai repede, cu-atît mai bine ! Pentru voi e mai bine.

— Dacă trebuie, eu mi-l schimb, oftă recepționerul. Îmi place un nume : Leonardov. Am cunoscut eu un bătrîn pe care-l chema așa. Un director a vrut chiar să-i cumpere numele. Îi plăcea foarte mult. I-a dat zece ruble, însă bătrînul n-a fost de acord.

— Leonardov e un nume minunat, observă dactilografa, dar cum o să i-l luați ?

— Acum se poate. Bătrînul a plecat la Vladivostok să prindă crabi.

Maria Pavlovna tăcu cam vreun minut, privindu-și ciorapii albi, care, din cauza spălatului, luaseră culoarea sării nerafinate. În sfîrșit, se hotărî și zise plină de însuflețire :

— Eu ce nume să-mi aleg ? Aș fi vrut să fie un nume de floare.

Maria Pavlovna începu să înșire flori și nume.

Sîngele voinicului, panselușele și ivanița au fost eliminate de la bun început. Maria Sînge, Maria Voinic, Maria Sîngele Voinicului au fost rebutate, ironizate și date uitării. Din ivaniță ieșea iar ceva pe lîngă Ivanóv. Florile de cerceluș sînt frumoase, dar numele iese cam urît : cercea. Madmoazel Cercea s-a ofilit înainte chiar de a înflori.

Și-atunci, Maria Pavlovna, împreună cu cei doi socotitori a intrat cu mare curaj în profunzimile horticulturii. Nume care sunau plăcut urechilor erau lansate ritmic și cu intonații melodioase : Mixandră, Lăcrămioară, Violetă, Lalea.

Socotitorii transpiraseră.

— Crizantemă, orhidee, zmeurică. Pe cuvînt de onoare că zmeurică e o floare splendidă.

— Dar eu n-am nevoie s-o miros, înțelegeți odată !

— Dalie, merișor, heliotrop.

— Sau atropină, sări magazionerul care pînă atunci tăcuse mîlc.

Şi în timp ce socotitorii îşi băteau joc de magazioner explicîndu-i că atropina nu e floare ci medicament, Maria Pavlovna hotărî să se numească Ananasova.

Nu era logic, dar era frumos.

*

Cu Serghei Antonovici, lucrurile au fost mai simple. Neavînd prea multă fantezie, el şi-a schimbat numele din Ivanóv în Petróv. Toţi au zîmbit cu condescendenţă.

— La mine e mai bine, se lăudă socotitorul I. Acum mă cheamă Nikolai Alexandrovici Varennikov.

Magazionerului i-a plăcut numele Spravcenko[1]. Un nume bun liniştit, şi ceea ce era esenţial — conţinea rezonanţe ale epocii.

Cel mai mulţumit însă era Nikolai Konstantinovici Ivanóv, şeful Oficiului de colectare a coarnelor şi copitelor pentru necesităţile fabricilor de piepteni şi nasturi.

— Sînt foarte bucuros zise el senin, că toate s-au aranjat atît de bine. Acum populaţia nu mai poate lansa diferite vorbe. Într-adevăr, ce are comun Spravcenko cu Varennikov, Ananasova cu Leonardov sau cu Petrov ? Pînă acum aveam Ivanóva şi Ivanóv şi iar Ivanóv şi din nou Ivanóv. Cum să nu te pună pe gînduri faptul ăsta ?

— Dumneavoastră ce nume v-aţi ales ? întrebă Maria Pavlovna Ananasova.

— Eu ? Păi ce nevoie mai am să mi-l schimb ? Există oare vreun Ivanóv la noi ? Am rămas singurul ! Şi-atunci de ce să mi-l schimb ? Pe deasupra, e chiar penibil. Am o muncă de răspundere, sînt şeful Oficiului. E greu chiar şi din motive tehnice. Cum o să semnez hîrtiile pentru bancă ? Nu, eu nu pot, e imposibil s-o fac !

*

...Lucrurile au continuat să meargă pe făgaşul lor şi la împlinirea termenului legal oficiul stării civile a confirmat celor cinci Ivanóvi noile lor nume.

---

[1] De la *„spravka"* — informaţie (n. tr.).

Dar după o săptămînă, luminile vieţii noi, care pluteau deasupra Oficiului de colectare a coarnelor şi copitelor, s-au stins brusc: pentru faptul că şi-a obligat funcţionarii să-şi schimbe numele, Nikolai Konstantinovici a fost eliberat din muncă.

Aflînd trista veste, Nikolai Konstantinovici a ieşit încet din birou, aruncînd priviri pline de tristeţe lui Konstantin Petrovici Leonardov, Piotr Pavlovici Spravcenko, Nikolai Alexandrovici Varennikov şi Mariei Pavlovna Ananasova.

Neputînd suporta tăcerea grea care se lăsase, magazionerul zise:

— Poate că v-au concediat pentru că nu v-aţi schimbat numele? Chiar dumneavoastră aţi spus...

Nikolai Konstantinovici nu răspunse nimic. Clătinîndu-se, se înapoie în birou. Probabil ca să predea dosarele şi împuternicirile. De necaz, i se strîmbaseră brusc pînă şi tocurile înalte de la pantofii model „Acceleratul".

CUM SE FACE PRIMĂVARĂ

Cum apare primăvara la Moscova ? La început printr-un afiş liric etalat în vitrina magazinului „Îmbrăcămintea lui Octombrie", proprietatea comerciantului particular I. A. Lapidus :

Intîmpinaţi primăvara numai în pantalonii lui I. A. Lapidus ! Preţuri moderate

După ce citesc afişul, trecătorii încep să adulmece emoţionaţi aerul. Dar nu miroase încă a violete, miroase a zubrovcă, o iarbă pentru dres vodca (o vînd la Ohotnîi riad nişte cetăţeni în vîrstă îmbrăcaţi în cojoace portocalii). Şi afară ninge cu fulgi de martie, uşori ca aluminiul şi ţepoşi ca urzica, aşa că oricît s-ar agita I. A. Lapidus, pînă la primăvară mai e mult.

După aceea pornesc la luptă cu clima magazinele alimentare. Exact în ziua cînd bîntuie un viscol puternic, în vitrina celui mai elegant magazin din reţeaua cooperaţiei apare un castravete de seră : e de un verde delicat, oarecum buburos şi cam strîmb aşezat printre borcane de conserve impersonale. Totul este pus în slujba atragerii maselor largi de consumatori. Şi iată că, atras, consumatorul din rîndul marilor mase stă în faţa vitrinei, simţind că-i lasă gura apă. Dar îşi face apariţia consumatorul individual în palton cu guler din blană de castor polonez şi, plătind pentru castravete o rublă jumate, îl mănîncă pe loc. Mult timp încă după îngurgitare, consumatorul individual va rîgîi delicat, emanînd miros de violete şi de primăvară.

Peste o săptămînă, în magazinele universale încep să apară stambe, voal de bumbac şi batist în toate nuanţele de negru şi în toate variantele posibile ale culorii pietrei de caldarîm.

Din acest moment nu mai ai cum să te îndoieşti de apropierea primăverii. Ba capetele mai înfierbîntate încep chiar să discute despre călătoriile de la vară.

Viscolul se înteţeşte, iar zăpada scîrţîie sub picioare de parcă ar fi prundiş, nu alta. Cu toate astea, neliniştea de primăvară cuprinde oraşul.

Trei scriitori de la cercul literar „Fierăria şi grădina" anunţă poporul prin intermediul presei că vor porni pe jos prin toată ţara, avînd intenţia ca pe drum să repare gratuit tigăile şi cizmele colhoznicilor foarte săraci în scopul cunoaşterii vieţii oamenilor muncii şi strîngerii de material documentar pentru viitoarele lor romane.

Magazinele mai întreprind o încercare disperată şi organizează mari bazare de primăvară.

Iarna răspunde la toate acestea cu un uragan mai rău ca la Poe (adică un anticiclon puternic de aprilie). Zăpada îngheaţă tun şi bocăne ca fierul. Din gurile şi nasurile cetăţenilor ies adevăraţi ţurţuri de gheaţă. Birjarii, care tremură şi vara, darmite iarna, în fustele lor, au tot timpul feţele înlăcrimate.

Între timp, magazinele universale pun în vînzare branţurile minerale „Harpa", un mijloc radical împotriva transpiraţiei. Capetele înfierbîntate şi entuziaştii cumpără respectivele branţuri şi, plini de bucurie, se conving că, prin eforturile reunite ale gerului şi cooperaţiei, calitatea branţurilor a fost ridicată la nivelul cuvenit: într-adevăr, picioarele nu transpiră.

Iar zăpada continuă să cadă...

Neacordînd nici o atenţie faptului, ziarul de seară anunţă că au sosit din Egipt primele semne ale primăverii, păsărelele pe nume ciocănica, bibricul şi albăstricelul.

Cititorul este dezorientat. Abia-abia a făcut rost de un stînjen de lemne peste cantitatea repartizată şi na-ţi-o: au sosit în zbor ciocănicile, bibricii şi albăstricelele, păsări prin excelenţă de primăvară, zburătoare care aduc în cioculeţele lor cer albastru şi zile calde. Dar, chibzuind puţin şi apelînd la memorie, cititorul se linişteşte, aruncînd în sobă cîţiva butucei suplimentari. (Printre altele, el şi-a adus aminte că în fiecare an citeşte despre zburătoarele astea misterioase, ca niciodată cu o pasăre din cele numite nu s-a făcut primăvară

şi că însăşi existenţa lor este atestată doar de ziarul de seară).

În disperare de cauză, ziarul (acelaşi) anunţă că pe str. Bolşaia Ordînka, la nr. 93, a început să zumzăie un cărăbuş-mascul ; evident, nimeni nu poate cere un argument mai percutant care să ateste venirea iminentă a primăverii. În aceeaşi zi se porneşte un viscol puternic care îneacă în urletele lui exclamaţiile ziariştilor despre masculul care a început să se manifeste înainte de termen pe strada Bolşaia Ordînka.

În sfîrşit, ciorile încep să plutească greoi peste oraş şi pe burlanele dezgheţate încep să cadă făcînd mare zgomot, bucăţi compacte de gheaţă.

Şi iată că, luîndu-şi revanşa pentru răbdarea lor îndelungată, cetăţenii citesc cu mare satisfacţie şi voluptate la „Fapte diverse" din ziarul datat 22 aprilie :

U n a c c i d e n t n e f e r i c i t. Un ţurţur de mari proporţii, căzut de pe acoperişul clădirii din Kuzneţki Most nr. 18, l-a schilodit grav pe cet. M. B. Spor-Knutovişcev, autorul rubricii „Cum va fi vremea mîine", publicată de ziarul nostru. Nefericitul a fost transportat la spital.

Înveseliţi, cetăţenii aruncă priviri lirice spre pîrîiaşele care aleargă şerpuind de-a lungul trotuarelor şi încep chiar să se gîndească cu simpatie la Spor-Knutovişcev, uitînd că această persoană vicioasă îi tot bate la cap încă din februarie că va fi o primăvară bruscă şi timpurie.

Apropo de primăvară, apare în presă şi un reportaj despre sudica staţiune balneară Kislovodsk. Corespondenţa este semnată de cei trei scriitori din grupul „Fierăria şi grădina". Miraţi de viteza cu care merg scriitorii pe jos în zilele noastre, cetăţenii se conving tot mai mult nu numai de faptul că primăvara a venit de-adevăratelea, dar că a şi trecut.

NOUL PALAT

Dacă e să ne luăm după anunțurile din ziarele și revistele dinainte de război, cea mai mare nenorocire a omenirii o reprezenta chelia.

Împotriva cheliei se ducea o luptă acerbă. În cursul bătăliilor apăreau adevărați eroi în persoana inventatorilor de mijloace împotriva căderii părului. Acestor persoane li se făcea o publicitate de-a dreptul înduioșătoare.

AM FOST CHEL !

Mama mea a fost o martiră! Tatăl meu a fost chel de la natură. Eu însumi mi-am pierdut în copilărie toată podoaba capilară. Dar anul trecut l-am întîlnit în munții Elveției pe profesorul X care mi-a înmînat un borcănaș conținînd balsamul făcător de minuni „Pisoiul păros“. Și de-atunci, posed o chică bogată, demnă de toată invidia.

Minciunile astea erau întărite cu un portret desenat al domnului a cărui mamă a fost martiră, al cărui tată a fost pleșuv de la natură și care el însuși a fost chel pînă în momentul folosirii balsamului „Pisoiul păros“.

Și cu toate că necruțătoarea chelie nu a fost încă înfrîntă, în zilele noastre cetățenii nu mai reacționează chiar atît de tragic la procesul progresiv al reducerii cantității de păr. Asta se datorează probabil faptului că în prezent e mai greu decît înainte să ajungi în Elveția sau poate și faptului că omenirea a fost lovită de o nenorocire mult mai mare decît chelia.

Dacă s-ar descoperi un mijloc de luptă cu noua nenorocire, atunci ar trebui să se dea un anunț redactat cam în felul următor :

Mama mea a fost o martiră activă. Tatăl meu începea şedinţele la ora 6 dimineaţa. El a terminat prin a înnebuni şi a înghiţit clopoţelul preşedintelui şedinţei. Eu însumi m-am transformat dintr-un tînăr înfloritor într-o ruină. Vinovate au fost numeroasele şedinţe la care a trebuit să particip. Şi iată că, pe neaşteptate, m-am întîlnit în munţii Caucaz cu un tînăr care mi-a înmînat o minuna...

A venit timpul să se publice un asemenea anunţ pentru că balsamul săvîrşitor de minuni a fost inventat. Au fost găsite mijloacele de luptă împotriva celei mai puternice ramuri a birocraţiei : şedinţele. Nenumăratele şi interminabilele şedinţe.

Nu avem în vedere stabilirea unui impozit asupra clopoţeilor nichelaţi de pe mesele prezidiurilor şi nici evacuarea posesorilor de serviete în afara teritoriului centrelor administrative.

Soluţia noastră este incomparabil mai radicală.

In vederea luptei împotriva şedinţelor trebuie construit un imens palat al şedinţelor! În acest palat vor exista numeroase săli.

Şi în fiecare sală o masă lungă.

Şi pe fiecare masă o faţă de masă de postav.

Şi pe fiecare faţă de masă un clopoţel cu sunet cristalin, inclusiv o cană de apă pentru împrospătarea gîtlejurilor raportorului, coraportorilor, ale celor care iau cuvîntul, ale celor care-şi prezintă motivarea votului de la locul lor, ale celor care strigă din sală „just", ale celor care citesc concluziile şi ale altora şi altora şi altora...

Noului palat i s-ar putea da frumoasa denumire de : „Am Ascultat Şi Am Hotărît" (AAŞAH).

Asta sună impozant în discuţie.

— Încotro ?

— Eu mă duc la filiala Casei centrale a secţiei de desen a lucrătorilor din învăţămînt. Dar dumneavoastră ?

— Eu mă duc la Palatul „Am Ascultat Şi Am Hotărît".

Esenţialul nu constă însă în sonoritatea noului combinat de şedinţe, ci în faptul că el va da o lovitură mortală tuturor

celor cărora le place să consume ceai şi şandvişuri cu tot felul de porcării, tuturor adepţilor şedinţelor cu durată de două zile şi cu rapoarte, corapoarte, contrarapoarte sau intervenţii-mamut pentru explicarea votului.

Palatul „Am Ascultat Şi Am Hotărît" va fi un adăpost primitor pentru toţi birocraţii. Uşile lui vor fi larg deschise :

— Veniţi ! Luaţi-ne în posesiune ! Ţineţi şedinţe !

Bineînţeles că nu se va aproba organizarea şedinţelor — indiferent de scopul lor — decît în incinta Palatului „Am Ascultat Şi Am Hotărît".

Conducătorilor instituţiilor li se acordă dreptul de a ţine şedinţe în oricare din sălile Palatului în următoarele condiţii :

a) primele 30 de minute — complet gratuit !

b) încă 2 minute cu plata din fondurile instituţiei la tariful prohibitiv de 20 ruble minutul.

c) pe timp nelimitat — cu reţinerea sumei de 500 ruble pe oră din fondurile personale ale participanţilor la şedinţe. Plata poate fi înlocuită cu detenţia în închisoare pe baza următorului calcul : pentru fiecare jumătate de oră suplimentară — două luni închisoare !

Puteţi fi siguri că nici o şedinţă nu va dura mai mult de treizeci şi două de minute.

După cum vă daţi seama, în tabăra anostă a birocraţilor va izbucni un scheunat îngrozitor.

Ei vor protesta. Ei vor începe să strige la toate colţurile că ţara se duce de rîpă. Ei vor cere să li se permită prelucrarea problemei Palatului „Am Ascultat Şi Am Hotărît" în şedinţe care să se desfăşoare pe baza vechilor norme de timp.

Dar asta nu trebuie admis !

De fapt, cine a stabilit că şedinţele nu trebuie limitate în timp ?

Sînt limitate în timp şi ziua de lucru, şi cursele vapoarelor, şi spectacolele cinematografelor, şi băile de soare.

La teatru, într-o singură seară şi în timpul unui singur spectacol, Hamlet pune probleme de cea mai mare importanţă. În schimb, optsprezece funcţionari borţoşi de la oficiul

comercial „Ligheanul" au nevoie de şase ore ca să rezolve problema achiziţionării unui kilogram de cuie pentru necesităţile producţiei lor de ligheane.

Şi dacă nu pot altfel, să organizeze şedinţe pe contul lor! La tarife prohibitive! „Trăsnitul[1]" este pentru construirea Palatului „Am Ascultat Şi Am Hotărît".

[1] Titlul revistei în care s-a publicat foiletonul (n. tr.).

E. PETROV

...despre mincinoşi, suflete de hîrtie şi impertinenţi, despre iepuraşi, despre entuziaşti şi despre lipitori

UN OM NENOROCIT

— ...E greu în luptă, ce să mai vorbim, foarte greu. Aşa sînt eu, nu pot să tac şi gata! Cum văd că ceva nu e în ordine — mor, mă sufoc! Nu pot să tac, conştiinţa nu-mi permite! De aia viaţa nu mai e viaţă, ci doar o înlănţuire de suferinţe chinuitoare.

Omul lăsă capul în jos, mişcînd în acelaşi timp mustăţile stufoase.

Din delicateţe, noi am tăcut. Redacţia era pustie. Doar peste şapte despărţituri de placaj, o maşină de scris singuratică se spetea sub greutatea loviturilor unei traducătoare întîrziate. Persoana ne ceru o ţigară, o aprinse, trase agitat un fum şi ridică din umeri.

— Acum locuiesc la gară pentru că nici cu ultimul bilet de tren n-am făcut nimic. Vedeţi dumneavoastră, de cinci ori am luat pînă acum bilet ca să plec acasă, numai că niciodată n-a ieşit nimic. Ultima dată m-am suit chiar în tren. Eh, mă gîndeam, acum o să ajung. Mă simţeam de parcă aveam aripi şi am ajuns pînă la staţia Malîi Iaroslaveţ. Hai, îmi zic, să cobor să iau apă fiartă pentru ceai. M-am dat jos frumuşel şi am alergat peste şine spre staţie. Cînd deodată, observ că trece un cetăţean în uniformă de feroviar cărînd un sac în spate. Ce-o fi cărînd omul? m-am întrebat. El fugea de mine — eu după el... Eram atît de curios, că nici n-am observat cînd a plecat trenul. Uite aşa am ajuns pînă la satul cel mai apropiat. El a intrat în casă — eu după el! „Cam dai de bănuit, cetăţene. Ce duci acolo în sac?“ l-am întrebat. Cînd colo, era un motan. A trebuit să mă întorc la Moscova, ţopăind peste traverse. Nu pot să suport dezordinea şi neregulile. De la asta mi se trag toate chinurile pe drumul vieţii... Oofff!... Sînt un om sfîrşit... Am lucrat în douăsprezece locuri. Peste tot îmi făceau şicane pentru că, ştiţi dumneavoastră, adevărul gol-goluţ supără.

— Spuneți-ne, l-am rugat noi cu timiditate — cum vine asta că vă făceau șicane? Cum de-ați părăsit serviciul?

— Fie, zise el cu multă bunăvoință, o să vă povestesc cum m-am nenorocit.

A clipit plîngăcios cu genele lui alb-roșcate și a început...

Povestirea socotitorului Brîkin despre modul în care s-a nenorocit

Eram socotitor în orașul meu natal, în provincie, la trustul „Piele și oase". Buun!... Întrețineam familia. Buun!... Nevasta și o fată. Aveam gradație. Bineînțeles, conform normelor. Buun!... Și deodată mi-a venit o idee. Din cauza ei am început să mă duc de-a berbeleacul. M-am nenorocit din cauza șefului nostru pe care-l chema Kaneriumker. Alexandr Isakovici Kaneriumker. Buun!... Și am aflat că Alexandr Isakovici trăiește în concubinaj cu o femeie, că nu e căsătorit legal la Oficiul stării civile conform legilor. Noaptea se ducea la ea. Buun!... M-am gîndit, m-am tot gîndit și atunci mi-a venit ideea. Adică am scris prima mea poezie. De la ea s-au tras toate. Bună poezie. Și azi o mai știu pe dinafară. Era așa:

La trustul nostru „Piele și oase"
Avem un șef peste toate
Alexandr Isakici se numește
Și pe funcționari îi chinuiește
Dar ce face el, aia nu observă
Și nu vede că toți îl observă
Fără rușine trăiește cu o altă femeie
De parcă aia i-ar fi soție.

Mai departe spuneam totul despre el așa cum este. Se termina poezia așa:

Să punem punct am zis de multe ori
Că altfel Kaneriumker o să aibă copil din flori
Trebuie oprită neobrăzarea
Să se termine cu desfrînarea.

Şi am dus-o la redacţia ziarului „Proletarul muncitor". Am semnat cu pseudonim : „Martorul roşu". Buun !... N-au publicat-o. Păi cum s-o publice dacă toţi erau în clică cu Kaneriumker al nostru. Buun !... Chestia m-a durut. Şi imediat am simţit că nu pot să tac. E atîta neruşinare în jur şi eu să tac ? Să vedeţi, nici colegii nu mă lăsau în pace. Mă necăjeau şi îmi ziceau Puşkin. „Puşkine, spuneau, Puşkine, de ce nu e gata ştatul ?" sau : „Puşkine, du-te la comitetul sindical la şedinţă." Buun !... De atîta supărare nu mai aveam linişte. Şi-atunci, m-am hotărît să-l dau pe şef în vileag. Trec într-o seară tîrziu pe lîngă serviciu, mă uit şi ce văd ? La fereastra şefului — lumină. Biroul lui e la parter. Mă uit pe geam şi ce văd ? Şade Alexandr Isakovici al nostru la birou înconjurat de dosare, asta aşa... de ochii lumii, şi-i trăgea cu vodcă. Turna din carafă un pahar plin şi-l clămpănea dintr-o dată, fără gustărică. M-am întristat. „Ian te uită, m-am gîndit eu, pînă unde a ajuns descompunerea morală". N-am zis nimic şi m-am hotărît să controlez lucrurile în adîncime. Am venit a doua zi. Omul la masa de lucru îi trăgea zdravăn la măsea. Am venit a treia zi — la fel ! Bea pînă se făcea cui şi pe urmă o-ntindea la concubină. Ce neruşinare ! M-am dus la comisia de control şi am raportat totul din fir-a-păr. Aşa, adică, şi aşa, în exerciţiul funcţiunii... Nu m-au crezut. Dar în faţa faptelor e greu să protestezi. Au organizat o comisie interdepartamentală după toate regulile, cu reprezentant de la miliţie, au aşteptat să se facă ora zece şi au pornit la drum. Buun !... Privim pe geam — vorba mea, aceeaşi scenă ! Şedea Kaneriumker la birou, se făcea că lucrează şi una, două, îşi umplea paharul. Şi una, două — îl dădea pe gît ! N-am mai putut să mă abţin." Iată, am ţipat, iată cum sînt trădate interesele oamenilor muncii şi ale ţărănimii muncitoare ! Legaţi-l pe trădătorul ăsta !"

Reprezentantul miliţiei a fost primul care a intrat pe geam, iar noi am intrat pe uşă şi l-am prins pe robul lui Dumnezeu cu paharul în mînă... Iac-aşa ! Daaa ! Numai că în carafă nu era vodcă, ci apă. Cine şi-ar fi putut închipui una ca asta ?... Uite-aşa. Drace ! M-au dat afară din serviciu... De-atunci au început toate... Şi m-am nenorocit. M-am dus la Moscova, am ajuns pînă la Kalinin, dar acolo m-am înpotmolit... uite-aşa !

Socotitorul Brîkin tăcu abătut. Ne simţeam penibil. Era timpul să plecăm. La redacţie treaba se terminase de mult, iar femeia de serviciu stătea şi ea de mult în uşă cu cheile în mînă, aruncîndu-ne priviri pline de reproş. Ne pregăteam şi noi de plecare.

— Cu notiţa cum rămîne? întrebă posomorît Brîkin.

— Notiţa dumneavoastră nu merge, exclamă cu falsă veselie secretarul de redacţie.

— Şi de ce nu merge? întrebă Brîkin cu sarcasm.

— Păi, s-avem iertare dumneavoastră scrieţi că şeful gării, unde dormiţi, i-a cumpărat soţiei un palton nou...

— Just! Palton de pluş. Optzeci de ruble a scos din buzunar. Bani peşin.

— Şi ce ne priveşte asta pe noi?

— Aşadar — nu merge?

— Nu... din păcate.

— Hmm... Daţi-mi atunci o adeverinţă!

— Ce adeverinţă?

— Păi că nu merge!

— Pentru ce vă trebuie?

— Bine. O să aflaţi curînd pentru ce. Atunci să vă văd ce-o să mai ziceţi. Nu merge... nu merge... V-aţi lipit de biroul ăsta, birocraţilor... Biine!... Brîkin ştie multe. Lui nu-i scapă nimic!

Plecînd în grabă de la redacţie, îl auzim pe Brîkin spunîndu-i femeii de serviciu:

— ...Ce să fac, aşa sînt eu! Nu pot să tac!... Iubesc adevărul gol-goluţ...

*

Pe unde o fi acum neastîmpăratul socotitor Brîkin? Pe unde o fi idealistul ăsta luminat care păşeşte pe drumul greu şi spinos al activistului obştesc? Ce praguri o mai fi călcînd? La ce uşi o mai fi bătînd? O fi plecat din capitală sau vine înapoi, ţopăind pe traverse, de la Naro-Fominsk? Te pomeneşti că şade în anticamera preşedintelui Kalinin, încercînd să găsească o posibilitate de a-i citi maimarelui ţării ultimele lui versuri?

Cine poate şti? Cine poate şti?!...

O PERSONALITATE PROEMINENTĂ

— Vorba ! zicea Urodonalov, directorul băncii orăşeneşti din Kozolupovo. Toată lumea tace ! Nimeni nu scoate un cuvînt ! Cine e şef aici ? Urodonalov este şef aici ! Cine-i împărat aici ? Urodonalov e împărat ! Cine-i Dumnezeu aici ? Urodonalov ! Clar ?

Funcţionarii păşeau în vîrful picioarelor, iar clienţii, căutau pe cît se poate să nu păşească.

— Ce e clientul ? Un vierme ! Ce e hîrtia ? Un munte ! Şi ce munte trebuie să roadă clientul ca să primească împrumutul ? Un munte de hîrtie !

Urodonalov izbucni în hohote puternice de rîs.

Funcţionarii simţeau un fior neplăcut umblîndu-le pe şira spinării.

*

În uşă apăru chipul speriat al omului de serviciu.

— Permiteţi să raportez, vă rog, un client roagă să intre. De şase luni, scuzaţi expresia, vine pe-aici.

— Oare azi e zi de audienţe ? întrebă sever Urodonalov.

— Exact. De audienţe, să trăiţi, şopti omul de serviciu.

— Atunci înseamnă că nu e ora de audienţe !

— Şi ora, scuzaţi, e de audienţe. Ora aceasta e de la trei ceasuri cincizeci şi şase de minute pînă la ceasurile patru şi cinci minute. Iar acum este exact patru.

— Adeverinţă de la comitetul de locatari are ?

— Cum să nu !

— Dar adeverinţă de lealitate ?

— Binevoiţi a nu avea nici o grijă. Are patru.

— Probabil că adeverinţă de vaccinare antivariolică n-are...

— Are. Şi de la farmacie are. Chiar şi de la oficiul de marcare a obiectelor preţioase a adus o hîrtie.

— Cu secretarul a discutat ?

— A discutat. Secretarul zice că fără dumneavoastră nu se poate.

— Probabil că ceva tot nu are.

— Are toate hîrtiile. Le-a adus cu trăsura.

— Atunci să intre.

Intră omul.

— Sînt preşedintele cooperativei de construcţii proprietate personală, zise petiţionarul, şi doresc să primesc un împrumut în scop de construcţie.

— Altceva nu mai doriţi ? întrebă cu impertinenţă Urodonalov.

— Altceva nu mai doresc, răspunse cu naivitate omul.

— Ba eu doresc ! tună Urodonalov. Mai vreau multe hîrtii mari cu semnături, ştampile şi timbrele fiscale de rigoare.

— Am multe documente mari, suspină omul, cu ştampile şi timbre.

— Extrasul de căsătorie de la starea civilă îl aveţi ?

— Sînt necăsătorit.

— Atunci o adeverinţă de la starea civilă că nu sînteţi căsătorit. Asta pesemne că n-aveţi !

— Nu.

— Ehe-he-he. Aduceţi adeverinţa !

— Azi nu mai reuşesc.

— Nu-i nici o nenorocire. Veniţi cam peste vreo lună jumate sau chiar mai bine la începutul trimestrului viitor... sau la sfîrşitul...

— Asta e tărăgănare, izbucni omul în falset. Protes...

— Vorba ! urlă Urodonalov, roşindu-se tot ! Nu intraţi neanunţaţi ! Nu fumaţi ! Nu scuipaţi ! Nu murdăriţi ! Strîngerile de mînă se abrogă ! Adresaţi-vă secretarului !...

Era înfricoşător. Era măreţ.

*

Urodonalov termină de citit ziarul în care se vorbea despre necesitatea luptei împotriva tărăgănelii şi a birocra-

ţiei. La un moment dat simţi că i se strînge inima. Dar apoi medită puţin şi zîmbi fericit ca un copil.

— Of, oameni, oameni ! rosti el cu emfază. Ştiţi voi ce-i aia o-mul ? Nu, oameni, nu ştiţi ce e omul ! Omul e un recipient umplut cu un elixir de utilitate socială. Omul trebuie iubit şi respectat ! Faţă de om trebuie să manifestăm încredere.

O lacrimă mare galbenă curse pe obrazul lui Urodonalov.

Omul de serviciu băgă speriat capul pe uşă.

— Permiteţi-mi să raporte...

— Dragul meu ! zise Urodonalov, agitîndu-şi braţele, stimate şi multrespectate tovarăşe om de serviciu, de-acum încolo nu-mai există raport. Duceţi-vă şi strigaţi lumii : „Oameni ! La Urodonalov se poate intra fără să fii anunţat !"

— Vă caută...

— Alerg ! Zbor !

Urodonalov se îndreptă în fugă spre sala de aşteptare şi-l îmbrăţişă pe petiţionar.

— Scumpule ! Drăguţule ! Intră ! Intră ! Oaspete drag ! Ceai ? Bere ? Şampanie ?

— Şampanie, zise petiţionarul. Necesitez un împrumut de la dumneavoastră. Firma mea „Coopparfumeria" are nevoie de un mic credituţ...

— Cu entuziasm, exclamă Urodonalov. Credituţ, ăsta e termenul exact. N-aveţi nici o grijă. În doi timpi şi trei mişcări...

— Iar eu vă dau o poliţioară.

— Ce vorbeşti, dragul meu ! Ce poliţi ... ptiu, mi-e şi scîrbă să rostesc acest cuvînt josnic şi birocratic. Ce e omul ? E un vas ! Şi dumneata spui... Ehe !

În ochii lui Urodonalov strălucea flacăra vie a inspiraţiei.

— De ce e nevoie de hîrtiile astea care împing pe oamenii vii şi cauza lor vie într-un păienjeniş birocratic ? De ce ? De ce e nevoie de aceste bucăţele neînsufleţite de lemn cu cauciuc pe care oamenii le numesc ştampile ? De ce ? Ooo ! Sistemul ăsta italienesc de contabilitate este o creaţie antiumană. Şi contraexpertiza ? Păi asta este pur şi simplu contrarevoluţionară. Clar ! Şi dumneata spui...

— Zece mii, zise petiţionarul.

— Poftiţi !

— Deci nu e nevoie de poliță...

— Doamne ferește ! Ce nevoie avem de tărăgăneala asta ? Ce nevoie avem de formalitățile astea ?

Petiționarul băgă în buzunarul hainei teancul de hîrtii foșnitoare și, fluierînd vesel, ieși.

Iar Urodonalov se așeză la birou și începu să alcătuiască un plan de reorganizare a activității bancare.

*

În drum spre tribunal, Urodonalov le spunea celor care-l escortau :

— Dragii mei ! Omul e un recipient umplut cu elixir. De ce mă duceți pe mijlocul străzii ? De ce v-ați scos săbiile din teacă ? De ce e nevoie de formalitățile astea ? De ce toată tărăgăneala asta ?

IMPERTINENTUL

(studiu)

Spre deosebire de prost și de nemernic, cărora le-au fost consacrate opere cuprinzătoare, impertinentul este un tip foarte puțin cercetat. Numeroși caraghioși îl mai confundă și azi pe impertinent cu huliganul obișnuit, cel de fiecare zi. Iată o eroare profundă. Huliganul face scandal la modul simplist, datorită unor concepții greșite despre viață, sub influența mediului și a abuzului de băutură. Huliganul deci, e scandalagiu fără motiv, iar de pe urma atitudinii sale nu culege decît neplăceri.

Impertinentul face foarte rar scandal și îl face numai atunci cînd poate trage foloase materiale. Impertinentul sau pișicherul este un om rece, rău și calculat. Are o ușoară chelie, este totdeauna bine bărbierit, poartă pantaloni reiați pe care dimineața și-i perie cu grijă. Impertinentul are ochi de culoarea albastru-deschis și foarte senini. Cele mai apropiate rude îi sînt filfizonii și îngîmfații pentru că fac parte din aceeași societate mic-burgheză de obtuzi și oameni total lipsiți de spirit.

La „Alimentara" impertinentul nu stă la rînd la casă.

— Permiteți, permiteți, zice el, făcîndu-și loc cu coatele printre oameni, eu am plătit, trebuie doar să dau o diferență. Fă loc, băbuțo ! Un moment !... *Uno momento*, he-he-he-he !

Iar cînd oamenii aruncă asupra impertinentului cascade de blesteme și uragane de gesturi, în ochii lui albaștri apar scîntei jucăușe, iar în obraji gropițe. Îi privește cu uimire pe acești cetățeni care turbează de furie și întoarce chiar capul în direcția lor pentru a le adresa o întrebare mută: adică pe cine o fi înjurînd ? !

*

El, impertinentul, bate cu bastonul în fereastra înghețată de ger a tramvaiului, vrînd să-i zorească pe pasagerii care

coboară în noapte. Tot el, observînd încă de la uşă un loc comod lîngă coborîre, se grăbeşte să-l ocupe, se aşază, îşi scoate portmoneul umflat şi, acceptînd bucuriile vieţii drept ceva ce i se cuvine, îi zice invalidului îndoit de şale care stă în picioare :

— Drăguţule, dă-i banii taxatorului. Un bilet pentru două staţii. Vezi, nu uita restul !

— Numai că eu n-am mîini, dragule, răspunde sfios invalidul.

— Ia-i cu dinţii ! L-am văzut pe unul la circ, aşa făcea. Tot unul de-ai voştri. Să-l vezi, al naibii, cum se descurca fără mîini. Amesteca şi cărţile... Să te duci, mă, jumătate de om, să vezi !

— Doamne, ce impertinent ! şopteşte îngrozită la culme o băbuţă de-alături.

— Eh, şi dumneata, impertinent. Ai luat-o cam tare, mămico ! Pur şi simplu jertfa măcelului din războiul mondial.

*

Dacă-l întrebi pe impertinent cît a plătit pe biletul de teatru (rîndul doi), impertinentul începe să rîdă în hohote, cu lacrimi, şi-ţi răspunde că niciodată în viaţă nu şi-a murdărit demnitatea cu un bilet de teatru cumpărat.

Iată însă că impertinentul trebuie să-şi facă rost de un costum. Cum procedează impertinentul ?

Se duce la un mare magazin de stat, ţipă la vînzători, şi începe să răscolească grămezile de pantaloni şi de haine.

— Să vă ia dracu de sus şi pînă jos ! se adresează impertinentul vînzătorului perplex. Asta-i calitate ? Asta-i uniformă birjărească, nu haină ! Şi asta ce e ? V-am întrebat : as-ta — ce — e ?

— Pantaloni, vă rog, îngînă vînzătorul.

— Ce ? Ce-ai spus ? N-am auzit.

— Panta...

— Aha, pantaloni ! Deci aşa trebuie să înţeleg. Aha ! Aşadar aveţi îndrăzneala să afirmaţi că aceste gunoaie, aceste bucăţi desperecheate de bălegar, aceste infuzorii, aceste emanaţii de bumbac sînt pantaloni ? Biiiine !

— Gura ! ţipă impertinentul la responsabilul care se îndrepta spre locul de unde vin urletele. Vă arăt eu vouă ! O să vă... Cît costă sacul ăsta murdar şi folosit pe care-l numiţi costum ? Ceee ? Şaptezeci şi cinci ? Fără tocmeală ? Ceee ? Biiine ! Împachetaţi-l ! Banii mi-i treceţi în cont !

— Vindem numai cu bani gheaţă, îngînă responsabilul, ştergîndu-şi transpiraţia cu un pardesiu.

— Vai, Kolea, Kolea, exclamă impertinentul cu tristeţe. Asta nu e frumos, Kolea ! Nu e frumos, drăguţule ! Nu m-am aşteptat de la tine la o asemenea concepţie filistină. „Bani gheaţă, bani gheaţă"... Da ce, adică eu oi fi vreun particular, Doamne fereşte ? Vai, Kolea !...

— Ivan mă cheamă, nu Kolea, suspină responsabilul.

— Cu-atît mai mult, spune în şoaptă impertinentul. Nu mai face scandal, Vanea ! Ştii foarte bine că nu-mi plac aiurelile astea ! Te ţii de fasoane !... Ţi-am spus, Vaniuşa : trece în cont ! Miercuri ţi-i dau, zău !

— Glumiţi, cetăţene, şopteşte responsabilul, n-o să mi-i daţi !

— Cine, eu ? N-o să ţi-i dau ? Eşti un prostuţ, Vaniuşa. Las-o aşa ! Mulţumesc. Mă duc. La revedere, Kolea. Vineri ţi-i dau. Complimente, Mişa, nevestei şi copiilor. *Adieu !*

Dînd din mîini şi îmbrîncindu-i pe trecători, impertinentul se duce să ia masa la nişte cunoscuţi.

*

L-am văzut pe impertinent în viaţa particulară. Ce face impertinentul la slujbă ?

Păi nu face nimic !

Ăsta-i impertinentul !

IEPURAŞUL ATOTCUPRINZĂTOR

— Ah, copiii ! Slăbiciunea mea ! şopti poetul privind visător spre capătul aprins al ţigaretei. Iubesc copiii cu dragoste duioasă de mamă. Trebuie, trebuie neapărat să scriu versuri pentru copii. Da copii, vă voi dărui numele meu nemuritor ! Voi depune la simpaticele voastre picioruşe flacăra inspiraţiei mele însufleţite şi dulcea povară a îndelungatei mele experienţe. Apropo, se pare că versurile pentru copii se plătesc bine.

Şi poetul, a cărui muză era în seara aceea foarte binevoitoare — scrise poezia de mai jos :

IEPURAŞUL

Iepuraşul prin pădure se plimba
El spre Polul Nord se-ndrepta.

Versurile pentru copii trebuie să fie scurte şi expresive, rosti poetul.

— Dar nici chiar aşa, se speriară prietenii lui.

— Nu vă neliniştiţi, răspunse cu răceală poetul. Sînt destul de scurte şi de expresive, exact în limitele unui mic avans.

La editura „Desfătări pentru copii“, versurile au plăcut foarte mult.

— Minunate versuri, i-au spus poetului, copiii vor fi entuziasmaţi. Iată nota de plată pentru casierie.

— Ah, copiii sînt slăbiciunea mea, răspunse poetul, ascunzînd neglijent hîrtia în buzunarul de la vestă. N-o să mă credeţi, dar pentru bondocuţii ăştia zburdalnici sînt în stare să mă arunc în foc şi în apă.

Dar poetul nu se aruncă nici în foc, nici în apă, ci îşi trimise aceleaşi versuri şi la editura „Vînătorul impetuos“.

— Vînătoarea este pasiunea mea, exclamă poetul, intrînd în biroul redactorului. Iată nişte versuri vînătoreşti adevărate ! Scurte şi expresive !

Redactorul îşi puse ochelarii şi, cam nehotărît, începu să citească :

Iepuraşul prin pădure se plimba
El spre Polul Nord se îndrepta...

— Hîmm... Da... Versurile sînt interesante, însă ce legătură au, de fapt, cu vînă...

— Cuuum ? Dar iepuraşul !

— Da ! Într-adevăr ! Iepuraşul. Dar...

— Ce „dar" ? Nici un „dar". Tablou ! Pictură ! Peisaj ! Închipuiţi-vă : pădure deasă, pădure întunecoasă... Un vînător în cizme înalte, strîngînd cu putere în mînă arma şi călcînd peste cioturi, se îndreaptă spre o poiană înzăpezită. Zăpadă... Fum albăstrui... Linişte... În timpul acesta în poiană apare — *ie-pu-ra-şul.* Urmele lui se văd cu limpezime pe zăpada pufoasă. Cu urechile ciulite, iepuraşul e numai mişcare, e numai avînt... Eh, ce să mai vorbim ! Un iepuraş ca ăsta al meu nu găsiţi nicăieri de achiziţionat...

— Zăpadă... Urme... spuse redactorul în şoaptă. Trosnetul ramurilor... Bine ! Cumpăr iepuraşul ! Luaţi repede avansul !

La redacţia revistei „Pădurea, aşa cum este ea" poetul a fost întîmpinat cu entuziasm.

— Perfect ! În sfîrşit, poeţii şi-au schimbat atitudinea întorcîndu-şi privirea creatoare spre economia forestieră, zise bucuros redactorul. Hai, arătaţi-ne ce ne-aţi adus ! Aha !

Iepuraşul prin pădure se plimba
El spre Polul Nord se îndrepta...

— Hîmmm... Este, bineînţeles, foarte literară, dar n-are nimic comun cu...

— Cum n-are ? Dar pădurea ? Mai citiţi-o o dată. Păi, se spune clar : Iepuraşul prin *pă-du-re* se plimba. Nu prin lan, nu prin băltoacă, ci exact prin *pă-du-re.* Iar dumneavoastră susţineţi că n-are nimic comun !

— Într-adevăr așa e! Despre pădure se zice ceva. Dar despre conservarea fondului forestier nu se scoate nimic în evidență...

— Citiți cu atenție! Prin pădure nu trece un amărît de țap împuțit, ci un iepure. Pricepeți? Un iepure-dăunător...

— Eh, dacă e dăunător... Așa mai merge. Aici însă nu e clar de ce se îndreaptă el spre Pol?

— Foarte simplu. Iepurașul a distrus pădurea și-apoi s-a îndreptat spre Polul Nord; dacă nu vom urmări cu vigilență conservarea fondului forestier, iepurașul mai poate distruge cîte ceva. Tundra, de exemplu. El e-n stare de orice...

— Dacă e vorba despre tundră atunci... Lăsați manuscrisul... Poftim? Avans? Se poate! Pentru un asemenea apărător înverșunat al pădurii ca dumneavoastră, cu cea mai mare plăcere.

La revista „Iubitorul roșu al Nordului" versurile au fost acceptate pe moment. Le-au lăudat cu atîta convingere, încît și poetul s-a rușinat. L-au rugat să aducă mai multe materiale despre Pol. I-au dat un aconto.

La „Vestitorul extremității sudice a Polului Nord", un săptămînal geografic serios, „Iepurașul" a produs o impresie atît de zguduitoare, încît bătrînelul redactor a leșinat pur și simplu. După ce și-a revenit, i-a spus poetului:

— Vă mulțumesc, în numele tuturor iubitorilor cinstiți ai extremității sudice a Polului.

I-au dat un avans mare.

Dar la redacția buletinului „Asigurați-vă la timp!" s-a produs o mică încurcătură. Problema s-a lămurit însă pe loc: dactilografa scrisese din greșeală „Poliță" în loc de „Polul". Însoțit pînă la ușă de redactori, poetul s-a suit în automobil și a plecat acasă.

Poetul își binemeritase odihna.

— Ah, copii, copii! zise el, umplîndu-și paharul cu șampanie. Beau în sănătatea voastră, copii! Să trăiți, copii! Și alături de voi, dacă dă Dumnezeu, nu mă prăpădesc nici eu.

NENEA SILANTI

Noul bloc de locuințe construit de cooperativă era curat și proaspăt ca o mireasă înainte de nuntă. Geamurile străluceau. Balustradele miroseau amețitor a vopsea. Parchetarii plecaseră, lăsînd în urma lor străluciri de ceară galbenă. Electricienii înșurubau ultimele becuri și siguranțe. Doar pe uși mai rămăseseră cîțiva stropi de var.

Prima s-a mutat familia Protokotov.

Protokotov a reușit să smulgă din mîinile tenace ale rudelor președintelui cooperativei trei camere splendide, cu ferestrele spre sud, cu gaze la bucătărie, cu baie și cu o toaletă separată foarte confortabilă.

Și în timp ce-și băga pe ușă masa din garnitura de sufragerie, Protokotov se simți inundat de mîndrie și emoție.

— În sfîrșit, zise el soției, în sfîrșit, o să trăim ca oamenii. Într-un apartament complet separat. Singuri, complet singuri...

Ochii soției străluceau de lacrimi.

— Aici va fi dormitorul, stabili Protokotov. E drept, camera nu e prea mare, dar e simpatică și călduroasă. Aici — sufrageria și biroul meu. Iar aici putem să ne primim prietenii. Așa e, dragă ?

Soția plîngea discret.

— Iar aici, zise Protokotov, cu tremur în glas, în cămăruța asta, îl instalăm pe nenea Silanti.

— Săracul nenea Silanti, oftă soția, o să ducă și el, în sfîrșit, o viață omenească...

Nenea Silanti Arnoldovici locuia într-o casă imensă și prăfuită ca o cancelarie de regiment împreună cu treizeci și cinci de colocatari. De fapt, locuia într-o fostă baie, un spațiu infim, care, datorită lipsei ferestrelor, era complet întunecat.

O zi întreagă şi-a tot cărat nenea Silanti lucrurile de la vechea locuinţă la cea nouă. Le căra singur, îndoindu-se sub greutatea etajerelor cojite şi a taburetelor de mahon.

— Ce te-a apucat, unchiule? se încruntă Protokotov, ciocnindu-se în uşă cu nenea Silanti care sufla ca o focă. De ce nu mi-ai spus de scrinul ăsta? Aş fi luat un om să-l care şi gata!

— Vai de mine! Vai de mine! şopti unchiul, acoperind vechitura de scrin cu trupul său slăbănog şi bătrînicios. Parcă nu ştii ce oameni sînt acum!

Privind speriat în jur, Silanti împinse şifonierul în camera lui şi se închise cu cheia.

— Curios om nenea Silanti, îi zise Protokotov soţiei înainte de culcare. Dar lasă, cu timpul o să se obişnuiască.

Silanti însă nu se putea obişnui.

A doua zi de dimineaţă, Protokotov văzu în toaleta curată şi comodă un anunţ mare scris cu litere caligrafice:

Respectivul anunţ începea cu următoarele cuvinte:

CETĂŢENI!
ŢINEŢI MINTE:
NU SÎNTEŢI SINGURI!
OAMENII AŞTEAPTĂ!

Mai departe se propunea să se tragă apa şi să nu se arunce mucuri pe jos. În total erau opt puncte. În final, anunţul ameninţa pe „cetăţenii locatari" că, în cazul nerespectării acestor reguli, toaleta va fi închisă.

Protokotov zîmbi şi rupse anunţul.

La amiază, pe uşa toaletei a apărut un nou anunţ:

În toaleta publică
rugăm a nu vă
purta ca huliganii!
Nu uitaţi, aici nu
sînteţi singur!

Protokotov se gîndi puţin, apoi scoase stiloul din buzunar şi scrise cu litere mari în josul paginii cuvîntul „prostule!"

Răspunsul apărut imediat :

„Prost eşti tu !"

Corespondenţa dură o zi întreagă, dînd cîştig de cauză lui nenea Silanti. Bătrînul a agăţat pe perete un regulament foarte lung (dealtfel redactat cu talent).

Nenea Silanti muncea din răsputeri. Aşa, de pildă, de a doua zi se apucă să care în splendida cameră de baie, îmbrăcată toată în faianţă, o saltea veche, o piramidă de cărţi legate cu sfoară şi o colivie prăfuită care adăpostise cîndva un papagal.

Pe uşa de la intrare apăru un alt aviz scris de data asta pe carton :

SUNAŢI :

Pt. M. I. PROTOKOTOV — de 8 ori
Pt. S. A. PROTOKOTOV — de 14 ori.

Lîngă aviz, Silanti Arnoldovici montă un vizor, iar la broasca pusă de constructor adăugă un zăvor de fontă, un lanţ ruginit şi o bară lungă de fier.

Jos, la intrare, Silanti afişă o chemare care începea cu apelativul :

Cetăţeni posesori de pisici !

Silanti Arnoldovici cerea susnumitelor persoane să pună botniţe pisicilor ; în caz contrar se va plînge administratorului.

Pereţii micului coridor al apartamentului se acoperiseră cu pătrăţele de hîrtie lipite grijuliu cu gumă arabică. „Nu bocăni, cerea nenea Silanti, nu eşti singur !" „Stinge lumina în urma ta !" „Nu arunca mucuri, hîrtii şi gunoi ! Nu există femeie de serviciu care să cureţe în urma ta !"

Într-o sîmbătă, soţii Protokotov au fost invitaţi la nişte prieteni care stăteau afară din oraş ; s-au întors abia luni.

În bucătărie era pustiu. În mijlocul sufrageriei-birou, încăperea la care Protokotovii ţineau foarte mult, destinînd-o primirii musafirilor, şi pe care, în consecinţă, o împodobiseră

cu tapete foarte frumoase, cei doi soţi găsiră o sobă de gătit de la care pornea un burlan caraghios ce se întindea prin toată camera şi ieşea pe geam.

În două zile numai, nenea Silanti izbutise să transforme mîndreţea de sobă de gătit cu gaze a Protokotovilor, într-un godin mizerabil. Readucerea sobei la starea iniţială s-a dovedit a fi o operaţie destul de grea. Au venit de la uzină, au ameninţat că vor închide gazele şi au luat pentru retransformare optzeci de ruble. Disperat la culme, Protokotov a năvălit în camera unchiului şi a început să bată nervos din picior, atitudine care a durat destul de mult în timp şi care l-a făcut pe nenea Silanti să clipească speriat cu genele sale sure.

— Dumneata nu vrei să înţelegi, zise Protokotov, care pînă la urmă se îmblînzise totuşi, că toate afişele astea ale dumitale sînt inutile ? Nu înţelegi că aici sîntem numai noi ? Noi singuri ! Nu e nevoie să transformi nimic, unchiule ! Fiecare obiect îşi are rostul lui. Înţelegi ?

Bătrînul aproape că nu mai scotea nasul din cameră ; şi cînd mai ieşea, o făcea în lipsa soţilor Protokotov doar pentru a controla zăvoarele şi a lipi alte pătrăţele de carton.

Întorcîndu-se într-o seară mai tîrziu de la teatru şi uitînd cheia acasă, soţii au fost nevoiţi să sune. Au sunat, au tot sunat, dar fără nici un rezultat ! Iată însă că lui Protokotov i-a venit ideea salvatoare : a sunat de paisprezece ori. În dosul uşii se auzi lipăit de tîrlici.

— Cine e ? întrebă îngrijorat Silanti.

— Eu ! Deschide, unchiule !

— Care eu ? ţipă Silanti cu o voce neomenească.

— Eu, nene, eu, Mihail.

— Fără administrator nu deschid ! chiţăi unchiul.

— Deschide, naiba...

Dar nenea Silanti nu deschidea.

Protokotov a încercat să scoată uşa din ţîţîni. Zăvoarele şi bara trosneau, dar nu se dădeau bătute.

Protokotov a început să lovească în uşă cu mîinile şi cu picioarele.

— Miliţiaaa ! se porni să urle Silanti Arnoldovici.

S-au adunat locatarii. A fost nevoie să se ducă după administrator, care, pentru a-l convinge pe bătrîn asupra

identității sale, i-a băgat pe sub ușă legitimația. De-abia după aceea nenea Silanti s-a hotărît să deschidă ușa.

O zi întreagă și-a cărat Silanti lucrurile înapoi la vechea locuință. Le-a cărat singur, spetindu-se sub greutatea etajerelor cojite și a taburetelor.

Oprindu-se din cînd în cînd pe scară ca să-și tragă sufletul, își scotea pince-nez-ul de modă veche și clipea speriat din genele-i sure.

ENTUZIASTUL

— Nu îl cunoaşteţi ? Dumnealui e mîndria modestelor noastre reuniuni de familie. Inginer. Şi încă ce inginer ! Noi l-am botezat Entuziastul. Vreţi să vi-l prezint ?

Gazda făcu un gest spre un cetăţean uscăţiv cu ochelari fără ramă. Tipul tocmai dădea pe gît un păhărel de vodcă şi, cu o expresie de profundă scîrbă, încerca să prindă în furculiţă o ciupercuţă marinată.

— Păi cum să nu vreau ? zisei eu. Ce poate fi mai plăcut decît să faci cunoştinţă cu un entuziast ? În zilele noastre e mare nevoie de entuziaşti.

Gazda făcu prezentările de rigoare.

— Naoborodko, zise inginerul, înghiţind ciupercuţa. Ivan Albertovici. De fapt, nu-mi place să mi se spună Ivan Albertovici. Miroase a linguşire. Nu vi se pare ?

— Poate, zisei eu.

— Ba nu, aşa e ! Nu sînteţi de acord cu mine ? Unui om pe care nu-l cunoşti prea bine, e mai indicat să-i zici *tovarăşe* Naoborodko. Şi dacă-l cunoşti, îi zici direct pe nume : tovarăşe Ivan. Just ?

Am fost de acord şi cu asta.

După cinci minute discutam de la suflet la suflet de parcă ne cunoşteam de cel puţin zece ani.

— Ehe, chimia !... Mare chestie chimia, zicea Naoborodko. Acum, cînd i se acordă atîta importanţă, putem afirma fără să greşim că viitorul nostru e chimia.

— Dumneavoastră sînteţi chimist ? întrebai. Mi s-a părut că...

— Nu. Am studiat ingineria minieră, dar lucrez în chimie. Şi trebuie să recunosc, nu-mi pare rău ! Ştiţi dumneavoastră că nici o ramură nu poate exista fără chimie ? A naibii şi chimia asta. Chimia este... Nu, nu ştiţi ce e chimia ! Pe chipul lui Naoborodko se instală un zîmbet plin de ex-

taz. Vedeţi dumneavoastră, eu sînt, ca să zic aşa, un entuziast al chimiei, sublinie el cu modestie. Acum ne ocupăm de proiectarea unei uzine chimice. Va fi extraordinară ! Mă simt total acaparat de munca asta. Probabil că nu vă interesează...

— Cum să nu ? Dimpotrivă !

Toată seara am discutat despre chimie.

— Ziceţi-mi simplu, tovarăşe Ivan. Nu-mi place obiceiul ăsta mic-burghez cu numele patronimic, îmi declară el la despărţire.

„Vai, ce om, mă gîndeam eu, întorcîndu-mă acasă. Cu un om ca el chimia noastră va înflori".

*

— Nu mă recunoaşteţi ? Nu mai vedeţi oamenii ?

Cine credeţi că era ? Inginerul Naoborodko.

— Aaa, tovarăşul Ivan ! Mă bucur să vă văd ! Ştiţi, prima noastră întîlnire mi-a lăsat o impresie extraordinară. În noaptea aceea n-am putut dormi deloc. Spuneaţi că nici o ramură nu poate exista fără...

— Nici una ! În primul rînd transportul materiei prime. În al doilea rînd livrarea producţiei finite. Ehe, dacă n-ar fi existat...

— Scuzaţi, dar nu prea înţeleg. Ce legătură are livrarea cu...

Naoborodko izbucni în hohote.

— Parc-aţi fi un copil, zău aşa. Păi oricine ştie că nici o ramură nu poate trăi fără calea ferată.

— Ce cale, c a r e ferată ? Vorbeaţi de chim...

— Vă rog să nu mai rostiţi cuvîntul ăsta în prezenţa mea. Mi-e silă de el ! Un cuib de intriganţi... Asta e ! M-am transferat la Ministerul transporturilor.

— Păi acum o săptămînă eraţi plin de entuziasm. Parcă lucraţi la proiectul...

— Şi acum proiectez ! În ramura căilor ferate... Ehe, calea ferată... Calea ferată este... Nu, nici nu vă puteţi da seama ce înseamnă calea ferată !... Cum să vă spun, eu am devenit un entuziat al cauzei căilor ferate. Dar probabil că nu vă interesează ramura asta...

— Cum să nu, îngînam eu, adică...
Ne-am despărţit.
Calea ferată se afla în mîini bune. Indiscutabil!

*

L-am întîlnit din nou pe Naoborodko în tren. De fapt, într-o cursă locală. Iarna în trenurile astea nu prea e multă lume, e plictiseală mare şi te bucuri cînd întîlneşti un cunoscut.

— La Moscova? îl întreb eu.

— Da! La buna noastră mumă, răspunse el.

— Pufăiţi?

Am fluierat ca locomotiva şi am dat semnificativ din mîini. În loc de răspuns, Naoborodko izbucni în hohote.

— Ce se aude cu ramura? În focul entuzias...

— Glumiţi, îmi replică el pe un ton sever dar problema e foarte serioasă. Dumneavoastră rupeţi o ramură, o aruncaţi pe foc şi ea arde. Credeţi că e bine?

— Care mizerabil îşi permite să dea foc unei ramuri întregi?

— Care? Care? Mii de mizerabili! Milioane!

Naoborodko sări de la locul lui şi mă apucă de gulerul paltonului.

— Distrug ramurile! Taie copacii! Îi ard ca barbarii! Şi pentru ce? Incultură! Distrugerea pădurilor e barbarie, o cruzime inutilă! Mai ales cînd există un combustibil minunat cum e turba. Turba... Ah, turba... Ştiţi dumneavoastră ce e turba? Proiectez nişte turbării formidabile care...

— Şi calea ferată? întrebai eu trist. Parcă lucraţi la căile ferate...

— O adunătură de birocraţi! exclamă el. Oameni lipsiţi de suflet! Să nu-mi mai vorbiţi despre ei! Şi pe deasupra nişte intriganţi îngrozitori. În schimb însă „Industria turbei“ este ceva uluitor. Nişte proporţii gigantice! În curînd nici o ramură nu va putea exista fără turbă. Păi turba este...

*

Acum cîtva timp am avut treabă la Trustul lemnului. Trebuia să rezolv o problemă cu nişte rate pentru mobilă. Am

semnat tot felul de hîrtii, am semnat în nişte registre groase şi am colindat de la un birou la altul. Mai rămînea de pus ultima rezoluţie.

— Cui să mă adresez ? întrebai eu.

— Camera şaisprezece. La tovarăşul Naoborodko.

M-am dus la camera nr. 16. Nu era nimeni.

— Unde e tovarăşul Naoborodko ? l-am întrebat pe un funcţionar.

— Cum, nu e acolo ?

Funcţionarul veni împreună cu mine. Camera era pustie.

— Curios, zise funcţionarul, de abia azi dimineaţă şi-a început serviciul la noi ca şef de secţie... Maria ! Nu l-ai văzut pe tovarăşul Naoborodko ?

Curiera se opri din drum.

— Tovarăşul Naoborodko ? Ăsta e ăla noul ?

— Da, da... Ăla care striga azi dimineaţă că fără mobilă nu poate exista nici o instituţie ! Unu' slab, cu ochelari.

— Păi, nu ştiţi ? S-a transferat la Trustul metalurgic. Nu s-a înţeles cu Feodor Petrovici. Au trimis maşina după el.

*

În aceeaşi seară l-am întîlnit pe Naoborodko la teatru.

— Cred că de data asta nu greşesc dacă spun că lucraţi la Trustul metalurgic, exclamai eu.

— N-aţi ghicit ! Am plecat de la ei. Mizerabilii ! Sînt la...

Soneria anunţa începerea spectacolului. Lumea se îndrepta spre sală. Temîndu-mă să nu pierd cumva începutul, m-am grăbit şi eu să-mi ocup locul.

Candelabrele s-au stins şi s-au aprins reflectoarele.

În faţa cortinei şi-a făcut apariţia... Naoborodko.

— Tovarăşi, zise el cu o voce plină de sonoritate. Teatrul este o chestie mare ! În prezent, cînd acestei ramuri artistice i se acordă atîta importanţă, eu, în calitate de nou director al teatrului, nu pot să nu declar că nici o ramură industrială nu se poate dispensa de respectiva ramură. Mă ocup în prezent cu proiectarea unui nou tip de activitate teatrală şi sper că dumneavoastră, reprezentanţii opiniei publice sovietice, mînă în mînă cu...

Un ropot de aplauze acoperi cuvîntarea noului director.

CARNETUL DE ÎNSEMNĂRI

Alioşa Bezbednov îi minţea pe toţi de mult şi la modul cel mai neruşinat cum că ar fi membru stagiar în colegiul avocaţilor şi că primirea lui ca membru plin e o problemă de două-trei zile. La început l-au crezut, dar pe urmă nu l-au mai crezut.

Bezbednov se învîrtea de dimineaţă pînă seara printre scriitori, le însoţea pe nevestele scriitorilor la cinema, îi legăna pe copiii scriitorilor şi uneori alerga pe la redacţiile revistelor unde, bătînd sfidător cu bastonul, cerea contabililor dezorientaţi onorariile cuvenite scriitorilor. Bezbednov o ducea foarte greu. Faptul că mai fiinţa încă pe lumea asta se datora în întregime şi fără drept de apel milei scriitorilor, care îi dădeau să mănînce şi, uneori, chiar ceva bani de buzunar.

— Vezi, i-am zis eu odată, întîlnindu-l slab şi trist pe bulevard, vezi unde duce trîndăvia ?

— Şi ce să fac ? întrebă el cu un ton foarte firesc.

— Gîndeşte-te, pune-ţi creierul în mişcare ! Dumneata ai timp berechet ! Nu se poate ca un om în toată firea şi în plină putere să nu-şi găsească o ocupaţie care să-i placă ! Bineînţeles, dacă vrea ! Curaj, Bezbednov ! Şi zău că vei mai putea privi cerul semănat cu diamante, cum zicea Anton Pavlovici Cehov.

— Cehov ? întrebă posomorît Bezbednov. Unde a spus-o, într-un carnet de însemnări ?

— Nu, Alioşa, în „Unchiul Vanea". E ruşinos să nu ştii !

Bezbednov mă privi într-un fel cam straniu, clipi des şi întrebă :

— Adică despre astea, cum le zice, despre diamante nu e scris nimic în carnetele de însemnări ale lui Cehov ?

— Nu ştiu, Bezbednov, nu ştiu. Trebuie să-ţi atrag atenţia că nu sînt specialist în Cehov.

Nu l-am mai văzut pe Bezbednov un an. Şi deodată...

L-am reîntîlnit la o cofetărie din reţeaua industriei locale moscovite. Proaspăt, ca un castravecior udat de rouă, împlinit la trup, într-o cămaşă *„à la* Tolstoi“, stătea la tejghea şi înfuleca prăjituri. Conform obiceiului, îl căutam din priviri pe acel Mecena care-l hrănea. Dar, spre uimirea mea, un atare Mecena nu exista.

— Doriţi ? întrebă Bezbednov, ştergîndu-se la gură. Excelente prăjituri ! Zău ! Fac cinste !

— Mulţumesc, dar nu prea am chef. Ce s-a întîmplat cu dumneata ? Nu te-am văzut de atîta timp...

— Haideţi la un film ! Fac cinste. Zău ! Am bani, uitaţi-vă ! O sută de ruble. Vă povestesc pe drum.

M-a apucat de mînă şi m-a tras în stradă.

— Am început să *mă editez.* Zău !

— Cum adică să *te editezi ?* Ce editezi ?

— Mă editez, mai bine zis public în revista „Aurora boreală“ Zău ! Ce public ? Carnete de însemnări.

— Ce carnete ? Eu nu te-am văzut niciodată notînd ceva în vreun carnet de însemnări.

Bezbednov scoase din buzunar o revistă, o desfăcu şi mi-o puse în mînă.

În partea de sus a paginii stătea scris :

„Dintr-un nou carnet de însemnări al lui A. P. Cehov.“

— Văd, zic eu, dar ce legătură ai dumneata cu asta ?

— Citiţi ! ţipă Bezbednov, zău, citiţi mai repede ! Veţi vedea.

Şi am citit :

„...Bine-ar fi să scriu o piesă despre viaţa unui moşier“

„...Moşierul se numeşte unchiul Vania. Asta e limpede...“

„...Eroina e o fată tristă :

— Vom privi cerul semănat cu diamante. Ne vom odihni, unchiule Vania, ne vom odihni...“

„...Bine ar fi de scris o nuvelă din viaţa unui medic...“

„...Titlu de nuvelă : *Salonul nr. 6.* Minunat titlu.“

„...Un nume : Navaghin.“

„...Un nume : Peresolin. Funcţionar. Funcţionarii îi zic soţiei lui : Peresoliha.“

„...Un titlu bun : *Livada cu vişini.* Pentru o piesă.“

„...Am de gînd să plec în Sahalin. Se zice că e interesant.“

„...Oare să nu-mi cumpăr o vilă la Yalta ? Prietenii mă sfătuiesc..."

„...Adineaori am primit o știre revoltătoare : academia a anulat alegerea lui Maxim Gorki. Le voi trimite o scrisoare ofensatoare."

„...Un titlu splendid de povestire : *Cameleonul.*"

„...Am terminat *Condica de reclamații.* Cunoscuții s-au exprimat aprobativ."

— Eh, cum e, seamănă ? întrebă Bezbednov.

— Ești un porc, Alioșa ! răspunsei eu. Pentru una ca asta ar trebui să te exileze în Sahalin. Cunoscuții se vor exprima aprobativ.

Bezbednov rîse îndelung.

— Am vîndut deja două fragmente, zise el, trăgîndu-și răsuflarea. Vreau să public acum carnetul de însemnări al lui Gogol... Am schițat cîte ceva. Nici Gogol n-ar ghici. Zău ! Uitați-vă ! Ia ascultați !

Bezbednov scoase un carnet de însemnări și începu să citească.

„...Bine ar fi să plec la Roma. Se spune că e interesant."

„...Eeeh, troică, troică zburătoare ! Cine te-a născocit ?"

„...Un titlu excelent pentru o piesă : *Revizorul.*"

„...Mă gîndesc la o panoramă imensă sub titlul *Suflete moarte.* Numele eroului — Cicikov."

„...Splendid e Niprul pe vreme liniștită..."

„...Nu știu de ce, dar nu mi-a plăcut partea a doua din *Suflete moarte.* N-ar trebui s-o ard ?"

„...Am ars-o. Așa e mai bine !"

„...M-am hotărît să realizez o uriașă panoramă și s-o numesc *Război și pace.*"

— Dumneata ai înnebunit, țipai eu. „Război și pace" nu e de Gogol, e de Tolstoi.

— Sînteți sigur ? întrebă Bezbednov.

— Bineînțeles că sînt sigur !

— Hmmm... Deci ziceți că de Tolstoi... Mmdaa ! Mmdaa... Spuneți-mi, și lui Tolstoi îi... îi plăcea să-și noteze gîndurile în carnete de însemnări ?

I. ILF şi E. PETROV...

...despre stomac, despre CENTROPUP, despre prostie, fantome şi intrigi, despre Filosopulo, piese şi filme, despre circ, microbişti şi anunţuri casnice, despre Noua Şeherezadă şi despre Funcţionarul invizibil

ATITUDINE DISPREŢUITOARE FAŢĂ DE STOMAC

Pe malul fluviului X. se află pitorescul oraş X. De fapt, nu are rost să facem pe misterioşii... Să spunem lucrurilor pe nume : pe malul fluviului Volga se află pitorescul oraş Iaroslavl. Dar n-ar fi nimic rău în asta. Nenorocirea e alta : pe una din străzile lui funcţionează o pitorească instituţie cooperatistă denumită cantină. Pe unul din pereţii respectivei instituţii se lăfăie un afiş imens :

ALIMENTELE SÎNT IZVORU VIEŢII OMENEŞTI

Bineînţeles că împotriva sus-zisei concepţii nu putem avea nici o obiecţie principială. Nici chiar cei mai mari filozofi ai lumii n-ar putea găsi vreun argument împotriva acestui mod temeinic de a pune problema. Şi totuşi, unii locuitori ai oraşului, dintre cei care au trecut prin această unitate de alimentaţie, susţin cu încăpăţînare că alimentele duc la secătuirea vieţii omeneşti. Ideea provine probabil de la calitatea materialului îngurgitat... Iată elementul esenţial de care nu a ţinut seama responsabilul cooperatist din Iaroslavl. El a acordat prea multă atenţie conţinutului de idei al funcţiei sale şi fundamentării teoretice a locului său pe schema organizatorică, uitînd de sarcinile practice ale funcţiei şi locului. El a omis, ca să precizăm, că o masă de prînz trebuie să fie măcar comestibilă, dacă nu gustoasă.

Un asemenea responsabil (de obicei o persoană bine hrănită şi cu tendinţe active spre filozofare) nu va uita niciodată să agaţe la loc vizibil următorul anunţ : „Înainte de masă — spălaţi-vă pe mîini !“, dar va uita să instaleze măcar un lavoar. Responsabilul nostru este o persoană cu idei ce plutesc în sfere înalte şi posedă un orizont mult prea larg pentru o problemă atît de măruntă.

Pare curios, dar exact astfel de oameni conduc uneori mari cantine de întreprindere, impozante bucătării de bloc sau combinate alimentare de proporții impresionante.

Ei nu spun niciodată „mîncare" sau „hrană", ci „alimentație". Ei nu spun „a pregăti o masă bună pentru consumatori", ci „cuprinderea pe cap de consumator". Felurile de mîncare nu se calculează „pe porții" ci „pe unități demonstrative". Ei socotesc că misiunea lor esențială constă în aprovizionarea cantinei cu un număr cît mai mare de afișe și chemări mobilizatoare.

Și astfel, în fața ochilor „capetelor de consumator cuprinse în plan" apar indicații severe în proză și versuri :

- INTRODU ÎN ORGANISM ALIMENTE CALDE ȘI DIFERITE GUSTĂRI.
- NU VORBI ÎN TIMPUL MESEI ! DISCUȚIILE ÎMPIEDICĂ SECREȚIA CORECTĂ A SUCULUI GASTRIC.
- LIMONADA DE PRUNE PROMITE EFECTE BUNE.
- NU VĂ ȘTERGEȚI PE MÎINI CU FAȚA DE MASĂ.

De fapt, fețe de masă nu există. Mesele sînt acoperite cu niște mușamale murdare și năclăite. Furculițele și cuțitele sînt legate cu lanțuri de masă (ca să nu se fure). Privind apelul înflăcărat cu privire la sucul gastric, îți piere orice chef de a introduce în organism alimente calde și diferite gustări. Cît privește cuvîntul „efecte", lumea își dă seama că pot fi bune pentru prelungirea vieții, dar se fac totuși asociații nedorite cu „defecte" și cu tot felul de alte noțiuni neplăcute. Drept urmare, nu-ți mai vine să introduci în organism nici limonada. Îți dorești doar să pleci cît mai repede, să ieși la aer, să privești soarele pe care n-au agățat încă afișul :

CÎND PRIVIREA SPRE SOARE-O-NĂLȚAȚI
DE ANALIZA SPUTEI NU UITAȚI !

În orele de aglomerație, responsabilul-filozof alcătuiește darea de seamă în care se indică foarte clar cîte calorii conține supa de pește livrată maselor largi de cetățeni cuprinși, cîtă vitamină „A" revine pe cap de consumator și, de asemenea, cum se prezintă realizările actuale în comparație cu cele din primul trimestru al anului trecut. Iar între

timp, „capul de consumator" își privește chifteaua abia-abia călduță din farfurie, zicîndu-și cu profundă mîhnire :

— De ce-or fi caloriile astea atît de lipsite de gust ? Cît despre vitamine, sînt pur și simplu imposibil de înghițit.

La multe se gîndește „capul de consumator" și pînă la urmă ajunge la o concluzie destul de tristă :

— De ce există oare o atitudine atît de indiferentă față de stomac ? De ce costumul se croiește pe măsură ? De ce pantofii se vînd pe numere, că găsești și pentru copii și pentru bunici ? Chiar și gulerele de cămăși se fabrică după măsura gîtului. Numai mîncarea se pregătește după un singur șablon și se calculează pentru necesitățile unui stomac depersonalizat și abstract.

Am fi dorit să subliniem temeinicia reclamațiilor cu privire la meniurile abstracte. Judecînd după faptul că oamenii mănîncă foarte des, putem îndrăzni să tragem concluzia (fără a ne teme să cădem în greșeală) că ei acordă o mare importanță înghițirii alimentelor.

Peste tot se mănîncă. Se mănîncă acasă, pe stradă, la lucru, la teatru, la cinematograf, pe stadioane, pe vapoare, în vagoane și în gări, se mănîncă uneori chiar și în aer. Pînă nu demult în aer nu se mînca pentru că nu prea exista o încăpere potrivită, dar de cînd au dat drumul la giganții ăștia cu bufet, se mănîncă și la trei mii de metri deasupra nivelului mării. În rezumat — omul mănîncă unde poate, simțind probabil în subconștientul lui că responsabilul din Iaroslavl are dreptate cînd afirmă că alimentele sînt izvorul vieții omenești.

Și iată că ne întoarcem din nou la blestemata întrebare : dar cum să fie acest izvor ? Există un singur răspuns : mîncarea nu trebuie să constituie doar o înlănțuire mecanică de calorii, vitamine, amidon și alcaline. Ea trebuie să fie, în mod obligatoriu, gustoasă, caldă sau rece (depinde cum ne-am obișnuit s-o introducem în organism).

Dar la cinematografe și teatre, la cofetării și în bufetele instituțiilor, limonada se vinde dacă se poate fierbinte, iar ceaiul, bineînțeles, rece. În gări lucrurile stau și mai rău. Acolo nimeni nu se teme de faptul că cineva ar putea reclama ceva. Consumatorii se grăbesc ca nu cumva să piardă trenul și de aceea au totdeauna mutre de oițe speriate. Și uite așa ți se bagă pe gît tot felul de resturi. Consumatorul

trebuie să ia cana cu ceai fără farfurioară și s-o ducă la masă, frigîndu-și degetele și suspinînd jalnic. Pînă la urmă nici nu-l mai bea pentru că, de supărare, i se pune un nod în gît. Cu ochii în lacrimi își privește soția care se află afară (oprită la intrare de doi controlori) și-i trimite bezele drăgăstoase. După regula căilor ferate, la bufet nu au acces decît pasagerii care prezintă biletul de călătorie și tichetul de loc. Persoanele venite să conducă nu au acces. Astfel se întîmplă ca soția să stea în pragul bufetului, înghițindu-și lacrimile mari ca pilulele nu știu cărui medicament. Asta e cruzime, zău așa ! Acolo unde este vorba despre introducerea alimentelor în stomac, funcționarii — și așa răi ! — devin tigri, nu alta.

Nu se știe cum, dar a apărut o regulă nescrisă pe care nu a confirmat-o, de fapt, nici o organizație economică sau obștească : orice firmă agățată pe peretele unei instituții de alimentație influențează în mod hotărîtor viața noastră.

Așa de pildă, dacă pe firmă scrie „Restaurant", atunci înăuntru e curat, au fețe de masă, șervete, solnițe și flori legate cu panglici roz, ai de ales între cinci-șase feluri de mîncare, comportarea personalului e corectă, pe perete citești invitații scrise din inimă : „Cereți plăcințele calde" sau „Dacă doriți să vă spălați pe mîini — prima ușă la dreapta!" În plus chiar, pe o estradă înconjurată de niște palmieri ciufuliți, un ansamblu simfonic impunător (trei persoane inclusiv șeful) interpretează „À la turca" de Mozart.

Dacă pe firmă scrie „Cantină", atunci e murdărie, undeva sus și departe arde un bec chior, meniul e compus din două feluri pregătite pentru stomacul acela depersonalizat și abstract despre care vă spuneam. Bineînțeles că fiecare client este socotit un pungaș și, cu o insistență jignitoare, banii sînt ceruți înainte. Pereții sînt împodobiți cu niște tablouri care reprezintă după toate probabilitățile limbrici sau ochi bolnavi de conjunctivită. În jur zboară muște mari și grase. Orchestră nu există, muzica fiind socotită probabil în aceste locuri drept un atac direct împotriva societății.

Și mai mult ca sigur că responsabilul acestei instituții se ocupă în principal de fundamentarea filozofică a activității sale, uitînd totalmente de una din cele zece porunci cooperatiste care atestă că alimentele sînt, totuși, izvorul vieții omenești.

CENTROPUP

— Nu mai pot! Oprește-te o clipă! Dacă nu aflu imediat ce înseamnă firma asta, mă îmbolnăvesc. O să mor de cine știe ce boală misterioasă. A douăzecea oară trec pe lîngă ea și nu sînt în stare să pricep nimic!

Doi bărbați se opriseră în fața unei intrări deasupra căreia se afla o firmă cu litere de aur:

CENTROPUP

— Nu înțeleg ce te preocupă atîta chestia asta! Dacă e *Centropup*, *Centropup* să fie! Nu vezi ce scrie? „Cererile se primesc între unu și trei." O instituție obișnuită! Hai să mergem!

— Dar, pricepe odată! *Centropup!* De doi ani mă chinuiește. Cu ce s-or fi ocupînd oamenii într-o instituție cu un nume atît de pompos? Ce fac? Achiziționează? Sau, dimpotrivă, repartizează?

— Las-o încolo! Parcă ai fi un gură-cască. Stau oamenii, lucrează, nu deranjează pe nimeni, și tu te tot agăți de ei: de ce? de ce? Hai!

— Nu, nu merg! Ești un leneș. Nu pot lăsa lucrurile așa!

În dreptul intrării staționa o mașină lungă. În mașină se afla un șofer.

— Spuneți-mi, tovarășe, întrebă cetățeanul gură-cască, ce instituție e asta *Centropup?* Cu ce se ocupă?

— Naiba știe! răspunse șoferul. *Centropup* e *Centropup.* O instituție ca oricare alta.

— Sînteți de la alt garaj?

— De ce să fiu de la altul? De la *Centropup* sînt! Lucrez la *Centropup* de cînd s-a înființat.

Văzînd că nu află ceva mai de Doamne-ajută de la şofer, cei doi amici s-au sfătuit puţin şi au intrat. Gură-cască o luase înainte, iar leneşul, foarte nemulţumit, se ţinea după el.

La drept vorbind, problemele pe care şi le tot făcea cetăţeanul gură-cască erau absolut inutile pentru că holul *Centropup*-ului nu se deosebea prin nimic de alte mii de holuri asemănătoare. Era un hol obişnuit de instituţie !

Curierele, îmbrăcate în pelerine de orfelinat legate la gît cu şireturi de pantof, alergau de colo pînă colo...

Femeia de la intrare (cojocul de tranşee şi pîslarii o făceau să semene cu specialistele care schimbau macazul la tramvaie) era garderobieră (primea şi elibera galoşii)...

Deasupra uşii de la lift exista o firmă : „Şepci şi ghetre", iar în cabina liftului se învîrtea un cetăţean mic-meseriaş cu o mutră care nu prea inspira încredere. Omul îţi croia marfa ultimul răcnet pe loc. (*Centropup*-ul ducea o luptă disperată împotriva lui pentru că administraţia locativă îl instalase în liftul instituţiei fără să ceară aprobările de rigoare)...

Aşadar, un hol ca toate holurile.

— Cu ce s-or fi ocupînd aici ? începu din nou gură-cască.

Cînd să-şi continue seria întrebărilor, văzu rostogolindu-se pe scară un funcţionar în vîrstă, cărunt care striga „brînză ! brînză !" Omul dispăru sub scară. În urma lui alergau trei fete : prima era curieră, celelalte două (drăguţe) aveau permanent rece.

Rostirea cuvîntului „brînză" a produs o impresie zguduitoare asupra portăresei-garderobiere : mai întîi a încremenit, apoi a sărit peste tejghea şi, uitînd de galoşii încredinţaţi, a luat-o la fugă în urma celorlalţi.

— Lucrurile sînt clare, zice leneşul, putem pleca ! E un trust alimentar : studierea problemei brînzei şi a altor produse lactate dietetice.

— Da de ce se numeşte *Centropup,* întrebă agasantul gură-cască.

Leneşul nu ştia ce să răspundă.

Prietenii avuseseră intenţia să întrebe portăreasa, dar în lipsă de preopinent, urcară la etaj.

Pereţii scării erau plini de avize, decizii, extrase din protocoale, apeluri şi tot felul de alte hîrtii scrise de mînă, desenate sau dactilografiate. Toate începeau cu apelativul „Stop !"

— Aici o să aflăm exact, zise răsuflînd uşurat leneşul. Nu se poate ca din toate astea să nu ne lămurim cu ce se ocupă *Centropup*-ul.

Şi, urcînd încet treptele, începu să citească anunţurile.

— „Stop ! Avem bilete la «Mînia !» Adresaţi-vă tovarăşei Cernobrivţeva." „Stop ! Cercul jucătorilor de dame se deplasează la Kunţevo pentru meci. Jucătorilor li se decontează drumul şi diurna conform tarifului din zona centrală. Adunarea în biroul tovarăşului Mur-Muraevski." „Stop ! Pulovere şi lopeţi la preţurile pieţei libere. Adresaţi-vă după ziua de 21 Katiei Polotenţeva."

Gură-cască începu să rîdă. Aruncîndu-i o privire curioasă, leneşul continuă să urce.

— Imediat, imediat... Nu se poate ca... Ia uită-te aici ! „Ordin pe *Centropup*. nr. 1891-35. Încépînd cu data de azi, tovarăşului Kordonkl i se atribuie numele de Korzinkl." Ce e prostia asta ? ! ? „Stop ! Du-te şi ia-ţi brînză la rîndul organizat sub scară ! Sectorul cooperatist."

— În sfîrşit, se înviora gură-cască. Cùm ziceai ? Trust alimentar de produse lactate dietetice ? Adică studierea problemelor brînzei pe bază de rînd ? Formidabil !

Leneşul trecu jenat pe lîngă afişul care anunţa o excursie colectivă în scopul achiziţionării de varză la preţul pieţei libere şi se opri în faţa unei chemări care îi îndemna pe Centropupişti să lichideze rămînerile în urmă.

Pînă şi el începu să se neliniştească.

— Ce rămîneri în urmă ? Cum s-ar putea afla totuşi, la ce au rămas în urmă ? Dacă am şti asta, ne-am lămuri şi cu ce se ocupă.

Nici chiar uriaşa gazetă de perete nu putu să risipească negura care se lăsase în jurul cuvîntului de *Centropup*.

Era o gazetă de perete mediocră, plină de pălăvrăgeli, fără haz, cu portrete, desene şi articole primite probabil pe bază de abonament de la vreo agenţie centrală de presă. Aceeaşi gazetă ar fi putut fi instalată la Direcţia farmaciilor, pe un vapor în largul Mării Negre, la birourile minelor de aur şi, în general vorbind, oriunde. Despre *Centropup* se amintea o singură dată, şi atunci într-o formă complet voalată : „Centropupişti ! Ridicaţi calitatea muncii pe o treaptă superioară !"

— Ce muncă ? întrebă cu indignare gură-cască. Hai să ne interesăm la funcţionari ! E penibil, bineînţeles, dar n-avem ce face. Alo, tovarăşe... tovarăşe...

Cu agilitatea cu care cercetaşul înhaţă un prizonier duşman, gură-cască prinse de umeri pe un funcţionar care alerga pe coridor şi începu să-l interogheze. Spre uimirea celor doi amici, funcţionarul căzu pe gînduri şi apoi, pe neaşteptate, roşi.

— De fapt şi la urma urmei, zise el după o îndelungă meditaţie, eu nu sînt lucrător-operativ. Eu am alte probleme. Ce e *Centropup*-ul ? *Centropup* e *Centropup*. Şi o luă atît de iute la picior că nimeni nu l-ar fi putut ajunge din urmă.

Chiar dacă nu era încă limpede ce înseamnă *Centropup*, unele semne lăsau să se întrevadă faptul că instituţia aceasta promova noul şi elemente de progres sănătos. Aşa de exemplu, contabilitatea se numea „Atelier de calcul", iar casieria „Atelier de plăţi". Dar imaginea luminoasă a acestei prosperităţi era întunecată de un anunţ : „Azi nu se fac plăţi". De unde se vede că, paralel cu progresul, existau şi rămîneri în urmă.

Într-o cameră încăpătoare, şase persoane stăteau în jurul unei mese ovale (cîndva fusese destinată probabil jocului de cărţi). Vorbeau încet, dar cu o voce plîngăreaţă.

Apropo, de ce oare la toate şedinţele consacrate activităţii culturale de masă se vorbeşte cu o voce plîngăreaţă ? Probabil că tonalitatea respectivă se trage de la sentimentul de milă pe care-l resimte activul cultural faţă de sine însuşi. Jertfeşti totul pentru societate, organizezi ieşiri, întîlniri tovărăşeşti pentru familiile funcţionarilor, loto principial cu cîştiguri în limitele raţionalului, repartizezi brînză, pulovere şi lopeţi pentru grădini, îţi sacrifici cei mai frumoşi ani ai vieţii fără nici o pretenţie materială, doar pe baza entuziasmului născut de idei înaintate şi pe deasupra în afara orelor de producţie ! Cum să nu ţi se facă milă ?

Amicii s-au oprit şi au început să tragă cu urechea, sperînd să descopere în discuţii datele necesare.

O centropupistă mai în vîrstă vorbea cu o voce spartă :

— Trebuie să spunem lucrurilor pe nume, tovarăşi : Nu muncim suficient ! Am cuprins insuficient ! Nu ne-am mişcat, nu ne-am dezvoltat şi nu ne-am avîntat suficient ! Ieşirea cu schiurile nu a fost organizată la nivelul cerut ! Şi de ce,

tovarăşi ? Pentru că Zoia Idolovna nu a dat dovadă de maleabilitatea necesară !

— Cum ? Eu nu sînt destul de maleabilă ? se porni să urle Zoia, care se simţi adînc rănită în amorul propriu.

— Da, nu sînteţi destul de maleabilă, tovarăşă !

— Şi de ce nu sînt destul de maleabilă, tovarăşă ?

— Pentru că sînteţi total lipsită de maleabilitate, tovarăşă !

— Scuzaţi, tovarăşă, dar eu sînt *prea* maleabilă !

— De unde atîta maleabilitate, tovarăşă ?

În acest moment, gură-cască se amestecă şi el în discuţie.

— Scuzaţi, zise el nerăbdător, ce înseamnă *Centropup ?* Cu ce se ocupă ?

Cei şase, întrerupţi în punctul cel mai interesant al colocviului lor, aruncară nişte priviri furibunde îndrăzneţului cetăţean. Tăcerea a durat cam un minut.

— Nu ştiu, răspunse răstit Zoia Idolovna. Nu ne deranjaţi ! Şi, întorcîndu-se către adversara ei directă pe tărîmul activităţii obşteşti, zise, suspinînd : aşadar, nu sînt destul de maleabilă ? Biine... Biine ! Dumneavoastră sînteţi maleabilă ?

Amicii se retraseră pe coridor unde organizară o consfătuire restrînsă. Leneşul era speriat şi propunea părăsirea urgentă a locurilor.

Dar amicul lui n-avea deloc intenţia să se dea bătut.

— O să ajung pînă la preşedinte, zbieră el tam-nisam, o să lupt pînă la ultima suflare !

Şi pentru ca să nu se creadă că aruncă vorbe în vînt, deschise indignat uşa pe care scria : „Vicepreşedinte". Vicepreşedinţele lipsea din birou, iar cetăţeanul cu căciulă miţoasă de oaie pe cap, care se afla în încăpere, îi aruncă o privire rece de gentleman. Nici el nu ştia ce înseamnă *Centropup,* iar despre vicepreşedinte le comunică celor doi că se afla demult sub pămînt.

— Unde ? întrebă uluit leneşul pe care-l apucase tremuriciul.

— La mină, repetă căciula de oaie, trimis în misiune sindicală ! Duceţi-vă la preşedinte ! E băiat bun, nu e birocrat şi nici zevzec ! Cu siguranţă că el o să vă lămurească !

În drum spre preşedinte, prietenii aflară dintr-un alt afiş că : „Stop ! Sindicatul a primit bonuri de cartofi ! Orice întîrziere atrage după sine anularea lor !"

— Întîrzierea atrage după sine anularea, anularea atrage după sine întîrzieri, bombăni leneşul căzut parcă în transă.

— Ah, de-am afla mai repede ce-o fi însemnînd toată activitatea asta clocotitoare...

Pe drum trecură printr-o nouă aventură. Un cetăţean le ceru să plătească cota de participare, ameninţîndu-i că în caz contrar le va anula carnetele de membri.

— Lăsaţi-ne în pace ! strigă gură-cască, noi nu lucrăm aici !

— Cine să vă mai ştie, zise necunoscutul, liniştindu-se oarecum, aici lucrează patru sute de persoane. Parcă poţi să-i ţii minte pe toţi ? Atunci daţi măcar cîte douăzeci de copeici pentru asociaţia „Prietenii..." Ai cui prieteni oare ? N-are importanţă ! Hai, daţi !

— Am dat o dată, scînci leneşul.

— Daţi-mi şi mie, zise necunoscutul. Hai, daţi banii ! Cîte douăzeci de copeici doar !

N-au avut încotro şi au dat.

Nici necunoscutul nu ştia nimic despre *Centropup*.

La vederea celor doi vizitatori, preşedintele se ridică în picioare, sprijinindu-se cu mîinile de birou.

— Vă rugăm să ne scuzaţi că ne adresăm direct, începu gură-cască, dar, chiar dacă pare straniu, numai dumneavoastră puteţi răspunde la întrebarea noastră.

— Vă rog, vă rog, zise preşedintele.

— Vedeţi, e vorba despre... cum să vă spunem... N-aţi putea să ne lămuriţi ce înseamnă *Centropup ?* Vă rog să n-o interpretaţi doar ca pe o curiozitate prostească.

— *Centropup ?* întrebă preşedintele.

— Da, *Centropup !*

— *Centropup ?* întrebă preşedintele de astă dată cu o voce mai sonoră.

— Da, am vrea să ştim !

Şi exact atunci cînd cei doi credeau că vălul cu care era acoperit *Centropup*-ul ! se va ridica, exact atunci cînd sperau să dezlege, în sfîrşit, misterul, preşedintele începu să molfăie nişte cuvinte :

— Înţelegeţi... M-aţi cam prins pe picior greşit. Eu sînt nou, de abia azi mi-am luat funcţia în primire şi nu prea sînt încă... cum să vă spun...

— Măcar în linii generale...

— Chiar şi în linii generale...

— Poate că *Centropup*-ul se ocupă cu problema lemnului ?

— Nu, nu. Asta o ştiu precis.

— Atunci de lapte ?

— Aşi de unde ! Eu am venit aici de la lapte ! Nu, nu e lapte !

— Şuruburi !

— Mmm... Cred că nu. Mai curînd altceva.

Între timp, cineva a adus o lopată fără coadă pe care se afla aşezat, ca pe o tavă, un pulover verde. Respectivele articole de larg consum au fost lăsate pe birou, preşedintele a semnat de primire şi aducătorul a plecat.

— Poate că ar trebui să încercăm desfacerea pe litere, nu ? propuse leneşul.

— Asta e o idee, zise preşedintele.

— Într-adevăr ! Haideţi s-o luăm pe litere. *Centropup*... „Centrala organizării problemelor ultimelor pregătiri"... Nu, pregătiri nu ! S-o interpretăm altfel : „Centrala organizatorică a praşilei..." Dar ce facem cu al doilea „p" ? Imediat ! „Centrala praşilei..."

— ...uleiurilor potabile.

— Exact !... „Praşilei uleiurilor potabile." Scuzaţi, dar e o tîmpenie ! S-o luăm sistematic. Un moment.

Preşedintele îl chemă pe omul cu căciulă de oaie şi îi trasă ca sarcină să nu permită nimănui accesul în birou.

După o jumătate de oră, puteai tăia fumul cu cuţitul !

— Pe litere nu e bine, e un sistem mecanic, strigă preşedintele. Mai întîi trebuie să lămurim problema *de principiu !* Ce fel de instituţie e asta ? Cooperatistă sau de stat ? Asta să-mi spuneţi mie !

— Eu socotesc, totuşi, că trebuie să descifrăm pe litere, zise leneşul, vrînd să evite principiile.

— Nu, mie să-mi răspundeţi principial !

În momentul în care cei doi amici ieşiră din biroul plin de fum, odăile *Centropup*-ului se goliseră demult. Femeia de serviciu mătura pe coridor, iar dintr-un birou mai îndepărtat se auzeau nişte voci plîngăreţe.

— Eu, tovarăşă, sînt *prea* maleabilă !

— Nu ești maleabilă de fel, tovarășă !

Jos, în fața ieșirii, funcționarul în vîrstă îi ajunse din urmă. Ducea niște brînză împachetată în hîrtie. Zerul curgea pe podea lăsînd o dîră alburie.

Aruncînd funcționarului o privire disprețuitoare, gură-cască îi adresă totuși, cam jenat, întrebarea :

— Și totuși, cu ce s-or fi ocupînd ăștia aici ?

LOC REZERVAT

Veţi citi acum povestea unei triste întîmplări din viaţa lui Posidelkin. Să nu credeţi că Posidelkin e un prost şi că de aceea a păţit ce a păţit. Nu, am spune că, mai degrabă Posidelkin e deştept.

Ca să nu fim nedrepţi, trebuie să menţionăm că cele întîmplate au avut la bază un fenomen cunoscut în istoria popoarelor şi în biografia unor personalităţi sub numele de „prea multă minte strică". Pe scurt, este vorba despre o călătorie cu trenul.

Toate strădaniile lui Posidelkin se rezumau la găsirea unei posibilităţi de a părăsi Moscova pe data de 13 septembrie pentru a ajunge peste două zile la Eisk, unde avea intenţia să se îmbăieze în apele tămăduitoare ale Mării de Azov. Toate fuseseră puse la punct : biletul de tratament, concediul, treburile familiale. Eh, dar trenul... Aici e aici... mai erau doar două luni pînă la plecare şi Posidelkin n-avea încă bilet.

„E timpul să iau măsuri ! hotărî Posidelkin. La agenţie nu mă duc. Nici la gară. N-are rost, tot n-o să găsesc bilet. Se zice că acolo ăia vînd de toate, de la prafuri împotriva constipaţiei pînă la cărţi de joc ! Numai bilete nu vînd. Nu, nu... Trebuie să găsesc altă cale pentru a face rost de bilete."

Această „altă cale" îi blocă în totalitate cele două luni care îi mai rămăseseră pînă la plecare.

— Dacă ţineţi la mine, le zicea Posidelkin tuturor cunoscuţilor cum îi ieşeau în cale, faceţi-mi rost de un bilet pentru Eisk. Vagon de dormit, clasa II-a.

— Dar de nedormit nu vrei ? răspundea cam uşuratic cîte un amic.

— Vă arde de glume, le replica necăjit Posidelkin, eu trebuie să plec la Eisk să mă refac şi voi... nu uitaţi ! Pentru treisprezece septembrie ! Nu se poate să n-aveţi voi nişte cu-

noscuți care să găsească vreo posibilitate... Nu, nu, fără promisiuni goale! Notați-vă în carnet! Dacă țineți la mine...

Posidelkin se agita, căutînd să obțină, pe cît posibil, garanții. Începuse să i se năzară că peste tot este înconjurat de concurenți. În fiecare trecător vedea un eventual viitor pasager. I se părea că toți trecătorii, fără excepție, privesc cam nervos în jur, de parcă părăsiseră pentru cîteva clipe doar coada de la casa de bilete și se temeau să nu-și piardă rîndul.

„Nu-i a bună, își zicea Posidelkin, trebuie să acționez cu mai multă hotărîre, să găsesc un sistem!"

O seară întreagă și-a pierdut-o alcătuind un fel de schemă. Dacă l-ar fi văzut cineva, ar fi putut crede că este șeful unei puternice organizații subversive, care fie că plănuiește aruncarea în aer a unui pod de cale ferată, fie jefuirea unui magazin din rețeaua cooperatistă.

Posidelkin înșirase pe hîrtie, într-o anumită ordine, cercuri, pătrate, linii punctate, litere, cifre și nume. Pe baza acestor grupări de semnificații puteai să obții date complete despre viața și activitatea a o sută de persoane: cine sînt, adresa, locul de muncă, caracterul, ce slăbiciuni posedă, cine le sînt prietenii, cu cine nu se împacă... Membrii organizațiilor obștești erau marcați cu o cruciuliță, nemembrii cu un romb. În plus, documentul mai conținea o mulțime de caracterizări, cel puțin stranii, ca să nu spunem altfel:

„Brunelevski. Cu siguranță că poate."

„Nikiforov. Poate, dar nu cred să vrea."

„Malțev-Palțev. Vrea, dar nu cred să poată."

„Bumaghin. Nu vrea și nu poate."

„Koșkovladelțev. Poate, dar e canalie."

Și cînd te gîndești că toate acestea fuseseră proiectate în vederea unui singur scop final: un bilet pentru vagon de dormit, clasa a II-a.

„Undeva trebuie să se prindă, își zise Posidelkin, esențialul este să-i țin permanent sub tensiune! Toți sînt niște renegați și niște trădătorii!!! Promit, dar nu fac nimic."

Se apropia ziua plecării. Activitatea lui Posidelkin devenea din ce în ce mai disperată, periclitînd la un moment dat chiar liniștea orașului. Oamenii îl evitau, el însă îi presa neobosit. Alerga după ei cu lifturile, bloca centralele telefonice...

— Cu tovarăşul Malţev! Da, Palţev. Exact, Malţev-Palţev! Cine întreabă? Spuneţi-i că e Lelia. Tovarăşul Malţev? Bună ziua, tovarăşe Palţev. Nu, nu e Lelia. Sînt eu, Posidelkin. Tovarăşe Malţev, dar mi-aţi promis... Da, da, Eisk, dormit a II-a. Cum adică n-aveţi cînd? Trec să vă iau cu un taxi. Nu-i nevoie? Şi nu mă păcăliţi? Vă rog din suflet să mă scuzaţi!

Cînd vedea pe stradă vreun cunoscut care putea să-i fie de folos. Posidelkin se expunea pericolului şi trecea strada fără să ţină seama de maşini. Frînele scîrţîiau, şoferii păleau...

— Deci, nu uitaţi, îl prelucra Posidelkin, stînd chiar în mijlocul drumului. Eisk, dormit a II-a. Un loc.

În timp ce-l duceau la secţia de miliţie (pentru încălcarea regulilor de circulaţie), Posidelkin reuşi să-l facă pe miliţian să jure că va încerca să-i obţină un bilet.

— Voi sînteţi miliţia, voi puteţi orice! tot bodogănea el pe un ton plîngăreţ.

Numele miliţianului împreună cu cerculeţul respectiv şi cu caracterizarea („Poate, dar şovăie") au fost trecute imediat în schema aceea teribilă.

Cu o săptămînă înainte de plecare, un cetăţean necunoscut a venit acasă la Posidelkin, înmînîndu-i un bilet pentru Eisk. Posidelkin era în culmea fericirii, îl îmbrăţişă pe cetăţean, îl sărută pe gură, dar nu-şi putu aminti deloc cine e tipul (pe atîţia îi rugase, încît ar fi fost imposibil să-i memoreze pe toţi). În aceeaşi zi a sosit un curier-motociclist din partea lui Malţev-Palţev. Adusese un bilet pentru Eisk. Posidelkin mulţumi, dar, în momentul cînd să-i dea banii, simţi o strîngere de inimă.

„Va trebui să vînd un bilet la gară", îşi zise el.

(Şi Posidelkin care nu credea că oamenii se mai pot ţine şi de cuvînt...)

Schema acţiona fără greş ca un revolver bine uns care scuipă glonte după glonte.

Cu o zi înaintea plecării, Posidelkin era în posesia a 38 (treizeci şi opt) bilete vagon de dormit cl. II-a. Plata biletelor i-a înghiţit toţi banii de concediu, plus 67 copeici în bonuri valabile la magazinele speciale.

Auzi ce neruşinare! Să nu existe nici un trădător, nici un renegat!

Biletele continuau să curgă. Posidelkin se ascundea, dar tot era găsit. Numărul lor ajunsese la 44.

Cu o oră înaintea plecării trenului de Eisk, Posidelkin stătea la intrarea în gară, rugîndu-se de trecători cu o voce nesigură de cerşetor necalificat:

— Cumpăraţi un bilet pentru Eisk!... Staţiune balneară... Nu veţi regreta...

Numai că cetăţeni-cumpărători nu se prea aflau. Toţi ştiau că la gară nu găseşti bilete şi că trebuie să acţionezi prin cunoscuţi. În schimb, în ultimul moment au venit cu maşinile date de instituţii Brunelevski, Bumaghin şi Koşkovladelţev care aduceau şi ei biletele promise.

Pe drum, Posidelkin s-a plictisit îngrozitor.

Era singur în vagon.

Toate astea nu s-au întîmplat pentru că Posidelkin ar fi fost, după cum s-ar putea crede, prost. Dimpotrivă, putem afirma chiar că era prea deştept! Avea însă prea mulţi cunoscuţi cu influenţă.

Şi uitase complet o regulă elementară: *biletele se cumpără la casă!*

NU MĂ VOI CRUȚA !

Tînărul tehnician Globusiatnikov era foarte melancolic și trist.

„Toți fac cîte ceva, își zicea el, strîngînd cu putere în mînă trăgătorul de la compas, numai eu nu fac nimic ! Nu e bine ! Nu sînt deloc în pas cu epoca."

Situația era într-adevăr îngrijorătoare :

tehnicianul Seneka se declarase mobilizat pînă la sfîrșitul cincinalului ;

chimistul Igleţov participa cu dăruire la salvarea planului ;

toți cunoscuții schimbaseră macazul, munceau după principii noi.

Globusiatnikov (care nu schimbase încă macazul și principiile) nu era însă prea lămurit :

— De ce a trebuit să vă declarați mobilizat ? l-a întrebat el pe Seneka.

— Avem rămîneri în urmă, răspunse pe loc respectivul și acesta e un fapt rușinos ! Trebuie să luptăm împotriva lor ! Fără discuție !

Ceilalți au răspuns cam tot așa. Ba îl mai și întrebau tot timpul ce a întreprins el personal pentru îndeplinirea în bune condițiuni a planului.

Tînărul tehnician nu răspundea nimic pentru că nu se gîndise la plan.

Viața venea mereu cu probleme noi, care de care mai surprinzătoare.

Așa de pildă, metalurgistul Antizaițev depusese la Casa de Economii prima căpătată pentru invenție (una sută cincizeci ruble) și fusese evidențiat în presa cooperatistă ca deponent exemplar.

Pînă și vîrstnicul inginer Angorski-Sibirski inventase ceva și renunțase la ceva, fiind pentru asta evidențiat de presa economică.

Iar Globusiatnikov continua să nu facă nimic special. Pînă la urmă, totuşi, îi veni o idee !

— Faina, îi zise el soţiei, de mîine schimb macazul ! M-am săturat să tot rămîn în urma ritmurilor !

— Şi ce-o să ai din asta ? îl întrebă practica lui soţie.

— N-avea grijă ! O să fie bine !

A doua zi, tînărul tehnician îşi făcu apariţia la conducerea uzinei :

— Din această clipă mă socotesc mobilizat ! declară el.

— Perfect, i-au zis la uzină, demult era timpul.

— Mă declar mobilizat la lupta cu rămînerile în urmă...

— Minunat ! Demult trebuia să faci aşa !

— ...cu rămînerile în urmă de la uzina „Atlet", îşi încheie declaraţia Globusiatnikov.

— Cuum ? Dar noi ? Şi noi avem rămîneri în urmă, slavă Domnului, şi nu mici !

— Acolo sînt mai mari ! zise Globusiatnikov.

Şefii, impresionaţi de dorinţa tehnicianului de a ajuta industria, i-au dat transferul.

La uzina „Atlet" nu numai rămînerea în urmă era mai mare, dar şi salariul.

— Vezi, Fainetta, îi zicea Globusiatnikov soţiei, toate pot fi îmbinate : de exemplu, salariul cu situaţia socială. Numai că trebuie s-o faci cu cap ! Aşadar bugetul ne-a crescut cu cincizeci şi şapte de ruble şi cîteva copeici. De fapt, dă-le încolo de copeici, ce să le mai socotim ? Nu sînt un tip care să mă uit la mărunţişuri.

Peste o lună Faina-Fainetta zise :

— Pisoi, viaţa se scumpeşte îngrozitor !

— Mă socotesc mobilizat ! declară pe loc tehnicianul. Cumnatu-meu a zis că sînt un prost : la „Atlet", ăia mă plătesc cu două sute nouăzeci pe lună, în timp ce la „Fundaţia" ar putea uşor să-mi dea trei sute patruzeci.

Aceeaşi declaraţie a făcut-o Globusiatnikov şi direcţiei de la „Atlet" (omiţînd bineînţeles din text diferenţa de salariu) :

— Mă declar..., ţipa el ! Acolo au... Nu pot rămîne în coada maselor !

Au fost nevoiţi să-i dea transferul.

Nimic nu mai conta acum în ochii luptătorului cu rămînerile în urmă ale planului.

— Ce importanţă are, zicea el, chimistul Igleţov ? Şi ce dacă participă la întrecere ? Eu am făcut mai mult decît el ! Dacă va fi nevoie, nu-mi va fi milă de mine, nu mă voi cruţa ! Dacă se va ivi necesitatea, o mobilizez şi pe nevastă-mea ! Apropo, ea bate destul de bine la maşină. E autodidactă ! Şi voi îmi tot scoateţi ochii cu inginerul Stupenski. Nu se ştie cine a făcut mai mult pentru cauză ! Poate că eu am făcut ! Şi să ştiţi că am făcut !

FANTOMA DILETANTĂ

La instituţia pe nume „Pompa“ se crease o situaţie încordată : nu se mai discuta decît despre epurarea funcţionarilor, nu se povesteau decît întîmplări înfricoşătoare din timpul epurărilor anterioare şi toată lumea se agita mai mult decît ar fi fost necesar.

Pe neobservate, „pompiştii“ au trecut la genul poveştilor de groază. Tovarăşul Bîto-Stereguşcii[1], instructor la secţia pistoane, a împărtăşit colectivului o întîmplare ieşită din comun. În tinereţe, lui Bîto-Stereguşcii i s-a arătat fantoma răposatului bunic. Fantoma dădea din mîini şi solicita cerul să arunce toate blestemele posibile asupra nepotului.

Toţi au rîs de B. S., ceea ce l-a făcut să-şi recunoască minciuna şi să declare că, în realitate, fantoma nu i se înfăţişase lui personal, ci unui bun cunoscut care poate fi crezut în proporţie de sută la sută. Discuţia despre cetăţenii de pe lumea ailaltă a continuat totuşi. „Pompiştii“ s-au dovedit a fi în totalitatea lor principiali, excluzînd cu profund dispreţ posibilitatea apariţiei fantomelor în timpurile noastre realisto-materialiste.

Stigmatizat de toţi, Bîto-Stereguşcii se desolidariză de propria-şi povestire. Tocmai se pregătea să se întoarcă în secţie, cînd, pe neaşteptate, se trezi vorbind Kulturtreger, un vechi salariat al serviciului de coordonare a furtunurilor.

— E uşor să rîzi, dar fantomele constituie o problemă care-ţi îngheaţă sufletul.

— Ruşine, tovarăşe Kulturtreger, ţipară toţi. E ruşinos şi stupid să crezi în fantome !

— Dacă mi-ar cădea mie în mînă o fantomă, i-aş arăta eu, zise tovarăşul Galereiski, zîmbind mulţumit de sine.

---

[1] Dacă traducerea acestui nume, adaptată conform sonorităţii ei, poate servi la ceva, tălmăcitorul o face bucuros: *Morales-Păzitorescu* (n. tr.).

— Nu există minuni pe lumea asta, declarară în cor cei doi frați care lucrau la „Pompa" sub nume diferite: Lev Rubașkin și Ian Skameikin. Nu există minuni, iar geniul care le creează este omul.

— Materialiștii nu se tem de fantome, confirmă Galereiski. Mai ales eu, ca realist-convins.

— Orice e posibil, zise încet slăbănogul de Kulturtreger. Absolut orice e posibil! Pe lume există multe enigme și multe lucruri greu de înțeles.

— Cînd o să vă epureze conform normelor de categoria II-a, o să vedeți voi ce înseamnă să popularizezi misticismul în timpul orelor de producție! declară ferm Lev Rubașkin.

— Babalîcii ăștia trebuie dați afară! își susținu Ian Skameikin fratele.

Acestea fiind zise, discuția luă sfîrșit.

A doua zi, în mijlocul colectivului de la „Pompa" a apărut o fantomă. Ieșind de la toaletă, ea a pornit tacticos pe culoarele lungi și întunecate ale instituției.

Era o fantomă obișnuită, banală, îmbrăcată în alb. În mîna dreaptă purta o coasă. Fantoma mergea probabil în pas cu timpul pentru că în locul tradiționalei clepsidre ținea în mîna stîngă un deșteptător nou.

Speriind o dactilografă, care a luat-o urlînd la fugă, fantoma intră în biroul tovarășului Galereiski.

— Tovarășul ce dorește? întrebă Galereiski fără să ridice privirea.

Fantoma mîrîi. Galereiski ridică privirea și înlemni.

— Ce? Cum? urlă el, răsturnînd scaunul și lipindu-se de perete.

Fantoma își agită coasa de parcă se pregătea să taie de la rădăcină viața jertfei sale. Galereiski nu mai pierdu nici o clipă, se aruncă spre dulap și suflînd ca o focă se băgă înăuntru, ținînd ușa bine închisă. Fantoma bătu cu obrăznicie în ușa dulapului. Drept răspuns se auzi un țipăt isteric.

— Mare materialist mai e și ăsta, zise fantoma cu îngrijorare în glas și se îndreptă spre încăperea în care se afla B.-S. Instructorul de la pistoane, care numai la asta nu se aștepta, se prăbuși pe loc de parc-ar fi fost un popic dărîmat de bilă. În cădere se lovi rău cu capul de parchet. Fan-

toma îl împinse dispreţuitor cu piciorul şi, rîzînd încetişor, ieşi pe coridor.

La serviciul coordonării furtunurilor, Lev Rubaşkin şi Ian Skameikin se distrau în mod nevinovat jucînd dame.

— U-liu-liu ! spuse uşor fantoma, dînd buzna în secţie. Arătarea învîrtea deşteptătorul de parcă voia să sublinieze că minutele celor doi fraţi sînt numărate.

— Mamăăă ! zise Lev Rubaşkin în şoaptă, sărind pe geam.

Ian Skameikin nu spuse nimic : căzu sub masă. Dinţii îi clănţăneau de parcă avea o moară în gură.

Activitatea ulterioară a fantomei a dat nişte rezultate uimitoare.

Din şaizeci de pompişti :

s-au îngrozit — treizeci şi şase ;

au leşinat — opt ;

au căpătat un tic nervos — nouă.

Ceilalţi au scăpat cu uşoare sperieturi. Galereiski a încărunţit complet, Bîto-Stereguşcii şi-a luat concediu medical, Rubaşkin, în urma căderii de la etaj, şi-a rupt mîna, iar Skameikin şi-a ieşit din minţi şi timp de-o săptămînă a semnat toate hîrtiile cu josul în sus.

Cînd a venit epurarea, toţi au ascultat în tăcere biografia lui Galereiski.

— Toate-s bune, zise de la locul său bătrînul Kulturtreger. Dar ce fel de materialist este tovarăşul Galereiski, dacă s-a speriat de fantomă ? Unul ca ăsta trebuie epurat conform normelor categoriei a II-a. Ba chiar ale categoriei I. Ce fel de realist e el, tovarăşi ?

— Astea sînt calomnii ! urlă Galereiski.

— Dar cine s-a ascuns în dulap ? întrebă cu răutate Kulturtreger. Cine a albit de frică ? Eu mi-am notat totul.

Bătrînul îşi scoase agenda şi începu să citească :

— Nici Lev Rubaşkin nu s-a comportat cum se cuvine unui materialist : la vederea fantomei a sărit pe geam. Şi se mai zice că e activist obştesc. La fel şi tovarăşul Skameikin. De frică *îmi* pupa picioarele. Eu am notat totul.

Kulturtreger îl apucă de mînecă pe preşedintele comisiei de epurare şi, împroşcînd cu energie salivă în dreapta şi în stînga, începu să-i acuze pe pompişti de misticism.

TOVARĂŞUL FILOSOPULO

Tovarăşul Filosopulo, lucrător în muncă de răspundere, frecventa cu o energie inexplicabilă tot felul de şedinţe, consfătuiri, mitinguri-fulger şi alte genuri de activităţi colective.

De cel puţin zece ori pe zi, Filosopulo alerga de la o şedinţă la alta cu graba infanteristului care se strecoară sub focul inamicului.

— Zbor, zbor, bombănea el, în timp ce sărea pe scara autobuzului, reuşind în acelaşi timp să agite mîna în semn de salut în direcţia unui cunoscut.

— Zbor ! Treburi ! Şedinţă ! Ultraurgentă !

„Ne-ar fi trebuit cît mai mulţi din ăştia, se gîndea bucuros cunoscutul în sinea lui. Oameni plini de viaţă, curajoşi, cu sufletul mereu tînăr".

Şi într-adevăr, Filosopulo era tînăr la suflet, cu toate că era cam obez la trup. Burta semăna cu o ghiulea de genul celor cu care tunarii din Sevastopol trăsneau campamentele anglo-franceze în timpul războiului din Crimeea. Pare incredibil, dar activistul de răspundere reuşea să fie prezent peste tot, ducîndu-se chiar la şedinţe care se desfăşurau în centre judeţene apropiate.

O să vi se pară un fapt trist, dar toată energia lui şedinţărească avea o explicaţie mai mult decît prozaică : Avxenti Panteleevici Filosopulo se ducea la şedinţe ca să înfulece (bineînţeles că pe socoteala instituţiilor-organizatoare).

— Auzi ? A şi început ? îl întreba el pe omul de serviciu, alergînd pe scări. Aha, bine, foarte bine !

Şi iată-l croindu-şi drum prin sală şi apropiindu-se de masa acoperită cu postav verde, în jurul căreia stăteau nişte oameni palizi din cauza fumului de ţigară, gros de să-l tai cu cuţitul.

— Salut ! Salut ! zicea el, înşfăcînd de pe masă un sandviş cu icre roşii. Excelent ! Întru totul de acord ! Susţin propunerea lui Ivan Semionovici !

Rumega mîncarea cu ochii holbaţi, mişcîndu-şi impetuos mustăţile ca de focă.

— Ce ? striga el căscînd gura din care picau fărîmituri de prăjituri. Ce ? Părerea mea ? Sînt cu totul de acord !

După ce înghiţea în prostie tot ce era pe masă şi dădea pe gît opt pahare de ceai, adormea ca un prunc. Practica îndelungată îl învăţase să doarmă în aşa fel, încît sforăitul şi şuieratul să sugereze celor din jur cuvintele : „Bine ! Hrr... De acord ! Hhhrrr. Juuust ! Hrr... Ivan Semionov... Hhhrrr... cîhhh..."

Trezit brusc de tonul ridicat al participanţilor la discuţii, Filosopulo deschidea ochii negri şi strălucitori, îşi trăgea brusc ceasul din buzunarul vestei şi zicea speriat :

— Zbor ! Zbor ! La ora cinci am comisia pentru stabilirea cupoanelor de stofă.

Şi Avxenti Filosopulo se repezea la comisia de stabilire. Comisia aceasta îi plăcea foarte mult pentru că acolo se serveau sandvişuri cu lebăr.

După ce termina şi cu lebărul (apreciind calitatea ficatului din materia primă), Avxenti alerga cu umbrela deschisă la „Deşeuri de bază", unde, cu lăcomia înfometatului, se apuca de sardelele cu care simpaticii specialişti ai deşeurilor de bază îşi aprovizionau interminabilele şedinţe.

Ce-i drept, Filosopulo cunoştea bine anumite probleme economice. Dar exact la şedinţele unde prezenţa lui era absolut necesară, nu se ducea ! Acelea ofereau doar ceai gol, nici măcar cu zahăr. În schimb însă, la toate celelalte şedinţe, unde n-avea ce să caute, depunea eforturi ca să ajungă, invoca cerul şi pămîntul ca să fie invitat, nedîndu-se în lături nici de la intrigi. (După informaţiile pe care le deţinea, la respectivele şedinţe dădeau mîncare bună.)

Seara îi împărtăşea nevesti-si bilanţul zilei de lucru.

— Închipuie-ţi, dragă, la direcţie sînt schimbări mari.

— Au schimbat conducerea ? întreba ea, întinzîndu-se alene.

— Ba nu, răspundea Filosopulo înciudat. Nu mai dau prăjituri. Azi au dat pişcoturi „Delegata". Am mîncat paisprezece.

— Şi la ăsta... cum îi zice... la sindicatul vostru, se interesa din politeţe soţia, tot pateuri ?

— Pateuri, trîmbiţă bucuros Avxenti. Azi am întîrziat. Jumătate le şi făcuseră dispărute. Ai naibii oameni ! Dar pe vreo şase tot am pus mîna.

Şi, mulţumit de ziua sa de muncă, Filosopulo adormea. Iar sforăitul lui eroic aducea prin combinaţia sunetelor cu o frază plicticoasă de serviciu : „Ascultîndu-l pe precedentul orator nu pot să nu remarc..."

Nu demult, Avxenti Panteleevici a păţit o mare nenorocire.

Năvălind la şedinţa comisiei pentru îmbunătăţirea calităţii producţiei, Filosopulo s-a aşezat într-un colţ, ochind imediat o bucată mare şi apetisantă de salam, din cel care se numeşte polonez. Alături se aflau, nu se ştie de ce, o piuliţă turtită, un cui strîmb, un mosor de aţă aproape putrezită şi o sticlă de lampă culoarea verde-deschis. Dar Filosopulo nu le acordă nici o atenţie.

— Eu susţin ! zise Avxenti, scoţînd din buzunar un briceag.

Pînă să se termine referatul, Filosopulo reuşi să termine salamul.

— Şi ce observăm, tovarăşi ? exclamă oratorul, pe linia salamului, la noi lucrurile nu merg totdeauna bine. Nu e în regulă, tovarăşi, nu e în regulă ! Să luăm de exemplu, acest salam complet împuţit. Salamul, tovarăşi... Unde e salamul care era aici ?

Toţi au privit spre marginea mesei, dar în locul salamului nu mai era decît o bucăţică de pieliţă amărîtă legată cu sfoară.

Pînă cînd au ajuns să lămurească unde a dispărut salamul, Filosopulo s-a lungit la pămînt şi a început să horcăie. De data asta însă, horcăitul nu mai semăna cu obişnuitul „De acord, susţin", ci mai curînd cu „Aoleu ! Doctorul !"

N-au reuşit să-l salveze.

În aceeaşi zi, Avxenti a murit în chinuri groaznice.

În viața tovarășului Babașkin, secretarul comitetului sindical, s-a petrecut o mare nenorocire : timp de zece ani masele l-au ales secretar, drept care a fost tot timpul scos din producție ; dar iată că în al unsprezecelea an nu l-au mai ales. N-au mai vrut ! Naiba știe cum s-a întîmplat una ca asta. E chiar de neînțeles.

La început lucrurile au mers bine. Președintele comitetului a prezentat raportul de activitate care a fost urmărit cu atenție. Babașkin se afla în prezidiu. Conform obiceiului, clipind des din genele-i albicioase, a notat cu creionul cîteva idei emanate din documentul lecturat și a intervenit de două ori, spunînd cu voce tare : „just !" (Prima dată, atunci cînd a fost vorba despre necesitatea luptei împotriva slabei prezențe la adunările generale iar a doua oară cînd s-a vorbit despre popularizarea mai largă a cunoștințelor sindicale. Nimeni nu știa ce sînt cunoștințele astea, nici chiar Babașkin nu știa, dar nimeni n-avea curajul să întrebe deschis ce semnificație au aceste două cuvinte.) Totul a decurs deci perfect.

Babașkin îmbrăcase o bluză model militar (fără epoleți) și purta cizme din piele de vițel. Aceasta era singura uniformă pe care o socotea indicată pentru un secretar scos din producție, deși, între paranteze fie spus, nu luase parte la nici un război.

— Și-acum trecem la alegeri, zise președintele, accentuînd cu putere ultimul cuvînt.

Au purces la vot.

De obicei, președintele citea lista candidaților. Babașkin se ridica și spunea : „Există propunerea s-o votăm în bloc", iar masele strigau : „Just, ce s-o mai lungim !". Președintele răspundea „Permiteți-mi să socotesc aplauzele dumneavoastră...", adunarea permitea și toți plecau bucuroși acasă. Pentru Babașkin începea un nou an de activitate ca secretar scos

din producție. Tot timpul avea ședințe, tot timpul era cooptat sau coopta el pe alții, uneori diferiți membri scoși din producție organizau intrigi împotriva lui, alteori el însuși organiza intriga împotriva lor. Era o viață activă, plină de clocot și inedit.

Iată însă că a început harababura.

În primul rînd, adunarea n-a vrut să voteze lista în bloc.

— De ce refuzați, zise Babașkin rîzînd demagogic, dacă există o propunere? Dacă o să votăm pentru fiecare în parte, ne vor trebui două ore, iar în bloc doar cinci minute și pe urmă vom putea pleca și noi acasă.

Dar cu o încăpățînare copilărească, masa de membri insista.

Babașkin socotea votarea individuală drept ceva tare jenant. Se simțea de parcă îl dezbracă cineva. Și pe deasupra, o tînără membră de sindicat și-a permis o ieșire foarte dură, declarînd că Babașkin nu s-a ocupat suficient de atragerea femeilor în activitate și că a avut o atitudine indiferentă față de unele probleme.

Mai departe, lucrurile s-au desfășurat ca într-un coșmar: Babașkin nu a fost votat.

Un timp totul i s-a părut neserios, a crezut că președintele se va scula și va declara că a glumit și că adunarea, zîmbind binevoitor, îl va realege secretar scos din producție.

Dar n-a fost așa!

Soția era atît de convinsă că va fi reales, încît nici nu l-a mai întrebat de rezultat. În general vorbind, în familia Babașkin, noțiunile de „alegeri, votare, candidat" nu erau niciodată folosite în înțelesul lor propriu, fiind doar un fel de supliment monden la discuții.

A doua zi de dimineață, Babașkin a alergat la consiliul sindical regional ca să se plîngă împotriva intrigilor. Se plimba pe coridoare, îi oprea pe toți și le spunea: „Nu m-au ales". Dar oamenii nu aveau timp să-l asculte. Membrii consiliului așteptau și ei alegerile și se gîndeau cu teamă că nu toți vor rămîne în posturile actuale. Președintele era și el prost dispus, îndruga cu glas tare ceva despre democrație, scărpinîndu-se nervos pe spinare cu o linie de metal.

Babașkin plecă. Era dezorientat.

Acasă avu o discuție serioasă cu soția.

— Cine o să-ţi plătească acum salariul ? întrebă ea cu o specifică intuiţie feminină a realităţilor.

— Va trebui să trec într-o altă muncă, răspunse Babaşkin. Am experienţă, stagiu îndelungat, oriunde mă vor lua ca membru scos din producţie.

— Cum să te ia, dacă trebuie să fii ales ?

— Lasă, cu specialitatea mea mă descurc oriunde !

— Care specialitate ?

— Ce tot întrebi prostii ! Eu sînt lucrător sindical, vechi. Mă faci să rîd, zău.

Soţia îl privi cu atenţie şi apoi spuse :

— Norocul tău că eu ştiu să bat la maşină !

Era o femeie deşteaptă.

Seara veni acasă, emoţionată şi fericită.

— Dragul meu, am aranjat ! Adineaori am vorbit cu administratorul de alături. Tocmai au nevoie de un om de serviciu. Condiţii bune : şaptezeci şi cinci de ruble pe lună, mături noi şi două perechi de mănuşi de protecţie pe an. Mîine te duci să te angajeze. Astă seară Gherasim o să te înveţe să mături. M-am înţeles cu el, îi dăm trei ruble pentru asta.

Babaşkin şedea tăcut cu ochii ţintă la etajera pe care se aflau volumele din „Opere complete" de Marx. În toţi aceşti ani de activitate clocotitoare nu reuşise nici măcar să le deschidă. Babaşkin bombăni :

— Astea sînt intrigi ! Clar ! Nu las eu lucrurile aşa !

DISCUŢII LA MICUL DEJUN

Familia era compusă din trei persoane: tata, mama şi fiul. Tatăl era un vechi luptător, mama o veche gospodină, iar fiul un vechi pionier cu părul tuns scurt şi cu doisprezece ani stagiu de viaţă.

La prima vedere, totul părea în regulă.

Şi cu toate astea, în fiecare dimineaţă, la micul dejun, familia se certa.

Discuţia o începea de obicei tata:

— Eh, ce mai e nou pe la voi prin clasă? întreba el.

— Nu în clasă, în grupă! răspundea băiatul. De cîte ori trebuie să-ţi spun că noţiunea de clasă este pătrunsă de un înţeles feudalo-reacţionar.

— Bine, bine. Fie! Grupă! Ce aţi învăţat în grupă?

— Nu am învăţat! Am prelucrat! E timpul, cred, să o ştii şi tu!

— Bine! Şi ce-aţi prelucrat?

— Am prelucrat problemele influenţei lassalianismului asupra apariţiei reformismului.

— Aha! lassalianism? Dar probleme aţi rezolvat?

— Da!

— Eh, bravo! Ce probleme aţi rezolvat? Grele?

— Nu, nu prea. Problemele filozofiei materialiste în lumina sarcinilor puse de a doua sesiune comună a Academiei şi a agrarienilor.

Tatăl dădu ceaiul la o parte, îşi şterse ochelarii şi îşi privi cu atenţie fiul. Pe din afară părea un copil ca toţi copiii.

— Şi la literatură ce... aţi învă... pardon, ce aţi prelucrat?

— Am citit în colectiv poemul „Cîntec total, pentru părul de cal!"

— Despre căluţi? întrebă cu oarecare speranţă în glas tatăl... „Mă căluţ înaripat, unde-alergi aşa-nhămat?"...

— Despre părul de cal, repetă iritat băiatul. N-ai auzit niciodată :

Hai, copii, în goană, hai !
Căutaţi să prindeţi cai !
Vers şi cînt-al meu total
Pentru valorosul păr de cal.

— Prima oară aud... mmm... poemul ăsta curios, zise tatăl. Cine l-a scris ?

— Arkadi Aburev.

— E un băiat din grupa voastră ?

— Cum adică băiat ? Să-ţi fie ruşine, tată ! Susţii că eşti vechi luptător şi nu-l cunoşti pe Aburev ? E un poet celebru. Noi am scris şi o compunere pe tema : „Influenţa operei lui Aburev asupra literaturii apusene."

— Nu ţi se pare cumva, întrebă cu precauţie tata, că în opera acestui tovarăş Aburev nu prea există sentimente poetice ?

— Cum să nu existe ? Problema colectării părului, care calului nu-i foloseşte la nimic, dar care foloseşte industriei de saltele, este foarte bine pusă.

— Nu-i foloseşte ?

— Absolut deloc !

— N-aveţi cumva intenţia să colectaţi şi urechi de cal ?

— Hai, mîncaţi, mîncaţi ! zise mama vrînd să-i împace. Tot timpul vă certaţi.

Tatăl continuă să bombăne nişte cuvinte de neînţeles şi să ridice din umeri. Adunîndu-şi puterile, capul familiei încercă din nou să intre în vorbă cu enigmaticul său copil.

— Şi cum vă odihniţi, cum vă distraţi ? Ce-aţi mai făcut ?

— Noi nu ne distrăm ! N-avem timp de distracţii !

— Şi ce-aţi făcut ?

— Am luptat.

Tatăl se învioră.

— Eh, asta e bine ! Şi pe mine m-a pasionat în copilărie *„Bras roulé"*, *„tour de tête"*, prinderea capului la podea... Lupta franceză este foarte folositoare pentru dezvoltarea muşchilor.

— De ce „franceză" ?

— Da' de care ?
— Luptă obişnuită. Principială.
— Păi cu cine v-aţi luptat ? întrebă tata, complet dezumflat.
— Cu lebedevismul.
— Ce mai e şi lebedevismul ăsta ? Cine e Lebedev ?
— Un băiat de la noi !
— Se poartă urît ? E obraznic ?
— Îngrozitor de urît, tată ! A repetat o serie întreagă de greşeli ale lui Deborin în caracterizarea mahismului şi mecanicismului.
— Asta-i un coşmar, nu altceva !
— Sigur că e un coşmar. De două săptămîni nu ne ocupăm decît de problema lui. Ne-am aruncat toate forţele în luptă. Ieri am avut o şedinţă principială extraordinară.
Tatăl se apucă cu mîinile de cap.
— Şi cîţi ani are ?
— Cine ? Lebedev ? Nu mai e copil ! Are opt ani.
— Opt ani şi voi vă luptaţi cu el ?
— Păi tu cum crezi ? Să ne transformăm în nişte oportunişti ? Să închidem ochii la problemă ?
Cu mîinile tremurînd, tatăl îşi luă servieta şi, răsturnînd în goană un scaun, fugi în stradă. Rîzînd cu superioritate, băiatul strigă în urma lui :
— Şi mai zici că eşti vechi luptător !
Într-o zi, sărmanul tată deschise ziarul şi, neputîndu-şi stăpîni satisfacţia, scoase un strigăt de bucurie. Mama se sperie. Băiatul privea cam încurcat fundul ceştii de ceai. El ştia despre ce e vorba : hotărîrea cu şcoala. Urechile i se roşiseră şi deveniseră străvezii ca la iepuri.
— Eh, şi-acum ce-o să fie ! stimate elev din clasa a IV-a ? întrebă tatăl cu un zîmbet cam straniu.
Băiatul tăcea.
— Ce-aţi mai prelucrat ieri în colectiv ?
Băiatul continua să tacă.
— Aţi lichidat în sfîrşit lebedevismul ?
Tăcere.
— Sărmanul băiat şi-a recunoscut greşelile ? Apropo, în ce clasă e ?
— În grupa zero.

— Nu în grupa zero, ci în clasa pregătitoare, tună tata. E timpul s-o știi !

Băiatul tăcea.

— Ieri am citit că pe Arkadi Aburevski ăla al vostru nu l-au primit în Uniunea scriitorilor. Cum zicea ? „Hai copii să rupem din rădăcină părul de cal ?“

— „Pentru valorosul păr de cal“, șopti rugător băiatul.

— Aha ! Într-un cuvînt „Vers și cal total“. Hî ? Vezi, eu îmi amintesc totul ! Mai are influență asupra literaturii universale ?

— Nnn... nu știu.

— Nu știi ? Ce tot mesteci acolo cînd vorbești cu mine ? Cine a scris „Suflete moarte“, nici asta nu știi ? Gogol a scris. Go-gol !

— Un mistic total descompus și profund reacționar, sări bucuros băiatul.

— Nota doi minus, replică tatăl, fără drept de apel. Trebuie citit Gogol ! Gogol trebuie învățat ! Iar probleme o să prelucrezi cînd o s-ajungi la academie. Ia vorbește-mi despre New-York... !

— Acolo se evidențiază mai mult ca oriunde, începu să turuie băiatul, contrazicerile capita...

— Asta o știu și eu ! Tu să-mi spui pe malul cărui ocean se află orașul.

Băiatul tăcea.

— Ce populație are ?

— Nu știu.

— Pe unde curge Orinoco ?

— Nu știu.

— Cine a fost Ecaterina a II-a ?

— Un produs.

— Cum adică, produs ?

— Stai să-mi amintesc... Am prelucrat problema... Aha ! Știu. Un produs al epocii influenței crescînde a comerțu...

— Lasă asta, spune cine a fost ? Ce funcție a ocupat ?

— Asta n-am prelucrat.

— Aha ? Dar cum recunoști un număr divizibil cu 3 ?

— Hai, mîncați, mîncați ! zise mama, care suferea de inimă. Tot timpul vă certați...

— Nu, să-mi spună ce e o peninsulă, fierbea tata. Să-mi spună ce e Kuro-Sivo ! Să-mi spună ce fel de produs e Henric Păsărarul !

Enigmaticul copil sări de pe scaun, își băgă praștia în buzunar și fugi pe stradă.

— Repetentule ! îi strigă în urmă fericitul tată. O să-i spun directorului vostru !

Își luase, în fine, revanșa.

O PIESĂ ÎN CINCI MINUTE

În holul unei instituții erau atîrnate două anunțuri : Unul — pe ușa din stînga, celălalt — pe ușa din dreapta. În respectivul hol nu mai existau alte uși.

Cu toate acestea pe anunțul care împodobea ușa stîngă scria :

Partea stîngă

În ceea ce privește anunțul de pe ușa dreaptă, și respectiva indicație era foarte precisă :

Partea dreaptă

Naiba știe ce-o mai fi și asta ? De neconceput ! Cine are nevoie de astfel de inscripții ? Sugarii ? Dar sugarii nu au treabă la această instituție. Atunci poate că inscripțiile trebuie să-i ajute pe analfabeți să afle care-i dreapta, care-i stînga ? Analfabeții însă nu vor putea aprecia grija manifestată față de ei, pentru că ei nu știu să citească. Iar dacă ar ști, atunci s-ar putea orienta foarte ușor și fără această inscripție.

Faptul te uimește cu atît mai mult, cu cît instituția de mai sus este o editură vizitată în exclusivitate de titani și genii, adică de scriitori și critici.

Dacă aceste rînduri ar fi fost destinate unei gazete de perete serioase numite, să zicem, „Glasul limpede“, nu ne-ar fi rămas altceva decît să ne întrebăm :

— Ce ne semnalează nouă acest fapt de viață ?

Și cu toate că aceste rînduri nu vor vedea lumina tiparului în „Glasul limpede“, faptul ne semnalează totuși ceva. Ne semnalează că, în dorința nebunească de a se deosebi din masa pestriță a șefilor serviciilor administrative, intendentul

suszisei instituţii a ajuns pînă la starea care se numeşte popular „într-o ureche".

Putem paria că el s-a declarat supraadministrator-fruntaş şi că în acest moment, clipind speriat din genele sale sure, creează o nouă serie de anunţuri cu care se pregăteşte să echipeze scara instituţiei :

Prima treaptă

A doua treaptă

A treia treaptă

Şi aşa mai departe, după numărul treptelor, total o sută patruzeci şi nouă de inscripţii.

Activitatea supraadministratorului-fruntaş este stupidă, dar nu provoacă daune prea mari. Se ştie că orice idee bună îşi are obligatoriu şi prostul ei. Ăsta ia ideea şi o dezvoltă cu mare grijă pînă o face să frizeze absurdul.

Nu e periculos, bineînţeles, nici cvartetul vocal care trîmbiţează pe toate drumurile că din acest moment se declară cvartet de şoc, luîndu-şi numele de „Munca fără pauză în Săptămîna redusă".

Lasă-l să se numească aşa ! Trivialitatea nu dispare uşor.

Dar superşocurile care i-au cuprins pe unii dramaturgi, ei bine, alea te sperie.

Vezi ici şi colo apărînd în ziare telegrame-fulger despre succesele trăznitoare ale dramfruntaşilor :

„În ultima lună, dramaturgul-fruntaş Konstantin Globalov a scris în cadrul întrecerii socialiste cinci piese actuale pentru teatrele cluburilor şi cheamă la scrierea aceluiaşi număr de piese pe dramaturgul E Duduev".

Sau :

„Brigada de şoc a scriitorilor de pe lîngă *Asociaţia pentru cultivarea deprinderilor civilizate în rîndul foştilor proprietari de gospodării individuale* a realizat în ultimele trei zile unsprezece piese pentru scenele săteşti. Piesele tratează diferite probleme de actualitate şi se intitulează :

Fania-minieriţa (Vodevii dansant sătesc), *Cu o aţă de la fiecare faci surtuc pentru sărac* (Gravură sătească), *Ceafa*

(Dramă populară în şapte acte), *Cămăşi pentru cei goi* (Moment coral), *Uscătoria de snopi* (Dramă), *Roata* (Dramă în patru părţi), *Arătura* (Dramă cu prolog şi apoteoză), *Calul de fier* (Operă sătească), *Chiaburul Evtiuhin* (Scene de viaţă), *Popa Feodor a găsit un castravecior* (Spectacol de estradă).

Şi fiecare zi ce trece ne aduce noi ştiri înfricoşătoare. E. Duduev a şi răspuns la chemarea lui K. Globalov şi în optsprezece ore-şoc a scris şi a reuşit să bată la maşină patru piese care ridică problema părăsirii de către ingineri a poziţiilor de neutralitate politică, chestiunea folosirii deşeurilor de fire în industria textilă şi situaţia mişcării colhoznice.

Pentru a-l pune la pămînt definitiv pe Globalov, dramaturgul Duduev a declarat că munca nu l-a obosit şi că în aceeaşi zi a compus o operetă în trei acte pentru care a creat şi muzica, cu toate că pînă acum nu s-a manifestat de fel în domeniul muzicii.

Brigada de pe lîngă „Asociaţia pentru... etc" a depăşit şi ea ritmurile vechi, crescînd productivitatea muncii cu şaptezeci şi trei la sută.

În legătură cu aceasta, presa a comunicat :

„*O piesă în cinci minute :* comedia *Neregulile tezaurului la serviciul marcării aurului.*"

Era vorba despre ultimele realizări ale dramaturgului Vasili Hotentodt.

Într-un cuvînt, cîrpacii au ieşit la paradă. Cu tobele în frunte !

Şi de data aceasta folosesc o tobă foarte potrivită şi anume ideea întrecerii în muncă. Ascunzîndu-se după această tobă, ei fabrică sute de cîrpăceli exorbitante.

Iar dacă afişele supraintendentului te fac poate să rîzi, întrecerea „Hotentodt-ţilor" te înfricoşează. Să nu uităm că piesele astea se şi joacă !

Să nu uităm că pe undeva se reprezintă tragedia populară în şapte acte *Ceafa*. La radio se şi transmite spectacolul de estradă intitulat *Popa Feodor a găsit un castravecior*. Se joacă şi *Fania-minieriţa*, se joacă *Uscătoria de snopi* şi *Arătura*.

Salvaţi-ne, cei care sînteţi învestiţi cu acest drept !

Apăraţi socialismul !

Izgoniţi vulgaritatea !

CUM SE FACE UN FILM
(SECRETUL DE FABRICAŢIE)

Să începem cu începutul.

Bătrînul combinator de şuşanele Multipolski primeşte o scrisoare dactilografiată pe o foiţă îngustă de ţigară prin care este invitat de urgenţă la studioul cinematografic în scopul antamării unor tratative.

Simţind în subconştientul său că în afara foiţei de ţigară ar putea exista nişte hîrtii mai groase, cu un foşnet mai plăcut şi cu anumite însemne oficiale şi cifre pe ele, respectivul om de litere îşi face rapid apariţia în biroul indicat unde este primit de un colegiu de redacţie zîmbitor compus din nouă persoane.

În birou există doar un singur scaun pe care stă şeful secţiei de scenarii. Restul şefilor stau pe calorifere. Camera e murdară, iar pe masă se află (nimeni nu ştie de ce) o bufniţă împăiată. Optimista zburătoare avea (iarăşi nimeni nu ştia de ce) doar un singur ochi. Dealtfel, la studiourile cinematografice găseşti totdeauna fel de fel de obiecte stranii : un urs care ţine pe labele din faţă o farfurie de lemn încrustat, un automat pentru bilete de peron ba chiar şi bustul hatmanului Mazepa.

Colegiul îi comunică lui Multipolski că a sosit momentul să se încadreze în activitatea cinematografică şi să se apuce de un scenariu. Multipolski răspunde că, personal, doreşte demult să se încadreze şi (ca să precizeze metaforic situaţia) chiar să se includă cu totul. Aşadar, în lipsa oricăror divergenţe de creaţie, părţile trec cu zîmbetul pe buze la semnarea contractului-tip.

— Avansul îl puteţi primi chiar azi, zice cu tandreţe în glas şeful secţiei de scenarii, dar trebuie să ne daţi un subiect. În scris. Scurt.

— Vedeţi dumneavoastră, se strîmbă Multipolski, nu am nici un subiect în cap.

— Bine, atunci scrieţi-ne măcar o temă.

— Nici temă nu prea am, nu mi s-a clarificat.

— Scrieți orice...

— Cum adică, orice ?

— Adică orice, ca să avem o hîrtie, un document pentru justificare.

Multipolski se așază cu burta pe masă și înșiră prompt cîteva rînduri în care se întîlnesc foarte des expresiile „în planul..." și „în profilul..."

Bufnița chioară privea cu tristețe la combinatorul de șușanale. Ea știa cum o să sfîrșească toate astea.

În prima lună după semnare, pe Multipolski nu l-a chinuit prea mult conștiința. Nici în următoarele luni nu s-a antrenat și nu s-a inclus. Doar atunci cînd i s-a înmînat o notificare (scrisă tot pe foiță de țigară) prin care era avertizat că trebuie să predea scenariul în 24 de ore, Multipolski a înțeles că nu mai există nici o scăpare. Și totuși, hotărîse să se țină tare pe poziție : chiar dacă ăia o să-i vîndă toate lucrurile din locuință ca să-și recupereze banii, el tot nu le va scrie scenariul. Aștepta să se petreacă o minune ! Numai că minunea nu se mai petrecea. În locul ei, apăru în viața omului de litere echipa de muncitori specialiști în căratul mobilei.

Nu mai era nici o clipă de pierdut ! Multipolski zăvorî ușa și în timp ce muncitorii băteau furioși și amenințau cu miliția, el scria cu o viteză uimitoare.

BETONIERA EI

Scenariu în opt acte

1. Din fondu : Coșuri de fabrici și roți dințate.
2. Gros plan : O rotiță de transmisie.
3. Gros plan : Printre spițele rotiței apare chipul Avdotiei, tînără fruntașă în muncă.
4. Text : „Pe fondul crizei capitaliste care se întețește tot mai mult, frumoasa Dunia înflorește și capătă un nou conținut industrial".

Multipolski scria repede și ușor, mai ales că se afla sub directa influență a țipetelor și înjurăturilor echipei de muncitori care, cu încăpățînare, nu părăsea palierul. Și cînd, în

fine, muncitorii ajutați de forțele miliției au reușit să spargă ușa, scenariul „Betoniera ei“ era gata.

Colegiul studioului a fost destul de ambiguu în aprecieri. Într-un fel, scenariul le plăcea, dar parcă se așteptaseră la cu totul altceva. Nici ei nu prea știau la ce se așteptaseră, dar se așteptaseră întrucîtva la ceva mare.

Șefii de secții mîrîiau indispuși, se învîrteau, nu-și găseau locul. Și totuși erau mulțumiți pentru că aveau în față un manuscris, prin urmare un document justificativ.

— Măcar există ceva de la care putem porni, zise șeful secției de scenarii, căutînd să nu privească în direcția înțeleptei bufnițe. Fără îndoială că mai trebuie adăugat cîte ceva ici și colo...

— Asta se poate, răspunse, gata la orice, Multipolski. Dar ce ?

— Ceva așa... Ca să se vadă că s-a lucrat asupra scenariului, că s-a corectat, că s-a transformat.

— Aici, de exemplu, se auzi o voce de la fereastră, nu e suficient oglindită problema lichidării influenței șamanilor-vrăjitori din Stepa calmucă.

— Șamani ? murmură interogativ Multipolski, care se mai afla încă sub dominația spaimei provocată de echipa cărătorilor de mobilă. La mine acțiunea se petrece în Regiunea centrală de cernoziom... Se poate însă adăuga !... Voi adăuga !

Omul de litere este de asemenea rugat să adauge problema pescuitului de primăvară și a înfrumusețării curților. I se propune totodată să prelucreze cumva chestiunea atragerii muncitorilor vîrstnici nefamiliști în activul de bază al cluburilor.

— Și asta se poate, căzu de acord Multipolski. Deci în vîrstă și nefamiliști...

Văzînd un scenariu conceput în planul unui poem industrial și în profilul mobilizării opiniei publice la lupta împotriva influenței șamanilor și vracilor din Stepa calmucă, regizorul se face galben-verde la față și nu vrea să accepte transpunerea lui pe ecran.

— Așa nu se poate, drăguțule ! îi șoptește șeful secției de producție. Pentru scenariul ăsta s-au plătit bani. Filmul trebuie făcut !

— Bine, dar e o aiureală ! îngînă el.

Pînă la urmă însă cade de acord să realizeze planul. Dacă are documente justificative, de ce nu? I s-a dat să-l facă, îl face! Şi în afară de asta, îl ispiteşte ideea de a se deplasa în Stepa calmucă în vederea găsirii unor peisaje exotice.

După un an, într-o sală de vizionare, gînditorul colegiu recepţionează filmul. Privind chipurile îngrozite care apar după aprinderea luminii, directorul studioului declară cu severitate:

— Filmul trebuie salvat! Aşa cum e, nu poate fi dat pe piaţă!

— Eu cred că aici ar trebui adăugat ceva, spune un tînăr pe care cei prezenţi îl văd pentru prima oară printre ei. (Nimeni nu ştie, de fapt, cum a ajuns în sală.)

Colegiul priveşte cu speranţă spre el.

— Bineînţeles că trebuie şi refăcut, continuă necunoscutul. În primul rînd toată tema betonierei să fie exclusă! Avdotia trebuie să se ocupe de soia. Asta e la modă şi prin chestia respectivă filmul va cîştiga! Dar, întreb eu, de ce activistul Fedoseici nu îl reeducă pe şaman? Care e cauza?

— Păi nu poţi să-l reeduci dintr-o dată! bombăni regizorul.

— Dar de focul purificator al ideilor aţi uitat? întrebă triumfător tînărul.

După acest argument irefutabil, salvarea filmului se încredinţează expansivului tînăr. Salvarea consumă o imensă cantitate de timp şi, din motive necunoscute, atrage după sine deplasarea pe litoralul caucazian.

După o nouă vizionare (filmul se numeşte acum „Chipul deşertului"), membrii colegiului nu îndrăznesc să se privească în ochi. Un singur lucru e limpede: filmul trebuie salvat. Absurditatea acţiunii e atît de evidentă, încît hotărăsc să transforme pelicula într-o revistă muzicală grotescă cu desene animate şi cuplete umoristice.

— Chestia asta pică tocmai bine, strigă şeful uneia din secţii (nu se ştie care), tocmai am primit o circulară despre necesitatea promovării comediei.

Toţi se liniştesc ca prin farmec! Există o hîrtie justificativă, se poate deci transforma în comedie.

Doi umorişti aduşi de la Kiev schimbă cu mare repeziciune caracterul poemului industrialo-agrar. Tot ceea ce se

petrece în film este redat în planul visului pe care îl are bețivanul și inconștientul de Fedoseici.

Obosind pînă la urmă de atîta luptă pentru salvarea filmului, cei în drept trimit opera spre difuzare undeva la țară, sperînd că cetățenii cronicari nu vor ajunge pînă acolo ca să-l vadă.

Mult timp încă după premieră, colegiul își tot pune întrebarea :

„De ce oare a ieșit așa de prost ? De zgîrcit nu ne-am zgîrcit, am oglindit toate problemele, nu ne-a scăpat nimic ! Și totuși filmului îi lipsește ceva ! Care-o fi cauza ?“

SEMICOCOŞOVISMUL

Din cînd în cînd (dar cel puţin o dată pe lună), lumea teatrală se trezeşte strigînd în gura mare :

— Estrada trebuie însănătoşită !

— E timpul să se termine !

— Afară !

Toată lumea ştie cu ce trebuie *să se termine* şi cine trebuie dat *afară* !

— E timpul, da, e timpul ! exclamă directorii şi regizorii teatrelor de revistă.

— Ehe, demult e timpul ! oftează actorii aceloraşi teatre.

— Afară ! Afară ! Şi mai repede ! suspină Direcţia generală a artelor.

Se iau hotărîri urgente şi imediate ca prin eforturi suplimentare să se pornească la însănătoşirea estradei şi să se termine odată cu aiurelile de acolo.

Toţi ştiu despre ce e vorba : despre aiurelile lui Semicocoşov.

„Multilateralul om de artă“ Semicocoşov, această curată nenorocire a estradei, a inundat piaţa cu romanţe vulgare („Furnale fumegau în ziua aceea, şi tu ai plecat într-un landou“), cu scheciuri („Un funcţionar sub divan“), cu strigături populare („Dragul meu nu e un prost / Sub salcîm strigă oraţii / Eu alerg la magazin c-un rost / Vreau să cumpăr Obligaţii“), cu spectacole de revistă („Spune : A !“), cu operete („Valurile autocriticii“) şi altele.

Bineînţeles că pe lîngă Sandro Semicocoşov la toate astea au colaborat şi Boris Amoniakov, Louvrié, Leonid Kegelban, Leonid Tremurev şi Artur Ivanov. Toţi făceau parte din şcoala lui Sandro şi toate activităţile susnumitelor persoane erau caracterizate prin termenul general de *semicocoşovism*. Într-adevăr, fenomenul era respingător şi trivial ! Romanţele erau îngrozitoare. La fel erau şi revistele, strigăturile şi scheciurile.

Dorința lumii teatrale de a însănătoși estrada era binevenită și salutară.

Însănătoșirea estradei începe de obicei cu convocarea unei adunări ultrageneraie lărgite la care sînt invitate să participe persoanele interesate: opt sute șaizeci și doi scriitori, nouăzeci de poeți, cinci sute unu critici, aproximativ o mie cinci sute compozitori, cadre administrative și tinere talente.

— Nu sînt prea mulți? întreabă îngrijorat un cadru cu muncă de răspundere.

— Da' de unde! În total sub trei mii. Înseamnă că o să vină vreo șase. De mai mulți nici n-avem nevoie. Vom organiza un puternic grup dramatic, îl împărțim în semigrupe și la muncă cu ei!

Într-adevăr, în ziua și la ora stabilită, în clădirea circului, unde miroase a măgăruși dresați și a cai inteligenți, sus la etaj, într-o sală a administrației, marea ședință anunțată începuse.

Primul sosește tînărul Artur Ivanov. (E îmbrăcat într-un palton cu guler de maimuță.) În urma lui năvălesc cei doi Leonid (unul Tremurev și celălalt Kegelban). După Louvrié și Amoniakov apare însuși Sandro Semicocoșov. Are un mers foarte hotărît și nimeni nu se îndoiește că s-a pregătit intens pentru a începe lupta împotriva semicocoșovismului.

— Așadar, tovarăși, începu cadrul cu muncă de răspundere, din păcate nu s-au adunat nici pe departe toți invitații, dar cred că putem deschide ședința. Permiteți?

— Dă-i bătaie, dă-i bătaie! zice Amoniakov. Timpul nu așteaptă! A sosit, în sfîrșit, vremea să însănătoșim problema!

— Păi eu ce ziceam? gemu președintele. Pînă azi, activitatea noastră nu s-a desfășurat în perspectiva care ar fi trebuit să se desfășoare. Am rămas în urmă, ne-am împotmolit...

Din cuvintele președintelui reieșea că în teatru s-au produs diferențieri pozitive pe cînd estrada e mereu codașă. (Pînă acum Louvrié scrisese reviste împreună cu Artur Ivanov, Leonid Tremurev lucrase cu Boris Amoniakov, iar Sandro Semicocoșov fusese ajutat de Leonid Kegelban).

— Trebuie să ne reorganizăm! strigă președintele. Dacă Louvrié va scrie împreună cu Tremurev, Sandro și-l va lua

ca ajutor pe Ivanov, iar Kegelban pe Amoniakov, atunci desigur estrada se va însănătoşi !

Toţi sînt de acord cu preşedintele. Şi peste o săptămînă în portofoliul estradei intră producţii însănătoşite.

O romanţă („Priveai din landou cum se înalţă hidrocentrala"), un scheci („Radioul din aşternutul altuia"), strigături colhoznice („Drăguţul meu este un prost, nu munceşte, n-are un rost, în colhoz el nu lucrează, pe tractor nu activează"), o revistă („Nu me bateţi la cap !"), o operetă („Foxtrot la Polul nord") şi altele.

Pentru o lună toţi se liniştesc.

Se consideră că estrada s-a însănătoşit.

ĂSTA-I OBICEIUL !

Circul se agață cu o încăpățînare neobișnuită de tradiții învechite. Singura comparație posibilă ar fi doar cea cu parlamentul englez, unde obiceiurile s-au statornicit de sute de ani. Chiar și azi, prezentatorul de circ mai apare în jachetă, rostindu-și discursul pe nas, de parcă are guturai.

Ăsta-i obiceiul !

Venind la parlament, regele Angliei bate de trei ori la ușă, cerînd permisiunea să intre, iar membrii Camerei Comunelor se prefac foarte ocupați, adică, vezi dumneata, ei nu au timp să discute cu monarhul. Ăsta-i obiceiul, n-ai ce-i face ! La circ, după ce-și termină numărul, clovnul își aranjează o ieșire „de efect", în patru labe, emițînd zgomote cu acea parte a trupului care în momentul respectiv se află în punctul cel mai înalt. Și ăsta-i tot un obicei ! A întreba pe cineva de la circ de ce se face așa și nu altminteri, e inutil. Se face așa pentru că așa s-a apucat. Și de ce tocmai așa ? Foarte simplu ! Pentru că ăsta-i obiceiul ! Dar pentru ce se obișnuiește așa ? Ei bine, asta n-o mai știe nimeni !

Și viața circului, cu „ăsta-i obiceiul", curge mai departe. Odată cu înserarea se aprind luminile din jurul unui imens afiș. De acolo, de sus, te privește un fante cu mustăcioară pana-corbului și cu un bici în mînă. În fața lui stau în două picioare caii. Asta este numit „Tablou cu 30 de cai". Dar atunci cînd, în sunetele muzicii, intră caii în arenă, toți cei care știu să numere pot depune mărturie că sînt în total opt. Să știți că nu e vorba despre vreo înșelăciune ! Ăsta e obiceiul ! Pe afiș scrie treizeci, în arenă ies opt. Și dacă prin cine știe ce minune ar fi apărut treizeci de cai, am fi avut de-a face cu o flagrantă încălcare a tradițiilor.

Pe baza acelorași principii aritmetice, patruzeci de lei bătrîni se numesc „100 lei 100", iar cincisprezece pui de cro-

codil „60 de crocodili de pe Nil și aligatori". Iar atunci cînd afișul anunță „40 de papagali dresați. O minune a psihotehnicii", toți știu dinainte că vor vedea un papagal, care știe să spună doar : „te iubesc" sau : „vine inspectorul financiar", și alți patru care se dau din cînd în cînd peste cap în leagănul lor (asta însă doar pentru propria lor plăcere).

În pauză, prezentatorul anunță cu emfază că doritorii pot vizita menajeria. Taxa — douăzeci de copeici. Copiii intră pe gratis.

De ce e nevoie să mai plătești douăzeci de copeici dacă ai plătit biletul, asta nu se știe. Nici direcțiunea nu știe. Pentru circ, banii ăștia nu prea reprezintă cine știe ce. Dar ăsta-i obiceiul : trebuie să-i încasezi pe spectatori. De la copii nu se ia. Prietenia cu copiii este una din tradițiile frumoase ale circului.

La circ găsești și ofițeri de marină. De exemplu căpitani. Nu oricine se poate numi căpitan. Acrobații, jonglerii, clovnii, călăreții sau patinatorii pe rotile nu pot fi niciodată căpitani.

Ehe, căpitanul e ceva deosebit. Căpitan poate fi îmblînzitorul de lei, tigri sau crocodili. Dar nu ăsta e căpitanul principal. Căpitanul principal este cel care execută saltul mortal.

Chiar de la începutul reprezentației, spectatorul observă sub cupolă niște instalații noi, necunoscute, și un obiect misterios învelit în pînză de cort. Obiectul atîrnă de obicei exact deasupra orchestrei.

În pauză, căpitanul, îmbrăcat într-un halat de baie, controlează personal ancorajul cablurilor. Căpitanul nu are încredere în nimeni. Căpitanul se încrede doar în sine însuși.

Circul se pregătește o oră întreagă pentru numărul lui : se aud bătăi de ciocan, motoarele pornesc să huruie și, în sfîrșit, apare soția căpitanului, frații lui și celelalte rude. Motoarele huruie și mai tare, se aprind toate luminile și iată-l pe căpitan pătrunzînd plin de curaj în arenă. E îmbrăcat într-un costum de piele, are o cască de aviator pe cap și niște ochelari înfricoșători de motociclist pe nas. Imediat începe operația de rămas bun. Ăsta-i obiceiul !

Căpitanul își sărută nevasta, care, abia-abia stăpînindu-se să nu izbucnească în hohote de plîns, îi explică cu

niște gesturi largi (rusește nu știe) că ea personal este împotriva acestui număr. Ea presimte că azi se va întîmpla o nenorocire. Căpitanul continuă să-și ia rămas bun, prelungind la maximum strîngerile de mînă cu frații și cu rudele mai îndepărtate. Frații dau și ei din cap în semn că nu. Ehe, dacă ar fi știut ăștia să vorbească rusește ! Ar fi strigat tuturor să nu-l lase pe căpitan să-și realizeze intenția lui nebunească. Pînă și prezentatorul își duce batista la ochi. În fiecare seară vede numărul și totuși nu-și poate stăpîni lacrimile.

Dar căpitanul nu se lasă ! Face cu mîna un semn de adio publicului, o împinge brutal deoparte pe nevastă-sa și se instalează în ghiulea.

Așadar, prin contribuția comună a direcțiunii și a rudelor căpitanului, publicul este atît de speriat, încît mulți spectatori o iau la fugă pentru a nu fi martori la moartea celui mai formidabil dintre căpitani.

Numărul în sine durează șase secunde și, în comparație cu scenele pregătitoare care îți sfîșie inima, nu pare chiar atît de înfricoșător. Zborul este într-adevăr greu și periculos, dar ar fi putut să se desfășoare fără să-i bage în sperieți pe spectatori. Asta-i însă obiceiul !

Construcția cea mai șubredă din cetatea circului este genul vorbit. Sub presiunea consiliilor artistice, presei și comitetului sindical, tot timpul apar noi și noi fisuri. Repertoriile clounadelor beneficiază în ultimul timp de introducerea elementului contemporan. Clovnii s-au adaptat epocii. Numai că în acest domeniu s-a produs un fenomen foarte negativ. O proastă tradiție a fost înlocuită cu o altă tradiție proastă. Nu se știe de ce, dar circului i-au fost repartizate fărîmiturile de la masa satirei și umorului, care și așa nu se poate lăuda că ar fi prea îmbelșugată.

Și atunci cînd în program scrie că în arenă sînt prezenți „umoriști în repertoriu modern", poți fi sigur că melodia va fi una veche (ca să „prindă" la public), iar cupletele vor avea ceva fundament „ideologic".

Lucrurile se petrec după un șablon bine stabilit.

La început este adusă o pianină pe rotile. Apoi apar clovnii (acoperiți de făină și zorzoane strălucitoare), care încep să critice anumite realități :

Publicul ascultă întristat.

Primul clovn-satiric

Am intrat la CEC cu treabă
Şi-am văzut oameni la coadă.

Al doilea clovn-satiric

La Meyerhold dacă intrai
Unu-doi doar de vedeai.

Celor de la circ le place foarte mult să-l demaşte pe regizorul Meyerhold. Şi totdeauna spun despre el lucruri supărătoare.

Achitîndu-se de obligaţia prezentării problemelor contemporane, clovnii-satirici încep să cînte mai tare, acompaniindu-se la buhaiuri.

Primul clovn-satiric

Vai ce vremuri bune-erau
Fuste scurte se purtau

Al doilea clovn-satiric

Dar acum, pierzi orice avînt
Poartă fuste pînă la pămînt

Din cauza suscîntatului cuplet, clovnii au avut serioase ciocniri cu activul de bază al circului. Activul de bază cerea eliminarea acestor versuri din cauza imoralităţii lor. Clovnii-satirici au căzut însă în genunchi, implorînd cu lacrimi în ochi să le lase cupletul, pentru că fără critica făcută femeilor şi fustelor lor, ei nu-şi iau angajamentul că vor putea înveseli publicul. Altfel ei nu ies în arenă ! Ce să-i faci, ăştia sînt comicii. Pînă la urmă, socotind cupletul ca un experiment artistic, li s-a dat aprobarea.

Printre anecdotele culese în culise exista una care se bucura de mare succes.

Unui celebru cîntăreţ de operă i s-a spus odată :

— Ascultă, dragul meu, dumneata eşti total idiot.

— Dar vocea ? a replicat el pe loc.

Şi atunci toţi au ridicat din umeri pentru că n-aveau contraargumente. Vocea era, într-adevăr, extraordinară.

Azi, cînd li se spune celor de la circ :

— De ce vă modernizaţi atît de greu ? E o chestie pur şi simplu scandaloasă !

— Dar veniturile ? răspund ei cu o altă întrebare.

Oamenii slabi de caracter ridică din umeri.

Veniturile sînt într-adevăr mari.

MICROBIȘTII

Pentru toți cetățenii vara s-a terminat. Oamenii și-au luat galoșii la purtare, așteaptă supuși gripa, se apropie foarte des de sobe și calorifere, mîngîindu-le drăgăstos cu degetele lor reci.

Dar pentru iubitorii fotbalului, vara e încă în plină putere. Stau înghesuiți pe stadion, se feresc de ploaie acoperindu-se cu ziare, și rămîn aceiași entuziaști chiar dacă pe fețe li se preling stropi groși de apă cerească. Uneori nici nu știi dacă sînt picături de ploaie sau lacrimi de emoție provocate de jocul splendid la care asistă.

De cîteva ori pe an există la Moscova niște zile uimitoare : sînt zile fără nici o ședință. Clopoțeii președinților amuțesc, nimeni nu cere cuvîntul, nu auzi nici o voce care să citească vreun raport lung-lung.

Toți sînt plecați. Îi găsești pe stadionul „Dinamo", la meci.

Iubitorii fotbalului vin de peste tot. Tineri sau bătrîni, asta n-are importanță pentru că toți sînt amatori de educație fizică. O masă imensă de oameni se îndreaptă spre stadion, pășind pe șoseaua care are marcat „kilometrul perfect", locul desfășurării crosurilor de masă.

Exact aici, în fața stadionului, s-a petrecut pentru prima oară un caz unic pe plan mondial : niște pietoni au călcat un automobil.

Repetăm : nu automobilul a strivit un pieton, ci pietonii au strivit un automobil.

Drama s-a desfășurat la „kilometrul perfect". Văzînd printre copacii parcului turnurile stadionului, nerăbdătorii microbiști au depășit viteza legală și, cît ai clipi din ochi, au strivit un pașnic „Ford", model „A", care tocmai trecea pe bulevard. „Fordul" chițăia ca un șoricel. Dar nu mai era nimic de făcut. Cincizeci de mii de oameni călcaseră peste el. După cum prea bine se poate deduce, mașina a fost dată

la fier vechi. La același „kilometru perfect", o bătrînică venită de la țară exact în ziua meciului a așteptat opt ore tramvaiul. Și după cum iarăși prea bine se poate deduce, fără nici un rezultat. Neînțelegînd absolut nimic, bătrînica a plecat înapoi la țară.

În ziua meciului, situația cetățenilor obișnuiți este îngrozitoare. Toate mijloacele și căile de comunicație sînt acaparate de microbiști. Dînd activ din mîini și făcînd pronosticuri în gura mare, ei ocupă vagoanele, trotuarele, părțile carosabile, înconjoară cîte un taxi răzleț, implorîndu-l cu lacrimi în ochi pe șofer să-i ducă la stadion.

Într-un fel sau altul, fericiții posesori ai biletelor ajung la stadion. Este vorba despre spectatorii organizați care obțin biletele prin comitetele de întreprinderi.

Dar la porțile stadionului îi așteaptă o mare mulțime de spectatori neorganizați. Aceștia n-au găsit bilete și nici nu vor găsi. Ei au venit sperînd într-o minune. Calculul lor e simplu : măcar unuia din cei cincizeci de mii i se va îmbolnăvi nevasta sau un prieten („se mai întîmplă și cazuri din astea", visează spectatorul neorganizat). Acest „unul" va trebui să-și vîndă biletul. Sau te pomenești că vreun individ anormal, ajuns la poarta peluzei, se răzgîndește și nu mai vrea să vadă meciul. Și el va trebui să-și vîndă biletul.

Așa că spectatorul neorganizat îl privește direct în ochi pe cel organizat și îi șoptește :

— N-aveți un bilet în plus ?

Dar degeaba ! Totul e în zadar ! În această zi, nici nevestele, nici prietenii nu se îmbolnăvesc. Iar oameni anormali nu există.

De fapt, se povestește că un cetățean, un tip mai original probabil, ar fi propus cîndva un bilet la peluză. De abia a scos însă primele cuvinte pe gură, că a și fost înghițit de oceanul spectatorilor neorganizați. Învălmășeala a ținut cam două minute, după care, cu fețele îmbujorate, oamenii s-au împrăștiat. Pe locul respectiv s-au găsit doar doi nasturi de la haină și o grămăjoară de scrum. Nici pînă azi nu se știe unde a dispărut iresponsabilul posesor al biletului.

Exact cu o jumătate de oră înaintea începerii meciului, cînd spectatorii vin în bancuri, ca scrumbiile, cînd mașinile, adunate din tot orașul, se întind în șir nesfîrșit, studioul cinematografic trimite o echipă de filmare ca să tragă urgent

cadre pentru o scenă menită să reprezinte circulaţia obişnuită de pe străzile New-Yorkului.

Sectoarele de beton ale stadionului sînt arhipline. La tribuna întîi spectatorii îşi desfac pacheţelele şi, agitaţi, iau o gustare pentru că n-au avut timp de masă. La tribuna a doua, cea cu soare, spectatorii îşi confecţionează din ziare tot felul de tricornuri şi capele prosteşti pentru a se feri de insolaţie (?) şi, mai ales, pentru a putea vedea ceva. În sfîrşit, se aude fluierul arbitrului. În mod inconştient, toată lumea oftează cu uşurare. Fumătorii îşi aprind ţigările ca să nu piardă pe urmă timpul, nefumătorii îşi bagă bomboane de mentă în gură, plescăind apoi satisfăcuţi.

„Meciul se desfăşoară cu o viteză revoltătoare", îşi zice microbistul. Cu toate că jocul durează o oră şi jumătate, microbistului i se pare că a fost minţit, că au jucat doar două minute şi că arbitrul a ţinut făţiş cu una din echipe. În afară de toate acestea, microbistului i se pare în permanenţă că arbitrul nu ştie să arbitreze, că linia de înaintare nu aleargă în viteză, că jucătorul de pe extrema stîngă nu valorează un ban, fiind total demagnetizat, că adversarii au marcat golul din *off-side* şi că, dacă ar fi fost el (microbistul) pe teren, jocul s-ar fi desfăşurat mai bine, mai interesant şi mai corect.

Să ştiţi însă că microbistul nu e un tip rău. E un om adevărat: suferă pentru echipă, se bucură pentru ea din tot sufletul, apreciază jocul frumos, apreciază o pasă reuşită sau un şut puternic la poartă. Nu-i plac jucătorii care trag aiurea şi individualiştii care driblează inutil, care joacă de parcă sînt singuri pe teren, emiţînd note false în splendida simfonie a fotbalului.

Numărul spectatorilor prezenţi pe stadion în ziua unui meci internaţional depăşeşte realizările tuturor întreprinderilor de spectacole luate la un loc.

Finalul meciului se desfăşoară pe înserat. Deasupra terenului zboară un avion care — acolo sus — mai e încă luminat de razele soarelui; în tribună însă au început să se observe flăcăruile chibritelor aprinse. În aceste clipe, cînd nervii sînt încordaţi la maximum, se mai găseşte cîte unul care se ridică de la locul lui şi, călcînd peste picioare, se repede spre ieşire, mînat de dorinţa ocupării unui loc pe scaun în tramvai. Observîndu-i pe cei care-l urmează, poţi

vedea cîţi asemenea spectatori lipsiţi de valoare au fost prezenţi la meci. (Cam vreo trei mii se ridică şi dau fuga spre ieşire.) Pentru ei tramvaiul e mai de preţ decît fotbalul. Aceşti oameni sînt dispreţuiţi, aşa cum sînt dispreţuiţi prin alte părţi spărgătorii de grevă.

În timp ce respectivii, chiţăind şi călcîndu-se în picioare se bat pentru un loc pe banchetă, marea masă a spectatorilor trăieşte emoţiile ultimelor combinaţii şi pase.

Adevăraţii microbişti rămîn în tribune chiar şi după fluierul final al arbitrului. Iar atunci cînd se ridică şi pornesc spre ieşire, o fac încet şi cu demnitate. La „kilometrul perfect" discută meciul şi dau verdictele definitive asupra cutărui sau cutărui jucător.

Singuraticii nu se simt bine printre ei. Ar voi să schimbe o părere cu cineva, dar n-au cu cine. Zîmbind jalnic, singuraticul se apropie de un grup şi caută să intre în vorbă. Dar toţi sînt înfierbîntaţi şi apariţia unui nou interlocutor este primită cu răceală. Rău o mai duc singuraticii !

La ultimul meci internaţional, un cunoscut microbist a păţit o mare nenorocire. Venise cu un grup de prieteni. La ieşire însă s-a pierdut. Şi — vai, ce tragedie pentru el — nu a avut cu cine să dezbată problemele ridicate de meci. Se învîrtea printre spinări străine şi indiferente, neştiind pur şi simplu ce să facă. Nu putea să-şi exteriorizeze impresiile interioare. Fiind incapabil să-şi reţină sentimentele, se hotărî să trimită o telegramă. Dar cui ?

Ca rezultat al acestei hotărîri intempestive, un paşnic funcţionar din oraşul Sîzrani, unchiul respectivului microbist, a fost trezit în miez de noapte de poştaş. Conştiinciosul Hermes i-a înmînat o telegramă-fulger. Bietul bătrîn a tot ţopăit cu picioarele goale pe cimentul rece pînă cînd să descifreze misterioasa depeşă.

„Felicitări stop Trei la doi pentru naţională stop Evidenţiat extrema stîngă Rebii virgulă a arbitrat cu mult tact Kemal Rafit virgulă, comunică mătuşii să se bucure şi ea."

Unchiul n-a mai putut să adoarmă, iar mătuşa, neînţelegînd nici ea nimic, a plîns toată noaptea.

TOVARĂŞA ŞAITANOVA

Oficiul pentru Colectarea Ghearelor şi Cozilor, binecunoscut în cercurile economice sub iniţialele OCGC, trecea printr-o perioadă grea pentru că în sînul instituţiei se desfăşura o luptă pe viaţă şi pe moarte între cei doi titani ai săi tovarăşul Fanatiuk, şeful Oficiului, se lupta cu adjunctul său, tovarăşul Sataniuk. Şi invers !

În cazul că ar fi învins titanul Fanatiuk, toţi adepţii lui Sataniuk ar fi fost ameninţaţi cu concedierea. Victoria titanului Sataniuk (reciproca fiind valabilă), ar fi adus după sine imediata izgonire din Oficiu a tuturor discipolilor lui Fanatiuk. Cauzele disensiunilor fuseseră demult uitate, dar relaţiile dintre cei doi se înrăutăţiseră într-aşa un hal, încît tragicul deznodămînt se apropia fulgerător.

Funcţionarii rătăceau pe culoarele Oficiului, izbindu-se unii de alţii :

— Aţi auzit ? Fanatiuk va fi expediat la Minusinsk în muncă literară !

— Aţi auzit ? Într-adevăr, va fi debarcat la Ust-Sîsolsk ! La colectarea bălegarului. Dar nu Fanatiuk, ci descompusul de Sataniuk.

Din pasiunile aprinse pe coridor începea să iasă fum. Printre funcţionarii alarmaţi circulau zvonuri, care mai de care mai incredibile. Adepţii lui Fanatiuk şi cei ai lui Sataniuk triumfau şi disperau rînd pe rînd.

Lupta s-a sfîrşit cu înfrîngerea definitivă a lui Sataniuk pe care l-au expediat la Uman pentru a se ocupa de activitatea culturală, în mediul specialiştilor în cărăuşie.

Umbra înfricoşătoare a învingătorului Fanatiuk începu să plutească deasupra înlemnitului Oficiu pentru Colectarea Ghearelor şi Cozilor destinate bunurilor de larg consum.

Pavel Venediktovici Fanatiuk nu a uitat nimic din cele prin cîte a trecut. Ba, dimpotrivă! Își amintea perfect de toate!

Iată deci că de la 1 aprilie, adică exact din ziua care se marchează de obicei prin păcăleli și glume, Fanatiuk a pornit la nimicirea ultimelor rămășite ale inamicului.

Îmbrăcat într-o bluză de atlas „*à la* Tolstoi" presărată de sus pînă jos cu insigne rubinii provenite de la diferite organizații filantropice, tovarășul Fanatiuk, împreună cu comisia pe care o prezida, s-a instalat în biroul său împodobit din tavan și pînă în podea cu stalactite sculptate în lemn.

Pentru ca activitatea de colectare a ghearelor și cozilor să se desfășoare, fără întrerupere, s-a hotărît ca răfuiala să aibă loc în paralel cu producția, adică: să înceapă la ora zece și să se sfîrșească la patru.

Cu fețele împietrite, imprudenții discipoli ai lui Sataniuk se înghesuiau la ușa purgatoriului.

Primul n-a „purgatorizat" adolescentul Vanea Lapșin, un om perfect blindat din punct de vedere social.

— Lapșin? întrebă șeful cu voce de tunet, se pare că ați fost curierul multrespectatului de către noi toți tovarăș Sataniuk?

— Am fost, răspunse Vanea, iar acum sînt la serviciul administrativ.

— Ați fost patriarh?

Din motive de tinerețe, adolescentul blindat nu știa ce e acela patriarh și de aceea tăcu.

— Bine, duceți-vă, sînteți concediat!

Pe coridor, preacurioșii colegi se îngrămădiră în jurul lui Lapșin. Agitîndu-se și țipînd, el încerca să demonstreze că nu avusese nimic comun cu Sataniuk. Între timp, tovarășul Fanatiuk a reușit să mai concedieze două persoane: pe unul — pentru legături cu elemente mistice, iar pe celălalt — pentru că pe timpul contrarevoluționarului Kerenski se ducea la cinema cu bilete de favoare primite de la Ministerul agriculturii.

Apoi a pășit pragul biroului Șeherezada Feodorovna Șaitanova, referenta cancelariei generale.

Văzînd-o, tovarășul Fanatiuk s-a înviorat. Șeherezada Feodorovna era considerată drept o intimă a izgonitului Sa-

taniuk. Pavel Venediktovici avusese de mult intenția s-o concedieze.

— Aaa ! zise Fanatiuk și făcu un gest rotund cu mîna de parcă îi invita pe membrii comisiei să guste dintr-un fel de mîncare neobișnuit.

— Bună ziua, Pavel Venediktovici, zise Șaitanova cu o voce adîncă, pătimașă.

Șeherezada Feodorovna purta doi cercei care se bălăngăneau în lobul urechii ca două clopote. Apropiindu-se de birou, ea se aplecă puțin spre Pavel Venediktovici și-l privi cu superbii ei ochi persieni.

— Iar noi vă concediem ! declară Fanatiuk.

Membrii comisiei — toți ca unul — dădură din cap, dorind parcă să demonstreze prin aceasta că aprobă linia pe care s-a angajat tovarășul Fanatiuk.

— De ce vreți să mă concediați ? întrebă Șeherezada. CCM [1]-ul nu va ad...

— Care Ce-Ce-Me ? exclamă Fanatiuk. Aici eu sînt șef și doar eu sînt de neînlocuit !

— Ooo, Pavel Venediktovici, rosti Șeherezada, plecîndu-și sfioasă ochii, și lampa de gaz cu rezervor de faianță și oglindă din alamă credea că e de neînlocuit. Dar a apărut becul electric și cioburile de faianță zac astăzi în lada de gunoi. Iar dacă tovarășii doresc, vă voi povesti extraordinara întîmplare care s-a petrecut cu tovarășul Livreinov.

— Ăsta cine a mai fost ? întrebă curios Fanatiuk.

— Era cel mai de neînlocuit dintre cei de neînlocuit, răspunse Șeherezada.

„De fapt, se gîndi Pavel Venediktovici, de concediat am tot timpul s-o concediez !"

Și spuse :

— Dar mai pe scurt, că s-a făcut trei jumate.

Și în

Prima zi lucrătoare

Șeherezada începu povestea eroului...

---

[1] Comisia de control muncitoresc (N. tr.).

— Se povestește, o, preafericitule șef al Oficiului pentru Colectarea Ghearelor și Cozilor, că acum doi ani trăia la Moscova multstimatul tovarăș Livreinov, șeful unei mari instituții care se ocupa de aprovizionarea cetățenilor cu Muștar și Leșie. Livreinov era atît de iute din fire, încît nimeni nu-l putea concura la punerea rezoluțiilor. Și nu exista șef mai norocos ca el, care să treacă prin foc și apă și să nu pățească nimic. Epurările alunecaseră pe lîngă persoana lui de parcă nici n-au fost, slăvită fie comisia de control, fie ca ea să-i prelungească zilele. Și tocmai cînd începuse să i se pară că drumul îi va fi mereu presărat cu trandafirii funcției, iată că se petrecu o întîmplare care îl transformă pe acest om mare într-un nimic.

În acest moment, Șeherezada Feodorovna observă că acele ceasornicului se apropiaseră de ora patru. Nevrînd să abuzeze de permisiunea tovarășului Fanatiuk, plină de sfială, se opri din povestire. Multstimatul tovarăș Fanatiuk își zise atunci în sinea lui :

„Jur pe comitetul planificării că nu o concediez pînă nu aflu ce s-a întîmplat cu șeful de la „Muștar și Leșie".

Iar cînd sosi

A doua zi lucrătoare,

Șeherezada Feodorovna apăru la serviciu la zece fix, trecu pe lîngă funcționarii care așteptau la coadă epurarea și intră în biroul gotic al tovarășului Fanatiuk.

— Așadar, ce s-a întîmplat cu șeful Oficiului pentru Colectarea Muștarului și Leșiei ? întrebă nerăbdător șeful OCGC-ului.

Șeherezada Feodorovna Șaitanova se așeză calm în fotoliu și, așteptînd ca femeia de serviciu să termine de turnat tuturor ceaiul în pahare, începu :

— Trebuie să știți, o, tovarășe Fanatiuk și voi membrii ai comisiei, că șeful „Muștarului și Leșiei", tovarășul Livrei-

nov, era mîndru din fire şi avea relaţii înalte. Prin urmare obţinea succese importante. La urma urmei, de ce oare altceva are nevoie un lucrător activ pe tărîmul economiei în afară de relaţii şi mîndrie? Livreinov era convins că nu are nevoie de nimic altceva. Iată de ce socotea că nu-şi are egal în activitatea de colectare planificată a Muştarului şi Leşiei.

Asta e cam tot ce s-ar putea povesti despre el.

Dar după trei ani de senină conducere, la Oficiul lui Livreinov a fost trimis un proaspăt promovat în muncă. Promovatul Papankin a venit la Oficiu direct de la strung, ceea ce a produs o adevărată panică prin birouri. Vestitorii nefericitului eveniment — şefii de servicii — au venit în fugă la Livreinov în birou, comunicîndu-i şefului suprem ştirea. Tovarăşul Livreinov i-a ascultat cu un calm demn de invidiat şi, privindu-şi pantalonii albaştri de covercot, emise următoarea întrebare:

— Cum se procedează cu cei promovaţi în instituţiile vecine şi înrudite cu noi?

— Îi obligă să măture coridoarele şi să aducă ceaiul, zise primul şef de cabinet. Promovatul nu rezistă mai mult de şase luni şi se reîntoarce plîngînd în producţie.

— Nu li se dă nimic de lucru, zise al doilea şef de serviciu. Acesta este sistemul care a dat pînă acum cele mai bune rezultate. Proaspătul promovat lîncezeşte la biroul său pustiu, aruncă uneori cîte-o privire prin sertarele goale şi, în mai puţin de o lună, cuprins de ruşine, fuge pentru totdeauna.

— Şi astea sînt singurele procedee pe care le cunoaşteţi? întrebă ironic Livreinov.

— Da, răspunseră şefii de serviciu, plecînd capetele.

— În cazul acesta, exclamă mînios Livreinov, meritaţi să fiţi concediaţi imediat, fără plata preavizului şi fără dreptul de a fi angajaţi în altă instituţie! Dar eu vă iert! Aflaţi, şefi proşti ce sînteţi, că există patruzeci de procedee şi fiecare procedeu are patruzeci de variante, iar fiecare variantă — patruzeci de subtilităţi cu ajutorul cărora instituţia poate scăpa de oricare promovat într-o săptămînă... Am pregătit un plan perfect... E universal şi garantează lichidarea într-o singură zi a oricărui promovat, din orice instituţie.

În acest moment, Şeherezada Feodorovna observă că acele ceasornicului s-au apropiat de patru şi, plină de sfială, se opri din povestit. Comisia pentru epurarea aparatului începu să-şi adune în grabă servietele, iar tovarăşul Fanatiuk îşi zise în sinea sa :

„Jur pe Comitetul planificării că nu o epurez pînă nu aflu ceva despre acest plan extraordinar !"

Şi cînd sosi

A treia zi lucrătoare,

Şeherezada Feodorovna, prezentă la serviciu la ora zece dimineaţa fix, spune :

— ...E universal şi garantează lichidarea într-o singură zi a oricărui promovat din orice instituţie. Ascultaţi, şefi de servicii proşti şi lipsiţi de experienţă, ascultaţi şi învăţaţi ! Eu nu-l voi obliga pe proaspătul promovat să mature podelele aşa cum fac fraierii ! Nu-l voi lăsa să se chinuiască trîndăvind după sistemul proştilor acelora patentaţi ! Eu voi proceda cu totul altfel. Îl voi invita în biroul meu, îi voi strînge prieteneşte mîna, îi voi deschide toate dulapurile, îi voi înmîna sigiliul şi toate ştampilele, inclusiv cea octogonală, cea de cauciuc şi ştampila pătrată. Îl voi duce apoi prin toate încăperile, îl voi prezenta tuturor funcţionarilor, cărora le voi spune : „Executaţi întocmai toate ordinele acestui tovarăş, oricum ar fi ele, întrucît dînsul este locţiitorul meu". Îl voi duce la garaj şi îi voi repartiza cea mai bună maşină, aceea importată recent din Italia care a costat 35 000 de ruble-aur. După ce îl voi copleşi cu amabilităţi, voi pleca pentru o zi, încredinţînd promovatului cele mai complexe probleme ale acestei instituţii complexe. Habar neavînd despre colectarea Muştarului şi Leşiei, din prima zi va face atîtea greşeli şi va provoca atîtea buclucuri, încît va fi dat afară imediat. Şi nici măcar în producţie nu-l vor reprimi !... Îl voi face calif pentru o oră şi nefericit pentru toată viaţa !

Trecînd pe lîngă şefii de servicii înlemniţi, tovarăşul Livreinov se îndreptă spre anticameră, unde, pe o bancă de lemn se perpelea modestul Papankin. Era îmbrăcat într-o scurtă de postav croită după modelul vatmanilor de la tramvaie.

— Bună, tovărășelule, exclamă Livreinov. Birocrații noștri te-au făcut să aștepți. He-he, hai să mergem !

Luîndu-l pe după umeri pe Papankin (pe care neașteptata amabilitate a șefului Oficiului îl lăsase perplex), Livreinov îl introduse în biroul său, îi deschise toate dulapurile, îi înmînă sigiliul și toate ștampilele, inclusiv cea octogonală, cea de cauciuc și cea pătrată. Pe urmă îl purtă prin toate birourile și-l prezentă tuturor funcționarilor, cărora le spuse :

— Să ascultați toate ordinele tovarășului... tovarășului...

— Papankin, îl ajută proaspătul promovat.

— ...Tovarășului Papankin, oricare ar fi aceste ordine, pentru că dînsul este locțiitorul meu !

După ce l-a copleșit cu amabilități, a plecat pentru o zi. Inainte de plecare i-a încredințat toate problemele complexe ale colectării Muștarului și Leșiei.

Dar în acest moment, Șeherezada Feodorovna observă că acele ceasornicului se apropie de ora patru și, plină de sfială, se opri din povestit.

Iar cînd sosi

A patra zi lucrătoare,

ea spuse :

—... și Leșiei. Mîndru de faptul că este de neînlocuit și că datorită dibăciei sale reușește să iasă cu bine din cele mai complicate situații, tovarășul Livreinov a plecat.

Asta e tot ce se poate povesti deocamdată despre el.

Și într-adevăr, promovatul Papankin a comis într-o singură zi o mulțime de prostii. S-a instalat în automobil pe care i l-a repartizat cu-atîta ușurință Livreinov și a făcut înconjurul tuturor depozitelor unde nu a găsit nici un gram de muștar și nici de leșie. În schimb însă, întorcîndu-se la Oficiu, a descoperit tone de referate și de alte hîrtii dezgustătoare și inutile. Drept care, Papankin i-a dat afară pe toți cei trei șefi de servicii și pe rudele lor — treizeci la număr.

A doua jumătate de zi şi-a consacrat-o activităţii creatoare: a reziliat contractele cu particularii, i-a încurajat pe cei care meritau încurajaţi şi i-a admonestat pe cei care trebuiau admonestaţi. Pentru prima oară în trei ani, Oficiul lucra normal şi pentru prima oară funcţionarii înţelegeau pentru ce anume se află la birourile lor. Sfîrşitul zilei de muncă a fost marcat de redactarea unei note adresate procurorului în care se cerea anchetarea activităţii profesionale a tovarăşului Livreinov.

Asta-i totul şi despre Papankin.

Cît despre Livreinov, a doua zi l-au şi dus la închisoare.

În felul acesta, sfîrşi Şeherezada Feodorovna, cel mai de neînlocuit dintre cei mai de neînlocuit şi-a tăiat singur craca de sub picioare. Dar ceea ce v-am povestit pînă acum — continuă Şeherezada — nu e nimic în comparaţie cu dubla existenţă a tovarăşului Portişcev. Şi dacă doriţi să ascultaţi această istorie, o să vi-o povestesc.

— Vă rugăm! Vă rugăm! strigară în cor membrii comisiei.

Dar în acel moment, Şeherezada Feodorovna observă că ziua de lucru luase sfîrşit şi, sfioasă, se opri din povestit.

Şi cînd sosi

A cincea zi lucrătoare,

Şeherezada Feodorovna, cea mai bună dintre referente, se prezentă cu punctualitate la slujbă şi intră şi biroul şefului Oficiului unde se afla comisia de epurare...

— Povestiţi cu mai multe amănunte! îi şopteau din urmă funcţionarii, care îşi aşteptau rîndul de cinci zile... Lungiţi-o!

Şeherezada ştia foarte bine ce are de făcut. Luînd loc în faţa judecătorilor ei, îşi plecă cu sfială privirea.

— Şi ce s-a întîmplat cu tovarăşul Portişcev? întrebă Fanatiuk. Şi de ce ducea o dublă existenţă?

Şeherezada începu imediat povestea intitulată

— Aflaţi dar, multstimaţi membri ai comisiei, că încă din 1923 se afla în rîndurile celor mai avansaţi membri ai societăţii noastre un cetăţean principial pe nume Elisei Portişcev. Tovarăşul Portişcev lucra pe linie sindicală şi ocupa un loc călduţ într-o secţie a unei importante organizaţii din capitală.

Lui Elisei Portşicev, care trecea drept om harnic, îi plăcea să vorbească despre sine însuşi cam aşa :

— Noi, care ne tragem din sărăcimea satelor, sîntem obişnuiţi cu munca.

Şi într-adevăr, indiferent la ce oră ar fi venit dimineaţa, funcţionarii îl găseau pe tovarăşul Portişcev gata instalat la biroul său. La ora zece fix i se aducea un pahar de apă fiartă. Portişcev nu consuma ceai, menajînd activitatea ritmică a inimii sale.

Cînd venea ora mesei, Portişcev scotea din sertarul biroului un briceag şi o gulie galbenă pe care o curăţa grijuliu de coajă, rozînd-o apoi cu dinţii lui ca de mărgăritar. (Avea, într-adevăr, dinţi superbi, mai frumoşi chiar decît cei falşi). După o oră, harnicul cetăţean mai mînca două ouă moi reci. Ouăle moi şi reci nu sînt gustoase, dar asta nu avea nici o importanţă pentru că tovarăşul Portişcev nu *mînca*, el se *hrănea*. El nu înghiţea ouă, ci proteine şi vitamine. După ce termina cu ouăle, tovarăşul Portişcev punea pe birou un colţuc de pîine şi un pacheţel din hîrtie de pergament. Din pacheţel extrăgea un calupel de slănină pe care o tăia în pătrăţele infime. Apoi lua cu vîrful briceagului fiecare pătrăţică în parte, îndreptînd-o atent spre gură.

După îngurgitarea hranei, Portişcev curăţa biroul de firimituri şi, cu toate că nu avea absolut nimic de făcut, îşi fabrica o mutră preocupată, de om supraîncărcat de treburi. Era atît de obişnuit să se prefacă, încît putea să privească ore întregi o hîrtie inutilă şi să nu se plictisească nici un pic.

Spre sfîrşitul zilei de lucru, tovarăşul Portişcev se ridica de pe scaun, îşi dezmorţea umerii atletici, se apropia de pendula care atîrna pe perete şi trăgea de lănţişor. Operaţia o executa întotdeauna cu mîna lui. Vai şi amar de acel func-

ţionar, membru de partid sau nu, care ar fi îndrăznit să se atingă de lănţişorul de alamă al pendulei.

Şi la şedinţele organizaţiei de partid, care aveau loc după orele de lucru, tovarăşul Portişcev sosea înaintea tuturor. Făcea tot posibilul ca să se aşeze exact în faţa secretarului, pe care îl sorbea din ochi plin de devotament.

De obicei, tovarăşul Portişcev nu lua cuvîntul, mărginindu-se doar la a-i asculta cu atenţie pe oratori şi la a vota conform sugestiilor primite. El ţinea seamă cu sfinţenie de sugestii şi părerea lui coincidea întotdeauna perfect cu cea a tovarăşilor de mai sus.

Cotizaţiile le plătea la timp ; restanţe n-a avut niciodată.

Lui Portişcev îi plăcea foarte mult să-şi primească salariul în hîrtii noi. Adăugînd diurnele, veniturile lui ajungeau cam la vreo patru sute de ruble pe lună, bani pe care îi cheltuia cu multă zgîrcenie.

— Viaţa şic nu e pentru noi ăştia din rîndurile ţărănimii sărace. Că n-om fi ca ăia de la oraş ! exclama el. Trebuie să cumpărăm obligaţii ale împrumutului de stat.

De fapt însă, tovarăşul Portişcev ducea o existenţă paralelă despre care nici unul din colegii lui de serviciu nu ştia nimic.

Dar în acest moment, Şeherezada observă că ziua de lucru se terminase şi se opri sfioasă din povestire.

Iar cînd veni

A şasea zi lucrătoare

ea spuse :

—... O existenţă despre care nici unul din colegii lui de serviciu nu ştia nimic.

În fiecare sîmbătă, la ora trei fix, Portişcev părăsea sediul şi se grăbea la gară. Încă din tren, omul nostru începea să se transforme într-un mod straniu.

Expresia aşezată, ultrajustă a privirii dispărea brusc, ba chiar şi bluza pur rusească lua anumite nuanţe libertine şi filistine... Căscînd, tovarăşul Portişcev îşi făcea cu desfătare semnul crucii peste gură, ceea ce nu şi-ar fi permis niciodată la birou.

Cel care sosea în satul natal, aflat la vreo şaizeci de kilometri de capitală, nu mai era activistul sindical de anvergură, nu mai era luptătorul pentru principii, nu mai era tovarăşul Portişcev, ci Elisei Maximovici Portişcev.

În staţie îl aştepta o trăsurică pe arcuri trasă de doi cai. Mujicii care apăreau în cale pe drumul ce ducea spre sat se plecau foarte respectuos, iar el le răspundea printr-o înclinare mîndră a capului. Lăsînd caii în grija slugii, activistul nostru îi zicea :

— Am auzit că ceri îmbrăcăminte de protecţie, hî ? Te pomeneşti c-ăi fi vrînd să lucrezi doar opt ore, ca puturoşii de la oraş, hî ?

Făcîndu-i omului morala cuvenită, Elisei Maximovici intra pînă peste cap în treburile gospodăreşti. Mai întîi se ducea să inspecteze grajdul cu şase cai şi un mînz, apoi staulul mare şi luminos, ca la urmă să se apropie cu mare emoţie de cocină. Cei aproape douăzeci de porci chipeşi emiteau un zgomot uniform care aducea a joagăr. La urmă, zîmbind cu toţi dinţii săi frumoşi, trecea prin curtea peste care se lăsa încet întunericul şi împrăştia firimiturile orăşeneşti pe care le aducese într-un ziar, strigînd tare şi imperios : „Pui-pui-pui-pui !" Iar păsările, ciugulind în viteză, dădeau ascultare chemării activistului sindical.

Elisei Maximovici se aşeza apoi la masă (o masă frumos trasă la rindea) şi pînă noaptea tîrziu discuta cu soţia pe teme economice. Activistul sindical avea patima acumulării. Lotul de pămînt i se părea mic, casa i se părea demnă de milă, iar numărul vitelor — insuficient.

— Bine-ar fi să luăm moara în arendă, suspina soţia.

— Nu ne-ajung banii ! răspundea oftînd Portişcev. Poate doar să plec într-o deplasare suplimentară pentru a scoate în evidenţă neregulile existente în activitatea unităţilor din provincie. Va trebui să plec ! Ehe ! Dacă n-ar trebui să plătesc cotizaţia ar fi, totuşi, mai uşor.

Duminica, Elisei Maximovici făcea neapărat o vizită la celula de partid. Acolo se temeau rău de el (deh ! era de la oraş) şi, la fel ca ceilalţi ţărani, socoteau că Portişcev poate multe. Aşa de-o pildă, dacă vrea, desfiinţează şi satul.

— Activitatea culturală se mişcă cam greu pe aici ! zicea el lungind cuvintele. La construcţia drumurilor nu se vede nimic ! N-ar strica să mai prelucraţi chestia !

Lunea în zori, cu inima strînsă, Elisei Maximovici pleca spre oraş, ducînd cu sine învelite într-o cîrpă şase gulii pentru şase zile, douăsprezece ouă şi o şunculiţă. Şi cu cît se apropia trenul mai mult de Moscova, cu atît mai sever devenea la chip. Pe peron nu cobora un mujic gospodar, ci tovarăşul Portişcev, un om integru sută la sută.

La nouă şi jumătate, tovarăşul Portişcev intra în biroul său pustiu încă, trăgea de lănţişor pentru a pune în mişcare pendula care se oprise în cursul zilei de duminică, reluînduşi astfel făgaşul birocratic al dublei sale existenţe. Asta a fost povestea despre mincinosul de Portişcev. Dar dacă tovarăşul Fanatiuk îmi permite, adăugă Şeherezada, voi povesti multstimatei comisii o istorie şi mai uimitoare despre tovarăşul Alladinov şi despre carnetul său fermecat.

TOVARĂŞUL ALADINOV ŞI CARNETUL SĂU FERMECAT

Şi Şeherezada Feodorovna începu :

— Se povesteşte, vai !, multstimate tovarăşe Fanatiuk şi voi membri ai comisiei de epurare, că maistrul Tihon Alladinov era un om modest şi activ.

Înflăcărarea, îndrăzneala şi dragostea de muncă, care erau trăsăturile caracteristice ale maistrului Alladinov, au fost apreciate după merit. Şi iată că într-una din cele mai minunate zile ale vieţii sale, la şedinţa deschisă a celulei de partid, lui Alladinov i s-a înmînat carnetul cu coperte cafenii.

Emoţionat, Alladinov a ieşit în curtea uzinei electrice la care lucra şi s-a aşezat pe treapta pridvorului. În faţa ochilor se desfăşura un tablou încîntător : dincolo de rîu se întindea oraşul cu luminiţe ca ale pomului de an nou, cerul era plin de stele, sub picioarele lui Alladinov pămîntul fremăta uşor datorită mersului continuu al uzinei, iar jos, în vale, apa folosită în uzină se revărsa în rîul întunecat.

Dar iată că meditaţia fericită a lui Alladinov a fost brusc întreruptă de bătrînul muncitor Bliudoedov.

— Uite ce e, Tihon, zise el, acum ai primit carnetul de partid. Să ştii că acest carnet este înzestrat cu nişte puteri uimitoare ! Uneori e suficient doar să-l deschizi şi să-l atingi uşor cu palma ca să obţii tot ce doreşti sau ca să scapi de ceea ce nu doreşti. E ispititor, nu ? Ei bine, exact asta nu trebuie să faci !

Aici Şeherezada îşi întrerupse povestirea pentru că ziua de lucru se terminase.

Şi cînd sosi

A şaptea zi lucrătoare

tovarăşul Fanatiuk şi membrii comisiei se grăbiră să ajungă mai devreme la oficiu. În momentul în care disciplinata Şeherezada Feodorovna intră în birou (era ora zece fix), o întîmpinară cu strigăte nerăbdătoare :

— Ce-a făcut tovarăşul Alladinov, aflînd despre însuşirile magice ale carnetului său ?

Zîmbind politicos, Şeherezada spune :

— Aflaţi deci, că timp de doi ani, tovarăşul Alladinov s-a comportat cu o modestie exemplară, lucrînd mai mult ca înainte.

O dată însă, în casa în care locuia Alladinov s-a convocat adunarea extraordinară a locatarilor ; urma să se discute palpitanta problemă a repartizării celor două camere rămase libere. După cum se ştie, în asemenea cazuri nu există deosebiri de păreri : fiecare doreşte să primească o cameră în plus.

Adunarea extraordinară a durat treizeci şi şase de ore, fără pauze. S-au fumat trei mii de ţigarete marca „Pli" şi cam vreo opt sute de fabricaţie proprie. În timpul discuţiilor, preşedintele a fost pocnit de opt ori peste mutră ; în şase cazuri a răspuns cu aceeaşi monedă. După şaisprezece ore, două băbuţe, care se înfierbîntaseră peste măsură, au fost tîrîte de picioare afară. În a douăzeci şi patra oră a leşinat cel mai solid dintre locatari, Lurik al Treilea, titanul de pe Volga, înscris în cartea de imobil sub numele de Nocilejnikov.

Schimbul de păreri nu a dus însă la nici un rezultat. Şi-atunci, preşedintele comitetului de locatari, a cărui faţă mai purta încă urmele însîngerate ale discuţiilor, a declarat că va repartiza spaţiul cu de la sine putere.

Între timp, în sufletul lui Alladinov s-a aprins dorinţa de a obţine o cameră în plus, indiferent prin ce mijloace. L-a tras pe preşedinte într-un colţ şi l-a lipit cu spatele de gazeta de perete locală „Căpăcelul". Apoi, fără să-şi dea seama ce face, a scos din buzunar carnetul cu coperta cafenie, l-a deschis la iuţeală, atingîndu-i paginile cu palma. Pe chipul preşedintelui se produse instantaneu o schimbare magică : ochii i se acoperiră de o abureală linguşitoare şi în cameră se lăsă brusc tăcerea. Chiar de-a doua zi, Alladinov s-a mutat din camera sa cu tapete pestriţe într-un apartament mare şi comod. Şi asta, bineînţeles, în detrimentul altora, care aveau poate mai mult dreptul s-o facă.

„Bliudoedov e un prost, îşi zise el, degeaba m-a sfătuit cum m-a sfătuit ! Carneţelul ăsta e o chestie foarte bună."

Din acel moment tovarăşul Alladinov s-a transformat total. Deschidea carnetul fără teamă şi...

Aici Şeherezada Feodorovna remarcă sfioasă că ziua de lucru s-a terminat.

Iar cînd sosi

A opta zi lucrătoare,

ea spuse :

— ...alegîndu-şi oameni cît mai fricoşi, le punea plin de îndrăzneală carnetul sub nas. În felul acesta primea ceea ce dorea să primească, scăpînd de ceea ce dorea să scape.

Treptat, omul nostru s-a schimbat. A ocupat (tot fără a merita) un post de răspundere cu deplasări bănoase. Se izolase de producţie printr-o puternică barieră de secretari şi se obişnuise să semneze hîrtii, fără ca să se intereseze de conţinutul lor. În schimb punea nişte rezoluţii de te prindea rîsul. Se învăţase să vorbească cu intonaţii ameninţătoare în glas şi să arunce solicitatorilor veniţi la el cu

probleme nişte priviri atît de dure şi de indiferente, încît îi apuca tremuriciul.

Alladinov era tot mai des nevoit să deschidă carnetul pentru a se folosi de proprietăţile lui magice. Necesităţile creşteau tot mai mult. Aveai impresia că dorinţele lui nu mai cunosc nici o stavilă. Tînăra lui soţie, Nina Baltazarovna, se îmbrăca cu o eleganţă surprinzătoare pentru nişte venituri obişnuite, avînd şi un mantou de blană cu garnitură bogată de hermină albă şi o căciuliţă de leopard asortată. De dimineaţă pînă noaptea îi repeta întruna soţului că „acum toţi oamenii deştepţi cumpără briliante".

Cît despre tovarăşul Alladinov, el umbla îmbrăcat mai bine chiar decît Boris Godunov, care (să nu omitem faptul) fusese, totuşi, ţar : purta o căciulă scumpă şi grea, asemenea celor ale cnejilor şi un palton foarte lung căptuşit în întregime cu blană scumpă.

Întorcîndu-se odată acasă, Alladinov a nimerit întîmplător într-un tramvai în care era mare înghesuială. Şi, din nefericire pentru el, a mai picat şi într-un vagon pus pe ceartă.

De obicei, certurile de felul acesta pornesc în timpul aglomeraţiei de dimineaţă, cînd lumea pleacă la lucru. De început o începe o băbuţă, care vrea probabil să se răzbune pe propriile ei necazuri. Încetul cu încetul, se angrenează în discuţie toţi pasagerii vagonului, chiar şi cei care s-au urcat după izbucnirea incidentului. Iniţiatorii scandalului au coborît demult, s-a uitat chiar şi pretextul de la care a pornit tărăboiul, dar cearta acaparează noi şi noi cadre de călători astfel că zgomotul nu încetează pînă noaptea tîrziu.

Tovarăşul Alladinov, băut fiind, s-a trezit exact într-unul din vagoanele infectate de belicosul baccil al scandalurilor. (La drept vorbind el nu mai călătorise de mult cu tramvaiul ; folosea maşina instituţiei).

Abia suit în tramvai, se şi apucă să-l jignească cu vorba pe un pasager paşnic. Fără să aştepte replica, îl jigni imediat şi cu fapta.

Alladinov zîmbea... Îşi imagina mutra pe care o va face miliţianul care sosise la faţa locului, atunci cînd îi va pune sub nas carnetul fermecat.

S-a delectat cît s-a delectat şi apoi a scos carnetul cu copertă cafenie, l-a deschis şi l-a atins cu palma.

Dar carnetul nu-l impresionă defel pe miliţian.

— După toate astea, mai eşti şi membru de partid, zise bravul miliţian. Ruşine ! Ruşine ! Ruşine !

Răsucind mîna tovarăşului Alladinov (care era beat turtă) cu o figură de „jiu-jitsu", miliţianul îl duse la secţie. Carnetul rămase acolo fără a mai fi returnat posesorului.

Şi astfel, steaua durdulie a tovarăşului Alladinov s-a stins cu o viteză mai mare decît s-a aprins. Între timp, s-au descoperit şi toate afacerile lui murdare.

Cam asta e tot despre acest individ infam.

Dar povestea, oricît de interesantă ar fi ea, este totuşi, mult mai puţin semnificativă decît cea în care se povesteşte despre tovarăşii Abukirov şi Jeneralov.

— N-am auzit nimic despre persoanele respective, zise tovarăşul Fanatiuk. Şi în sinea lui se gîndi : „Jur pe comitetul planificării că n-o concediez pînă nu ascult şi istoria asta, care după toate probabilităţile, trebuie să fie foarte interesantă."

„HELIOTROPUL"

Clincănind melodios cu linguriţa în paharul de ceai, Şeherezada Feodorovna începu pe îndelete :

— Aşa să ştiţi, vai ! multrespectate tovarăşe Fanatiuk şi, vai !, voi, membrii comisiei de epurare, că în nici un oraş din ţară nu se găsesc atîtea reprezentanţe ca la Moscova. Ele sînt instalate în vilişoare frumoase, cu geamuri de cristal, cu mobilă suedeză de culoarea gălbenuşului de ou şi cu lămpi acoperite de abajururi verzui.

Clădirile sînt izolate de stradă prin grădini cu liliac şi cu grauri care cîntă cam răguşit. La intrare, între doi lei de piatră, strălucitori în roua dimineţii, atîrnă un dreptunghi de sticlă neagră pe care stă scris cu litere de aur numele instituţiei.

E tare plăcut să intri într-o astfel de instituţie. De obicei însă, nu intră nimeni. De ce ? Nu e prea clar : ori că vizitatorii nu sînt bine primiţi şi renunţă să le mai calce pragul, ori că reprezentanţele nu se ocupă de nimic, existînd doar în virtutea înfrumuseţării capitalei.

Se povesteşte că pe stradela Kotofaev s-a instalat „Heliotropul", reprezentanţa industriei primare a florilor. Clădirea fusese preluată de la reprezentanţa firmei „Uzbeknectar", evacuată din Moscova pentru diferite combinaţii cam necurate.

În statele „Heliotropului" existau doar două persoane: tovarăşul Abukirov, împuternicitul pentru evidenţa gazoanelor, şi tovarăşul Jeneralov, împuternicitul pentru evidenţa ghivecelor. Ei au fost trimişi la Moscova din oraşe diferite, aşa că pînă atunci nu se cunoscuseră.

Din clipa în care s-a aşezat pentru prima oară la biroul său, tovarăşul Abukirov şi-a dat seama că nu are absolut nimic de făcut. Ce să facă, totuşi, şi el? S-a apucat să mute tamponul de sugativă dintr-un loc în altul, să ridice şi să lase jaluzelele şi iarăşi să mute tamponul.

Convingîndu-se că într-adevăr n-are ce face, a ridicat ochii, aruncînd o privire blîndă spre Jeneralov.

Dar cele văzute i-au învăluit inima într-un imens sentiment de teamă. Cu chipul încordat şi preocupat, împuternicitul pentru evidenţa ghivecelor manevra în mare viteză bilele abacului, notînd din cînd în cînd cîte ceva pe nişte foi mari de hîrtie.

„Vai — se gîndi în sinea-lui şeful gazoanelor — el nu-şi vede capul de treabă, iar eu lenevesc. De nu mi-ar provoca cine ştie ce neplăceri chestia asta!"

Întrucît era familist şi ţinea mult la slujba aceasta liniştită, tovarăşul Abukirov apucă imediat abacul şi începu să plimbe bilele pentru a calcula sute de mii şi milioane inexistente. Ba, pe deasupra mai nota din cînd în cînd şi nişte cifre puchinoase pe o foaie de hîrtie. În felul acesta, sfîrşitul zilei de lucru nu i se mai păru atît de greu ca începutul. La ora legală de încheiere a activităţii îşi adună hîrtiuţele mîzgălite, le puse în servietă şi cu inima uşurată părăsi „Heliotropul".

Cam atît despre el.

În ceea ce îl priveşte pe tovarăşul Jeneralov, şeful ghivecelor, trebuie să spunem că în ziua aceea a rămas foarte mirat de comportarea lui Abukirov. Şeful gazoanelor deschidea des sertarele biroului. Înseamnă deci că avea de lucru.

Jeneralov, care n-avea, de fapt, ce face, se sperie rău.

„Vai — se gîndi el — colegul are în sertare o mulţime de probleme de rezolvat, iar eu stau degeaba. O să am neplăceri !"

În pofida faptului că era burlac, Jeneralov se temea şi el ca nu cumva să-şi piardă slujba asta liniştită pe care o avea. De aia se şi aruncase asupra abacului începînd să calculeze nişte prostii. De frică, se hotărî ca în viitor să-şi părăsească locul de muncă mai tîrziu decît activul său coleg.

A doua zi însă a pornit-o cu stîngul chiar de la început. Sosind punctual la serviciu, îl găsi pe Abukirov deja instalat la birou. Şeful gazoanelor se hotărîse să-i demonstreze colegului că în domeniul său există mult mai multe probleme decît în domeniul ghivecelor. În acest scop se prezentase la slujbă nu la ora zece, ci la nouă.

În acest loc însă Şeherezada observă că orele de serviciu luaseră sfîrşit şi, cu sfiala ce-o caracteriza, tăcu.

Cînd sosi

A noua zi lucrătoare

ea spuse :

...nu la ora zece, ci la nouă ! Şi ziua a trecut fără ca vreunul din ei să aibă curajul de a-i arunca celuilalt măcar o privire. Amîndoi zdrăngăneau abacurile, desenau iepuraşi în blocnotesuri format mare, răscoleau fără motiv prin sertare şi nici unul nu îndrăznea să părăsească primul „Heliotropul".

De data aceasta Jeneralov s-a dovedit a fi mai răbdător. Chinuit de foame şi de sete, Abukirov a părăsit „Heliotropul" la ora şase şi jumătate.

După mai puţin de un minut, bucuros şi emoţionat de victorie, Jeneralov părăsi şi el incinta.

Dar a treia zi a dat cîştig de cauză şefului gazoanelor. Îşi adusese de-acasă nişte sandvişuri şi, sătul fiind, a putut rezista pînă la ora opt. Cu mîna stîngă băga în gură salamul, iar cu dreapta desena o maimuţă, prefăcîndu-se că lucrează. La ora opt şi cinci, şeful ghivecelor n-a mai rezistat şi, punîndu-şi paltonul din mers, a luat-o la fugă

spre cantină. Urmărindu-l cu un zîmbet uşor ironic, învingătorul plecă şi el.

În a patra zi ambii au simulat pînă la zece seara. Apoi Jeneralov a ajuns să stea pînă la miezul nopţii, iar Abukirov pînă la unu noaptea.

Ritmurile astea au făcut ca lucrurile să ia o turnură caraghioasă pentru că a venit ziua cînd ambii au rămas la „Heliotrop" pînă în zori. Palizi, traşi la faţă, cu chipurile cadaverice înfundate în hîrtii, Jeneralov şi Abukirov şedeau pierduţi în norii fumului de ţigară, tremurînd unul de frica celuilalt.

În fine, privirile stinse li s-au întîlnit. Slăbiciunea care-i cuprinsese era probabil atît de puternică, încît au început să-şi facă mărturisiri complete.

— Şi eu, prostul de mine! exclamă primul.

— Şi eu, prostul de mine! suspină al doilea.

— N-o să mi-o iert niciodată! ţipă primul.

— Cît timp am pierdut amîndoi degeaba! se văita al doilea. Şefii gazoanelor şi ghivecelor se îmbrăţişară şi hotărîră ca a doua zi să nu vină deloc pentru a-şi recupera forţele cheltuite în prosteasca întrecere de pînă acum. Iar pe viitor (asta au hotărît-o într-o atmosferă de sinceritate deplină) în orele de producţie vor juca şah şi se vor pune reciproc la curent cu ultimele anecdote.

Nu trecu însă nici măcar o oră de la adoptarea înţeleptelor măsuri că Abukirov se trezi brusc din somn (era acasă) cuprins de un gînd înfricoşător :

„Dar dacă — îşi zise el — Jeneralov este pus să-i descopere pe trîntori şi a procedat cu mine aşa dinadins ?"

Băgîndu-şi picioarele debilizate de atîtea lupte în pantalonii de boston sintetic, producţie a industriei autohtone, o luă la fugă spre „Heliotrop". Măturătorii erau în plină activitate ; la ora aceea matinală străzile păreau violete ; cîinii răscoleau grămezile de gunoi iar Abukirov, cu inima cît un purice, avea o presimţire rea.

Şi într-adevăr, cu haina mototolită din cauza nopţilor de nesomn, Jeneralov stătea între cei doi lei uzi de la intrarea „Heliotropului" şi privea abătut la Abukirov. (În persoana lui vedea limpede pe omul investit cu împuterniciri speciale cu scopul de a-i demasca pe funcţionarii care nu-şi dau interesul în muncă).

Nici n-a apucat îngrijitorul să deschidă ușa, că amîndoi s-au repezit la birourile lor, mormăind cuvinte fără nici un sens :

— O mulțime de treburi, cereri urgente de ghivece...

— O mulțime de treburi ! Noi gazoane...

Se povestește (și doar atotputernicul comitet al planificării știe care e adevărul) că acești indivizi nerozi stau și azi așezați la birourile lor galbene, model suedez, continuînd să simuleze o activitate intensă. Iar lumina puternică a lămpilor de birou aruncă o stranie aureolă pe fețele lor scheletice.

Povestea aceasta adevărată e însă un nimic în comparație cu istoria tînărului cu ochi ca de pește.

— N-am auzit despre omul ăsta ! exclamă tovarășul Fanatiuk.

Și în sinea lui gîndi : „Prost aș fi dacă aș concedia-o înainte de aflu cine e omul cu ochi ca de pește“.

OMUL CU OCHI CA DE PEȘTE

— În povestea aceasta — începu Șeherezada Feodorovna — va fi descrisă cariera amețitoare a omului cu ochi ca de pește.

Țelul suprem al lui Boris Indiukov era să devină un mare scriitor al pămîntului sovietic pentru care motiv a frecventat de mic fel de fel de cursuri, academii și panteoane literare. Dar din ordinul Direcției învățămîntului profesional (DÎP), Institutul Emoțiilor Poetice (pe care Indiukov tocmai îl frecventa în momentul începerii acestei povestiri) urma să fie închis. (Și asta înainte ca Indiukov să fi înțeles că la sfîrștiul frazei e nevoie să pui punct.)

Mai rămăseseră însă două maghernițe literare care îi inițiau pe tineri în tainele cuvintelor, scutindu-i totodată de armată : IDȘE (Institutul Dinamicii și Expresiei) de pe strada Povarskaia și Cursurile literare ale cooperativei de semiinvalizi, mai cunoscute sub numele de LITCOOP.

Treburile LITCOOP-ului mergeau prost așa că rectorul întreprinderii de beletristică, cetățeanul Musin-Gogol, ne-

avînd posibilitatea să concureze cu IDŞE, se pregătea s-o ştează englezeşte. Aşadar, la LITCOOP bătea vîntul: toţi fugiseră la IDŞE. Boris Indiukov fugi şi el în grabă.

Dar nici nu apucă să se hotărască dacă e mai bine să se apuce de dinamică sau e mai bine să se consacre expresiei, că DÎP a închis şi această unitate literară.

Suspinînd întristaţi, elevii s-au repezit înapoi la LITCOOP. În fruntea tuturor alerga Boris Indiukov. Ochii lui ca de peşte străluceau de inspiraţie.

Sesizînd cu rapiditate conjunctura creată la bursa literară, Musin-Gogol a cerut noilor elevi taxa pe doi ani înainte.

LITCOOP ocupa o jumătate de magazin pe strada Tverskaia-Iamskaia. Cealaltă jumătate, inclusiv vitrina, fusese închiriată ceasornicarului Glazius-Schenker. Omul ăsta era permanent înconjurat de rotiţe, pince-nez-uri şi arcuri de ceas. Toată ziua în magazin sunau deşteptătoarele. Şi sunau tare. Victoriosul Musin-Gogol se instalase în fundul încăperii unde încasa banii şi elibera chitanţele. Alături de el se afla „Secţia de amînări". Cei care prezentau chitanţele primeau hîrtiile necesare pentru armată. Iar în colţul cel mai întunecos al magazinului, acolo unde ceasornicarul îşi aruncase mărfurile nevandabile, şedea, recitînd versuri de Vera Inber, un copil minune în vîrstă de treisprezece ani, decanul facultăţii de proză ritmică.

Exact după două ore de la înregistrarea lui Indiukov în rîndurile studenţilor, sumbra DÎP închise şi ultima oază literară. Banii nu s-au dat înapoi pentru că Musin-Gogol reuşise să se salveze, luînd cu sine, bineînţeles, şi taxele de studii.

Aşadar, Boris Indiukov s-a trezit din nou pe dinafară, nereuşind să afle nici de data aceasta dacă la sfîrşitul frazei trebuie sau nu trebuie pus punct.

Dar atracţia către literatură era atît de puternică, încît Boris hotărî să se apuce imediat de creaţie. În două luni produse un roman din viaţa tăietorilor şi tăietoarelor de pădure pe care îl intitulă „Butucii". Pe prima pagină a primei sale progenituri scriptice Indiukov scrise următorul motto: „Şefului direcţiei literare a guberniei, cu amiciţie". Cu tot spiritul său de prevedere, Indiukov nu a reuşit să obţină nimic. Nici o editură nu a fost de acord să tipă-

rească romanul unui autor care se află într-o situaţie catastrofală în ceea ce priveşte predicatele. Iată de ce Şeful literaturii guberniale nu află nimic despre dedicaţia făcută cu amiciţie.

Continuînd cu îndîrjire să creeze, Indiukov compuse şase romane: „La răscruce", „Drumuri şi gropi", „Înainte, ucenici!", „Secera şi ciocanul", „Pas cadenţat" şi „Duniaşa-activista".

Nici unul n-a fost publicat. Boris Indiukov era gata-gata să cadă pradă disperării. Cînd deodată îi trecu prin minte o idee senzaţională.

În acest loc, Şeherezada Feodorovna observă că ziua de lucru a luat sfîrşit şi, sfioasă cum era, se opri.

Cînd veni

A zecea zi lucrătoare,

ea spuse:

— ...prin minte o idee senzaţională. Dîndu-şi seama că a concura cu cincizeci de mii de scriitori sovietici este o sarcină grea, care cere, totuşi, şi oarecare talent, Boris Indiukov medită trei zile şi trei nopţi la marile probleme ale viitorului său. Concluzia la care a ajuns în final i-a produs un sentiment de uşurare: „De ce, îşi zise el, să scriu romane cînd e mult mai uşor, mai convenabil şi mai comod să înjuri romanele?"

Cu înflăcărarea care-i caracterizase toate începuturile de drum, Boris Indiukov se apucă de noul său gen. Din fericire pentru el, ziarul „Într-o bună dimineaţă", care avea un colectiv tînăr şi lipsit de experienţă, îşi organizase secţia de bibliografie după un sistem cu totul nou.

— Înţelegeţi? se adresă bucuros redactorul lui Indiukov, aflat întîmplător în biroul respectiv, secţia de bibliografie activează pe o bază complet inedită: fiecare recenzie va avea trei rînduri. Înţelegeţi? Nici un cuvînt mai mult! E genială chestia! Secţia se va numi chiar aşa: „În trei rînduri".

— Înţeleg, răspunse bucuros Indiukov.

— Perfect, jubilă redactorul. Vom da peste nas tuturor revistelor mari.

— Peste nas! strigă Indiukov cu aceeaşi dăruire cu care soldaţii lui Suvorov strigau „Vom muri!"

Noua activitate îl absorbi complet. I se potrivea ca o mănuşă pentru că tot ce putea spune el despre o carte groasă de patru sute de pagini nu depăşea trei rînduri.

Recenziile la romanele autohtone se scriau după formula nr. 1:

„Autorul. Titlul. Editura. Anul. Preţul. Numărul de pagini. Cui îi e necesară cartea scriitorului (numele)? Nimănui! I-am recomanda scriitorului (numele) să scrie despre viaţa vînzătorilor de îngheţată, o temă neatacată de nimeni pînă acum."

Recenziile la romanele din literatura străină se scriau după formula nr. 2: „Autorul. Titlul. Editura. Preţul. Numărul de pagini. Cartea scriitorului francez (numele) este scrisă cu măiestria proprie străinilor. Dar... cui îi e necesară cartea aceasta? Nimănui! Cartea aceasta nu impresionează!"

Indiukov semna cu cele mai diferite iniţiale şi pseudonime, vrînd în felul acesta să-i dezorienteze pe scriitori. El semna: „B.I.", „A.B.", „Indio", „Indus", „Inus", „Ius" şi cîteodată simplu „-ov". Dar, indiferent de toate aceste măsuri de precauţie, Indiukov era uneori urmărit şi cotonogit.

Pentru a se feri de bătăi, Indiukov ceru de la protecţia muncii o platoşă. Cererea i-a fost respinsă: nu au găsit în contractul colectiv un paragraf despre platoşe. Şi-atunci, din marile venituri încasate de la micile sale recenzii, Indiukov îşi confecţionă o şubă groasă căptuşită cu vată şi blană de dihor. Acum, cînd era bătut — zîmbea.

Scriitorii, istoviţi de lupta cu „Indio", „B.I." şi „-ov", schimbară tactica. Cei mai slabi de înger renunţară să scrie, iar cei curajoşi începură să se poarte slugarnic cu atotputernicul „Indio".

Situaţia lui Indiukov se consolida. Locuinţa îi era plină de teancuri de cărţi cu autografe. Unele îi erau dedicate personal; Indiukov le privea cu multă satisfacţie: „Tovarăşului Indiukov, cu amiciţie". Şi de-atunci nimic nu i-a mai întunecat bunăstarea.

Iar dacă multstimatul tovarăş Fanatiuk sau careva din membrii comisiei va dori să scrie un roman, mai bine să renunţe. Boris Indiukov îl va desfiinţa în trei rînduri după formula nr. 1.

Această povestire este mult mai puţin interesantă decît cea despre „Vara de aur".

Şi tovarăşul Fanatiuk îşi zise :

„Jur pe Comitetul planificării că n-o voi concedia pînă nu voi asculta povestea despre „Vara de aur !"

„VARA DE AUR"

Străduindu-se să îndepărteze ora concedierii sale, Şeherezada Feodorovna începu o nouă poveste.

— Aflaţi, vai ! membri ai comisiei pentru epurarea aparatului, că au existat în oraşul nostru două instituţii : editura gubernială „Adăpătoarea" şi societatea editorială „Vara de aur".

„Adăpătoarea" edita o literatură delicată cu tonuri de tristeţe socială şi prefeţe scrise de mărimi de la Academia de Stat a Ştiinţelor Artistice. Cărţuliile destul de voluminoase ale „Adăpătoarei" erau legate în coperte de satin (acela din care se fac cămăşile căzăceşti şi căptuşelile de pardesiu). Peste copertă exista şi o supracopertă de carton. Pe prima pagină se trecea totodeauna o menţiune foarte importantă :

Coperta, supracoperta şi titlul sînt realizate de E. Rîtarev, artist plastic. Tiparul supracopertei executat la Fabrica de stat pentru cartoane

Fiecare carte a „Adăpătoarei" aducea prin greutate şi rotunjimi cu o matroană de casă bună, una din acelea care seamănă de obicei cu o damă de treflă. „Adăpătoarea" mai era renumită pentru manierele ei elegante şi pentru faptul că trimitea autorilor felicitări de Anul nou.

Cît priveşte societatea editorială „Vara de aur", aceasta era o editură cu un diapazon de activitate complet di-

ferit, publicînd tot literatură delicată, dar nu cu tonuri de tristețe socială ci cu trăsături de indignare socială.

Cu toate că prefețele cărților de la „Vara de aur" erau semnate de aceleași mărimi de la Acad. de Șt. Art., copertele nu mai erau din satin fin, folosind în acest scop hîrtia obișnuită. Independent de conținutul lucrărilor, pe coperte erau reproduse grinzi în formă de T și niște mutrițe simpatice de cuconițe (exclusiv în interesul difuzării cărților).

Editura nu trimitea autorilor nici un fel de felicitări, în schimb însă organiza foarte des întîlniri la o ceașcă de ceai (o jumătate de sticlă de vin pe cap de scriitor).

Într-un cuvînt, „Adăpătoarea" edita autori moșteniți, iar „Vara de aur" publica lucrările persoanelor contemporane care au recunoscut puterea sovietică ceva mai tîrziu decît Italia, dar puțin mai devreme decît Grecia.

Era absolut firesc ca cele două instituții să se dușmănească reciproc. „Adăpătoarea" socotea (nu se știe de ce) că „Vara de aur" o jefuiește, pentru că avea exclusivitatea autorilor contemporani. La rîndul ei, „Vara de aur" trăgea speranță că odată și odată va putea aborda și ea pe scriitorii moșteniți.

Din cauza proporțiilor luate de certurile intestine, șefii celor două instituții băteau toată ziua birourile de la „Centrolitera", unde, cu o energie demnă de invidiat, aranjau tot felul de intrigi. Grija cea mai mare a „Adăpătoarei" era să-și subordoneze „Vara de aur", iar „Vara" tindea să înghită „Adăpătoarea".

Și iată că într-o zi, judecînd, așa cum era firesc, că nu e rău să fie două edituri, dar că e și mai bine să fie una singură, „Centrolitera" a hotărît unificarea lor, dînd noului organism numele „Adăpătoarea de aur". Totul a fost făcut cu atîta abilitate, încît nici una din părți nu și-a dat seama cine a învins și cine va avea supremația la „Adăpătoarea de aur".

Cei de la fosta „Vară de aur" se plimbau pe culoarele instituției și prin ținuta lor mîndră încercau să demonstreze că ei ar fi stăpînii. Respectabilii „adăpători", ale căror chelii străluceau în întunericul coridoarelor, socoteau că grupul lor a ieșit victorios și în consecință sărbătoreau evenimentul. Și uite așa, toată activitatea se rezuma la lupta pentru

putere. Comunitatea de preocupări şi existenţa unui singur serviciu financiar, astea nu contau deloc.

În acest moment Şeherezada observă că ziua de lucru se terminase. Sfioasă cum era, tăcu.

Şi cînd sosi

A unsprezecea zi lucrătoare

ea spuse :

— Concurenţa pe care „Centrolitera" voise, de fapt, s-o stîrpească prin unificarea celor două edituri, a pornit cu forţe noi la drum.

În momentul reformei, autorii contemporani, la fel ca şi cei moşteniţi de la vechiul regim, s-au întristat.

— Au fost două iesle, exclamau ei cu o voce piţigăiată şi a rămas una singură !

Dar cu trecerea timpului autorii se convingeau tot mai mult că nu s-au produs schimbări esenţiale.

— Două iesle au fost, exclamau ei cu o voce şi mai piţigăiată, şi două au rămas !

În negura coridoarelor „Adăpătoarei de aur" continuau sălbaticele încăierări pentru autori.

Foştii „adăpători" socoteau drept un act de suprem eroism interceptarea în hol a autorilor şi semnarea contractelor în camera unde aveau ei biroul şi nicidecum în încăperea unde se adunaseră cei de la fosta „Vară de aur". Aceeaşi tactică o aplicau şi ceilalţi. Iată deci că, la editura unificată, între două puncte se trăgeau zilnic două linii drepte, fenomen socotit imposibil încă de pe vremea lui Euclid.

Asta a fost, pe scurt, istoria acelor oameni stranii.

În vremea respectivă locuia la Moscova scriitorul Modest Hamakov, autor a două cărţi : prima, „Furtunile", fusese editată în 1911, iar a doua, „Furtunurile" fusese publicată în 1925. Ajungînd la concluzia că cititorii ard de nerăbdare să-i citească şi a treia carte, Modest Hamakov a venit la „Adăpătoarea de aur" să sondeze terenul.

Nici nu intră bine pe uşă că-l luă în primire un bătrînel agreabil care recunoscuse în persoana lui Hamakov un scriitor moştenit din trecut.

— Modest Lvovici, zise el, ce-ar fi să ne livraţi operele dumneavoastră complete ?

Hamakov căzu de acord să livreze. Din pură întîmplare probabil, operele complete le avea în servietă. După ce şi-a aranjat treburile cu foştii „adăpători", Modest s-a îndreptat spre ieşire, dar aici a fost abordat de un tînăr. Acesta intuise în persoana lui Hamakov pe scriitorul care recunoscuse puterea sovietică cu o săptămînă mai devreme decît Mexicul.

— Bună ziua, tovarăşe Hamakov, zise tînărul. Livraţi-ne romanele dumneavoastră pentru niscaiva opere complete.

— Le-am livrat, zise naivul Modest. La fosta „Adăpătoare". Tot pentru complete.

— Ca să vezi ! strigă necăjit tînărul. Păi dumneavoastră sînteţi autor contemporan şi, prin urmare, subordonat fostei „Veri". Ia daţi volumaşele încoace !

Tot ca din întîmplare modestul Modest avea în servietă încă o colecţie de opere complete. Tînărul promise să ia înapoi volumele încredinţate de Hamakov celor de la fosta „Adăpătoare".

Acasă la el, în Piaţa Cîinilor, liniştitul Modest se aşeză să scrie o povestire, fără să ştie că la „Adăpătoarea de aur" persoana sa a constituit motivul unei încăierări în toată regula. De fapt, tînărul nu reuşise s-o scoată la capăt cu bătrînelul agreabil. Dar nici bătrînelul agreabil nu a reuşit s-o scoată la capăt cu tînărul.

— Noi, bombănea cu încăpăţînare bătrînelul adăpător, l-am inclus deja pe Hamakov în plan. E un autor tipic al nostru, moştenit din trecut.

— Dar ce, noi nu l-am inclus ? striga de răguşea bravul tînăr provenit de la „Vara de aur". Despre vechiul regim nu cunoaştem nimic, dar cunoaştem bine faptul că Hamakov a recunoscut puterea sovietică înaintea Mexicului. „De jure" şi „de facto".

Peste două luni (adică într-un termen record), editura unificată „Adăpătoarea de aur" a pus în vînzare doi Hamakovi compleţi. Una din ediţii era legată în coperte fine de satin avînd o supracopertă cartonată şi o prefaţă în tonuri triste semnată de un academician de la Acad. de Şt. Art. Cealaltă ediţie, apărută paralel, avea o copertă

galbenă cu grinzi şi mutriţe şi o prefaţă semnată de același academician artistic (de data aceasta însă, „cuvîntul înainte“ cuprindea elemente de indignare socială). Spre uimirea cititorilor, pe ambele opere complete se afla numele aceleiaşi edituri : „Adăpătoarea de aur“.

— Asta e nimic, adăugă Şeherezada, în comparaţie cu povestea delictului comis de Iakov Trepetov !

Tovarăşul Fanatiuk, care era în fruntea colectivului de epurare a aparatului, se gîndi :

„Jur pe comitetul planificării că nu o concediez pînă nu aflu ce s-a întîmplat !“

DELICTUL LUI IAKOV

Şi Şeherezada Feodorovna începu o nouă povestire.

— Omului îi e proprie nemulţumirea faţă de profesia sa. Nemulţumit era şi Iakov Trepetov, activist cultural cu experienţă, şeful sectorului cultural al Uniunii de transporturi locale.

Tovarăşul Trepetov se număra printre mîndriile oraşului. Era cinstit, deştept şi cu multă putere de muncă. Despre asemenea oameni ca Iakov Trepetov se zice că sînt total dezinteresaţi.

— Asta nu poate să fure ! declara despre el activistul cultural Umrihin. Bernardov va fura, chiar şi Berngardov poate să fure ! Şi eu sînt în stare să fur. Trepetov Iakov nu se atinge de un bănuţ al altuia.

Iată însă că Iakov Trepetov se atinse de bănuţul altuia. Situaţia era neverosimilă, ireală, dar aşa s-a întîmplat.

Într-o seară luminoasă de mai, cînd lumea din oraş se plimba pe bulevard, activistul cultural Iakov Trepetov, acest om mai mult decît cinstit, s-a apropiat sub privirile tuturor de colegul său Umrihin, i-a băgat mîna în buzunarul hainei, i-a scos portofelul şi apoi s-a îndepărtat încet.

La capătul bulevardului, un miliţian care observase furtul, l-a prins. Trepetov nu s-a împotrivit. Se adunase o mulţime de oameni.

— A glumit, ţipa Umrihin, care i-a ajuns din urmă. Daţi-i drumu ! Ce-i cu glumele astea proaste, Iakove ?

— A glumit, l-a susţinut mulţimea care-l cunoştea bine pe Trepetov.

Şi miliţianul era gata-gata să-i dea drumul glumeţului, cînd Trepetov zise :

— N-am glumit ! L-am furat pe acest cetăţean onest ! Sînt un hoţ ! Duceţi-mă la închisoare ! Legaţi-mă !

Dar nimeni nu l-a legat. Atunci Trepetov explodă :

— De ce, îl întrebă el pe miliţian, nu vă faceţi datoria ?

Miliţianul, cam încurcat, declară că dacă păgubaşul nu are pretenţii, nu e nevoie să-l ducă pe cel prins în flagrant delict la închisoare.

— Nu cunoaşteţi Codul penal ! ţipă ca din gură de şarpe Trepetov, aruncînd priviri furioase mulţimii. Nu e necesară declaraţia păgubaşului. Eu îl cunosc ! L-am studiat din scoarţă în scoarţă. Reclamaţia păgubaşului nu e obligatorie. Dacă delictul prevăzut de articolul 108 al codului penal a fost comis, sînteţi obligat să-l daţi pe delincvent pe mîna justiţiei !

— Bine, eu pot s-o fac, zise nehotărît miliţianul. Cetăţeni, vă rog să fiţi martori !

Şi l-a dus pe Iakov Trepetov la judecată.

La tribunal au avut loc scene pur şi simplu dramatice. Toţi martorii (confirmînd furtul unui portofel conţinînd nouă ruble patruzeci şi patru copeici şi un bilet la „Loteria călătoriilor în jurul lumii" în valoare de cincizeci de copeici) declarau în unanimitate că faptul le depăşeşte puterea de înţelegere.

Pe tot parcursul procesului, păgubaşul îl ruga pe învinuit „să renunţe la aceste glume prosteşti". Dar învinuitul era neclintit pe poziţie.

— Faceţi-vă datoria ! declară el judecătorilor. Nu cele nouă ruble şi patruzeci şi patru de copeici au importanţă, zicea el, important e principiul. Am încălcat legea şi trebuie să-mi primesc pedeapsa cuvenită !

Dar în acest loc al povestirii Şeherezada Feodorovna observă că ziua de lucru luase sfîrşit.

Şi cînd sosi

ea spuse :

— Judecătorul fu nevoit să-l condamne pe omul cinstit la două săptămîni de închisoare.

— Mai mult nici nu-mi trebuie, zise Trepetov, cu chipul strălucind de bucurie. Mulțumesc, tovarăși judecători ! Ați judecat bine !

Ce e aiureala asta ? vă veți întreba. Ei bine, experimentatul activist cultural și obștesc Trepetov socotea că adevărata sa chemare nu este nici organizarea bibliotecilor (pe care, dealtfel, o făcea foarte bine), nici înviorarea activității diferitelor cercuri, nici atragerea la activitățile de club a bătrînilor, ci poezia.

Poeziile le scria noaptea ; dimineața le ascundea oftînd într-o ladă, iar apoi, nedormit și încruntat, se ducea la lucru, repetînd pe drum versurile scrise în timpul nopții.

Iubito ! Să nu crezi în calomnii !
De ele nu mă tem, să știi !
Și pieptu-mi de pistol amenințat
Numai după tine a oftat.
Să nu crezi, iubito, să nu crezi !
Pentru că eu ca o fiară te iubesc.

Iată la ce-și folosea prețuitul activist cultural orele sale de odihnă care se împuținau din ce în ce mai mult.

Lărgirea rețelei de cercuri îi răpea strofă după strofă ; atragerea bătrînilor în activitățile cluburilor îi reducea numărul de metafore. Din cauza volumului imens de muncă fusese nevoit să-și amîne concediul pentru toamnă.

Dar în suflet se năștea un poem de primăvară. Pînă și titlul fusese definitivat : „Vis de mai". Apăruseră chiar și primele versuri

Pe frunze lipicioase a-nceput să curgă seva
Iar apele murmurau a primăvară.

Nu avea însă deloc timp. Adus la disperare de valurile de transpirație ale inspirației, Iakov Trepetov se decise să fure : „La închisoare nu mă va deranja nimeni, își zicea

cu amară bucurie activistul cultural, acolo voi scrie «Vis de mai» în linişte".

Două săptămîni i s-au părut suficiente pentru necesităţile creaţiei. Iată de ce primise cu-atîta bucurie sentinţa.

Încă din prima zi, după ce s-a hrănit cu mîncarea „de la pachet" (i-l adusese inconsolabilul Umrihin) şi după ce aruncă cu scîrbă în latrină bileţelul găsit în pîine „Iaşa! Lasă prostiile!", Iakov Trepetov purcese la scris.

În sunetul paşilor ritmici ai santinelei şi al ciorovăielilor paşnice ale vecinilor, gîndirea mergea bine. Valurile de transpiraţie ale inspiraţiei se revărsau asupra deţinutului.

Simţind obişnuitul bubuit la tîmple, începu repede să scrie:

VIS DE MAI

(poem)

Pe frunze lipicioase a început să curgă seva
Iar apele murmurau a primăvară.

Exact în acest moment însă, uşa celulei se deschise cu zgomot.

— Trepetov Iakov! strigă supraveghetorul.

— Prezent! răspunse poetul, întrerupt de la ocupaţia sa preferată.

— Duceţi-vă la club! Sînteţi activist cultural, nu? Vă cheamă şeful secţiei culturale.

— De ce? exclamă deţinutul.

— Ca să activaţi cultural. Biblioteca trebuie ridicată la nivelul cerut, colectivele trebuie înviorate şi trebuie atraşi la activitatea cercurilor tematice cît mai mulţi bătrîni recidivişti.

Cu inima strînsă o luă spre club. Acolo însă, precum bătrînul cal de cavalerie la auzul trompetelor, Trepetov se apucă să prelucreze, să atragă şi să ridice. Pînă să-şi vină în fire, termenul detenţiunii trecuse.

Se spune că poemul „Vis de mai" nu a fost niciodată terminat pentru că după executarea pedepsei Trepetov a găsit activitatea culturală de la Uniunea transporturilor lo-

cale într-un hal fără de hal şi a trebuit să lucreze chiar şi nopţile.

Astfel, sfîrşi Şeherezada, numărul poeţilor proşti a scăzut cu unul. Dar istoria aceasta nu e nimic pe lîngă povestea despre tradiţii.

— Nu ştiu nimic despre ea, zise preşedintele epurării, tovarăşul Fanatiuk. Ce poveste mai e şi asta ?

OMUL CARE A VRUT SĂ PĂSTREZE TRADIŢIILE

Şi Şeherezada Feodorovna, referentă la Oficiul de Colectare a Ghearelor şi Cozilor, începu o nouă poveste.

— Acum, multstimate tovarăşe Fanatiuk şi voi, membri ai comisiei de epurare, o să vă povestesc o întîmplare tragică.

Printre tinerii de azi deosebeşti uşor două tipuri : aşa-zişii „papiţoi" şi aşa-zişii „juşti".

Aşa-zişii „juşti" au rupt definitiv cu vechea societate, poartă cămăşi „apaş", se spală rar pe dinţi, susţin pînă la absurd echipa de fotbal locală, vara fac excursii în colectiv şi iarna în săli friguroase acumulează bogăţii spirituale.

Aşa-zişii „papiţoi" n-au rupt-o cu vechea societate. Ei poartă pantaloni exagerat de largi, nu se spală niciodată pe dinţi, nu-şi pot uita bătrîna guvernantă şi faptul că bunicul a fost funcţionar la ministerul de finanţe. Serile şi le petrec dansînd, aceasta fiind ocupaţia lor preferată.

Există însă şi tipuri mixte : papiţoio-juşti şi justo-papiţoi. La primii este evidentă evoluţia lentă de la aristocratismul subtil al aşa-zişilor „papiţoi" spre spontaneitatea copilărească a aşa-zişilor „juşti". La a doua categorie se observă tendinţa de trecere din tabăra aşa-zişilor „juşti" spre modul de viaţă lejer al aşa-zişilor „papiţoi".

Cei despre care vă povestesc însă acum intră în categoria specimenelor pure : Kolea Arhipov este un „just" tipic, iar înfăţişarea lui Ghena Cerepennikov îţi dă imediat de înţeles că te afli în prezenţa unui exemplar get-beget contrar.

Şi iată că într-o zi, aflîndu-se pe coridorul şcolii tehnice de electricitate, unde învăţau amîndoi, Kolea Arhipov l-a lovit pe Ghena Cerepennikov, adică i-a tras cu sete o palmă

pe fața-i palidă și inspirată. Faptul s-a petrecut în prezența unui mare număr de elevi.

— Asta ai încasat-o pentru „Educația politică" de Berdnikov și Svetlov, zise Kolea Arhipov după ce-l lovi. (Suszisa acțiune fizică avusese, de fapt, menirea să-i atragă atenția lui Ghena că nu e bine să-ți însușești un manual al altuia, mai ales unul foarte util.)

Pe coridor s-a lăsat o liniște mormîntală. Toți așteptau lovitura de răspuns. Ghena Cerepennikov, în care se treziseră sentimentele cele mai nobile, era gata-gata să se repeadă la Kolea, dar sesizînd la timp statura atletică a celui care l-a ofensat, la jumătatea drumului a făcut stînga-mprejur și a părăsit locul conflictului.

Timp de două zile i-a tot plutit prin fața ochilor umbra bunicului de la ministerul de finanțe. Și umbra cerea răzbunare.

În a treia zi, Ghena se apropie de Arhipov și, adresîndu-i-se reverențios, îi spuse:

— Înțelegeți desigur că mustrarea care v-a dat-o biroul executiv nu mă satisface. Asemenea jigniri se spală numai cu sînge. Cer satisfacție !

— Ceee ? întrebă Kolea.

— Duel !

— Asta se poate, răspunse Kolea, noi avem obișnuința duelului.

— Lăsați bufoneriile, Arhipov ! exclamă Cerepennikov. Măcar în acest moment hotărîtor, comportați-vă cu demnitate ! Am prevăzut totul. Din păcate însă, în condițiile sovietice nu e posibil decît duelul secret de tip american. Tragem la sorți. Cel care scoate din șapcă hîrtia cu cruciuliță trebuie să moară, adică să se sinucidă, lăsînd însă un bilețel : „Vă rog să nu învinuiți pe nimeni de moartea mea". Mijlocul de sinucidere — la alegere. Vă convine ?

Lui Kolea Arhipov îi convenea. Cu picioarele lui butucănoase încălțate în cizme făcu un „knix" ultrapoliticos, adăugînd că demult își dorea un duel de tip american.

— Luați seama, zise Ghena Cerepennikov, rupînd două bucăți de hîrtie și făcînd o cruciuliță pe una din ele, chestia e serioasă ! Aceasta este ultima zi din viața dumneavoastră.

— Vă rog, vă rog, răspunse prevenitor Arhipov. De-altfel, după ce v-aţi însuşit manualul meu, mi-am pierdut pînă şi cheful de viaţă.

— Aş vrea să ştiu ce-o să mai ziceţi cînd veţi trage hîrtiuţa fatală.

Şi fiecare pe rînd îşi încercă soarta.

Ghena Cerepennikov era atît de convins de victorie, încît în momentul în care văzu cruciuliţa pe hîrtia lui, simţi că i se scufundă pămîntul sub picioare.

În acest moment Şeherezada observă că ziua de lucru se terminase.

Cînd sosi

A treisprezecea zi lucrătoare,

ea continuă :

— Şi-acum ce-o să fie ? întrebă el jalnic.

— Foarte simplu, zise Arhipov, ca mare amator de dueluri ce sînteţi, sinuciderea ar trebui să vă producă un profund sentiment de satisfacţie. Vă duceţi acasă şi, stropind o foaie de hîrtie pentru corespondenţă cu cîteva picături de colonie „TEJE", veţi scrie cu un scris clar : „Vă rog, să nu învinuiţi pe nimeni de moartea mea". Iar pe urmă... Vai, dar cîte posibilităţi de alegere există ! O întreagă paletă ! Apropo, nu vă sfătuiesc să vă aruncaţi în faţa unui tren personal. E josnic ! Mai bine ar fi să rezolvaţi problema onorabil şi elegant : sub roţile expresului de Siberia, la staţia Losinoostrovskaia.

Ghena Cerepennikov a venit acasă negru de supărare. Nici poftă de mîncare n-avea. A plimbat cu scîrbă lingura prin farfuria cu supă şi s-a aşezat la birou. Umbra bunicului de la finanţe continua să plutească nevăzut în preajma lui :

„Nimeni nu poartă vina morţii mele" scrise el pe o coală de hîrtie. Bunicul dădu din cap a aprobare. Apoi Ghena se smiorcăi, trase o linie peste cele scrise şi înşiră alte cuvinte :

„Vă rog să învinuiţi de moartea mea pe Nikolai Arhipov (stradela Tomakov 20, ap. 21. Poate fi găsit seara.), care m-a împins la sinucidere."

Bunicul zîmbi batjocoritor, dar lui Ghena îi era indiferent.

„Să-l văd eu pe Kolea ce o să zică atunci cînd o să-i dea pentru incitare la sinucidere opt ani de închisoare cu regim sever !", se gîndi el cu răutate.

Şi cu toate că bunicul — un adevărat samurai din vechiul regim — îi indica prin atitudinea sa severă că tărăgănarea asta e jenantă şi că trebuie să treacă la harakiri, lui Ghena nu-i prea venea deloc să-şi sfîrşească zilele.

„Ce se bagă şi ăsta ? îşi zise el, căutînd să scape de agasanta fantomă. Pe el îl pocneau zilnic peste mutră şi uite că nu s-a întîmplat nimic, a trăit nărodul pînă la optzeci de ani. Io-te-te la el, se închipuie lordul-primar, păstrătorul tradiţiilor."

Dar spălarea jignirii cu sînge era necesară.

Ghena Cerepennikov a petrecut o noapte tipică de sinucigaş. A băut apă fiartă, a aruncat pe jos tot felul de foi de hîrtie, a scris pe perete cuvîntul „Liuba" şi a fumat cam douăzeci de ţigarete „Au".

Dimineaţa s-a trezit cu acelaşi sentiment de disperare. Greutatea jignirii nespălate îl apăsa cu forţa a mii de tone.

Şi Ghena Cerepennikov se hotărî : luă o foaie de hîrtie şi cu mînă sigură scrise :

„Către tribunalul popular al raionului Bauman.

Prin prezenta solicit tragerea la răspundere a cetăţeanului N. Arhipov pentru jignire personală provocată prin lovire. Există martori."

Peste o săptămînă, tribunalul popular l-a condamnat pe Arhipov la cincisprezece ruble amendă, ceea ce reprezenta bursa lui pe o lună şi jumătate.

Arhipov era fîstîcit. Cerepennikov triumfa.

Iar povestea următoare, sfîrşi Şeherezada, este despre un bolnav surprinzător, Misail Trikartov.

„Jur pe Comitetul de planificare se gîndi tovarăşul Fanatiuk, că n-o concediez pînă cînd nu aud povestea despre Misail Trikartov !"

Şi Şeherezada Feodorovna începu astfel :

— Aflaţi, tovarăşe Fanatiuk şi voi membri ai comisiei de epurare a aparatului, că primăvara, lumea funcţionărească este apucată de febra tratamentelor. Cu cît luminează mai strălucitor soarele, cu cît cîntă mai puternic păsările, cu-atît mai rău se simt funcţionarii. Iarba creşte într-o noapte cu cîţiva centimetri, mercurul termometrului se ridică atît de repede, de parcă vrea să ajungă la etajul întîi, iar slujbaşilor li se face tot mai rău, tot mai rău. Ei vor să se trateze, să se trateze de orice şi oricum, cu condiţia ca tratamentul să se facă într-un sanatoriu şi pe cît posibil în sudul însorit.

Misail Alexandrovici Trikartov, un om în vîrstă, dar încă sprinten, se afla sub imperiul unei puternice febre curative.

— Toţi se tratează, exclamă el, ţinîndu-se cu ambele mîini de pieptul său dolofan, iar eu trebuie să mor ! Vreau şi eu să urmez o cură !

— Ce se întîmplă cu dumneavoastră ? îl întrebau compătimitor colegii.

— De unde să ştiu ? chiţăia Misail. Poate colită, poate gastrită... Insuficienţă cardiacă... Nu sînt medic, dar simt !

Şi Misail s-a dus fuga la un profesor, socotind că numai profesorii te pot trata.

Lipindu-şi urechea de trupul lui gol, profesorul îl ascultă îndelung pe Trikartov, controlînd activitatea tuturor organelor cu atenţia cu care pisica urmăreşte mişcările şoarecelui.

În timpul controlului, fricosul Misail Alexandrovici, îşi privea cu ochii înlăcrimaţi pieptul miţos ca un pardesiu de tip „loden".

— Ei, cum e ? rosti el cu greu, privind spatele profesorului care se spăla pe mîini.

De fapt, voia să întrebe — „sînt speranţe ?", dar buzele au început să-i tremure şi cu speranţa n-a ieşit nimic.

— Sînteţi sănătos ! zise profesorul. Absolut !

— Am insuficienţă cardiacă, replică sfidător Trikartov.

Profesorul se supără.

— Dumneavoastră știți ce-i aceea insuficiență cardiacă ?

Trikartov plătise șapte ruble pentru consultație așa că se supără și el.

— Știu ! zise el. Insuficiență cardiacă este cînd inima zvîcnește. În afară de asta mai am colită, gastrită și nevroză.

— Vorbiți prostii ! răspunse profesorul.

Cu toate acestea, Trikartov hotărî să se trateze. La început avu intenția s-o facă pe socoteala statului. Dar statul n-a fost de acord. Misail a rămas convins că și la comisiile medicale sînt hoți de teapa profesorilor cu cabinete particulare. Aflînd de la niște cunoscuți că la Kislovodsk se fac tratamente bune, și-a cumpărat un bilet la unul din sanatoriile de acolo.

Vremea era splendidă, sanatoriul se afla așezat printre trandafiri, camera era elegantă... Dar nimic din toate astea nu-l bucura pentru că el avea o altă preocupare : invidia.

Viața agitată a sanatoriului începea devreme în zori. O parte a bolnavilor (parcă era o turmă de antilope) se îndrepta spre izvor pentru a se delecta cu apă minerală „Narzan". Alții erau conduși de braț la băi de nămol. Pe alții îi chinuiau cu dușuri. Erau și unii pe care îi înfășurau în prosoape groase și îi puneau să transpire. Tuturor le făceau cîte ceva, numai lui Trikartov nu-i făceau nimic. Din cauza asta, Misail suferea !

Într-o zi însă, cînd răbdarea i-a ajuns la limită, n-a mai putut suporta situația.

În acest loc al povestirii Șeherezada observă că ziua de lucru s-a terminat și, cu sfiala care o caracteriza totdeauna, tăcu.

Iar cînd veni

A paisprezecea zi lucrătoare,

ea spuse :

— Plimbîndu-se prin parcul sanatoriului, Misail a nimerit odată într-un mic pavilion. Acolo, în mijlocul încăperii, ședea un om din părul căruia săreau în mare viteză scîntei albăstrui.

— Mie de ce nu-mi fac asta ? îl întrebă Trikartov pe infirmier. Vreau şi eu scîntei ! Eu sînt Trikartov !

— Nu sînteţi pe listă, răspunse indiferent infirmierul.

Trikartov trase concluzia că tratamentul acesta e cel mai scump şi că l-au ascuns dinadins în parc, ca să nu-l vadă el.

Seara, pe terasă, în prezenţa bolnavilor şi a oaspeţilor, Misail îi făcu un mare scandal medicului-şef :

— Daţi-mi tratamentele mele ! ţipa el, tot sărind de pe un picior pe altul. Unde sînt tratamentele mele ? Ce fel de izvor de sănătate sînteţi ? Eu am plătit bani !

— Dumneavoastră sînteţi sănătos, zise, jenat, medicul-şef. N-aveţi nevoie de tratament ! Odihniţi-vă ! Încercaţi să nu vă agitaţi !

Dar Trikartov nu dormi toată noaptea şi hotărî să-şi facă singur tratamentul. În zori, privind temător în jur, alergă spre izvor şi se umflă cu „Narzan".

— Le-arăt eu lor, zise el, întorcîndu-se la sanatoriu. Mă şi simt mai bine.

Ziua o luă la fugă pe aleile curăţele, ţipînd :

— Unde e soarele înălţimilor ?

Nereuşind să-l găsească, Misail Alexandrovici se duse în pavilionul electric şi, punîndu-şi pe piept placa de zinc cu şnur, dădu drumul la curent. Pînă seara tîrziu, cu gura plină de un gust metalic, se tot cutremură de bucurie. Senzaţia îi crea siguranţa într-o însănătoşire rapidă. Noaptea, la lumina lunii, se duse din nou la izvor şi, rîgîind fără întrerupere, bău şaisprezece pahare de băutură gazoasă.

— Le-arăt eu lor, şoptea el, sărind pe fereastră în cameră.

Restul timpului şi-l petrecu cu mult folos. Scoţînd de sub pat lampa albastră pe care-o furase, se întinse şi aprinse lumina aceea sepulcrală, tratîndu-se toată noaptea. După opinia lui Misail, sănătatea i se îmbunătăţea văzînd cu ochii, dar, nu se ştie de ce, îşi pierdu pofta de mîncare. Duşurile, băile de „Narzan" şi de nămol le făcea conspirativ, mai mult noaptea.

— Arătaţi cam prost, i-a spus odată medicul. Ar trebui să mîncaţi mai multe ouă.

„Las' că știm noi, gîndi în sinea lui experimentatul Misail. Vrea să-mi bage pe gît niște ouă ieftine, iar soarele înălțimilor, ăsta care e scump, de-o lună îl ascunde de mine."

Nu cu mult înainte de plecare, Trikartov reuși, în fine, să se apropie de soarele înălțimilor. Dar nu putu să se bucure de el mai mult de o oră. S-a speriat de o infirmieră.

În drum spre Moscova, la stația Skotovataia, lui Misail i s-a făcut rău. A trebuit chemat un medic care a constatat o criză de inimă, gastrită și intoxicație generală cu gaze necunoscute. Cînd s-a prezentat din nou la lucru, Trikartov avea o înfățișare înspăimîntătoare.

— Ce e cu dumneavoastră ? întrebară prietenii.

— M-au tratat, lua-i-ar dracu, răspunse Misail. S-au zgîrcit să-mi dea o lampă cu cuarț. Soarele înălțimilor n-a fost în cantități suficiente. Las-că știu eu, l-au ținut pentru comisarii poporului. Izvor de sănătate, ce să spun !

— Dar povestea asta, adăugă Șeherezada, e nimic în comparație cu istoria luptei dintre doi funcționari.

„Jur pe Comitetul planificării, își zise tovarășul Fanatiuk, că n-o concediez pînă nu aud povestea !"

Și cu asta luă sfîrșit a paisprezecea zi lucrătoare.

LUPTA GIGANȚILOR

Așadar, de paisprezece zile lucrătoare, de la orele zece pînă la patru, Șeherezada Feodorovna, referentă la Oficiul de Colectare a Ghearelor și Cozilor, povestea șefului instituției și membrilor comisiei de epurare tot felul de întîmplări pasionante și tot felul de fabule.

Timp de paisprezece zile Oficiul, lipsit de o conducere rațională, s-a aflat în stare de inactivitate.

Și iată că în a cincisprezecea zi, Șeherezada, ai cărei ochi străluceau cu o vioiciune neobișnuită, își începu noua poveste.

— Aflați deci, tovarășe Fanatiuk, că întîmplarea pe care v-o aduc acum la cunoștință este o întîmplare foarte adevărată și glăsuiește despre lupta dintre doi funcționari.

Exista la Moscova Oficiul de Colectare a Ghearelor și Cozilor.

— Cum ? sări tovarăşul Fanatiuk, păi ăsta e Oficiul nostru.

— Nu mă întrerupeţi, ooo ! multstimate şef, răspunse Şeherezada, scuturîndu-şi cerceii. Poate că mai există un Oficiu asemănător în Moscova. Aşa că voi continua. Şi erau la Oficiul acesta doi şefi. Pe unul îl chema Fanatiuk...

— Cum ? exclamă din nou Fanatiuk iritat, e vorba despre mine ?

— Totul e posibil pe lumea asta, observă evaziv Şeherezada. La evidenţa populaţiei, la litera F, sînt înregistraţi probabil mai mulţi Fanatiuci. Aşa că, eu continui. Celălalt şef purta melodiosul nume de Sataniuk.

Auzind numele duşmanului său, tovarăşul Fanatiuk sări :

— Asta întrece orice limite, urlă el, roşindu-se tot. Pe lume nu există asemenea coincidenţe !

— Pe lume există coincidenţe şi mai şi, declară cu severitate referenta. Dacă vreţi, eu pot să mă opresc din povestirea care promite, totuşi, a fi foarte interesantă.

— Nu, nu, exclamă tovarăşul Fanatiuk. Povestiţi, povestiţi ! La urma urmei, eu nu sînt împotriva autocriticii !

Şi Şeherezada, întreruptă tot timpul de exclamaţii de uimire şi indignare, îşi continuă povestirea.

— Aşadar, erau doi şefi şi, în loc să se ajute reciproc în muncă, ei se luptau între ei.

În lupta lor fratricidă au atras tot Oficiul, împărţind funcţionarii în două tabere : fanatiucii şi sataniucii. Niciodată omenirea nu a văzut o luptă mai prostească şi mai lipsită de sens, pentru că în cazul acesta rolul hotărîtor nu-l juca interesul general ci amorul propriu al şefilor.

Lupta s-a terminat cu înfrîngerea totală a lui Sataniuk. Datorită intrigilor adversarului său, el a fost destituit şi aruncat la Uman pentru a organiza activitatea culturală printre cărăuşii locali.

Umbra înfricoşătoare a lui Fanatiuk a început să plutească asupra Oficiului de Colectare a Ghearelor şi Cozilor în vederea necesităţilor consumului de mase. Tot Oficiul era îngheţat de frică.

— Asta e un apropo la mine ! urlă şeful instituţiei. Tăcere ! În douăzeci şi patru de ore !... Adică, scuzaţi, lucrurile sînt totuşi interesante. Continuaţi !

— Așadar, continuă Șeherezada, trebuie spus direct că tovarășul Fanatiuk nu făcea parte din categoria oamenilor cu multe circomvoluțiuni. Ba se poate afirma chiar că era prost ca noaptea. Nu vă revoltați, nu vă revoltați ! Ați spus că nu sînteți împotriva autocriticii. Ca să rezumăm, era prost ca noaptea. Înțelegeți ? Ca noap-tea. Prost și ranchiunos !

Cu sărăcia lui de duh, Fanatiuk hotărî să izgonească din Oficiu pe toți funcționarii socotiți a fi adepți ai destituitului Sataniuk. În aceeași zi, după masă, începu epurarea. Era un om foarte prost, înțelegeți ? Foarte. Era, știți dumneavoastră, atît de prost, încît îți vine și greu s-o spui. Văd că nu vă face plăcere. Mai bine să mă opresc.

— Continuați ! horcăi Fanatiuk.

Făcuse spume la gură. Membrii comisiei evitau să-l privească.

— Așadar, acest om prost s-a lăsat dus de nas de una din cele mai neînsemnate funcționare, de o referentă. El a vrut s-o concedieze, pentru că o socotea „fufa“ lui Sataniuk.

Dar referenta a început să-i spună tot felul de povești. Și acest om mai mult decît naiv a ascultat-o timp de paisprezece zile. Azi e a cincisprezecea. Iar în timp ce el se ocupa cu prostiile astea, multrespectatul tovarăș Sataniuk... De ajuns însă. Nu vreau să povestesc mai departe.

— Ziceți, ziceți ! Ce-a făcut Sataniuk ? se auzi vocea rugătoare a lui Fanatiuk. V-o cer !

— Nu vreau ! Nu doresc ! Mi-e scîrbă !

— Dar după cîte se pare, zise Fanatiuk, presimțind răul care se apropia, poveștile trebuie să țină o mie și una de zile.

— Nu vreau și gata ! Contractul colectiv nu prevede că sînt obligată să povestesc.

— Atunci, vă concediez. Afară ! Fără preaviz ! Scrieți în procesul-verbal : „Se concediază referenta Șeherezada Șaitanova, pe motiv că este fiica...“ De fapt, tot aia e : „fiica reginei Victoria a Angliei.“ Afară !

Șeherezada se ridică. Cerceii emiseră un sunet înfricoșător.

— Bine ! Măgarul vrea să-și cunoască soarta ! Atunci, continui ! Și, în timp ce el asculta povești, tovarășul Sa-

taniuk n-a stat cu mîinile în sîn. A pus în mişcare toate pîrghiile şi se spune că a obţinut reintegrarea !

— Asta nu e posibil ! schelălăi Fanatiuk.

— Totul e posibil, răspunse, palidă de emoţia victoriei, Şeherezada. Ascultaţi !

Şi într-adevăr, de undeva de jos, probabil din dreptul cabinei portarului, se auzi un zgomot de voci care se făcea tot mai puternic şi se apropia tot mai mult. Curînd se putu distinge un „ura" foarte clar.

Uşile biroului se dădură de perete şi în prag apăru statura viguroasă a tovarăşului Sataniuk.

Avea cu sine trei serviete. Una mare, din piele de crocodil, pe care o purta pe după gît şi două din piele de porc pe care le ţinea cu cele două mîini. Şi vocea tovarăşului Sataniuk răsună ca o furtună de gradul şase :

— Cine stă la biroul meu ? întrebă el, fîlfîind o hîrtiuţă prin care tovarăşul Fanatiuk era numit la Kolokolamsk în postul de fotograf orăşenesc.

Şi nimeni pînă acum, pe lumea asta, n-a predat lucrările atît de repede ca tovarăşul Fanatiuk.

Aşa s-au terminat poveştile Noii Şeherezade.

FUNCȚIONARUL INVIZIBIL
(O PERSONALITATE LUMINOASĂ)

Capitolul I
„PISTRUIN"-UL LUI BABSKI

Nu există cuvînt comic pe care omul să nu și-l fi luat ca nume. Fericit e cel care a moștenit numele de Baranov[1]. Nu au prea mari greutăți nici cetățenii care se numesc Baranovici sau Baranovski. Mult mai rău se simte Baranski, pentru că numele ăsta începe să conțină unele elemente de ironie. La școală, Baranski o duce mult mai greu decît frumosul și puternicul Baranov, decît fotbalistul Baranovski sau decît cumințelul Baranovici, filatelistul. Cel mai rău o duc însă cetățenii Baran, Barancik și Barașek. Uneori influența numelui asupra omului este nelimitată. Așa de pildă, chiar dacă va scăpa în copilărie de ceea ce i-a fost predestinat, cetățeanul Baran va deveni la maturitate — în mod obligatoriu — hoț, iar cei mai frumoși ani ai vieții și-i va petrece în colonii de muncă. Dacă te cheamă Barancik, nu faci carieră ! Este cunoscut cazul tovarășului Barancik, care, pentru a scăpa de blestemul aruncat asupra sa de numele ce-l purta, a încercat să treacă la marxiști. Dar Barancik a devenit un fel de balast, și a fost măturat cu o mătură foarte solidă. Frații Barașek nici nu se gîndesc să se încadreze într-o activitate pe linie de stat. Ei se vor dedica desfacerii laptelui și vor dispare fără glorie în valurile micului comerț particular al NEP-ului.

Eroului povestirii noastre i-a fost hărăzit un nume cumsecade, de nădejde, limpede ca un pîrăiaș : Filiurin. Nu i s-a întîmplat niciodată să se afle în situații jenante sau comice de genul celor în care se zbat cetățenii cu numele de Baran, Barancik sau Barașek. Soarele lumina în mod uniform calea vieții lui Egor Karlovici Filiurin.

În ziua de cincisprezece iulie respectivul astru lumina mai puternic ca de obicei, pentru că în acea zi la toate instituțiile din orașul Pișceslav se plătea chenzina.

---

[1] De la „baran" — berbec (n. tr.).

Străzile pavate străluceau ca oglinda, reflectîndu-se în cornişele modestelor case din Pişceslav[1]. Responsabilul debitului de stat, cu nelipsitul său şorţ de pînză, stătea în Piaţa Timiriazev şi privea, cu ochii mijiţi taraba tutungeriei sale învăluită de lumina plăcută a soarelui.

Cetăţeanul debitant avea agăţată pe umăr o cutie de lemn de culoarea muştarului pe care lipise două inscripţii. Prima, foarte prozaică, era scurtă: „Cutie pentru reclamaţii". A doua era în versuri:

Consumatori, opriţi-vă, staţi!
Pe debitant nu doriţi să-l reclamaţi?

După cum se poate lesne înţelege, la Pişceslav se manifesta o grijă deosebită pentru prosperitatea cetăţenilor.

Egor Karlovici Filiurin se apropie grăbit de tutungiu, cumpără un pachet de ţigarete „Defect", scoase din buzunar reclamaţia pregătită din timp şi o introduse în cutia de culoarea muştarului. Simţind că are o puternică chemare spre activitatea obştească, Filiurin proceda zilnic în felul acesta. Uneori se plîngea de tăria ţigaretelor „Defect", alteori protesta împotriva faptului că pachetul avea cartonul prea moale sau ridica problema stării antisanitare a şorţului pe care-l purta tutungiul.

Dacă n-avea de ce să se agaţe, Filiurin introducea în cutie o fîşie îngustă de hîrtie cu următoarele cuvinte: „Astăzi nu s-au constatat nici un fel de lipsuri. E. Filiurin."

Pufăind din ţigaretă, Filiurin se îndepărtă de vînzătorul indiferent la toate şi, traversînd piaţa pavată cu lespezi pătrate, ajunse în umbra răcoritoare a statuii ecvestre a lui Timiriazev.

Cunoscutul agronom şi profesor de botanică galopa pe un cal de fontă, ţinînd în mîna dreaptă (avîntată spre înalt) o rădăcinoasă. Calota pătrată cu ciucure, însemnul de doctor al universităţii din Oxford, îi fusese aşezată semeţ pe o sprînceană. Pe umeri îi atîrnau sutele de kilograme ale mantiei cu falduri mari, iar calul, ţinut cu energie în hăţuri, îşi îndrepta copitele din faţă spre cer, părînd că vrea să dirijeze corul mulţimii venit să-l admire.

---

[1] „Pişceslav" ar putea însemna — în traducere liberă — „Gloria hranei".

Marele savant şi erou al muncii paşnice purta în picioare cizme de cavalerist cu pinteni şi se ţinea băţos în şa. Steluţele pintenilor aduceau cu rondele de morcovi pentru supă.

Acest uimitor monument înfrumuseţa oraşul cam de vreun an. Locuitorii din Pişceslav ţinuseră neapărat să fie în ton cu cei din Moscova. Iar în dorinţa de a fi superior capitalei (care ridicase savantului o statuie cît se poate de normală), oraşul Pişceslav a comandat sculptorului Schatz o statuie ecvestră.

Toţi pişceslavenii, inclusiv sculptorul Schatz, erau ferm convinşi că Timiriazev fusese un vestit comandant de brigadă şi că în timpul războiului civil luptase ca un erou. Renunţînd temporar la funcţia de administrator al unui imobil, pe care o deţinea din cauza acalmiei existente în viaţa artistică a localităţii, Schatz a turnat monumentul în patru luni. Prima variantă a statuii îl reprezenta pe savant cu un iatagan turcesc în mînă. Abia în timpul recepţiei finale a monumentului, comisia special desemnată şi-a dat seama că Timiriazev fusese, de fapt, o persoană totalmente civilă. Ca primă măsură au înlocuit repede iataganul cu o imensă sfeclă (tot din fontă). Zîmbetul belicos însă, ăsta nu i l-au putut schimba cu unul paşnic sau măcar cu o expresie ceva mai savantă a chipului. Şi astfel, marele agronom a rămas să călărească prin fosta piaţă a Soborului, julindu-şi în continuare calul cu pintenii săi eroici.

Filiurin scoase din buzunar o bucată de catifea, îşi şterse praful de pe ghete şi se aşeză pe postamentul statuii ca să se odihnească puţin. A stat aşa nemişcat cam vreo zece minute, împărţindu-şi în gînd salariul pe capitole. Din cele treizeci şi cinci de ruble cît reprezenta suma primită de la serviciul de amenajări a GOP[1]-ului, vreo şase ruble îi erau hărtănite de secta răpitorilor de cotizaţii. În afară de asta, mai urma şi o discuţie cam neplăcută cu gazda sa, madam Bezliudnaia.

Trista operaţie aritmetică i-a fost întreruptă de un zgomot înspăimîntător care venea de undeva de după un colţ de stradă. Filiurin îşi ridică privirea sa limpede şi începu să asculte cu atenţie. Zgomotul creştea, acum se auzeau şi

---

[1] Gospodăria orăşenească Pişceslav (n. tr.).

nişte trosnete de parcă cineva se-apucase să arunce mobila de la etaj.

Călare pe o bicicletă de lemn, în piaţă îşi făcu apariţia inventatorul Babski. Deasupra ghidonului gros de brad flutura o barbă. Bogata podoabă facială semăna cu nişte pantalonaşi de copil. Văzîndu-l pe Filiurin, inventatorul execută un viraj scurt cu certa intenţie de a se opri. Dar, după cîte se pare, inerţia aparatului era mare şi, crăcănîndu-şi picioarele, Babski fu nevoit să mai execute două tururi de statuie ca să poată frîna.

— Mai repede ! strigă Babski.

— Ce „mai repede" ? întrebă Filiurin, clipind uimit din genele sale albicioase.

Prea tîrziu încă ! Bicicleta oprită din cursa ei nebună s-a aplecat şi s-a prăbuşit pe marmură, antrenîndu-l pe biciclist după sine. Babski îşi trase piciorul din sistemul de transmisie pe bază de sfoară şi se adresă iritat lui Filiurin :

— Păi vă rugasem să ţineţi biciclul !... După cum aţi putut constata, n-am învăţat încă să-l conduc cum trebuie. Frîna şi roata din faţă trebuie perfecţionate.

Au ridicat împreună bicicleta, care se dovedi a fi foarte grea, sprijinind-o de unul din cei patru ficuşi instalaţi la colţurile postamentului.

Babski îşi aranjă barba cu ambele mîini, după care izbucni într-un rîs satisfăcut. Tot lovind vehiculul cu palma, încerca să-l convingă pe Filiurin :

— Pomană ! Materialul costă doar opt ruble. Vă rog să vă convingeţi ! Exclusiv din lemn. Mă duc după brevet. „Biciclul lui Babski !" Ehe ! Ce ziceţi de asta ?

— Trebuie trase concluziile organizatorice de rigoare, răspunse entuziasmat Filiurin.

— Ce concluzii ?

— Să bem !

— Asta e posibil în orice moment. Să-mi iau însă mai întîi brevetul.

— Inventatorul este obligat să facă cinste, zise foarte convins Filiurin.

Pe fundalul soarelui care se îndrepta spre apus, trupul lui Babski apărea ca o stană de piatră de culoarea oranj-murdar. Era un bătrîn înalt, cu umerii plinuţi şi cu o barbă

îmbîcsită de praf şi gunoaie. (Se povestea că, odată, din respectiva barbă ar fi sărit chiar un şoarece.)

Fiecare oraş îşi are nebunul lui. Oamenilor le e milă de el şi îl iubesc, mîndrindu-se, într-un fel, că îl au. Nebunul oraşului trece iute pe bulevard, gîngăvind cu sonoritate cuvinte neînţelese şi deschide cu impetuozitate uşa cofetăriei ; aici n-ajunge bine la tejghea, că responsabilul îi şi iese zîmbitor în faţă, întinzîndu-i o pricomigdală pe care nebunul o înhaţă, ieşind urlînd de bucurie. Copiii se ţin scai după el. Maturii însă au o atitudine plină de respect faţă de nebunul oraşului ; s-au obişnuit cu el, socotindu-l o curiozitate locală asemenea teatrului sau străzii principale care e pavată cu calupuri de lemn.

Fiecare oraş îşi are de asemenea inventatorul lui. Şi de el le e milă oamenilor, dar pe el nu-l iubesc, de el se tem. Cine ştie ce-ar mai fi în stare să descopere inventatorul ăsta !

Babski avea în oraş dubla calitate de nebun şi de inventator. Zile în şir bătea pragul instituţiilor din Pişceslav, propunînd tot felul de descoperiri şi perfecţionări. Iar noaptea lucra pe rupte în cămăruţa lui cu fereastra prăfuită, care dădea direct spre strada Indirectă. De acolo auzeai tot timpul ba fîsîitul unei lămpi de sudură, ba gemetele unui claxon de automobil.

Babski avea preocupări multilaterale. Terminîndu-şi experienţele cu claxonul, se apucase să inventeze un vaccin care, prin injectare în pulpă, făcea ca cizmele să devină rezistente la incendii. Dînd chix cu vaccinul, Babski şi-a frămîntat mintea timp de douăzeci şi patru de ore, încercînd să găsească posibilitatea sincronizării trăsnetelor cereşti cu concertul consacrat aniversării a doi ani de existenţă a circului de stat din localitate. Concertul a fost un fiasco total, dar, perseverînd, Babski a creat un „perpetuum mobile" compus dintr-un ceas de masă în valoare de două ruble şi un samovar strivit cu capacitatea de una găleată şi jumătate. Nici cu asta n-a ieşit însă nimic. Şi-atunci, inventatorul s-a apucat să fiarbă experimental una bucată săpun împotriva pistruilor. Cînd să iasă pe uşă ca să ducă fiertura la subsecţia farmaceutică în vederea probelor, i-a venit ideea construirii unei biciclete din lemn. Inventatorul a lucrat trei zile. Astfel şi-a făcut apariţia „biciclul lui Babski". În tot acest timp săpunul

a stat în buzunarul stîng al pantalonilor şi, încălzindu-se, şi-a schimbat pe nevăzute culoarea din galben (nuanţa gălbenuşului de ou) în albastru.

— E complicat să faci invenţii ? îl întrebă Filiurin pe inventator, ajutîndu-l să se caţere pe unul din hîrdaiele care adăposteau ficuşii.

Transbordîndu-se cu greu pe şaua de trestie a bicicletei, Babski îi răspunse gemînd :

— Ba e foarte simplu !

Şi imediat se auzi un bubuit. Zguduindu-se de jos şi pînă sus şi din faţă pînă în spate, maşina de lemn o porni prin piaţă.

— Cît aduce chestia asta pe lună ? îi strigă Filiurin din urmă.

— Vreo şaizeci de ruuuble ! veni răspunsul printre zdrăngănituri.

Biciclul lui Babski dispăru în strălucirea orbitoare a apusului de soare.

Făcînd cîţiva paşi, cu intenţia de a lua-o spre casă, Filiurin lovi cu piciorul o cutiuţă de metal. Se aplecă, o ridică şi o învîrti în mînă. Era o cutie din acelea pentru praf de spălat pe dinţi, dar înăuntru era o bucăţică de săpun albastru-deschis.

„Asta a căzut de la Babski, mai mult ca sigur, îşi zise Filiurin. Ar fi interesant de ştiut cît poate să coste ?"

Mintea lui Filiurin lucra destul de lent în afara orelor de producţie. Nu se ştie de ce, dar tot timpul îi treceau prin cap aceleaşi şi aceleaşi întrebări : cît costă cutare sau cutare obiect, cu cît se vinde el mai ieftin în străinătate şi cît cîştigă interlocutorul. Doar cu domnişoarele se mai înviora puţin şi purta discuţii pe teme de actualitate — dragostea şi gelozia. Schimburile acestea de păreri ţineau însă doar pînă la căderea serii, după care şederea în comun se mărginea la tăceri lirice.

Săpunul albastru îl duse pe Filiurin cu gîndul la baie. (În seara aceea urma să aibă loc o întîlnire tovărăşească cu dans şi concluzii organizatorice, adică bere şi vodcă).

Filiurin părăsi piaţa şi se îndreptă spre Baia Nobililor. În drum trecu pe acasă îşi luă prosopul şi mănuşa de burete.

În Pişceslav, chiria medie pentru o cameră era de opt-nouă ruble pe lună. Filiurin îi dădea lui madam Bezliudnaia doar patru, pentru că madam Bezliudnaia studia canto-ul.

Vocalizele ei zilnice făceau ca prețul să scadă serios. Chiar și acum, etalîndu-și într-un rînjet toți dinții ei de aur, madam Bezliudnaia urla, căzută parcă în transă. Așa că Filiurin avu posibilitatea să traverseze coridorul fără să fie auzit, evitînd explicațiile cu privire la chiria pe care nu o plătise cam demult. (Aduna bani pentru un costum.) Filiurin ieși alergînd, bucuros că reușise să smulgă de sub nasul gazdei cu dinți de aur cele patru ruble, bucuros că va putea introduce în cutia de sugestii și reclamații a băii publice o sesizare rezonabilă și bucuros că (după ce se va curăța de jegul adunat timp de două săptămîni) se va duce la întîlnirea tovărășească, unde se va veseli zdravăn în societatea funcționarilor de la secția de amenajări.

Ultima rază puternică de soare mîngîie ceafa complet rasă a lui Filiurin.

Zeci de mii de oameni cu cefele rase, cu chipuri luminoase la fel ca cel al lui Filiurin și cu ochi albaștri duc o viață obișnuită, frecventează cu regularitate baia publică, plătesc disciplinat cotizațiile la sindicat (dar nu la fel de disciplinat sînt prezenți la ședințele de grupă), se distrează conștiincios în societatea colegilor și își fac o regulă din neplata chiriei. Dar soarta și istoria nu i-au ales pe nici unul din ei pentru a-i aduce în prim plan ca să slujească unei cauze nobile și importante.

Bolta cerească a instituțiilor de stat plutește în toată splendoarea ei și în conformitate cu legile în vigoare. Miriade de secții licăresc de la un capăt la altul al brîului stelar, în timp ce subsecțiile strălucesc în cantități și mai mari prin electrificatul praf stelar, întinzîndu-se pe firmament asemenea unei căi lactee. Nebuloasele financiare luminează discret și, făcînd ispititor cu ochiul, atrag spre ele priviri pline de speranțe. Comete cu coadă aleargă pe bolta diferitelor comisii, iar în nopțile neliniștite de august cad stele (probabil datorită reducerii schemelor). Unele nici nu apucă să ardă complet sau să se transforme într-un abur ușor, că ajung pe pămîntul deșertăciunilor direct pe banca acuzaților. Există și stele care se află în deplasare. Atrase ba de o organizație stelară, ba de alta, ele galopează pe firmament pînă dispar în coada vreunei comete aflată în călătorie de inspecție.

Bolta aparatului administrativo-financiar este imensă. Asortimentul de aștri — așijderea ! Dar în vederea marilor

transformări din orașul Pișceslav soarta a ales steaua cea mai mică și cea mai puțin strălucitoare (dealtfel, lumina ei nici nu ajunsese încă pînă la pămînt). Este vorba despre Egor Karlovici Filiurin, modest referent la GOP, amator de mandolină și restanțier permanent la plata chiriei.

Intrînd la baia pubilcă, Filiurin nici nu-și închipuia măcar în ce mod uluitor va ieși de acolo. Așa că, alegîndu-și o canapea mai retrasă, Egor Karlovici începu să se dezbrace foarte tacticos.

Mai întîi își desfăcu cordonul din stofă și cravata de duminică cu nod permanent și prinzătoare metalică, iar apoi își trase cămașa cu piept tare de pichet reiat și pantalonii care zdrăngăneau ca un harnașament (Filiurin obișnuia să poarte în buzunare o mulțime de bucăți rotunde de metal pe care le folosea la aparatele automate în loc de monezi).

Dezbrăcîndu-se complet, Filiurin își mîngîie îndelung umerii și șoldurile; la ceilalți bărbați goi din jur privea cu indiferență, nu găsise nici un cunoscut printre ei. Aruncîndu-și prosopul pe umăr, Filiurin luă săpunul albastru al lui Babski și intră să se săpunească.

Între timp, Babski își înaintase cererea de brevet; după ce explică celor adunați la intrarea CEG-ului (Consiliul Economic Gubernial) avantajele biciclului de brad asupra celui metalic, o porni călare pe zgomotosul vehicul spre bulevardul Calul lui Prjevalski [1].

La această oră de amurg locuitorii orașului se plimbau printre cele două rînduri de tei care, din cauza prafului, căpătaseră o culoare cenușie.

Întorcînd în piață, Babski nimeri drept într-un cetățean. Din cauza loviturii, omul se cam clătină, gata-gata să-și piardă echilibrul.

— Aaaa, dumneavoastră erați, tovarășe Lialin, zise Babski împăciuitor. Și eu care tocmai voiam să trec azi pe la subsecția farmaceutică...

— Iar ați inventat ceva? bombăni tovarășul Lialin, frecîndu-și șoldul lovit.

— Am inventat, am inventat. Un săpun contra pistruilor. „Pistruin Babski". Vi-l arăt imediat! Tot orașul va ră-

---

[1] Celebru călător rus din secolul trecut (n. tr.).

mîne cu gura căscată! Vă rog să vă convingeți! Dacă nu vă supărați, țineți-mi biciclul!

Avînd acum mîinile libere, inventatorul începu să se scotocească prin buzunare. Dar nu găsi cutiuța metalică cu săpun în nici unul din cele paisprezece buzunare repartizate inegal între cele trei componente ale costumului său.

— Păi aduceți-mi-l mîine la subsecție, zise nerăbdător Lialin, acolo vom prelucra problema.

— Dați-mi voie!... Dați-mi voie!... Unde o fi dispărut săpunul, începu să se agite Babski, dați-mi voie, pe unde am fost? Probabil că l-am lăsat la CEC. Așteptați-mă aici! Vin imediat!

Și, împingîndu-l pe șeful subsecției farmaceutice (asta ca să poată porni din loc), Babski o luă înapoi pe bulevardul Calul lui Prjevalski.

Inventatorul încercă să dea năvală la CEC, dar ușile erau închise; apoi, întristat de pierderea „Pistruin"-ului, dădu roată prin tot orașul, umplînd văzduhul cu huruitul biciclului său.

Între timp, Filiurin se săpunea.

După o lungă așteptare la rînd reuși în fine să pună mîna pe o găleată de lemn. Își turnă apă fierbinte pe tot trupul și începu din nou să se săpunească cu energie. „Pistruin"-ul lui Babski emana un miros cam îngrijorător de terebentină. „Săpun medicinal, își zise satisfăcut Egor Karlovici, care, cu ochii închiși, mormăia de plăcere. Asta costă cel puțin patruzeci de copeici."

Filiurin avea senzația că trupul îi devine din ce în ce mai ușor ceea ce îl făcea să se simtă bine și îi producea o ușoară amețeală (dealtfel foarte plăcută). Gîndurile îi zburau spre ceva care semăna cu o călătorie în jurul lumii contra modestei sume de cincizeci de copeici. Și i se mai părea lui Filiurin că în căldura băii se dizolvă cu totul.

Să vedeți însă ceva curios: milițianul Adamov, care se spăla în apropiere și care tocmai se săpunea pe cap, crezu și el la un moment dat că, într-adevăr, capul lui Filiurin (pe care-l cunoștea foarte bine în urma deselor întîlniri de la miliție) a dispărut și că se spală doar un trup fără cap.

Adamov își clăti repede ochii plini de clăbuc și, cînd să privească spre colțul unde cu o clipă în urmă se aflase Filiurin, observă doar niște aburi și găleata de lemn care se

rostogolea pe podeaua uşor în pantă. În rest — nimic şi nimeni.

Milițianul Adamov rămase atît de mirat, încît simți dorința aprigă să scoată fluierul ca să-i cheme în ajutor pe membrii activului de bază al colectivului băii publice. Dar fluierul, împreună cu restul uniformei, se afla în tindă. La acest argument esențial mai trebuie adăugat unul : cîțiva bărbați goi începuseră să se bată pentru găleata de lemn rămasă liberă. Fără a mai sta pe gînduri, Adamov puse primul mîna pe ea, lăsîndu-se apoi pradă profundelor plăceri ale spălatului la baia publică.

Între timp, Filiurin, cu ochii încă închişi, se apropie de robinet şi, luînd apă rece în căuşul palmelor, se spălă pe față. Ceea ce văzu, mai bine zis ceea ce *nu* mai văzu (şi erau cam multe : nici mîini, nici picioare, nici burtă, nici umeri) îl ului complet. De frică, alergă sub duş. Aici însă îşi dădu seama stupefiat că săpunul se scurge de pe trup, dar că trupul ca atare nu există.

O teamă cumplită îl împinse spre tindă. Se repezi la oglindă. Nu se văzu. Nu era !... Nu se reflecta în oglindă, cu toate că stătea în fața ei. Ba se şi sprijinea cu mîna de ea.

Filiurin nu avu timp să se gîndească la situația creată pentru că văzu în oglindă doi indivizi suspecți. Băgînd capul pe uşă şi constatînd că nu e nimeni prin jur, cei doi se apucară să adune grămadă tot ce le cădea sub mînă. Cînd au terminat de strîns, au luat-o la fugă.

— Stai ! strigă Filiurin, auzind binecunoscutul zgomot metalic produs de pantalonii săi.

Şi totuşi, vocea era a lui, asta îi rămăsese.

Mînios, începu să alerge după cei doi. Hoții se îndreptau spre străduțele întunecate din Oraşul nou. Invizibilul referent gonea gîfîind în urma lor.

Se petrecuse un fapt misterios şi extraordinar : un tînăr de douăzeci şi şase de ani, funcționar corect, posesorul unei sănătăți demne de invidiat, pierduse dintr-o dată tot ceea ce avusese asupra sa : cămaşa, cravata de duminică şi trupul. Îi rămăsese doar ceva de care nu prea avuse nevoie pînă atunci şi anume — sufletul.

Între timp, oraşul, care nu bănuia încă nimic, îşi trăia viața lui obişnuită. În liniştea serii, prin ferestrele clubului

lucrătorilor din transportul fluvial răzbăteau sunetele violente ale uverturii la opera „Carmen", în interpretarea unei orchestre prin excelenţă populară formată din şaptesprezece balalaici.

Capitolul II
„VOLENS — NEVOLENS"

Invizibilul referent rătăci pînă în zori pe nişte ulicioare atît de îndepărtate de centru, încît nici măcar acum, în anul 1928, nu le venise încă rîndul la schimbarea numelui. Pe hoţi nu i-a prins. (De fapt, goana după garderobă devenise inutilă.) A alergat ce-a alergat vreo şase kilometri, dar apoi şi-a dat seama că fantomele n-au nevoie de haine. Cea mai mare nenorocire însă de-abia urma : la ora nouă trebuia să fie la slujbă.

Filiurin hotărî să se ducă la Babski şi să-i ceară reconstituirea trupului pînă cel mai tîrziu la ora începerii activităţii serviciului de amenajări.

Peste vreo douăzeci de minute, inventatorul Babski se trezi din cauza aerului rece al dimineţii care intra prin geamul deschis ; curentul împinse nişte talaş spre colţul încăperii.

— Tovarăşe Babski, auzi inventatorul, tovarăşe Babski !

Babski sări din pat şi alergă spre fereastră. Strada era pustie şi curată. Pe crengile copacilor strălucea roua.

— Huliganilor, ţipă inventatorul, trîntind fereastra. Asta e curată golănie !

— Tovarăşe Babski, auzi el pe cineva vorbind în spatele său, eu... problema e că am fost la baie...

Babski se aşeză pe pervazul ud al ferestrei şi aruncă o privire uimită prin cameră. Nu era nimeni.

— Cine a fost la baie ? întrebă el în şoaptă.

— Eu, răspunse scaunul.

Babski coborî de pe pervaz şi cu urechile ciulite se apropie de scaun în vîrful picioarelor, întrebînd cu mare curiozitate :

— Aţi fost la baie ?

Dar scaunul nu răspunse. În spatele inventatorului se auzi o tuse reținută și aceeași voce care zicea milogindu-se parcă :

— Sînt în partea astălaltă, tovarășe Babski. Problema e că eu sînt invizibil.

— Cine e invizibil ? întrebă iritat Babski.

— Eu, Filiurin.

— Scuzați, dar de ce sînteți invizibil ?

— Problema e că am fost la baie și că la ora nouă trebuie să fiu la serviciu, iar eu sînt invizibil.

Și pe măsură ce Filiurin înșira monoton și cam nehotărît detaliile propriei sale dispariții, chipul inventatorului se lumina și se înviora din ce în ce mai mult.

— Deci, ziceți că v-ați săpunit ? întrebă inventatorul, trăgîndu-se de barbă. Din punct de vedere științific, asta e foarte important.

— Vă rog să înțelegeți, căuta Filiurin să-l convingă, că din cauza săpunului dumneavoastră eu nu pot să mă duc la slujbă !

— Și ce legătură am eu cu asta ? Mi-ați luat „Pistruin"-ul, „Pistruin"-ul meu. N-am nici o pretenție, nu sînt un zgîrcit. La urma urmei, săpunul a acționat perfect, nu ? Pistruii au dispărut !

— Pistruii au dispărut, zise cu oarecare ezitare omul invizibil, dar a dispărut și capul, tovarășe Babski. Ia puneți-vă în locul meu !...

În cameră se auzi ceva care aducea a vaiet.

— Dracu știe ce-o mai fi și asta ! rosti gînditor inventatorul, eu am inventat, de fapt, un săpun contra pistruilor...

— N-ați putea face ceva ca să devin din nou vizibil ?

— Hmm, trebuie să mă gîndesc, declară Babski. Unde vă aflați acum, tinere tovarăș ? Dacă cumva v-ați așezat pe scaun, eu o să mă așez pe pat, ca nu cumva să vă strivesc.

— Stau în picioare.

— Aha, bine ! Stați așa ! Eu o să mă gîndesc.

Timp de o jumătate de oră liniștea din cameră a fost tulburată doar de niște exclamații care răzbăteau prin barba inventatorului.

— S-a făcut șapte fără un sfert, se văicări Invizibilul, și după ce că n-am dormit toată noaptea, acum, din cauza săpunului dumneavoastră, o să întîrzii și la birou.

Babski își scutură barba cu ambele mîini, așa cum scuturi o haină, și spuse plin de hotărîre :

— Nu mă mai bateți la cap ! Am să vă dau în judecată pentru furtul săpunului ! Nu pot să inventez într-o jumătate de oră ceva serios care să facă vizibil un trup omenesc. Poate că nici în cinci ani n-o să reușesc !

Din cauza stării de agitație în care se găsea, Filiurin căzu de pe scaun. În cădere, trase după sine și niște cioturi de pe masa de tîmplărie (după toate probabilitățile piese de rezervă pentru bicicletă).

— Ieși afară ! urlă Babski. Huliganule ! Pleacă de-aici !

Fereastra se deschise singură. Vocea anostă a omului invizibil se auzi de astădată din stradă :

— O să vă dau în judecată !

— Ți-arăt eu ție ! După ce că ai furat săpunul, nici nu mă lași în pace !

— N-aveți dreptul ! se rățoi strada pustie. Veți fi tras la răspundere ca pentru o crimă.

— Hoțule, îi strigă în urmă nebunul orașului, atîrnînd pe geam. Așa-ți trebuie !

Geamul se trînti cu zgomot. Ca să se liniștească, Babski se învîrti vreo zece minute prin cameră. Pe urmă, ajungînd la concluzia că „Pistruin"-ul și-a căpătat proprietățile lui uimitoare sub influența fermentației care s-a produs în cutia de metal, inventatorul aprinse primusul și începu imediat să fiarbă a doua bucată de „Pistruin", refăcînd din memorie ingredientele principale.

După ce a lîncezit puțin în fața ferestrei, străveziul referent a luat-o pe strada Indirectă.

Orașul se trezea. Trecea cușca care transporta cîinii vagabonzi prinși peste noapte. Simțind în aer mirosul Invizibilului, populația din cușcă începu să latre și să schiaune.

Se apropia ora prezenței la serviciu a funcționarilor sovietici, iar Egor Karlovici nu știa încă ce trebuie să întreprindă. În piața Timiriazev tutungiul de stat își luase deja slujba în primire. Taraba lui de sticlă strălucea la fel ca în ziua precedentă ; lădița pentru reclamații continua ca totdeauna să-l îmbie pe trecătorul obosit. Toate acestea însă nu mai erau pentru Filiurin.

Viața referentului se schimbase brusc. La drept vorbind, nu despre schimbare era vorba pentru că ea încetase ca atare.

L-au părăsit: mîncarea, băutura, tutunul, dragostea, avansarea, posibilitatea de a uimi pe cineva prin eleganța îmbrăcămintii sau prin frumusețea trupului. Îi rămăsese doar posibilitatea de a gîndi, ceea ce, trebuie să recunoaștem, n-a intrat niciodată în preocupările lui Filiurin.

Și iată-l stînd speriat și uimit în fața unei pancarte prinsă între doi stîlpi. Pancarta reprezenta un om îmbrăcat într-o bluză la fel cu aceea pe care ieri încă o mai purta Egor Karlovici. Respectivul alerga cu privirea ațintită înainte, fluturînd într-o mînă avîntată spre înălțimi o bancnotă de zece ruble. Sub desen se întindea o inscripție triumfătoare:

CARE ÎNCOTRO — IAR EU LA CEC!

„Dar eu încotro? se întrebă cu amărăciune omul invizibil. Eu încotro mă îndrept?"

Disperat, Egor Karlovici se îndreptă spre casă. Se apropie de fereastra locuinței sale și privi înăuntru. Madam Bezliudnaia ședea la pian, aruncîndu-și mîinile pe clape. Din gura deschisă se revărsa un dangăt permanent. Dințoasa cucoană exersa sunetul „I".

— Iar eu încotro? șopti Filiurin. Că n-o să mă duc la serviciu în halul ăsta.

Între timp, toți se duceau la slujbă. A trecut în mașină șeful serviciului amenajări, Kain Alexandrovici Dobroglasov, împreună cu cei doi fii ai săi: Afanasii Kainovici, care lucra la subsecția de foioase, și Pavel Kainovici de la subsecția de colectări.

— Ba mă duc! se hotărî în fine Filiurin. La urma urmei, eu n-am nici o vină. O să le explic totul. Să mă trimită la comisie! Să facă ce vor!

Serviciul de amenajări al GOP-ului ocupa cinci încăperi într-o vilă cu etaj situată pe strada O mie. În fiecare cameră se afla un cămin mare îmbrăcat în marmoră. Cum însă nu se făcea foc, căminele adăposteau dosare. Unele erau adunate în mape legate cu sfoară, altele în bibliorafturi.

În momentul sosirii lui Kain Alexandrovici, toți funcționarii se aflau la locurile lor. Doar biroul cadastrului era neocupat. Kain Alexandrovici aruncă o privire critică spre perimetrul respectiv, pe urmă privi la imensa pendulă octo-

zonală, controlîndu-și totodată propriul ceas elvețian. Apoi spuse :

— Ce s-a întîmplat cu Filiurin, e bolnav ?

Evsei Lvovici Ioannopolski, care făcea înscrisurile în registrul principal al secției și care se afla în momentul respectiv cel mai aproape de șef, menționă că, după cît se pare, nu există nici un fel de date în legătură cu boala lui Filiurin.

— Nu știu ce să mai spun, zise Kain Alexandrovici pe un ton absolut impersonal, chestiile astea se cam repetă des la el ! *Volens-nevolens*, o să-l *concedens*.

Dobroglasov rosti ultimele cuvinte dînd senzația că-i lasă gura apă.

Expresia respectivă o auzise în anul 1923, cînd Pișceslavul a fost inspectat de o persoană învestită cu împuterniciri în domeniul amenajării grădinilor. Pe baza lipsurilor constatate, sus-zisa apreciere, „volens-nevolens, eu îl concedens", i-a fost adresată lui personal. Din acel moment, Dobroglasov a rămas profund convins că cetățeanul care a vizitat orașul a fost o persoană foarte importantă și, ceea ce nu era exclus, chiar istorică.

Cînd furtuna se potoli, Kain Alexandrovici hotărî să eternizeze momentul prezenței oaspetelui în oraș. Șeful serviciului dădu ordin ca vagonul de tramvai nr. 2 cu care călătorise suspusul musafir să fie scos de pe linie și instalat în Muzeul amenajării. Operația a fost însoțită de dezvelirea unei plăci comemorative avînd următorul text : „Cu acest mijloc de transport la septembrie 28, în anul 1923, tovarășul Obmișurin s-a îndreptat spre gară." În urma acestui exces istoric, în orașul Pișceslav au rămas să circule doar două vagoane de tramvai. (Locuitorii se gîndeau cu groază că Obmișurin ar mai putea veni încă o dată în inspecție, ceea ce ar fi dus la oprirea aproape definitivă a circulației tramvaielor).

Kain Alexandrovici ședea demult în biroul său și tot muia penița într-o călimară tematică de bronz, în valoare de una sută ruble, trecută în lista de rechizite sub numele de „Cu fața spre sat" (o colibă de lemn, avînd o ușă care se deschidea și o inscripție în slava veche : „Proletari din toate țările, uniți-vă !").

Între timp, Ioannopolski încerca să scape de sentimentul apăsător provocat de situația lui precară la GOP : cu toate că slujea cu credință de peste șapte ani, el trăia sub perma-

nenta amenințare de a fi dat afară. Și toate astea din cauza unei idei fixe care se stabilise definitiv în mintea lui Kain Alexandrovici. Cu doi ani în urmă făcuse mare senzație în Pișceslav procesul public pentru delapidare intentat lui Ivanopolski, șeful serviciului administrativ de la DOP (Direcția organizării din Pișceslav). De-atunci a rămas Dobroglasov cu convingerea fermă că Ivanopolski și Ioannopolski sînt una și aceeași persoană. La fiecare reducere de personal, Kain Alexandrovici cerea cu insistență concedierea lui Ioannopolski, subliniindu-și opinia cu următoarea întrebare țipată :

— Ce avem noi nevoie de șeful administrației de la DOP ?

Oamenii încercau să-l lămurească pe toate căile că Evsei Lvovici Ioannopolski n-are nimic comun cu Piotr Kallistratovici Ivanopolski, că în timp ce Piotr Kallistratovici se afla pe banca acuzaților, Evsei Lvovici se prezenta cu multă regularitate la ora nouă la serviciu, și că, în fine, Ivanopolski e condamnat la zece ani închisoare, lucrînd la cancelaria penitenciarului.

Dar degeaba ! Nici un fel de argumente nu-i puteau schimba ideile.

La următoarea reducere de personal, Kain Alexandrovici se ridica și cu un ton de reproș întreba :

— De ce avem nevoie de Ivanopolski ? De ce lucrează la noi șeful administrației de la DOP ? Ăsta trebuie pus primul pe lista concedierilor.

Și din nou se-apucau să-i demonstreze lui Dobroglasov ce prăpastie îl desparte pe merituosul contabil Ioannopolski de Ivanopolski, un pungaș cunoscut de tot orașul. Dar Kain Alexandrovici îl privea pe interlocutor cu ochii săi emailați și răspundea :

— Ați terminat, tovarășe ? Și-acum spuneți-mi și mie, de ce avem nevoie, vă întreb eu, de șeful administrației de la DOP ? De ce ? *Volens-nevolens eu îl concedens.*

Din aceste motive lui Evghenii Lvovici nu-i plăcea să audă de nici un fel de tulburări în viața colectivului.

De fapt, nimănui nu-i plăceau tulburările : nici Lidiei Feodorovna, o duduie trecută de prima și chiar de-a doua tinerețe, care avea o cantitate redusă de păr încîrlionțat, nici celui mai tînăr funcționar al secției pe nume Kostea, nici

tovarăşului Ptaşnikov, celebrul tămăduitor din Pişceslav încadrat pe post de instructor-anchetator.

Funcţionari ca Ptaşnikov există în fiecare oraş, ba chiar în fiecare instituţie. Ei sînt, de fapt, foşti studenţi la medicină cu studiile neterminate ori cu vreo rudă medic. Uneori, sînt pur şi simplu persoane cărora le place să poarte discuţii pe teme medicale.

Profund convinşi că medicii de la asigurările sociale nu-ţi recomandă tratamentele cele mai bune, întrucît nu ţin seama de ultimele cuceriri ale ştiinţei, numeroşi funcţionari cer sfaturi acestor vindecători. Relaţiile cu un medic particular sînt excluse din capul locului pentru că, după părerea funcţionarilor, medicii particulari sînt nişte speculanţi cu care nu merită să ai de-a face. Singurii care se bucură de-o încredere deplină sînt profesorii, dar, din cauza lipsei mijloacelor materiale, ei nu pot fi abordaţi. Şi atunci, toţi se adresează medicului propriu. Ăsta dă bucuros sfaturi, nu ia bani şi, iradiat de aureola reflectată de ruda sau cunoscutul său din domeniul medicinii, se evidenţiază prin caracterul universal al cunoştinţelor sale.

Ptaşnikov, care îşi avea biroul (o masă cu picioare subţiri) alături de cel al lui Filiurin, era socotit un excelent vraci de instituţie, un om erudit şi absolut dezinteresat, impunîndu-se celor din jur şi prin faptul că unchiul lui de-al treilea era un cunoscut terapeut din Leningrad.

Profitînd că Dobroglasov se retrăsese în biroul său, Evsei Lvovici, care nu se calmase încă, se apropie de Ptaşnikov.

— Ei, ce e? întrebă Ptaşnikov, oprindu-şi peniţa din goana ei şi ridicînd chipul rotund spre Ioannopolski. Cum stăm cu adrenalina?

— Am lăsat-o să se emită, aşa cum m-aţi învăţat. Acum cu nasul e în regulă, dar ştiţi că...

Ascultîndu-l pe Ioannopolski şi privindu-i cu atenţie pungile de sub ochi, Ptaşnikov zise:

— Cel mai bine ar fi, bineînţeles, să vă adresaţi unui profesor. Nevstruev, de exemplu.

— Şi totuşi... insistă Evsei Lvovici.

— Nu ştiu... Mie mi se pare că aveţi o intoxicaţie cu urină!

Obrajii lui Evsei Lvovici căpătară culoarea purpurie a căpşunilor.

— Chiar cu urină ?

— Eu continui să cred că ar trebui totuşi să vă adresaţi lui Nevstruev. Să nu fie cumva de origină nervoasă.

— Cum să nu devii nervos aici ? remarcă Ioannopolski, aruncînd pe furiş priviri spre uşă. Şi totuşi, ce părere aveţi ?

— Eu susţin că este intoxicaţie. Sfătuiţi-vă cu Nevstruev sau, ştiţi ce ar fi mai bine ? Faceţi-vă mai întîi analizele ! Poate că aveţi albumină.

Complet abătut, Evsei Lvovici se întoarse la locul său şi, urcîndu-se pe taburetul rotativ cu fundul lustruit, începu să reporteze cifrele în coloanele registrului.

— Ce-o fi cu Filiurin ? se auzi dintr-un colţ al încăperii. Cineva trebuie să înceapă totuşi să înregistreze, lumea aşteaptă.

Şi într-adevăr, în dreptul biroului lui Filiurin se aflau cîteva persoane care priveau cu nemulţumire în jur.

— Are alcoloizi, zise Ptaşnikov ironic, a băut probabil ceva mai mult.

— Nu-i adevărat, sări Kostea, l-am aşteptat ieri toată seara şi n-a venit. Se adunase toţi ai noştri. Ne-a stricat întrunirea. N-a avut cine să cînte la mandolină ca să dansăm.

Ehe, dacă ar fi ştiut Kostea în ce s-a transformat cel care pînă ieri ciupea cu-atîta abilitate corzile, ţinînd burta rotundă a mandolinei strîns lipită de burtă !... Vai ce departe era acum de Filiurin valsul „Vis de toamnă“ pe care-l învăţase cu-atîta greutate după sistemul cifrat.

— Apropo, Ptaşnikov, zise Kostea alarmat, orbesc !

— Ia mai lăsaţi-mă ! răspunse instructorul-anchetator. Tot timpul inventaţi fel de fel de boli.

— Zău, orbesc. De trei zile îmi joacă în faţa ochilor nişte musculiţe colorate.

— Bine ! Să văd pulsul, răspunse pentru orice eventualitate Ptaşnikov. Pulsul e normal, sîngele circulă bine. Nu orbeşti ! Du-te mai bine la Dobroglasov şi întreabă-l pe cine să punem în locul lui Filiurin. Aşteaptă oamenii...

Între timp, referentul invizibil (a cărui fiinţă străvezie tremura de frică) urca scara de fier a GOP-ului.

„Ce o să zică Kain Alexandrovici ?“ se gîndea cu tristeţe omul invizibil.

Capitolul III

„CARE ÎNCOTRO — IAR EU LA CEC!"

Sosirea omului invizibil la serviciu a produs un tărăboi grozav. În primul moment nu se mai putea înţelege nimic. Din zarva generală se evidenţiau doar două voci: basul lui Kain Alexandrovici şi tenorul firav al lui Filiurin.

— Asta nu există! ţipa Dobroglasov.

— Zău că da, se apăra Filiurin, întrebaţi-l pe Babski.

Cu feţele îmbujorate de emoţie, funcţionarii alergau dintr-o încăpere în alta şi la toate întrebările pe care le puneau cetăţenii răspundeau invariabil:

— Ce tot vreţi? Nu vedeţi ce se întîmplă? Veniţi mîine!

Activitatea se oprise. Informaţii nu se dădeau, casa nu lucra, iar samovarul tip „Titan", care se afla în cămăruţa dosnică a femeilor de serviciu, începuse să se răcească. Cine mai avea timp de ceai?

— Asta e birocraţie curată! ţipau cetăţenii veniţi cu treburi la serviciul de amenajări.

Cetăţenii-petiţionari nu pricepeau nimic!

De fapt, nimeni nu pricepea nimic!

Funcţionarii se înghesuiseră în biroul lui Dobroglasov. Fricosul Ioannopolski tropăia în ariergardă şi tot timpul şoptea:

— Ce e? Ce a spus? Filiurin a spus? Dar Kain? Kain ce a răspuns? Să înnebuneşti, nu altceva. Ce? Nu se vede nimic? A întors scaunul? Şi Kain ce i-a făcut? Auzi! Nicăieri în lume nu s-a întîmplat aşa ceva!

— Ba nu. În America există probabil unii şi mai şi.

— Cum de nu vă e ruşine să vorbiţi aşa? Ce legătură are America?

— Nu deranjaţi! zise în şoaptă Evsei Lvovici. Linişte! Ce a spus? Şi Kain? Să ştiţi, Kain nu are dreptate. Nu e admisibil să ţipi aşa la un om nevinovat. De fapt, cu temperamentul ăsta al lui impulsiv...

Între timp, Kain Alexandrovici făcea presiuni asupra profund dezorientatului om invizibil.

— La urma urmei, asta nu e treaba administraţiei, ci a comitetului sindical!

Vocea timidă a lui Filiurin venea cam de la nivelul dușumelei de parcă stătea pe burtă.

— Eu am doar o singură rugăminte, să mi se analizeze cazul !

— Poți analiza cazul unui om în carne și oase ! Dumneavoastră unde sînteți ?

— Sînt aici !

— Asta nu se poate demonstra ! Eu nu vă văd. În consecință, nu vă pot permite să începeți activitatea. Adresați-vă responsabilului cu asigurări sociale !

— Dar eu sînt sănătos-tun !

— Cu atît mai mult. *Volens-nevolens eu vă concedens.*

Funcționarii își aruncau priviri semnificative.

— E un tiran, șopti Ioannopolski. Auzi, fără acordul comitetului sindical !

— Da, da, Filiurin, continuă Kain Alexandrovici, mi-ajunge șeful administrației de la DOP trecut la GOP ! Acum să mai țin și un om invizibil... Dumneata ia-ți certificat medical și du-te ! Du-te ! Du-te ! Vezi că sînt ocupat, nu ?

— M-au ucis, striga Invizibilul, mi-au furat trupul.

— Dacă v-au ucis, asigurările sociale sînt obligate să vă dea ajutor de înmormîntare.

— Cum poți să înmormîntezi un om viu ?

— Acesta este un paradox, tovarășe, răspunse Kain Alexandrovici și serviciul nostru nu e un loc propice pentru a ne ocupa de paradoxuri, noi trebuie să ne ocupăm de probleme curente ! Cum va hotărî comisia de revizie așa va fi ! Mai sînteți aici ?

Nu urmă nici un răspuns. Speriat de cuvîntul „paradox", Filiurin părăsise biroul și ajunse printre funcționari.

Dar funcționarii se împrăștiaseră care pe unde, strigînd din toate puterile : „Unde sînteți ? Unde sînteți ?"

— Aici, lîngă aritmometru. Acum ridic tamponul ! Și Kain zice că nu exist. Sînt în stare să lucrez !

După cîteva întrebări puse cu frică și după respectivele răspunsuri date tot cu frică, colegii se lămuriră că : Filiurin nu are nevoie de hrană, nu simte frigul cu toate că în momentul în care devenise invizibil era gol pușcă, își simte corpul, dar, după cîte se vede, acesta totuși nu există și că nici el nu știe cu ce a ridicat tamponul.

— Parcă am fi într-o anecdotă, mîrîi omul invizibil.

Situaţia era într-atît de neobişnuită, încît nu se găsea nici o temă comună de discuţii.

Groaznică plictiseală !

— Ei, ce mai e nou pe aici ? întrebă Invizibilul. (De fapt, în decursul ultimului an, singura noutate a fost propria lui dispariţie.)

— Nimic, răspunse Ioannopolski, se spune că o să avem o nouă reţea tarifară.

— De trei ani se tot vorbeşte, se auzi venind răspunsul rostit cu disperare în glas de undeva din spatele aritmometrului.

— Aşa e !

— Ştiţi, după ce că nu mă văd, mi-au mai şi furat totul. Zău ! Totul !

— Aţi făcut o plîngere la miliţie ?

— Da' de ce să fac ? Mie nu-mi mai trebuie nimic, exclamă cu mîhnire vocea referentului.

— N-aţi procedat bine, Egor Karlovici ! Dacă toţi vor adopta o asemenea atitudine, bandiţii îşi vor face de cap !

Filiurin privi în jur. Nimic nu se schimbase. Toate cele de care pînă ieri îi era lehamite îi păreau acum tare apropiate de suflet şi — mai ales — ireversibile : abacul cu bile din lemn de palmier, capsatorul negru, riglele de alamă cu margini ascuţite, splendiul, voluminosul registru al registraturii...

— Cum s-au petrecut lucrurile ? întrebă Evsei Lvovici, povestiţi-ne în amănunţime.

Filiurin nu făcu altceva decît să repete tot ceea ce îi spusese şi lui Dobroglasov. Dar cum funcţionarii ascultaseră toate astea stînd la uşa şefului, situaţia nu li se mai păru chiar atît de neobişnuită.

— Se-ntîmplă, se-ntîmplă, zise încasatorul, orice s-ar spune, multe sînt de neînţeles pe lumea asta. Înainte să moară, bunica mea a visat trei sicrie.

— Vorbe de muiere ! zise Invizibilul.

— Nu, nu, răcni încasatorul, astea nu-s fleacuri !

Şi care mai de care începură să înşire tot felul de întîmplări misterioase despre sicrie, stafii şi cadavre zburătoare.

— S-ar zice deci că şi eu sînt fantomă, exclamă cu amărăciune Filiurin.

Dar nimeni nu-i mai acorda nici o atenţie.

Încasatorul vorbea despre misterioasa apariţie a unchiului decedat al unui prieten.

— ...el deschide fereastra şi — nimeni! Toţi auziseră însă clar bătăile în geam. Eu personal n-am văzut, dar prietenul meu a văzut cu ochii lui.

Între timp, Lidia Feodorovna, care tot privea cu teamă spre uşa biroului lui Dobroglasov, se apropie de aritmometru:

— Mai sînteţi aici, Egor Karlovici? întrebă ea.

— Aici.

— Scuzaţi-mă, vă rog, am treabă la aritmometru. Pardon!

Dîndu-l la o parte pe omul invizibil, Lidia Feodorovna începu să învîrtă preocupată manivela. Aritmometrul porni scrîşnind. Evsei Lvovici se întoarse la registrul său. Asemenea lui şi ceilalţi s-au îndreptat spre locurile lor. De Invizibil au cam început să uite.

— Ia spuneţi-mi, se adresă Filiurin încasatorului, cămaşa asta aţi cumpărat-o demult? Frumoasă cămaşă!... Cît aţi dat pe ea?

Omul invizibil nu primi nici un răspuns pentru că încasatorul plecă în mare grabă la treburile sale.

— Egor Karlovici, zise Ptaşnikov, chiar mă gîndeam să vă sfătuiesc să mergeţi la Nevstruev. E un medic destul de bun.

— Da' de ce? întrebă cam tîmp Filiurin.

— Să nu fie cumva o chestie de origină nervoasă. Aveţi nevoie, probabil, de şocuri electrice. E un tratament formidabil. Sau... ştiţi ce? Ar trebui să încercaţi nişte hidroterapie. Temperatura v-aţi luat-o?

— Unde s-o măsor? zise Filiurin trist. Ia să mă duc eu la comitetul sindical.

În micuţa încăpere a comitetului sindical, a cărei principală podoabă era un scut cu o puşcă sub care se afla inscripţia: „Trage cu precizie!“, se adunaseră curioşi din toate serviciile GOP-ului.

— Nu au dreptul să mă concedieze! se auzi vocea lui Filiurin. Nu mi-am pierdut capacitatea de muncă!

Cei prezenţi murmurară aprobativ. Amorul propriu al omului invizibil era satisfăcut. Aici oamenii puneau la inimă

nenorocirea lui. Aici mai putea încă uimi cu întîmplările sale. Ridicînd călimara ca să arate unde se află, el înfăţişă celor prezenţi cîteva detalii ale noului său mod de viaţă şi, avînd deja o oarecare experienţă, vorbi despre faptul că îşi simte trupul, dar că, după cum se vede, trupul nu există şi că nici nu poate explica cu ce a ridicat adineauri călimara.

— După toate astea, m-au şi prădat, îşi încheie omul invizibil povestirea sa uimitoare. Zău, că mi-au şparlit totul !

— Faceţi o cerere la Casa de ajutor reciproc, zise preşedintele comitetului sindical, în asemenea cazuri Car-ul poate acorda chiar şi ajutoare. Faceţi o cerere !

În acest moment însă preşedintele simţi că a făcut o gafă. Ducîndu-şi (nu se ştie de ce) mîna la cap, zise :

— De fapt, bani nu vă trebuie ! Ce să faceţi cu ei ? De mîncat şi de băut n-aveţi nevoie. Nici haine n-aveţi pe ce pune. La urma urmei, nu văd rostul conflictului dumneavoastră cu administraţia ! Conform regulamentului de ordine interioară nu puteţi fi concediat ! Ar fi, să zicem, doar paragraful „g" : inapt pentru muncă. Numai că nu vi se potriveşte.

— Dar eu pot să lucrez, exclamă Invizibilul.

— Păi ce nevoie aveţi să lucraţi ? Dacă nu vă trebuie mîncare şi băutură, mai bine să angajăm în locul dumneavoastră un cetăţean fără serviciu şi cu mulţi copii.

— Cum adică ? urlă omul invizibil. Pe ce bază mă trimiteţi la „Braţele de muncă ?" Mă voi trata. O să mă duc la profesorul Nevstruev. Ăsta e un medic bun. Voi deveni vizibil ! Scuzaţi, tovarăşi, dar eu nu pot fi concediat. Unde e legea în care să scrie că oamenii invizibili trebuie concediaţi ? Paragraful „g" nu mi se potriveşte ! Şi nici alte paragrafe potrivite nu există.

— Asta, într-adevăr, e just, zise preşedintele. Trebuie să punem problema în mod ascuţit.

— Şi unde o să-şi ţină banii ? întrebă din mulţime invidioşul Pavel Kainovici, venit să-l admire pe straniul subaltern al tatălui său.

— Chiar şi sub coada cîinelui, răspunse grosolan omul invizibil. Să fim principiali ! Asta nu priveşte comitetul ! Pot să-i depun ! Care încotro — iar eu la CEC ! Treaba mea !

— Vă vom lua apărarea, zise președintele. Kostea, roagă-l pe tovarășul Dobroglasov să vină încoace la ședința comisiei de revizie. Vom discuta cazul Filiurin !

— Asta e nerușinare, nu altceva ! Auzi să concediezi un funcționar fără motiv ! remarcă Filiurin. Adică dacă ești invizibil, nu ești om ? Revoltător !

Cei prezenți tăceau. Începuseră să-l invidieze pe omul invizibil. Păi nu ? El n-are nici un fel de cheltuieli, iar salariul i se plătește în întregime ca oricărui om normal.

— Cît poate trăi un invizibil ca ăsta ? se interesă Iusupov-curierul, care tot făcea niște calcule în minte.

— Nu se știe, răspunse plin de răutate misteriosul referent.

— Poate că invizibilii ăștia, nici nu mor, continuă Iusupov.

— Precis că o să trăiesc veșnic !

Privirea președintelui comitetului sindical își schimbă brusc obișnuita strălucire.

— Mai încet cu veșnicia ! Invizibilitatea v-a prostit ! Fiți atent ! Pentru cuvinte din astea poți fi exclus din sindicat !

— Poate că e adevărat și o să trăiască veșnic, spuse Iusupov, oftînd din rărunchi.

— Mă invidiezi, se oțărî Filiurin.

— Nu invidiez, numai că în două sute de ani, tovarășe Filiurin, poți să aduni un capital mare. O să ajungi bogat ca Ziendel.

În acest moment, în capul președintelui comitetului sindical se născu, fără ca cei prezenți să observe ceva, o idee genială. Îndreptîndu-și privirea în direcția călimării, zise, adresîndu-se la modul cel mai direct :

— Ascultă, Filiurin, asta așa e, ție nu-ți trebuie bani ! Jertfește-ți leafa AVSAP-ului. Ce zici ?

În loc de răspuns, se auzi un smiorcăit puternic. Prin încăpere trecu parcă un ușor uragan.

— Ce-ați tăbărît toți pe mine ? Cît plătesc cotizație ceilalți funcționari, tot atîta o să plătesc și eu !

— Ești zgîrcit, Filiurin, zise președintele, invizibilii trebuie să dea dovadă de un spirit obștesc mult mai ridicat. Să te ia dracu, dar reprezentanții salariaților în comisie îți vor lua totuși apărarea.

Exact în clipa aceea își făcu apariția Kain Alexandrovici. Prezența lui îi cam sperie pe funcționarii care stăteau degeaba acolo.

— Tovarășii străini de comisie, zise președintele, sînt rugați să părăsească încăperea! Începe ședința deschisă a comisiei de revizie.

Încăperea se goli cît ai clipi din ochi.

În fața președintelui comitetului sindical și a lui Iusupov (care îi reprezentau în comisie pe salariați) luă loc șeful secției administrative. Kain Alexandrovici se așeză lîngă perete și, ca să nu-și murdărească haina, își făcu din servietă spetează. Deasupra capului pușca strălucea ca un nimb.

— Dar ăla este? întrebă Kain Alexandrovici, făcînd un gest nedefinit cu mîna.

— E aici! Așadar, tovarăși, ce facem cu Filiurin? Iusupov, scrie procesul-verbal.

Dorind să evite un conflict, Kain Alexandrovici căzu de acord să-l recunoască pe Filiurin ca viu și bun de muncă, acordîndu-i două săptămîni de probă. După aceea problema omului invizibil va trebui pusă din nou în discuție oficială.

La sfîrșitul ședinței, care s-a desfășurat destul de pașnic, Kain Alexandrovici se înflăcără brusc:

— Bine, să rămînă, cu toate că în nici o instituție nu există funcționari invizibili. Sînt de acord! Dar de ce avem noi nevoie, tovarăși, de Ivanopolski, șeful secției administrative de la DOP? Nu înțeleg!

— Păi bine, Kain Alexandrovici, problema lui s-a prelucrat de mai multe ori și am hotărît că el nu e ăla.

— Nu, zise Dobroglasov, îl voi ruga pe șeful GOP-ului să mă dea în altă muncă. Nu pot răspunde de buna amenajare a orașului cu un serviciu în care sînt încadrați ba un invizibil, ba unul care a fost șeful serviciului administrativ la DOP. Nu pot lucra cu fantome! Asta e misticism. Cer foarte hotărît sacrificii!

— Și ce-ați dori? întrebă președintele comitetului sindical.

— Cer sacrificii, repetă Kain Alexandrovici. Nu pot transforma amenajarea în spital de nebuni! Volens-nevolens...

Blîndul Evsei Lvovici era gata-gata să fie urcat cu mîinile şi picioarele legate pe altarul jertfelor pentru a fi aruncat pradă cruzimii lui Dobroglasov. Iată însă că, făcîndu-şi auzit glasul, reprezentanţii salariaţilor n-au fost de acord cu sacrificiul plănuit.

Şi totuşi Kain Alexandrovici, în culmea furiei, s-a încăpăţînat, ţinînd una şi bună. Creindu-se un conflict, problema presupusului şef al serviciului administrativ al DOP-ului a fost transmisă comisiei de împăciuire.

— Dumneata, Filiurin, treci la îndeplinirea obligaţiilor de serviciu ! Poţi pleca la treabă !

Şi iată că, pentru prima oară în istoria instituţiilor din oraşul Pişceslav, de pe biroul modestului referent Filiurin tocul se ridica singur în aer şi, după ce îşi lua un unghi potrivit, începea să înşire obişnuitele date care se trec în registrul de cadastru.

La început, cetăţenii veniţi cu probleme la serviciul de amenajări (nişte oameni care uitaseră demult basmul cu căciula fermecată, care nu-l citiseră pe Wells şi care nu ştiau nimic despre uimitoarea întîmplare cu „Pistruin"-ul lui Babski) înmărmureau de frică şi introduceau în cutia de sesizări şi reclamaţii a GOP-ului plîngeri pline de indignare. După aceea însă, preocupaţi de treburile lor, s-au obişnuit, considerînd chiar că invizibilul Filiurin lucrează mult mai repede decît lucra Filiurin cel în carne şi oase şi că spiritul referentului este mult mai politicos decît fusese învelişul său trupesc.

Pişceslavenii se liniştiseră, îl numeau pe Filiurin „tovarăşul Străveziu", ba uneori chiar îşi şi băteau joc de el.

Cît despre Invizibil, el se afla într-o stare de plictis cumplit. La început, se distra de uimirea pe care o producea asupra celor din jur. Îi plăcea să povestească în cele mai mici amănunte cum a fost la baie, cum s-a spălat cu un săpun albastru neobişnuit, cum a dispărut şi cum a alergat pe urmă după hoţi. Dar toate astea n-au ţinut decît două zile.

Amatorii de a cunoaşte în detaliu felul în care „a şters putina" (la propriu şi la figurat) spre o altă lume trupul referentului de la GOP începuseră să lipsească cu desăvîrşire, ceea ce a avut o influenţă nefastă şi asupra unicului martor ocular al dispariţiei lui Filiurin. Nici Adamov-mi-

lițianul nu mai găsea ascultători. Tot de plictiseală s-a apucat de băutură. Au trebuit să-l trimită la dezalcoolizare unde l-au tratat cu hipnoză și apă rece.

Despre Babski nu se mai auzea nimic. (După cum s-a aflat mai tîrziu, a stat închis acasă la el, pe strada Indirectă, cu primusul arzînd zi și noapte).

Așadar omul invizibil se plictisea. Plăcerile lumești îi erau inaccesibile. Unica satisfacție care îi mai rămăsese era mandolina la care cînta cînd era singur, sprijinind burta instrumentului de o burtă inexistentă. Iată însă că la Pișceslav s-a petrecut un eveniment extraordinar care a răsturnat orașul cu capul în jos și cu picioarele în sus și care l-a înălțat pe Egor Karlovici Filiurin pe culmi nebănuite.

Capitolul IV
ISTORIA ORAȘULUI PIȘCESLAV

La drept vorbind, Pișceslavul era un oraș îngrozitor. Atît de îngrozitor, încît cineva venit pentru prima oară aici s-ar fi putut crede într-o lume a absurdului, nu altceva. Nimeni nu și-ar închipui în nici un caz că toate cele pe care le vede se petrec aievea, că nu sînt un vis, un coșmar straniu și obositor.

Pînă nu demult orașul avusese un alt nume, unul scurt și total lipsit de semnificație: Kukuev. Schimbarea numelui s-a datorat unei extraordinare invenții a lui Babski. Neobositul gînditor descoperise o mașină pentru fabricarea colțunașilor cu carne.

Producția era nemaiauzită: trei milioane de bucăți pe oră, iar construcția ei era astfel concepută, încît mașina nu putea să lucreze decît la randamentul maxim.

Inventatorul o botezase „Hrarap“, prescurtînd astfel la maximum ideea de bază a invenției sale: hrana rapidă.

Plini de entuziasm, edilii au schimbat numele orașului, botezîndu-l — întru gloria hranei — Pișceslav. Orașului i se prezicea o perspectivă luminoasă (bineînțeles că această prezicere reflecta și lumina orbitoare a imensei cantități de bancnote de zece ruble, așteptate să pice în urma invenției lui Babski). Așezarea, care fusese pînă atunci doar un ne-

însemnat centru administrativ, planificase să dea o uriașă dezvoltare industriei colțunașilor.

În prima zi de activitate, două „Hrarap"-uri, lucrînd în trei schimburi, au fabricat o sută patruzeci și patru de milioane de colțunași cu carne. În ziua următoare, lucrul a încetat întrucît rezervele de făină și de carne secătuiseră complet. Pe străzile proaspătului botezat zăceau stive întregi de colțunași, dar, spre uimirea întreprinderii „Colțunașul", special înființată în vederea exploatării invenției lui Babski, cererea pentru această marfă, cu tot prețul foarte scăzut, nu depășise cinci mii de bucăți.

Timpul călduros de vară făcea imposibilă expedierea colțunașilor în alte orașe, așa că marfa începu pur și simplu să se descompună. Mirosul tocăturii stricate sufoca Pișceslavul.

Panica ce începuse să cuprindă orașul a făcut să iasă la iveală deficiența esențială a invenției lui Babski: „Hrarap" nu putea fi îmblînzită și adaptată la modestele cerințe autohtone, dovedindu-se pur și simplu incapabilă să producă mai puțin de trei milioane de colțunași pe oră. A fost nevoie să se facă apel la echipe de voluntari pentru organizarea transportului produselor stricate la groapa de gunoi amenajată în grabă în afara orașului.

Forurile locale s-au adresat lui Babski pentru precizări; inventatorul (care tocmai se apucase să construiască o mașină pentru fabricarea în masă a surcelelor) le răspunse enervat:

— Nu mă bateți la cap! Dacă mă apuc să perfecționez mașina, ajung la o producție de cinci milioane de colțunași pe oră. Mai puțin însă de trei milioane, nu se poate! Vă rog să vă convingeți personal!

Babski a fost condamnat la șase luni închisoare. N-a trecut nici o săptămînă însă că au trebuit să-i dea drumul pentru că începuse să profereze niște vagi amenințări, tot bombănind ceva despre un elixir „antiînchisorin".

Oficialitățile locale s-au jenat însă să revină la numele inițial al orașului, așa că Kukuev a trebuit să rămînă definitiv Pișceslav.

Indiferent din ce direcție ar sosi călătorul la Pișceslav, privirea îi este atrasă în mod obligatoriu de o clădire imensă, splendidă și ademenitoare, care domină orașul: Clubul cen-

tral reunit, instituție doar cu puțin mai mică decît Teatrul Mare din Moscova.

Clubul se află în cea mai frumoasă parte a localității și este așezat între vila de culoarea șocolatei a CIM-ului (Comisia de inspecție muncitorească) și clădirea roz-bonbon, stil „empire", care adăpostește secția de criminalistică a miliției.

Construcția este solidă și trainică, distingîndu-se (lucru nemaivăzut încă în Pișceslav) prin estetica tuturor celor patru fațade. Dar în interiorul ei nu aveau loc nici concerte, nici conferințe, nici spectacole, nici campionate de șah și nici alte activități. Imensa clădire, care-și arunca umbra peste aproape jumătate din Pișceslav, nu era frecventată de nici un cetățean al orașului.

Uneori din uriașa clădire ieșea un bărbat îmbrăcat cu o bluză „à la Tolstoi". Era administratorul. Orbit de soare, se îndrepta spre clubul secției de criminalistică să joace o partidă de dame și să intre în contact măcar pentru o jumătate de oră cu viața culturală a obștii.

Ce se întîmplase ? De ce nu întîlneai nici un suflet în toată clădirea ? De ce nu juca nimeni „gajuri" pe teme politice sau loto sindical, de ce nu se organizau seri atractive de întrebări și răspunsuri ? De ce oare nu găseai nimic din toate astea într-un asemenea club apreciat de toți locuitorii orașului, fără excepție ?

Adevărul adevărat este că în timpul construcției s-a comis o greșeală pe care avem obligația morală s-o dezvăluim : în uriașa clădire se prevăzuse prin proiect doar o singură încăpere. Și după ce că era numai una, măsura în total șapte metri pătrați, neavînd nici o fereastră care să lase lumina să intre. Restul incomensurabilei suprafețe era ocupat de coloane mari și mici care aparțineau tuturor stilurilor printre care doric, ionic și corintic.

Colonadele de culoarea ardeziei se întretăiau de-a lungul și de-a latul clădirii, creînd o uimitoare pădure în mijlocul căreia se ofilea de inactivitate administratorul mai sus amintit. Temîndu-se ca nu cumva să se piardă printre coloane și neavînd unde să asculte în ultimă instanță o conferință interesantă, locuitorii din Pișceslav se mulțumeau să-și admire ciudatul club doar pe dinafară (ca să nu mai vorbim că în ditamai hardughie nu exista nici măcar o toaletă).

Blestemînd arhitecții și dîndu-se cu capul de coloane, la cea mai mică nevoie personală, administratorul era nevoit să alerge în curtea CIM-ului. Din păcate însă nu toți cetățenii erau la fel de scrupuloși ca administratorul, așa că în scurt timp baza coloanelor și porticelor se murdărise într-un hal fără de hal. (Ca să nu mai vorbim despre mirosul neplăcut ce se strecura perfid printre coloane, revărsîndu-se în piață).

Nimeni dintre edili nu se hotăra să recunoască primul că în noul club există prea multe ornamente arhitecturale și prea puțin spațiu util, așa că enorma construcție continua să rămînă un simplu obiect de mîndrie.

Fiecare înmormîntare (iar locuitorii Pișceslavului, care se prăpădeau după ele, le organizau cu mult fast și cu multă pricepere) se oprea obligatoriu în fața intrării masive de granit a clubului în vederea unei ample desfășurări a mitingului de doliu.

În oraș nu exista nici un fel de industrie. Și, dealtfel, nici nu ar fi putut să existe. Adîncurile Pișceslavului nu conțineau nici un fel de minereuri sau minerale. Din punct de vedere geografic, Pișceslavul era așezat pe un rîu nenavigabil numit, Tihostruika și la patruzeci și cinci de kilomerti depărtare de calea ferată. Iată deci și alte argumente care făceau imposibilă existența unei industrii cît de cît.

Cu toate acestea însă, pișceslavenii trimiteau permanent delegați care cereau în mod presant centrului permisiunea de a repune în funcțiune o fabrică ce fusese închisă cu cincizeci de ani în urmă. În timpul războiului din Crimeea respectiva unitate industrială livrase trompete și tobe pentru necesitățile armatei. Centrul însă nu aproba fondurile necesare reconstrucției.

Și-atunci, rupînd din bugetul lor sfrijit o sută cincizeci de mii de ruble, pișceslavenii s-au apucat singuri de treabă. După doi ani de muncă intensă, industria locală a fost refăcută. Spre bucuria tuturor coșul cu creneluri a început să fumege.

Rafturile cooperației de consum se dovediră insuficiente pentru a cuprinde producția combinatului de tobe și trompete ; mai marii orașului s-au făcut luntre și punte și au găsit fonduri în vederea construirii a două magazine universale destinate în exclusivitate desfacerii trompetelor și tobelor.

Nu se știe de ce, dar mărfurile acestea se bucurau de mare succes la cumpărători. În fiecare familie au apărut seturi complete de trompete și tobe. Terminîndu-și somnul de după-amiază, cetățenii se apucau să bată cu multă plăcere toba.

Nu după mult timp însă s-au săturat de muzica asta. Apăruseră noi tendințe și curente culturale. Ziarul local, „Plugarul din Pișceslav", a publicat chiar o discuție despre posibilitatea propagării în rîndul maselor de funcționari a muzicii clasice cu ajutorul gramofonului. În vederea popularizării acestei idei, teatrul orășenesc a organizat o manifestare intitulată „concursul gramofoniștilor" dotat cu următoarele premii : locul întîi — un patefon aproape nou cu opt plăci marca „Amor" ; locul doi — o găină vie și ouătoare pe nume Minorka, iar locul trei — o culegere de articole consacrate irigării deșertului Kara-Kum.

Se poate afirma că acest concurs a avut succes. Oamenii au venit grămadă, cărînd la teatru tot felul de pîlnii multicolore, discuri și lădițe.

Concursul, care s-a deschis cu un referat teoretic de lungă durată, a ținut trei zile. Și în toate aceste trei zile, pe scena teatrului s-a auzit schelălăit de cățel și hohote de rîs. Nu se știe cum s-a întîmplat, dar aproape toate plăcile conțineau numere comice înregistrate de duetul clovnilor muzicali Bim-Bam, ceea ce, trebuie să recunoaștem, înveselea la culme publicul. Considerînd însă că aceste ghidușii nu au nici o semnificație socială, comisia a hotărît :

premiul întîi se acordă lui Okoemov, fiu de țăran fără cal, pentru interpretarea măiastră la gramofon a tabloului muzical „Moara din pădure"(cu imitații de cuc și zgomote de moară), dirijat de tamburul-major Cerniak de la regimentul de infanterie Modlinsk ; premiul doi se acordă lui Goroliev, fiu de felcer sărac, care a interpretat minunat marșul de Boulanger pentru trombon și orchestra întreprinderii „Gramofonul" ; premiul trei se acordă lui Ioannopolski, fiu de mic funcționar, pentru placa intitulată „Copile, nu te-ntinde după trandafir primăvara, trandafirul îl poți rupe și vara", în excelenta interpretare a popularului și admirabilului cîntăreț de romanțe cu acompaniament propriu, Sabinin.

E greu de crezut în existența reală a unui asemenea oraș, nu-i așa ? Dar el există și nu poți face abstracție de acest fapt !

În jurul Pișceslavului înverzea iarba, cîmpiile se întindeau spre zare, vîntul se plimba prin crînguri, dar în orașul propriu-zis mai creșteau încă sălbăticiuni și adesea se petreceau întîmplări scandaloase.

Așa, de pildă, la spitalul situat într-una din mahalalele Pișceslavului, cetățeanul Gospodov, funcționar la parcul de tramvaie, a fost operat la abdomen. După operație, medicii și-au dat seama că, din greșeală, i-au uitat în burtă un deșteptător. Asta n-ar fi fost încă nimic, dar deșteptătorul era astfel reglat, încît să meargă fără întrerupere două luni și să sune în fiecare dimineață la ora cinci. Scandalul propriu-zis a început prin concedierea unei infirmiere care a fost acuzată de furtul deșteptătorului. Apoi bolnavul a redactat un memoriu în care menționa că în burta sa proprie se aude un sunet respingător. Infirmiera a fost reabilitată, dar deșteptătorul se temeau să-l scoată pentru că o nouă operație ar fi fost fatală. Ieșind după o săptămînă din spital, Gospodov i-a dat în judecată pe doctori, plîngîndu-se indignat că deșteptătorul nu sună la o oră prea potrivită.

„Să stea în burtă ! N-am nimic împotrivă ! susținea el. Dar să nu sune la ora cinci dimineața, cînd eu trebuie să mă duc la serviciu de-abia la opt. Nu pot să dorm !"

Incidentul s-a terminat în chip pașnic. Reclamantul și-a retras plîngerea înainte de începerea procedurii judiciare întrucît fabrica a reușit să oprească deșteptătorul. În simplitatea lui, Gospodov a considerat că orice alte pretenții sînt nule și neavenite.

„Plugarul din Pișceslav" nu a putut acorda un spațiu prea mare întîmplării pentru că cele patru modeste pagini ale sale erau ocupate de scrisorile polemice adresate redacției de cele două grupări literare care se dușmăneau reciproc : grupul țărănesc „Harnașamentul" și cel orășenesc, CUCCU (Centrul unit al Constructorilor Culturali).

„Stimate tovarășe redactor, scria „Harnașamentul", vă rugăm să aveți amabilitatea să inserați în paginile ziarului dumneavoastră următoarele" :

«Grupul nostru literar şi-a încheiat perioada de organizare şi, începînd cu data de 1 iulie, trece la activitate creatoare. Intenţia aceasta însă este subminată de poziţia demagogică a unor pseudopoliticieni lipsiţi de legătura cu pămîntul care au fost demult excluşi de la „Harnaşamentul" pentru intrigi şi care se manifestă în prezent sub steagul grupului literar CUCCU.»"

Urma o amplă informare despre intrigile celor de la CUCCU. Semnăturile ocupau două coloane.

Invariabil, în coloanele alăturate redacţia publica interminabile scrisori trimise de CUCCU care conţineau atît de multe semnături, încît şirul lor se sfîrşea undeva pe la mica publicitate.

„Stimate tovarăşe redactor, scria CUCCU, vă rugăm să binevoiţi a publica în paginile ziarului dumneavoastră următoarele" :

«Încheindu-şi perioada de organizare, grupul nostru literar trece la munca de creaţie, începînd de mîine, orele 12. Sîntem deranjaţi însă în această intenţie generoasă de o mînă de pseudpoliticieni demagogi ale căror acţiuni au fost în repetate rînduri înfierate cu fierul roşu şi care au fost demult excluşi din CUCCU. Aceste persoane se adăpostesc în prezent sub aripa ocrotitoare a grupului literar mic-burghez „Harnaşamentul".»

Cu trecerea timpului scrisorile deveneau tot mai lungi şi tot mai plicticoase. Cît despre „roadele activităţii creatoare", nici urmă de ele.

Cam asta fusese viaţa oraşului pînă în neuitata seară în care, din pură plictiseală, invizibilul funcţionar a intrat în clădirea Clubului central reunit.

Pătrunzînd printre coloane, Străveziul găsi cu mare greutate unica încăpere a construcţiei, în care — după cum se ştie — locuia administratorul. Camera era foarte mică, în schimb însă înaltă cît o mină de sare. Tavanul dispărea undeva într-o negură adîncă pe care primusul de pe masă nu avea, în nici un caz, forţa s-o împrăştie.

Nici aici Invizibilul nu găsi pe cineva căruia să-şi deschidă sufletul : administratorul plecase să doarmă la nişte cunoscuţi sau, poate, ducînd dorul oamenilor, fugise pur şi simplu de la club. În afară de o masă, în cameră se mai

aflau două capre de lemn, pe care stătea aruncată o saltea murdară și un panou mare de placaj, sprijinit cu proptele, pe care scria: „Programul Clubului". Într-un colț erau aruncate niște colecții de ziare grămădite între niște cartoane roșcate imense.

Afară era iulie, dar la Clubul central reunit era frig ca într-un beci.

Invizibilul înjură de mama focului. Dacă ar fi fost capabil să lege niște idei mai de Doamne-ajută, ar fi alergat în piață, ar fi adunat cît mai mulți oameni în jurul său și le-ar fi spus cît de greu o duce un om lipsit de trup, un om care nu poate născoci nimic pentru a-și îndreptăți măcar prin ceva neobișnuita sa existență pe pămînt. Dar Filiurin nu era în stare să se exprime nici frumos și nici captivant.

Invizibilul se îndreptă cam distrat spre colțul cu ziare, smulse unul din volume și, fără nici o tragere de inimă, se adînci în lectură. De la terminarea școlii nu mai citise nimic. Și asta se întîmplase demult, tare demult.

Senzațiile retrăite de omul care posedă obișnuința lecturii îi erau complet străine. Invizibilul simțea acum ceea ce simte fumătorul la primul fum de țigară tras în piept după trei zile de abstinență. Avea în față un ziar din Moscova: „Primul circ de stat, citi el cu voce tare, ultimele cinci spectacole. În arenă doisprezece lei îmblînziți de Zeiler Jeanceau."

Invizibilul începu să se gîndească la lei. Apoi trecu de la publicitate la o problemă mai grea: cotele bursei de mărfuri din Moscova. Dar era foarte complicat și respectivele cifre îi depășeau capacitatea de înțelegere așa că Filiurin renunță la cote și trecu la rubrica judiciară. Aici se opri la o relatare consacrată unui proces de pensie alimentară. Pentru un adevărat amator de procese, cazul nu reprezenta absolut nici un interes. Invizibilul citi însă conștiincios totul și căzu pradă unei stări neobișnuite de tulburare:

— Ca să vezi ce oameni există în zilele noastre, exclamă el, sesizînd, după cîte se pare pentru prima oară în viață, posibilitatea apariției unui moment critic în relațiile dintre bărbat și femeie.

A mai citit cîteva relatări şi, dezorientat complet, a ajuns la concluzia că în ţară există cel puţin cincisprezece nemernici înveteraţi.

— Ăştia n-au nici ruşine, nici conştiinţă, şopti Invizibilul, răsfoind în continuare paginile colecţiei.

Cu fiecare nou număr de ziar, cantitatea nemernicilor sporea. După două ore de lectură, Filiurin hotărî să iasă în piaţă ca să-şi limpezească gîndurile ce se adunaseră în timpul lecturii.

— Într-adevăr, bombănea el, plutind printre coloane, e o neruşinare !

În mintea lui Filiurin se năşteau tot felul de paralele îndrăzneţe. Amintindu-şi articolul despre un funcţionar birocrat din sectorul fructelor, ajunse la o concluzie stranie (pînă ieri n-ar fi avut curajul nici măcar să se gîndească la ea, darămite s-o zică în gura mare) : „Deci, după cum se vede, şi Kain Alexandrovici este birocrat şi formalist".

Tot gîndind, continua să plutească printre coloanele care nu se mai sfîrşeau odată. Cu cît înainta, cu-atît parcă se-nmulţeau ! Nu găsea nici o ieşire. Filiurin se rătăci în pădurea de coloane ridicată prin eforturile susţinute ale constructorilor din Pişceslav.

Întîmplarea respectivă îl îndîrji şi mai mult :

— Ce construcţie tîmpită, ţipă el indignat. Fără ieşire ! Ăştia ar trebui daţi în judecată !

Iar ecoul puternic (semăna cu urletul unei companii care îşi salută comandantul) repeta printre portice şi colonade :

— Judeecaatăăă !

Rătăcind încă un timp încoace şi încolo, Filiurin se bucură cînd ajunse, în fine, înapoi în camera administratorului. Neavînd ce face, se apucă din nou să citească ziarele.

Becul arunca o lumină slabă, palid-gălbuie, pe zidurile căptuşite cu granit. Paginile se întorceau singure. Colecţiile zburau zgomotos spre colţul lor şi reveneau la fel de zgomotos.

În camera pustie se auzeau exclamaţii întretăiate :

— Nu ! Imposibil ! Auzi, să concediezi o femeie însărcinată şi încă în luna a opta ! Şi Kain a făcut la fel anul trecut ! Daa ! Bine mai stăm !

Capitolul V
DISCURSUL FESTIV

În noaptea aceea, Evsei Lvovici Ioannopolski visase şapte şefi ai serviciului administrativ graşi şi şapte slabi. Nici că s-a potrivit mai bine.

Cînd veni a doua zi la serviciu, i se spuse că sindicatul a luptat pentru el şapte zile cu succes şi şapte fără succes : copleşită de elocinţa lui Dobroglasov, comisia de împăciuire a dat o hotărîre în favoarea instituţiei.

— Dar eu n-am lucrat la DOP, exclamă Evsei Lvovici, aruncînd o privire întristată spre colegii din secţie. Toată lumea o ştie ! O să-l dau în judecată pe despotul ăsta !

Ideea cam liberală a contabilului nu găsi sprijin. Înţelegînd că problema este mult mai serioasă decît o considerase, Evsei Lvovici scoase din sertar linguriţa de ceai adusă de acasă şi întrebă :

— Şi cine se va ocupa de registre ?

— A fost propus Abel Alexandrovici, răspunse Ptaşnikov. L-au şi confirmat.

— Bineînţeles, zise Ioannopolski.

Simţea că nu mai are ce pierde în afară de lanţuri :

— Păi da, protecţia ! continuă contabilul. L-a pus pe frate-su ! Şi eu ? Eu am rămas de fraier..

Necăjit, Ioannopolski se îndreptă spre Ptaşnikov. Tămăduitorul local se prefăcea ocupat pînă peste cap.

— Am făcut analizele, zise Ioannopolski.

Spre uimirea lui Evsei, Ptaşnikov nu răspunse nimic.

— Am făcut analizele, repetă Evsei Lvovici cu o voce înfundată.

— Aveţi destule globule roşii, răspunse nemulţumit tămăduitorul şi, ştiţi, nu e bine ca în timpul orelor de serviciu...

— Poate că ar fi într-adevăr indicat să mă adresez profesorului Nevstruev, bîigui Evsei, încercînd să infiltreze puţină vitalitate în persoana lui Ptaşnikov, complet cuprinsă de frică.

Între timp, din biroul alăturat se auzi vocea lui Kain Alexandrovici. Ptaşnikov îi făcu semn speriat lui Evsei să se depărteze.

— Vrei să mă dea şi pe mine afară ? întrebă el, aruncînd priviri rugătoare contabilului.

În momentul acela, Evsei Lvovici înţelese că pentru ei el devenise un străin. Stătu puţin pe gînduri în mijlocul încăperii şi-apoi se apropie de masa lui Filiurin.

Tocul şi registrul cadastrului nu se mişcau. Cine ştie pe unde era Filiurin ? Poate că se odihnea, privind indiferent picturile din tavan ; poate că se plimba pe coridor sau poate că stătea în spatele lui Evsei Lvovici şi rîdea ironic.

— Dumneata mă auzi, Filiurin ? Kain m-a dat totuşi afară.

Nici un răspuns.

— Eşti aici, Egor Karlovici ?

Dar tăcerea nu se sparse şi registrul rămase tot închis.

Ioannopolski se întoarse şi întrebă, fără să se adreseze nimănui în special :

— Ce, Filiurin n-a venit încă ?

— N-a venit, răspunse Lidia Feodorovna. Văd că tocul nu se ridică.

— Poate că s-o fi îmbolnăvit, sări imediat Ptaşnikov.

— Păi invizibilii se îmbolnăvesc ?

— Orice e posibil. Nici nu ştiţi ce dezinterie umblă prin oraş !...

— Dar el nu mănîncă nimic.

— Atunci o fi avînd ceva pe bază nervoasă ! zise cu răutate Evsei Lvovici.

— De unde nervi ? Omul n-are trup şi dumneata îi tragi cu nervii.

Începură să se certe. Ptaşnikov rezolvă problema în mod strălucit. Într-un amplu rezumat în care îl cită de cîteva ori pe unchiul-medic din Leningrad, făcînd cîteva referiri la ultimele descoperiri în domeniul tratamentelor cu lapte bătut, vraciul local ajunse la o concluzie evidentă : un om invizibil nu poate fi bolnav. Drept care hotărîră să-l trimită pe Iusupov după Filiurin. Evsei Lvovici se oferi să-l însoţească.

Cerul de amiază revărsa o lumină albă, fierbinte. În vitrinele magazinului de optică al firmei cu capital mixt „Triger şi Brak [1]", pe un suport în trepte îmbrăcat în satin

[1] *„Brak"* — rebut (N. tr.).

roşu erau expuse cîteva căpăţîni de ceară. Pe nasul fiecărui cap se aflau ochelari sau *pince-nez*-uri de diferite mărimi şi forme. Toate barometrele din vitrină prevesteau furtună.

Copiii se desfătau cu îngheţata pe care o mîncau cu linguriţe de os din pahare albastre şlefuite.

În piaţă urlau purceii ţinuţi în saci şi gîştele cărora li se vedea doar capul ieşind din coşurile acoperite cu împletitură de rogojină. Prin aer pluteau paie. Muşte mari, cu aripi verzi, care aduceau a rochii străvezii de bal, se aruncau zumzăind asupra grămezilor cu cireşe negre, apoi se ciocneau în aer şi întreprindeau scurte călătorii de nuntă.

Pe drum, Evsei Lvovici îi reproşă într-una lui Iusupov faptul că cei de la comisia de împăciuire nu s-au dovedit la înălţime. Complet de acord, Iusupov îl sfătui să se adreseze direct la tribunal.

Tot discutînd aşa şi orientîndu-se după „o"-urile prelungite care năvăleau în stradă printr-o fereastră de la parter, cei doi găsiră repede locuinţa lui madam Bezliudnaia.

Femeia cu dinţi de aur ridică din umeri şi-i conduse pe oaspeţi în camera lui Filiurin. Cu forţe reunite, cei trei începură să-l strige pe Invizibil. Nici un răspuns.

— Unde a putut, totuşi, să dispară, madam dragă ? întrebă mirat Evsei Lvovici.

— Habar n-am, răspunse madam, etalîndu-şi toţi dinţii. Ieri dimineaţă a plecat la slujbă şi n-a mai revenit. Mare nenorocire cu chiriaşi ca ăsta. Ştiţi, n-am reuşit încă să mă obişnuiesc. Pe deasupra, nici nu-mi plăteşte chiria.

— Scuzaţi, madam, dar mi se pare că sînteţi într-o postură... hîmm... fericită, o trînti hodoronc-tronc Ioannopolski. Unde lucrează soţul dumneavoastră ?

Madam Bezliudnaia nu răspunse nimic. Era divorţată de trei ani şi în privinţa alegerii unui tată pentru viitorul copil mai avea încă îndoieli.

— În cazul acesta, la revedere, zise Evsei Lvovici, înclinîndu-şi politicos chelia.

Ioannopolski o luă la goană, lăsîndu-l pe Iusupov mult în urmă. Îi venise o idee interesantă care-l mîna parcă din urmă, făcîndu-l să taie colţurile trotuarelor încinse în viraje foarte scurte. Pînă şi calul lui Prjevalski (Evsei alerga pe bulevardul care purta numele patrupedului) ar fi rămas uimit de-atîta vioiciune.

— Gata ! chiţăi Ioannopolski, năvălind în birou.

Intrarea lui produse un puternic curent de aer, filele calendarului de perete „Ciclon“ începură să zboare şi calendarul rămase deschis la ultima filă, cea à lunii decembrie, cu sărbători marcate prin cifre roşii.

— Ce e gata ? începură să şuşotească funcţionarii.

— Gata ! repetă Ioannopolski, ştergîndu-şi cu o batistă înflorată gingaşa chelie de culoarea piersicii.

— Ce e, spuneţi-ne, se rugară funcţionarii, ce e gata ?

Evsei tăcu brusc, se aşeză pe pervaz (dar nu înainte de a da jos cutia maşinii de scris, care semăna cu o aripă de trăsură) şi expiră încet tot aerul cald inspirat în timpul finişului de pe bulevardul Calul lui Prjevalski. Din cauza acestei operaţii, filele „Ciclonului“, care de-abia îşi reveniseră, începură din nou să zboare ; la fel se întîmplă şi cu firele (numărate) din coafura Lidiei Feodorovna. Începînd să respire normal, Ioannopolski luă o ţigaretă din buzunarul de la spate al pantalonilor şi zise :

— Gata, a dispărut !

— A dispărut Filiurin ?

— Da, tovarăşi, Filiurin a dispărut. De ieri n-a mai fost acasă.

— Eh, acum Kain Alexandrovici o să-l dea afară.

— Eşti sigur ? întrebă dispreţuitor Evsei.

— Sînt ! Dumneata ce crezi ?

— Pe cine interesează aici ce crede Evsei Ioannopolski ?

— Ce-s prostiile astea ? ţipă Kostea. Spuneţi, tovarăşe Ioannopolski, vă rugăm !

— Aşadar, credeţi că şeful o să-l concedieze pe Filiurin ?

— Da. Doar ştii ce fel de om e, nu ?

— Să vă văd însă ce-o să ziceţi cînd *Filiurin* îl va concedia pe Kain Alexandrovici al dumitale !

În încăpere se lăsă o tăcere de moarte. Incapabil să se mai ţină pe picioare (i se muiaseră parcă brusc), Ptaşnikov se lăsă greu pe scaun.

— Da, cetăţeni ! Operaţia s-ar putea întîmpla foarte curînd.

— De unde pînă unde ? Asta e de domeniul fanteziei...

— Dar omul invizibil nu e de domeniul fanteziei ? răcni Evsei. Şi atunci cînd omul invizibil dispare, asta cum se numeşte ?

— Ce s-a întîmplat ? murmurară funcționarii.

— S-a întîmplat că nu știm unde ar putea să fie acum Filiurin. Ce credeți ?

— De unde să știm noi ?

— Nici eu nu știu. Dar cine poate garanta, tovarăși, că nu se află printre noi și că nu aude tot ceea ce discutăm acum ?

Un puternic suspin începu să plutească prin încăpere. Ioannopolski izbucni în rîs.

Chipul lui Ptașnikov se acoperi de steluțe și dungi violete.

— Iar eu, zise el tresărind, l-am înjurat azi dimineață în gura mare pe Kain. Probabil că Filiurin a auzit. Acum o să-i povestească totul.

— Ați înnebunit, șuieră Evsei Lvovici, ce tot trăncăniți acolo ? Dacă șade cumva, uite, chiar pe cutia de aici și vă aude cum îl faceți turnător ?

De data asta, fața lui Ptașnikov își pierdu complet culoarea. De uimire, Kostea se cocoșă brusc și nu-și mai reveni.

— Doamne ferește, zise vraciul local pe un ton tragic, n-am spus niciodată că e turnător. Voi ați spus !

— Imposibil ca eu să fi spus așa ceva, protestă imediat Ioannopolski. Și, întorcîndu-se (nu se știe de ce) cu fața spre biroul la care nu se afla nimeni, zise emoționat : eu care l-am socotit dintotdeauna pe Egor Karlovici un tovarăș minunat și un om inteligent cu un viitor strălucit, n-aș fi putut afirma un asemenea lucru. Dimpotrivă ! Am spus totdeauna, spun și voi spune că Egor Karlovici e o persoană superioară !

— Cine s-a îndoit de asta ? interveni Lidia Feodorovna. Rar am întîlnit un om atît de simpatic.

— Simpatic ? Cum adică simpatic ? zise lingușitor Evsei. Dacă vreți să știți în *toată lumea* nu există un om asemenea lui Filiurin.

Rostind aceste cuvinte, Ioannopolski se delectă profund la vederea mutrei nefericite a tămăduitorului local. Dar Ptașkin nu era atît de prost cum ar fi putut să pară la prima vedere. Apropiindu-se de biroul lui Filiurin și, privind cu gingășie la registrul de cadastru, trase o cuvîntare lungă, aproape solemnă, în care puse de toate : și „prezent cu credință la post..." și „ținînd sus" ...și „fericirea de a colabora..." și „strălucita inițiativă care a contribuit la..." Aveai impresia

că Ptaşnikov va scoate pe loc de sub haină o servietă de piele cu o carte de vizită de argint prinsă într-un colţ pe care se gravase caligrafic următorul text: „Tovarăşului şi conducătorului nostru iubit cu prilejul celei de-a treia aniversări a activităţii sale".

În momentul în care discursul luă sfîrşit şi funcţionarii simţiră că Străveziul a fost definitiv îmbunat, se apropiară din nou cu toţii de Evsei. Se crease impresia (fără ca nimeni să-şi dea seama cînd şi cum) că Evsei ar fi un fel de însărcinat cu afaceri al lui Filiurin. Toţi îi puneau fel de fel de întrebări, iar el răspundea pe un ton foarte autoritar.

După părerea lui Evsei Lvovici, Invizibilul se folosea de posibilităţile sale nemărginite pentru a depune o activitate socială de maximă utilitate. Şi bineînţeles că va continua să acţioneze şi pe viitor în acelaşi spirit. Fiind un foarte bun cunoscător al structurilor instituţiilor sovietice, Invizibilul va lupta fără îndoială împotriva denaturărilor care au loc în interiorul aparatului.

— Eu îi ştiu bine caracterul, zise Evsei Lvovici, puteţi să mă credeţi pe cuvînt !

Terminîndu-şi fraza, Ioannopolski zîmbi radios şi se îndreptă spre comitetul sindical. În drum, se opri să mai discute cu cîţiva cunoscuţi din alte secţii ale GOP-ului. Subiectul era acelaşi : dispariţia Străveziului.

— Eu cred că Invizibilul a procedat dinadins aşa ! Vrea să afle cine, ce şi cum, declara Evsei Lvovici, frecîndu-şi mîinile şi făcînd plecăciuni în dreapta şi în stînga. Vă daţi seama, probabil, că, dacă vrea, pentru el nu există secrete... Zău că n-aş dori să fiu acum în locul lui Dobroglasov... Dealtfel, chiar şi Doberman-Biberman se poate arde rău de tot... Vă aduceţi aminte de antrepriza felinarelor pentru case ? Ehe, şi cîte altele pe care noi nu le ştim !... Invizibilul însă, le ştie !... Fiţi convinşi ! Am plecat !

Cuvintele lui Evsei produceau reacţii foarte diverse. Unii oftau uimiţi şi se bucurau din tot sufletul, aşteptîndu-se la mari surprize în viitorul apropiat, alţii se întristau şi deveneau brusc foarte tăcuţi.

— Aţi auzit noutăţile ? strigă Ioannopolski, intrînd la comitetul sindical. Lui Filiurin i-a venit, în sfîrşit, mintea la cap ! Cînd îl strigi, nu-ţi mai răspunde.

— Și ce e cu asta? întrebă cu nepăsare președintele comitetului sindical.

Indignat de indiferența activistului sindical, Ioannopolski începu să sară într-un picior:

— Parterul și etajul înnebunesc pur și simplu, și el mă întreabă ce-i cu asta! Ei bine, asta înseamnă că pentru Invizibil nu mai există secrete. Dumneata, ca să luăm un exemplu, îi povestești nevestei, între patru ochi, că ai ceva găuri în fondurile sindicatului. Ești convins că sînteți singuri, că ceea ce discutați va rămîne între voi, dar Invizibilul stă liniștit, ascultînd tot ce vorbiți. Iar tu nu știi nimic! A doua zi vine unul de la procuratură și-ți spune: „Poftiți, vă rog! După dumneavoastră!"

Președintele, care delapidase într-adevăr treizeci de ruble din banii sindicatului, privi buimac la Ioannopolski. Tocmai avea intenția să acopere suma lipsă cu banii din cotizațiile adunate de la „Prietenii radioului". Minusul din fondurile deținute de amicii „undelor" trebuia completat cu banii „Asociației prietenilor ceainăriilor de tip sovietic". Cît despre gaura din casieria amatorilor de apă fiartă, prevăzătorul președinte intenționa s-o peticească cu ajutorul unei noi asociații la a cărei formulă de organizare tocmai lucra. Era vorba despre asociația „Jos mîinile de pe berării!". Iată însă că dintr-o singură lovitură, Evsei Lvovici a dărîmat întreg eșafodajul asociațiilor obștești pe care președintele îl construise cu profundă dragoste.

Continuînd să arunce o privire stranie spre Ioannopolski, președintele zise cu o voce plină de plictis:

— Trebuie să punem problema în mod mai ascuțit!

Dar după expresia feței, Evsei își dădu perfect seama că problema era și așa ascuțită la maximum.

Deasupra Pișceslavului se-adunau nori negri, prevestitori de fulgere și trăsnete.

Capitolul VI
...ȘI KAIN L-A CONCEDIAT PE ABEL

Iată deci cum s-a transformat Evsei Lvovici într-o sursă bogată de zvonuri cu privire la noua activitate a Invizibilului.

Chiar a doua zi, la prima oră, Kain Alexandrovici îl chemă în birou pe fratele său Abel Alexandrovici. De cum îl văzu, începu să bată din picioare.

— Ce-i cu tine, Kainuțule dragă, întrebă mirat Abel Alexandrovici, tolănindu-se în fotoliu.

— Rog să nu fiu tutuit în timpul orelor de serviciu, scheună Kain Alexandrovici.

— Nu te înțeleg. Tonul ăsta...

— Ridică-te în picioare! Volens-nevolens eu vă concedens. Puteți pleca, tovarășe Dobroglasov! Fără preaviz!

— Ce, ești beat? întrebă Abel cu grosolănie.

Presupunînd posibilă prezența în birou a Invizibilului, Dobroglasov-senior socoti necesar să-i prezinte lui Dobroglasov-junior opiniile sale despre protecții și protejați.

— Am dus totdeauna o luptă fără cruțare, zise el cu o voce tremurătoare, împotriva nepotismului! Eu am protestat totdeauna împotriva hotărîrii unilaterale a comisiei de împăciuire referitoare la persoana șefului serviciului administrativ al DOP-ului, tovarășul Ioannopolski, pe care îl respectăm cu toții. Drept urmare, dînsul este repus în funcție, iar pe dumneavoastră, ca angajat pe bază de nepotism, vă concediez fără nici un fel de milă! Noi ne aflăm aici, tovarăși, nu pentru amenajarea rudelor, ci pentru amenajarea orașului. Locul dumneavoastră nu este aici! Puteți pleca!

Abel Alexandrovici clătină dezorientat din cap, ieși din birou, îi predă registrul lui Evsei Lvovici, care tocmai intrase, și părăsi biroul fără să capete nici un ban (nu i-au plătit nici măcar pentru cele două ore lucrate, așa că ce să mai vorbim despre preaviz).

Ioannopolski aruncă izgonitului Abel o privire tandră și apoi zise cu multă satisfacție:

— Străveziul începe să acționeze. Începutul e bun! Și să vedeți ce-o să mai vină!

Sesizînd nuanța, Ptașnikov mai-mai că nu căzu de pe scaun. Ochii Lidiei Feodorovna erau în lacrimi, iar Kostea o zbughi din cameră. Din cauza vitezei, sandvișul învelit în pergament îi căzu din buzunar.

Între timp, mînat de o aprigă dorință de acțiune, Kain Alexandrovici începu să dezrădăcineze nepotismul din secție.

Pentru început scrise un articol pentru gazeta de perete „Megafonul amenajării". Articolul avea următorul conţinut:

„Nu e în regulă!

În instituţia noastră nepotismul s-a întins inadmisibil de mult! Nu mai putem răbda această plagă putredă a protecţiilor de tot felul! A sosit momentul să lichidăm familiuţa Dobroglasov! În umbra GOP-ului ea şi-a construit un cuibuşor foarte plăcut, dar asta fără ştirea tovarăşului K. A. Dobroglasov. Din momentul aflării despre angajarea în serviciu a lui A. A. Dobroglasov, K. A. Dobroglasov l-a concediat imediat pe susnumitul, fără plata preavizului pe două săptămîni, întrucît trebuie să fim calculaţi cu banii statului. A venit de asemenea timpul să fie lichidaţi şi cei doi fii ai tov. Dobroglasov, strecuraţi în serviciu bineînţeles fără ştirea lui Kain Alexandrovici, pe care-l respectăm cu toţii pentru ştatele sale îndelungate de serviciu şi activitate ireproşabile."

Speriat de moarte, Dobroglasov pornise la luptă împotriva propriilor săi fii, trup din trupul lui şi sînge din sîngele lui. Articolul demascator îl semnă cu o mînă fermă: „Corespondent voluntar Cautămă".

Strecurîndu-se spre gazeta de perete, care atîrna într-un colţ întunecat al coridorului, unde se aciuiau, de obicei, doar pisicile instituţiei, Kain Alexandrovici lipi articolul pe cartonul plin de praf. După asta se întoarse în biroul său şi se apucă să redacteze alte două documente. Primul era adresat şefului GOP şi atrăgea atenţia asupra necesităţii unor cercetări aprofundate în legătură cu articolul „Nu e în regulă!", publicat de gazeta de perete „Megafonul Amenajării". După ce îl expedie la destinaţie, Kain Alexandrovici redactă a doua hîrtie: ordinul de scoatere neîntîrziată la iveală a oricăror legături de rudenie şi dispoziţia de imediată concediere a lor (rudelor). Ordinul îl lipi personal pe uşa propriului birou.

Peste cîteva minute, ambii fii ai lui Kain se rostogoleau pe scările GOP-ului, împinşi de la spate de oamenii de serviciu.

Evsei Ioannopolski, care urmărea de la fereastră exodul celor doi, avea tocmai intenţia să-i împărtăşească lui Ptaş-

nikov sentimentul de bucurie pe care-l trăia, dar, întorcîndu-se, crezu că încremenește: tămăduitorul stătea îngenuncheat în mijlocul încăperii.

— Ce-i cu dumneata? exclamă interogativ Evsei.

— Eu sînt rudă, răspunse Ptașnikov.

— A cui?

— A ei.

Și Ptașnikov arătă spre Lidia Feodorovna.

— Ce grad?

— E nevastă-mea!

— Păi Lidia Feodorovna e necăsătorită. După cîte mi-aduc eu aminte, așa scria în fișa de cadre.

— Am ascuns, izbucni în suspine Lidia Feodorovna. Locuim separat.

— De cît timp sînteți căsătoriți?

— De douăzeci de ani. De cinci ascundem.

— Copii aveți?

— Da. Avem un băiat. Îl știți și dumneavoastră.

— Care băiat?

— Pe Kostea. Cel mai mare dintre copii. E angajat tot aici.

— În cazul ăsta, zise Evsei Lvovici, trebuie să vă eliminăm pe toți! Îmi pare rău, bineînțeles. Cum-necum, dar am lucrat împreună... Ce va zice însă Străveziul dacă îi voi sprijini neprincipial pe unii? Înțelegeți și dumneavoastră că...

Familia ilegală, care depusese atîtea eforturi ca să ascundă niște relații omenești absolut normale, care locuia la trei adrese separate, care își aranja întîlnirile la hotel, familia asta care ajunsese la marginea prăpastiei, tăcea tristă. Ptașnikovii își înțelegeau marea lor vină, așa că nu cereau (dar nici nu așteptau) vreo îngăduință.

— Știți ce, zise Evsei Lvovici, asta e o problemă prea importantă ca s-o pot rezolva fără Invizibil. Pînă una, alta, rămîneți pe loc! Dacă veți pleca, nu va avea cine să lucreze. Pe urmă — cum o hotărî Invizibilul, așa va fi!

Vraciul, soția și băiatul n-au mai stat să piardă timpul degeaba și, plini de avînt, s-au apucat de treabă.

După ce a lipit articolul, a expediat adresa și a afișat ordinul, Kain Alexandrovici a deschis ușa biroului. Dobroglasov intră, ținînd cu ambele mîini călimara tematică „Cu fața spre sat". Pe chipul șefului tot apărea și dispărea un zîm-

bet trist. Dobroglasov se apropie de biroul lui Kostea și, oftînd din rărunchi, depuse povara în valoare de una sută ruble, luînd în schimb călimara de cinci copeici.

Evsei începu să se agite pe scaun.

— Vai, ce călimară, căzu el în profundă admirație. Ce nevoie are Kostea de ea ? Dați-mi-o mie ! La urma urmei, *eu* lucrez la registrul principal.

— Poftiți vă rog, Evsei Lvovici, mie mi-e totuna ! Știți, obiectul mă deranjează...

Kain Alexandrovici se preumblă prin încăpere și, holbînd cam neliniștit ochii, făcu o remarcă neașteptată :

— Oare nu vi se pare, tovarăși, că protecția muncii cam șchioapătă la noi ? Cu ventilația e în regulă ? Lucrați, lucrați, nu vreau să vă deranjez ! Apropo... Egor Karlovici nu a venit încă ? Nu e aici ? Perfect. Evsei Lvovici, pune dumneata pe cineva la registratură, pentru ca lumea să nu aștepte degeaba. La urma urmei, nu publicul servește instituția, ci instituția publicul.

În ziua aceea însă nu exista nici un petiționar pentru că cetățenii Pișceslavului erau ocupați cu aranjarea autobiografiilor. Mulți se căiau public de păcate.

O fantomă care personifica culmile virtuții umbla prin oraș, fiind sursa multor întîmplări.

După ce moțăise în sufletele cetățenilor, simțul criticii se trezise.

Așa de pildă, la adunarea generală a membrilor sindicatului alimentar, activitatea comitetului a fost calificată drept nesatisfăcătoare. Hotărîrea colectivului l-a îngrozit pe președintele comitetului ; în lunga sa carieră nu i se întîmplase așa ceva. (Iar el tocmai pregătise o rezoluție plină de laude în legătură cu activitatea depusă...) Votul l-a făcut să-și piardă darul vorbirii pentru o jumătate de oră. Cînd își recăpătă graiul, se ridică și declară că el, președintele, habar n-are de munca sindicală, că banii destinați activității culturale i-a pierdut la loteria în folosul minorilor vagabonzi și că nu a prelucrat niciodată problema contractelor de muncă cu toate că ar fi trebuit prelucrată în mod obligatoriu la locurile de producție.

Încheindu-și cuvîntarea metaforică și elevată, președintele făcu un apel înflăcărat la cei prezenți să nu-l mai aleagă niciodată în comitet.

Un grup de vizitatori a scos din clădirea Muzeului amenajărilor vagonul de tramvai nr. 2 pe care se afla memorabilul text în cinstea tov. Obmişurin. Vehicolul a fost reinstalat pe linie. Întărit cu exponatul din muzeu, parcul de tramvaie a început să-şi îndeplinească cu succes planul de transport.

La uşile procuraturii şi altor organe de anchetă se instalaseră cozi lungi formate din persoane venite să-şi facă autocritica. Proporţional cu cozile la uşa legii, scădeau cozile la magazinele cooperaţiei.

Două berării de stat cu firme cam impudice, „La elegantul din Kiev" şi „La canarul vesel", au oprit vînzarea berii şi a crenvurştilor, oferind în schimb consumatorilor cidru cu mazăre fiartă şi puding de varză.

„Plugarul din Pişceslav" a publicat o scrisoare senzaţională semnată de tov. Pekar, secretarul grupului literar CUCCU :

„Multstimate tov. redactor, vă rog să aveţi amabilitatea să publicaţi în paginile ziarului dumneavoastră următoarele : «Cu toate că perioada de reorganizare a CUCCU-ului s-a terminat demult şi cu toate că infamii pseudopoliticieni de la „Harnaşamentul" nu ne mai deranjează, noi n-am purces încă la activitatea de creaţie şi, mai mult ca sigur, că nu o vom face niciodată pentru că nouă ne plac foarte mult perioadele de organizare şi nu ne convine să le înlocuim cu preocupări creatoare. Aceasta ar necesita cunoştinţe aprofundate şi chiar unele aptitudini.

Cît priveşte unica lucrare realizată în grupul nostru, aşa-numitul roman scris de subsemnatul, «Asfaltul», ţin să vă aduc la cunoştinţă că el a fost copiat de mine cuvînt cu cuvînt după romanul lui Gladkov «Cimentul», pe care mi l-a dat să-l citesc o cunoscută din Moscova, cetăţeanca Meerovici-Pancenko, de profesie tehnician dentar.

Puteţi să mă zdrobiţi în bătaie şi să mă călcaţi în picioare.

Secretarul grupului literar CUCCU Vavila Pekar."

Spovedania „Harnaşamentului" a fost inserată pe aceeaşi pagină.

Hoţii de mai mică anvergură îşi făceau *mea culpa* cu sutele chiar pe stradă. (Arătau atît de jalnic, încît lumea îi lua drept cerşetori.)

Simţindu-se îngrozitor de vinovat faţă de societate pentru fabricarea belicosului monument al lui Timiriazev, sculptorul Schatz se prezentă imediat la închisoare şi cu de la sine putere rechiziţionă o celulă liberă în care se instală. Faţă de administraţie nu avea nici o pretenţie, solicitînd doar din cînd în cînd o bucăţică de pîine veche şi o cană de apă chioară. Timpul şi-l petrecea dîndu-se cu capul de pereţi, ceea ce i se interzise imediat, întrucît loviturile dislocau zidurile închisorii.

Chiar şi un cetăţean atît de neînsemnat ca debitantul din fosta piaţă a Soborului fu cuprins de teamă şi introduse în cutia de culoarea muştarului o reclamaţie împotriva propriei sale persoane. Omul recunoştea că lua din fiecare cutie de chibrituri cîteva beţe din care realiza, cu timpul, o rezervă, pe care apoi o vindea, însuşindu-şi sumele respective. În felul acesta, în decurs de cinci ani, el a produs oraşului o pagubă evaluată la suma de 2 ruble şi 16½ copeici.

A treia zi după dispariţia Invizibilului, madam Bezliudnaia născu un fiu. Dar, în pofida sincerităţii care cuprinsese întreg Pişceslavul, madam nu a putut declara numele tatălui din simplul motiv că nici ea nu-l cunoştea.

Simţindu-se un şurub folositor al noului mecanism orăşenesc, Evsei Lvovici începu să răspundă foarte neglijent la plecăciunile lui Kain Alexandrovici. Dobroglasov era atît de speriat, încît renunţă să se mai ducă acasă cu maşina şi începu să folosească cu multă modestie mersul pe jos.

— Cu-atît mai bine, zise Ioannopolski, să lăsăm maşina pentru Invizibil. Probabil că foarte curînd îşi va termina problemele şi va dori să-şi reia serviciul. Are probleme serioase... E ocupat pînă peste cap... N-aţi văzut cîţi hoţi au ridicat ieri de la combinatul de trompete şi tobe ? S-a descoperit o întreagă panama acolo.

— Şi cu combinatul cum a rămas ?

— L-au închis şi l-au pus la conservat ! Trebuie să fii nebun ca să lucrezi la maşinile alea antediluviene. Fiecare trompetă costa o avere. Ca să nu mai vorbesc de tobe !

În lipsa Invizibilului, automobilul îl folosea Evsei Lvovici.

Într-o săptămînă, oraşul s-a transformat aşa cum se transformă radical peisajul vara, după o ploaie în rafale. Aco-

perişurile fierbinţi şi murdare pe care se tîrăsc cotoii se mai răcoresc puţin, scoţîndu-şi la lumină adevăratele culori: verde, roşu sau albastru-deschis; pomii, spălaţi de apa călduţă, îşi tremură uşor frunzele, aruncînd la pămînt picături umflate de apă; de-a lungul trotuarelor curg ondulîndu-se pîrîiaşe limpezi. Toate în jur strălucesc, etalîndu-şi la vedere frumuseţea iar oraşul începe parcă o viaţă nouă. Trecătorii, care s-au ascuns de ploaie pe sub portaluri, ies în stradă, privesc cerul şi, fericiţi de albăstrimea lui nepătată, aleargă cu plămînii aerisiţi pe la treburile lor.

În Pişceslav nimeni nu mai îndrăznea să fure, să înjure şi să se îmbete. Ultimul dintre muritori — nimicul de Filiurin — devenise conştiinţa oraşului.

Cîte unul mai ridica mîna să-şi lovească nevasta, dar străfulgerat de gîndul la Invizibil, schimba urgent direcţia şi întindea mîna după cine ştie ce obiect de care n-avea nevoie.

„Naiba să-l ia, îşi zicea respectivul în sinea lui, te pomeneşti c-o fi pe aici şi vede totul. Se apucă să povestească şi mă face de ruşine pe toată viaţa".

Pe stradă şi în localurile publice pişceslavenii se purtau frumos. (Dacă loveau pe cineva, ziceau „pardon", iar în tramvai sau pe drumul de la serviciu spre casă, îşi adresau reciproc zîmbete pline de gingăşie.)

Comercianţii particulari dispăruseră. „Lapidus şi Ganicikin", case de comerţ „Krap şi fiul", suspectele întovărăşiri „Prodpiele", „Pielindus" şi „Pielcom" nu mai existau. Au dispărut de asemenea şi firmele cantinelor-restaurant (fără băuturi tari) „Verdun", „Dardanele" şi „Livorno"; au fost înlocuite cu firmele argintii ale cooperaţiei care purtau cu mîndrie însemnele trustului alimentaţiei locale: o chiflă ce se odihnea pe o imensă roată dinţată.

Chiar şi cetăţeanul Brak, proprietarul magazinului de optică „Triger şi Brak", cunoscut pişicher trecut prin furci caudine de zece procurori, căzu pradă unei groaznice disperări, stare pe care nu o mai cunoscuse din anul 1920. Afacerile îi mergeau prost şi forurile locale aveau intenţia să-i facă inventarul pentru a-i scoate apoi prăvălia la licitaţie.

Singurul care nu observa metamorfozele vieţii din Pişceslav rămăsese Babski. Din ziua vizitei pe care i-o fă-

cuse Filiurin, inventatorul nu mai ieșise din casă. Flacăra portocalie a primusului ajungea uneori pînă în tavan, aruncînd o lumină stranie asupra camerei plină de gunoi. Inventatorul orașului lucra.

Spre finele săptămînii care transformase într-atît realitatea locală, încît devenise de nerecunoscut, un pionier aflat lîngă Clubul central reunit se apucă să declare în gura mare că, după părerea ce și-o formase încă de mult, acest club nu e bun de nimic și că a fost construit de niște mari imbecili. În jurul băiatului s-a adunat o mulțime imensă care susținea de asemenea că respectiva clădire nu face nici o para chioară. Masa înfierbîntată de oameni s-a îndreptat spre serviciul de amenajări, cerînd imediata transformare a construcției.

Plecînd urechea la glasul opiniei publice, GOP-ul promise să treacă la desființarea coloanelor inutile. Pe locul rămas liber urmau să se construiască săli încăpătoare pentru spectacole și alte activități culturale.

În ziua inaugurării lucrărilor, detașamentele de constructori atacară clădirea din toate cele patru colțuri, înfundîndu-se în bezna colonadelor. Grupuri de curioși înconjurau clubul, manifestîndu-și satisfacția la auzul loviturilor de ciocan.

Pătrunzînd cu greu prin mulțime, mașina în care se aflau Ioannopolski și Dobroglasov trase în dreptul intrării. Kain Alexandrovici hotărîse să conducă personal lucrările de transformare a clădirii. Pe Evsei îl luase pentru că, în ultimul timp, contabilul începuse să se socotească drept parte indivizibilă a automobilului și nu se despărțea nici o clipă de el.

Tocmai începuseră să care afară coloanele tăiate în bucăți, cînd celor din rîndurile mai îndepărtate ale mulțimii li se păru că cineva flutură pe trepte o șapcă. Persoanele din față începură să vocifereze...

— Ce s-a întîmplat ? Ce s-a întîmplat ? se auzi vocea mulțimii.

Nimeni nu știa încă prea bine ce se întîmplă, dar piața era zguduită de strigătele puternice ale masei de cetățeni.

Din pădurea virgină a coloanelor centrale reunite își făcuse apariția Invizibilul.

Capitolul VII
„SÎNT AICI !"

Greu, tare greu ar fi dus-o Invizibilul, dacă organismul lui ar fi avut nevoie de hrană.

Dar pentru că necesitatea nu exista ca atare, cele șapte zile petrecute în labirintul Clubului central reunit i-au fost chiar de mare folos : învățase să se plictisească și să citească, două elemente absolut necesare pentru un om fără trup. Îl chinuia doar gîndul că Dobroglasov va profita de absențele lui nemotivate și-l va concedia.

În ultima sa zi de ședere sub acoperămîntul primitor al coloanelor, Invizibilul se simți cuprins de dor după lumină, fețe și voci omenești. Făcu o ultimă încercare de a ieși din labirint, dar peste tot se ridicau barierele duble ale coloanelor. (Fuseseră atît de des plantate, încît lumina zilei nu reușea să pătrundă mai departe de al treilea rînd exterior.) De aceea, auzind primele lovituri de rangă, Invizibilul începu să strige, îndreptîndu-se în întîmpinarea zgomotelor.

O ușoară undă cenușie de lumină pornise să se strecoare printre coloane.

— Uuuu ! strigă Invizibilul de parcă se afla la cules de ciuperci în pădure.

Neprimind nici un răspuns, începu să urle „ajutooor !". La acest apel cunoscut încă din copilărie, pietrarii și șefii de echipă reacționară imediat. După două minute unul din șefi începu să galopeze spre ieșire ca să comunice mulțimii că Invizibilul a fost, în fine, găsit, că e viu și nevătămat și că va sosi imediat în persoană.

Sărind peste coloanele îmbucătățite, Filiurin mergea pe urmele șefului de echipă. Ieșind la lumină, îl văzu pe Evsei Lvovici. În spatele lui observă chipul speriat al lui Kain Alexandrovici. Piața era ca o mare învolburată de capete, iar Timiriazev părea că vine călare prin mulțime, purtîndu-și glorios sfecla de tuci lustruit care strălucea puternic în lumina soarelui.

— Arată-ne unde ești ! strigă Ioannopolski. Cetățeni ! Omul invizibil este printre noi. Dă-ne o indicație unde te afli, Egor Karlovici !

Invizibilul luă șapca de pe capul șefului de echipă și începu s-o fluture. La vederea șepcii care zbura singură prin

aer, cam la vreo doi metri de pămînt, mulţimea căzu parcă în transă...

Neînţelegînd că strigătele de entuziasm îi sînt adresate, Filiurin se pierdu şi puse la loc şapca de unde o luase. Gestul produse un entuziasm şi mai mare.

Invizibilul observă că în faţa lui se afla acum Kain Alexandrovici. Dobroglasov îi făcea plecăciuni adînci.

— Tovarăşe Dobroglasov, zise referentul, vă rog să mă credeţi pe cuvînt că eu n-am nici un amestec...

— Cum adică tocmai dumneata să n-ai, zise slugarnic Dobroglasov, orientîndu-se spre vocea lui Filiurin, cînd lucrurile se prezintă exact invers...

— Aceste coloane revoltătoare m-au obligat să...

— Nici o grijă ! Desfiinţăm coloanele !

— Recunoaşteţi deci că am avut motive temeinice să lipsesc de la serviciu, da ?

— Nu vă faceţi probleme ! Activitatea nu a avut de suferit. În locul dumitale a fost pus altcineva.

— Cum altcineva ? icni Invizibilul. Mă voi plînge ! Vă dau în judecată !

În acest moment, Evsei Lvovici îşi dădu seama că Invizibilul nu este conştient de propria măreţie. Împingîndu-l brutal cu cotul pe Dobroglasov, Evsei întrerupse periculosul dialog şi strigă spre mulţime :

— Salut fierbinte tovarăşului Invizibilu în numele lucrătorilor de birou !

— Trăiască Invizibilul ! urlă mulţimea.

Filiurin nu înţelegea absolut nimic.

„Mare tîmpit e şi Străveziul ăsta, îşi zise în sinea lui Ioannopolski, să fi ajuns eu invizibil, le-aş fi arătat eu lor !"

Adresîndu-se lui Dobroglasov, zise :

— Kain, du-te şi spune să aducă maşina ! Tovarăşul Invizibilu este obosit. Nici nu-i de mirare, după cîte lipsuri a avut de demascat. Va veni la mine să se odihnească !

— Poate că tovarăşul Invizibilu ar dori să vină să se odihnească la mine ? Vai ce s-ar mai bucura nevastă-mea, bîigui Dobroglasov.

— Nu vorbi prostii ! Eşti cu un picior la „Braţele de muncă", şuieră Evsei Lvovici. Pînă mai ieri voiai să-l concediezi pentru invizibilitate şi-acum „hai la noi la masă, hai la noi la masă !" Hai, cheamă mai repede maşina !

— Eu am vrut să-l concediez? întrebă tulburat Kain Alexandrovici. Nu-mi amintesc, zău, nu-mi amintesc.

— Bine-bine, lasă că o să vedem noi cine va conduce serviciul de amenajări!...

Dobroglasov suspină ușor și, zelos, asemenea unui curier proaspăt angajat, o luă la fugă ca să îndeplinească sarcina trasată.

Ioannopolski nu-i permise lui Dobroglasov să se suie în mașină.

— Poți să mergi și pe jos! zise Evsei fără nici o jenă, tu stai aproape. Iar eu am o discuție confidențială cu tovarășul Invizibilu. Ești aici, Egor Karlovici?

— Aici, se auzi dinspre perna de piele din spate.

— Luați pălăria mea și salutați mulțimea, îl sfătui contabilul.

Însoțită de strigătele mulțimii, mașina părăsi piața. Între timp, Kain Alexandrovici, învîrtind meditativ servieta în mînă, ajunse acasă.

— Mă concediază, zise el soției, scoțîndu-și haina și trăgîndu-se de bretele.

— Știam că așa se va întîmpla pînă la urmă, bombăni ea. După ce ți-ai concediat propriul frate și proprii copii, nici nu mă așteptam la ceva bun de la tine.

— Ești o proastă, zise obosit Dobroglasov, întinzîndu-se pe frumosul divan îmbrăcat în catifea, deasupra căruia se afla fotografia colorată a unei cuconițe sumar îmbrăcată, lungită la orizontală cu mîinile sub cap. Într-un colț al fotografiei stătea scris: „Extenuare". Și cuconița la fel ca și inscripția îi erau cunoscute încă din ziua nunții.

Lui Dobroglasov i se părea că, stînd așa în contemplarea adîncă a pozei, poate medita mai ușor asupra împrejurărilor care au contribuit la declinul carierei sale.

Dar nevastă-sa nu înceta:

— Kain, de ce i-ai concediat pe copii și pe Abel? Cu asta l-ai ucis!

— Și ce-ai fi vrut, să mă ucidă Abel pe mine? Dacă nu l-aș fi izgonit eu pe Abel, prostul ăla de Străveziu m-ar fi fiert el pe mine. Dar fără apă.

— Păi tot o să te dea afară.

În acest moment însă, Dobroglasov își luă ochii de la fotografie și, ajuns probabil la o concluzie, zise:

— Asta să i-o spui lui mutu !

— Ai primit de la „Triger și Brak" comisionul pentru contractul cu felinarele ?

— Anneta, nu fii trivială ! Cum puteam să iau comisionul cînd Invizibilul își bagă nasul peste tot ?

— Și cu ce-o să-ți hrănești copiii ?

— Liniștește-te ! Găsim noi ceva ! Știi ce ? Cît stă ăla la mișelul de șef al administrației DOP-ului, eu mă duc la Brak și încerc să obțin comisionul pentru felinare.

Evsei Ioannopolski îl înconjura pe Străveziu cu o grijă părintească. De fapt, nici nu era prea greu s-o facă pentru că Invizibilul nu folosea nici un fel de bunuri pămîntești.

După o îndelungă discuție cu contabilul, Filiurin află tot ce se petrecuse în oraș în timpul lipsei sale.

— Și-acum, stimate Egor Karlovici, se tem de dumneata ca de foc, încerca Evsei să-l convingă. Nici nu știți ce fericire este pentru orașul nostru faptul că aici locuiește și muncește o personalitate atît de luminoasă. Nici nu știți cît de impresionat sînt, știind că alături de mine se află o asemenea figură istorică.

— Trebuie să tragem concluziile organizatorice de rigoare, zise Filiurin din obișnuință, dar, amintindu-și că nu mai are trup, suspină adînc.

Evsei Lvovici înțelese în felul lui cuvintele rostite de Filiurin.

— Bineînțeles că trebuie să tragem concluziile organizatorice de rigoare. Este o idee strălucită. Kain trebuie concediat !

— Și cine o să-l concedieze ?

— Vai ce om minunat și bun la suflet ești dumneata ! Dumneata îl vei concedia ! Chiar dumneata în persoană !

— Un referent nu-și poate concedia șeful !

— Un simplu referent nu poate, dar un referent invizibil poate ! Lasă pe seama mea treburile astea mărunte. Aranjez eu totul. De ce să te bagi dumneata în toate protiile ? Acum ai treburi mult mai importante.

— Într-adevăr, se petrec niște lucruri îngrozitoare, zise Invizibilul, amintindu-și articolele citite în timpul detențiunii de la Club.

A doua zi, Ioannopolski intră în biroul lui Dobroglasov fără să bată la ușă și zise sec :

— Tovarăşul Invizibilu spune că ar trebui să faceţi o cerere de demisie. În caz de refuz, va fi nevoit să povestească într-un anumit loc despre modul în care aţi aprobat comanda pentru felinare.

Kain Alexandrovici scrise cererea fără să crîcnească măcar.

Căderea lui Dobroglasov ridică şi mai mult acţiunile Invizibilului. Gloria lui, umflată cu pricepere de Ioannopolski, crescu pînă la limitele imposibilului, aşa că nici numirea lui Evsei Lvovici ca şef al serviciului nu mai aduse nimic nou în domeniul acesta.

Suspusul referent renunţă la slujbă. Imensa cantitate de timp liber şi-o scurta cîntînd la mandolină, mergînd la circ şi plimbîndu-se prin oraş. Se plictisea la fel ca înainte. Singura lui distracţie era o glumă pe care-l învăţase s-o facă (nu fără anumite intenţii) chiar Evsei. Despre ce era vorba ?

Filiurin trecea cu regularitate pe la toate instituţiile din Pişceslav, se strecura în birourile şefilor şi, pe neaşteptate, striga :

— Sînt aici ! Sînt aici !

Efectul era foarte puternic şi crea în jurul Invizibilului aureola unui controlor neobosit al întregii vieţi din oraş. Pe Filiurin îl distrau mai ales feţele speriate şi spasmele nervoase care îi cuprindeau pe oamenii dindărătul birourilor.

Plimbîndu-se prin oraş de parcă era Harun-al-Raşid, Invizibilul auzea multe discuţii consacrate propriei sale persoane. Îl lăudau. Ziceau că datorită lui, instituţii care înainte erau „tabu" deveniseră mai abordabile pentru public, că vînzătorii din magazine nu mai răspundeau la întrebarea „Aveţi arpacaş ?" cu întrebarea „Dar unde te trezeşti ?", că zîmbeau cu multă drăgălăşenie şi cîntăreau cu o lipsă de cel mult cinci grame. Vorbeau despre marile foloase aduse de Invizibil, bucurîndu-se că la Clubul central reunit pereţii sînt gata şi că în curînd clădirea va corespunde cerinţelor culturale ale pişceslavenilor.

În zilele în care Filiurin auzea asemenea aprecieri despre sine, melodia „Vis de toamnă", interpretată la mandolină, răsuna mult mai delicat decît de obicei.

Modestul și cenușiul referent începu să fie din ce în ce mai mîndru de sine. Sentimentul acesta, aprins, de fapt, de Ioannopolski, lua proporții văzînd cu ochii.

Evsei Lvovici, care se menținea în postul de șef doar datorită Invizibilului, îi era foarte recunoscător și de aceea căuta să-i facă tot felul de servicii, care de care mai utile și mai plăcute.

Pentru început Evsei obținu pentru Invizibil o cameră mare pe bulevardul Calul lui Prjevalski nr. 16. În respectiva încăpere locuise pensionarul Gading, al cărui sfîrșit fusese așteptat de mult și cu nerăbdare de către toți locatarii. Pe respectivul spațiu locativ contau, făcîndu-și bineînțeles și planuri de viitor, următorii: portarul, toți locatarii de la mic la mare și rudele lor din afara orașului precum și administratorul, prietenii lui și prietenii prietenilor lui.

Pîndit de nerăbdătorii solicitanți, bătrînul Gading se stinse pe nesimțite. Nici n-a ajuns sicriul încă la cimitir, că încăperea a și fost sigilată cu optsprezece bucăți de ceară roșie. Însemnele folosite pentru sigilii erau de tot felul: monede de cinci copeici, monograme sau pur și simplu degete. În afară de ele însă mai existau și sigiliile greoaie ale DOP-ului.

Dar îngrozitorul duel între locatari și administrator, între prietenii administratorului și rudele locatarilor și între toți aceștia de mai sus pe de o parte și DOP pe de alta, se întrerupse brusc în momentul ocupării de către Filiurin a încăperii care constituise mărul discordiei. Din această clipă au apărut și primii dușmani pe față ai Invizibilului.

Așadar, mutarea în casă nouă a marcat începutul lungii liste a serviciilor făcute de Evsei Lvovici lui Filiurin.

Ceea ce a urmat au fost niște manifestări slugarnice de mult mai mare anvergură. Dar Evsei nu mai era singur pentru că între timp apăruseră o mulțime de admiratori *ad hoc* ai geniului lui Filiurin.

Așa de pildă, l-au sărbătorit cu mare pompă pe Invizibil cu prilejul aniversării a doi ani de activitate la GOP. Adunarea festivă s-a desfășurat în clădirea teatrului. Dacă n-ar fi fost ploșnițele care mușcau fără milă din trupurile celor prezenți, totul ar fi decurs ca în capitală. Ploșnițele erau însă nenorocirea acestui teatru. Din cauza lor spectacolele

trebuiau prezentate cu lumină în sală, pentru că altfel, pe întuneric, bestiile alea mici i-ar fi înghițit pe spectatori cu bilet cu tot.

În schimb însă, banchetul care a urmat, a fost la înălțime. Sărbătoritului i-au dăruit o mandolină cu incrustații de lemn și sidef precum și o culegere de cîntece rusești scrise în sistem cifrat. Cuvîntările au fost pline de căldură, iar oratorii plini de efuziuni metaforice. L-au comparat pe sărbătorit cu : un stejar viguros, un vas prețios din care debordează energia și una locomotivă care pășește energică către țelul final.

Răspunzînd numeroaselor solicitări venite din rîndul maselor, spre sfîrșitul petrecerii, sărbătoritul a interpretat la noua sa mandolină același binecunoscut vals al lui Joyce : „Vis de toamnă". Și parcă nicicînd înainte interpretarea nu a fost atît de elevată ca în seara aceea.

„Plugarul din Pișceslav" a inserat în coloanele sale, care răbdaseră, dealtfel, multe, o scrisoare deschisă și interminabilă, prin care Invizibilul (după ce amintea, așa cum se cuvine, numele multstimatului redactor și al ziarului redactat de domnia-sa) mulțumea tuturor celor care l-au felicitat în ziua aniversării. Scrisoarea fusese concepută de Ioannopolski și de aceea marea majoritate a mulțumirilor îi erau adresate lui.

Ioannopolski o luase razna. Chemîndu-l pe sculptorul Schatz de la închisoare, mîna dreaptă a Invizibilului îi zise :

— Schatz, e nevoie de un monument !

— Al cui ?

— Al Invizibilului.

— Nu, răspunse Schatz, nu mai sînt în stare să fac monumente ! Îl visez în fiecare noapte pe Timiriazev. Vine la mine, îmi strînge mîna și zice : „Schatz, Schatz, ce-ai făcut din mine ?"

— Schatz, Schatz, e nevoie de monument, continuă Evsei, și îl vei face !

— E chiar așa mare nevoie ?

— O cer necesitățile de amenajare a orașului !

— Bine. Dacă o cere amenajarea, sînt de acord. Dar vă previn, va fi invizibil !

— De ce ?

— Păi cum poate să fie vizibil monumentul unui invizibil ?

Ioannopolski căzu pe gînduri, scărpinîndu-şi îndelung chelia care luase în ultimul timp o alură foarte meditativă.

— Prezintă, totuşi, un deviz, conchise el.

— N-am nimic împotriva devizului, sublinie sculptorul, ăsta e vizibil. Dar mai trebuie să vă previn că momentul va reveni foarte scump. Din bronz sau din ipsos ?

— Din bronz, obligatoriu din bronz !

— Bine. Se face !

Exact în ziua în care avusese loc istorica discuţie consacrată monumentului, din motive de locuri insuficiente pentru cazare, puşcăria oraşului Pişceslav îl elibera pe adevăratul fost şef al serviciului administrativ de la DOP, cunoscutul aventurier şi pungaş, Piotr Kallistratovici Ivanopolski.

CAPITOLUL VIII
HRAPĂREŢUL ÎN LIBERTATE

Să-l părăsim pentru o vreme pe Invizibil, lăsîndu-l să se scalde în razele propriei sale glorii, să-i părăsim şi pe cetăţenii din Pişceslav, care îi ridicau osanale, să-l părăsim şi pe Evsei Lvovici, care trona în biroul lui Dobroglasov, aşternînd fel de fel de rezoluţii cu cerneală roşie...

Să ne întoarcem privirea spre resorturi mult mai tainice, spre acea lume măruntă care, văzîndu-se acum în mizerie, începuse să murmure nemulţumită.

Ieşind pe poarta închisorii, Piotr Kallistratovici Ivanopolski se opri în Piaţa Paielor. Lumina puternică a soarelui îl cam deranja, făcîndu-l să privească în jur printre pleoapele abia întredeschise. Semăna cu leul ieşit în arena circului : orbit de lumina roz a reflectorului, iritat de zgomotul şi mirosul mulţimii, se dă puţin înapoi, mişcă din mustăţile de jandarm şi se schimonoseşte. Tare ar dori nişte carne de om, dar e cam dezorientat şi nu înţelege prea bine ce se petrece în jur. Daţi-i însă puţin răgaz ! Veţi vedea cum se obişnuieşte cu noua sa postură şi cum începe să alerge prin arenă, bălăngănindu-şi burta. Electrizat parcă de propria

coadă, se pornește apoi să ragă amenințător, încercînd să-l agațe cu ghearele pe îmblînzitorul îmbrăcat în tradiționalul costum *à la* Bufallo Bill.

Alergînd pe lîngă zidurile caselor și ajungînd astfel pînă la monumentul lui Timiriazev, Piotr Ivanopolski rămase țintuit locului de uimire. Clubul central reunit era complet înconjurat de schele. Prin ușile deschise ale construcției ieșeau una după alta căruțe încărcate cu coloane.

Pe lîngă Ivanopolski trecu un bun amic pe care-l cunoștea încă de la vechea chestie cu polițele Întovărășirii de credite „Autoajutorul".

— Alo, strigă Ivanopolski.

Amicul privi atent în direcția lui Piotr Kallistratovici, se opri o secundă în loc și, fără să răspundă la plecăciune, o porni mai departe, luîndu-și un aer foarte important.

— Mitocan, zise Piotr Kallistratovici destul de tare.

Pe urmă se îndreptă spre Trustul alimentației publice. Voia să-și vadă un prieten de care era legat prin protecții reciproce. Dar persoana nu îl întîmpină cu prea mare bucurie. Lui Ivanopolski i se păru chiar că prezența sa l-a cam speriat pe respectivul. Cu toate astea, Piotr Kallistratovici trecu imediat la problemă.

— Cred că înțelegi că am mare nevoie de bani. Îmi trebuie un serviciu.

— Văd, răspunse cu răceală prietenul.

— Pentru început nu cer mult : o leafă de vreo trei sute de ruble și o slujbă cu posibilități colaterale.

— Adică, tovarășe, doriți să vă angajați la noi ?

— Păi bineînțeles !

— Atunci, faceți o cerere conform normelor generale în vigoare. Dar trebuie să vă previn că n-avem locuri în schemă și că, presupunînd posibilitatea ivirii lor, fără repartizare de la „Brațele de muncă" tot nu vă putem primi !

Ivanopolski se strîmbă.

— Ce te-a apucat, Arkadi ? Asta-i birocrație ! Norme generale... Brațele de muncă...

— Cetățene, nu am timp de pierdut ! zise răbdător Arkadi.

Ivanopolski se întoarse mînios, dar, înainte de a ieși din birou, auzi o voce spunînd :

— Sînt aici !

Ivanopolski îl văzu pe Arkadi îngălbenind. Apoi simţi o uşoară adiere, observă uşa deschizîndu-se singură şi auzi repetîndu-se aceeaşi exclamaţie, de astă dată însă în biroul funcţionarilor :

— Sînt aici ! Sînt aici !

Funcţionarii săreau de la locuri, îngălbenind asemenea şefului lor. Tampoanele de sugativă cădeau rînd pe rînd pe duşumea.

Neînţelegînd absolut nimic, Ivanopolski trase un scuipat, ieşi în stradă şi, aiurit complet de cele văzute, rămase ţintuit în faţa trustului, căscînd uimit ochii la firma albastră cu litere aurii.

„Ce s-a întîmplat ? se întrebă fostul şef al serviciului administrativ. Ce e cu nebunia asta în oraş ?"

A vrut să intre la magazinul „Lapidus şi Ganicikin", dar şi aici îl aştepta o surpriză : obloanele de fier ale vitrinelor erau trase, iar uşa de sticlă era închisă şi sigilată.

Piotr Kallistratovici încremeni.

Începu să alerge prin oraş cu intenţia de a-şi relua vechile legături şi de a desface ghemul încurcăturilor în care se afla. Spera să găsească, aşa cum găsise totdeauna în trecut, un serviciu bun cu portiţe deschise pentru niscaiva afaceri, deplasări bănoase, comisioane şi procente, într-un cuvînt ceea ce numise el „o slujbă cu posibilităţi colaterale".

Dar toate încercările au fost în van. Unii nu-l recunoşteau, alţii erau indignaţi şi neînţeles de oficiali, iar mulţi nici nu mai existau, aflîndu-se în clădirea din care Ivanopolski abia ieşise.

— Va trebui să mă mut în alt oraş, bombăni el. Ca să vezi ce chestie !

Ivanopolski nu înţelegea efectiv ce se întîmplă în oraş.

— Ia să mă duc la Brak. Dacă şi Brak a dispărut, înseamnă că lucrurile stau rău de tot.

De afacerile firmei cu capital mixt „Triger şi Brak" se ocupa doar Nikolai Samoilovici Brak ; Triger se încurcase cu nişte valută şi îl expediaseră mai demult încă într-o regiune care, pînă la venirea lui, fusese vestită doar prin faptul că acolo se afla polul frigului.

Locuinţa lui Brak era binecunoscută în oraş, fiind foarte des vizitată de tineri tunşi după ultima modă şi îmbrăcaţi în costume elegante cusute cu aţă de mătase ; toţi purtau veste

de lînă, pantofi de culoarea cerii de parchet și pălării moi. În casa lui Brak se dansase pentru prima oară în oraș charleston și tot aici s-a jucat prima partidă de ping-pong. Familia Brak știa să trăiască și să se distreze ca în străinătate. În antreu, servitoarea lua paltoanele și primea bacșiș. După dans, celor înfometați li se oferea suc de fructe și biscuiți, iar fiicele lui Brak se întrețineau cu cei prezenți abordînd teme din viața internațională. Se discuta mai ales despre diferența de prețuri între Berlin și Pișceslav, și se comenta noua modă de peste hotare de a te da pe față nu cu pudră, ci cu talc. Tînăra generație a familiei Brak acorda o mare importanță acestei noutăți de ultimă oră.

Viața mondenă din casa lui Nikolai Samoilovici a ajuns la apogeu în seara în care capul familiei a adus acasă niște banane.

Apariția bananelor în Pișceslav a coincis cu sosirea în urbe a unei expoziții de maimuțe. Pentru menținerea în viață a celui mai interesant exponat — gorila Molly — administrația expoziției a importat banane. Gorila se putea mîndri cu faptul că, în afară de ea, nici un suflet din Pișceslav nu ingurgita acest fruct rar.

Dar în tendința ei de a-și trăi viața din plin, familia Brak nu cunoștea nici un fel de bariere. Nikolai Samoilovici își răsfăța fetele și nu era în stare să le refuze nimic. Paznicul expoziției nu putu rezista ispitelor lui Nikolai Samoilovici.

Astfel au apărut bananele pe masa familiei Brak. E drept, fuseseră smulse de la gura gorilei, dar, în schimb, contribuiseră la întărirea reputației de europeni cu trup și suflet (ceea ce făcea, dealtfel, fala familiei Brak).

Odată cu dispariția lui Filiurin, în casa lui Brak s-a lăsat tăcerea. Tinerii nu prea mai călcau pe acolo, nu se mai dansa charleston, iar sănătatea gorilei se cam zdruncinase, ceea ce îl obliga pe paznic să livreze gorilei întreaga rație de banane.

Și afacerile mergeau prost. Magazinul de optică fusese sigilat pentru neplata impozitelor. Inspectorul financiar, cu care de obicei putea aranja treburile astea, își făcuse într-o ședință autocritica cum că întreținuse la un moment dat relații neprincipiale cu soția unuia dintre contribuabili. Drept urmare, l-au concediat. Instituțiile de stat nu mai ofereau

antreprize avantajoase. Nikolai Samoilovici se învîrtea prin casă, iritat şi confuz.

— Dacă o mai ţine aşa o săptămînă, se lamenta el, sînt distrus !

Cum de s-a potrivit, dar exact într-o asemenea clipă de disperare îşi făcu apariţia şi Dobroglasov.

— Eh, cum stai cu „burta" ? întrebă răutăcios Brak.

Nikolai Samoilovici înţelegea prin „burtă" absolut tot ceea ce avea legătură cu banii, cu cariera, cu antreprizele şi cu alte asemenea lucruri plăcute. „Cum stai cu burta ?" însemna „Cît cîştigi ? N-ai vreo afacere pentru mine ? Ce se aude la Direcţia economică ? Cu cine trăieşti ? Au primit ceva marfă la depozitele cooperaţiei ? Cît e lira turcească azi la bursa neagră ?". De fapt, „burta" însemna multe. Ba chiar totul.

Kain Alexandrovici cunoştea perfect caracterul universal al acestui cuvînt şi răspunse întristat :

— Prost.

— Te strîng de gît ? întrebă Brak.

— M-au şi sufocat, răspunse Kain Alexandrovici. M-au dat afară. Să vezi că or să mă dea şi în judecată.

— Pentru ce ?

— Din cauza chestiei dumitale. Comanda pentru felinare.

— Adică asta înseamnă că şi eu pot intra la apă împreună cu dumneata ?

— Fireşte.

— Iartă-mă, Kain Alexandrovici, dar eu nu am dat mită, a fost vorba despre nişte vărsăminte benevole, despre aprecierea unor servicii pe care mi le-aţi făcut în afara orelor de producţie.

— Nu, Nikolai Samoilovici, nu ! Hai să vorbim pe faţă ! Străveziul stă acum la nenorocitul ăla de contabil; la Evsei, pe care eu prostul de mine l-am angajat cu mîna mea, stă la el şi cîntă la mandolină. Imediat cum termină de cîntat vom fi anunţaţi. Aşa că dacă mişelul de Evsei va voi să-l trimită pe Filiurin încoace, vom fi preveniţi din timp. Să ne grăbim ! Dumneata ai dat mită, eu am luat mită. Ce-o tot aiurim cu „aprecierile" ! Pentru amîndoi există acelaşi articol de lege !... Trebuie să ne salvăm reciproc !

— Cine se putea gîndi măcar că tîmpitul ăsta de Filiurin o să întoarcă viața cu josul în sus ? Știi, Kain Alexandrovici, dacă mai ține o săptămînă, sînt pierdut !

— Ai răbdare, Nikolai Samoilovici, nu te omorî cu firea!

— Nu, nu ! O simt eu. Brak o să dispară așa cum a dispărut Triger. Și, la drept vorbind, Triger o duce mai bine acolo decît Brak aici. Magazinul o să-l vîndă la mezat, casa o să mi-o ia... Pe la birouri stau tot felul de hiene... Și după toate astea să mă mai trezesc băgat la pușcărie !...

— Dumneata crezi că eu o duc mai bine ? întrebă Kain Alexandrovici, oftînd din rărunchi. *Volens-nevolens trebuie să-mi hrănesc* copiii și pe frate-miu, pe Abel. Eu cu mîna mea i-am concediat. Bani nu am deloc și nici nu știu de unde ar putea să apară ceva bani.

— Trebuie să acționăm ! Trebuie să găsim ceva ! Invizibilul ăsta nu poate fi măturat ?

— Ia încearcă să-l mături ! N-ai auzit de glumele lui pe la instituții ?

— „Sînt aici" ?...

— Da, da. Cum naiba să-l mături cînd nimeni nu știe unde e și ce face ?

— Ehee... dacă n-ar fi fost invizibil, se exprimă profund meditativ Nikolai Samoilovici.

— Auzi la el, ce visează ! Păi atunci l-aș fi dat imediat afară ! Așa l-aș fi dat, că ăia de la comitetul sindical și chiar de la mama comitetului, n-ar fi îndrăznit să zică nici măcar „pîs".

— Asta înseamnă că nu există decît un singur mijloc : să-l face din nou vizibil !

— Ia te uită cum ai descoperit America de Nord și America de Sud ! zise Dobroglasov foarte ironic. Că n-o să-ți lași acum afacerile ca să te apuci de invenții !...

— Păi nu eu !

— Dar cine ?

— Ăla care l-a făcut invizibil !

— Babski ? ! ?

— Ai ghicit, în sfîrșit...

— Dar Babski e complet nebun !

— Păi existența Invizibilului nu e o nebunie ? Și noi nu sîntem nebuni dacă trăim într-un oraș ca ăsta și n-am crăpat pînă acum ?

Kain Alexandrovici căscă ochii. (Speranța îi făcea mult mai luminoși.)

— Da! țipă el. Trebuie să-l vizibilizăm și-l vom vizibiliza!

Nikolai Samoilovici începu să se îmbrace în pripă. Își trase peste burtă cureaua de antilopă cu cataramă automată, apoi, cu obrajii inundați de sînge, își închise nasturele de la gulerul cămășii și, scotocind prin buzunare, bombăni:

— Da ! Trebuie bani. Of, banii ăștia !...

— Să nu-ți pară rău de ei, zise Dobroglasov, o să ni-i scoatem înzecit!

— Bine, bine! Hai! Cu Dumnezeu înainte! Să știi, dragă Kain Alexandrovici, că niciodată în viața mea n-am fost atît de emoționat.

Aliații plecară grăbiți spre strada Indirectă și, cu cît se apropiau mai mult de locuința mucegăită a inventatorului, cu atît măreau pasul.

La capătul străzii Indirecte rămaseră pe loc însă ca trăsniți. O procesiune stranie, care emitea urlete și țipete, se îndrepta direct spre ei. În fruntea tuturor alerga țopăind și dînd din mîini un bărbat complet gol și păros, albastru din cap și pînă în picioare (era, de fapt, un albastru murdar). Aveai impresia că piatra caldarîmului încălzit de soare îi ardea tălpile: omul sărea tot timpul și încă la mare înălțime.

— Sînt invizibil, țipa dezbrăcatul cu o voce din piept.

Mulțimea răspundea rîzînd și urlînd.

— Sînt invizibil, sînt invizibil, insista omul. Am încetat să exist!

— Cine-i ăsta? întrebă Kain Alexandrovici pe un băiețel. Ce s-a întîmplat aici?

Dar nimeni nu-i răspundea pentru că spectatorii nu voiau să piardă nici o clipă de spectacol în discuții inutile.

Omul albastru cu urme murdare pe spinare făcea niște salturi foarte comice. Mulțimea începuse să-și manifeste indignarea:

— Ce rușine!

— De mult n-am văzut o nerușinare ca asta!

— La miliție cu el!

— Sînt invizibil, striga dezbrăcatul. Am devenit străveziu. Vă rog să vă convingeți, am inventat o pastă nouă „Invizibilin Babski".

— Babski, exclamă Dobroglasov. Ne-am ars, Nikolai Samoilovici ! Îl vezi ? A înnebunit definitiv !

Spre locul incidentului venea un milițian într-o birjă.

— Țineți-l, cetățeni ! striga el. Colaborați cu miliția !

— Pleacă de aici ! urlă Babski. Nimeni nu mă poate prinde ! Sînt invizibil. Nu vedeți că nu mă văd ? Ha-ha-ha ! „Invizibilinul Babski" și-a făcut efectul ! Ce-aveți de zis ?

— Perfect, căuta să-l lămurească milițianul, încercînd să-l imobilizeze pe inventator, nu vă agitați, cetățene !

Icnind, oamenii îl urcară pe Babski în birjă.

— Invențiile geniale sînt totdeauna simple, striga Babski, ținîndu-se de umerii birjarului. „Invizibilinul Babski" este o capodoperă a simplității : două grame de salpetru, un praf de aspirină și o sută de grame de acvamarin. Dizolvate în apă distilată !

Birjarul, ținînd capul întors într-o parte, îl asculta cu indiferență. Lui îi era absolut indiferent pe cine transportă : dezbrăcați, bețivi, nebuni... Îi părea doar rău că adormise exact cînd nu trebuia. Din cauza asta nu-l văzuse la timp pe milițian și n-a putut s-o ia la goană.

Babski se zbătea ca turbat. Cu ajutorul unor măturători și al activiștilor din public au reușit să-l întindă de-a latul. Cîțiva măturători i s-au așezat pe spate. Milițianul a sărit pe scară și vehicolul, mult îngreunat, a luat-o pe strada Indirectă : picioarele groase ale nebunului orașului s-au văzut pînă ce birja a cotit-o pe prima stradelă.

O lună întreagă Babski a căutat secretul pierdut al „Pistruinului". Pînă la urmă și-a ieșit total din minți, s-a vopsit și, convins că a devenit invizibil, a luat-o la fugă printre oameni. Așa a sfîrșit în birjă.

— Ce facem acum ? întrebă Brak, complet pierdut.

Kain Alexandrovici bătu atît de tare cu piciorul în caldarîm, încît săriră scîntei.

— Bineînțeles, zise el, *volens-nevolens*, dar trebuie să găsim altceva.

Schimbînd niște fraze scurte, întristații prieteni o întoarseră spre casă.

— Hai la mine ! propuse Nikolai Samoilovici, mai stăm de vorbă, mîncăm ceva. Poate că ne vine vreo idee. Ne trebuie un om cu mintea mai proaspătă. Nu știu care e situația la dumneata, dar eu sînt cu totul la pămînt ! Asta e adevărul, ne trebuie un om energic, fără prejudecăți, care să fie de-al nostru. Și acest om...

Nikolai Samoilovici deschise ușa biroului său și zise :

— ...iată-l !

În birou se afla Piotr Kallistratovici Ivanopolski, care stătea tolănit pe canapea și fuma un trabuc din rezerva stăpînului casei.

CAPITOLUL IX

SUB PAVAZA JUSTIȚIEI

În timpul șederii sale la închisoare, adevăratul fost șef al administrației DOP-ului și-a conservat perfect prospețimea minții, a acumulat o mare cantitate de energie, și și-a luat totodată rămas bun de la puținele prejudecăți pe care le mai avusese.

Prima întîlnire cu Kain Alexandrovici a fost foarte cordială. Scuturînd îndelung mîna lui Ivanopolski, Dobroglasov zîmbea fericit și repeta întruna :

— Cum să nu, cum să nu, îl cunosc perfect ! Șeful serviciului administrativ de la DOP. Îmi pare bine, chiar foarte bine. Dacă ați ști ce tiz îngrozitor aveți. O fiară !

După ce a aflat toate noutățile din Pișceslav, Ivanopolski a înțeles perfect de unde se trage răceala prietenilor și soarta demnă de plîns a firmei „Lapidus și Ganicikin".

— Începe nebunia, zise el.

— Ce părere aveți, Piotr Kallistratovici ? întrebă Dobroglasov, privindu-și iscoditor interlocutorul.

Brak ciuli și el urechile.

— Părerea mea, declară musafirul, este că Invizibilul trebuie dat în judecată !

Ideea expusă de Ivanopolski era atît de uimitoare, încît Dobroglasov și stăpînul casei au amuțit.

— Spuneţi-mi, reuşi în fine să bîiguie Kain Alexandrovici, oare v-am înţeles bine ? Să-l dăm în judecată, să-l băgăm într-un proces ?

— De neconceput ! strigă Brak, rămînînd cu gura pe jumătate căscată, ceea ce făcu să i se vadă dinţii pe care, de-atîtea necazuri, nu se spălase de mult... Dar musafirul era neclintit în opinia sa.

— La judecată ! Fără discuţie !

— Scuzaţi-mă, vă rog, dar cum poţi intenta proces unui om invizibil ?

— De fapt, ce doriţi ? Să-l ponegriţi, nu ?

— Exact. Trebuie să-l desfiinţăm prin orice mijloace !

— Păi desfiinţaţi-l ! Ideea v-am dat-o !

— Nu glumi, Ivanopolski, se-apucă Brak să urle. De unde şi pînă unde proces ? Filiurin nu există fizic !

— Aveţi dreptate, Nikolai Samoilovici, fizic nu există, dar juridic există. Spuneaţi că are bani strînşi la Casa de economii ? Perfect ! Situaţia vine în sprijinul ideii mele. Are o cameră ? Chiar una nouă, pe care a primit-o fiind în stare de invizibilitate ? Cu-atît mai bine ! Toate astea demonstrează că Străveziul este o persoană juridică. Şi oricărei persoane juridice i se poate intenta un proces juridic.

— Bine, zise agitat Dobroglasov, să presupunem că va exista un proces, chiar dacă eu mă îndoiesc că vom putea ajunge cu Invizibilul la tribunal. Dar totul va fi o ficţiune. Pur şi simplu nu se va prezenta în ziua procesului.

— Dacă va comite prostia asta, va fi un om mort ! răspunse calm Ivanopolski. Tot oraşul va şti că Invizibilul s-a speriat de tribunal şi că, în consecinţă, este vinovat.

— Şi dacă se prezintă ?

— Eh, totul depinde de motivul pe care-l găsim pentru a-l da în judecată.

Brak şi Dobroglasov mai încercară o dată să străpungă platoşa justiţiară cu care se acoperise Ivanopolski.

— Bine. Să zicem că-l condamnă... Şi cine o să stea la închisoare ?

— Străveziul, bineînţeles.

— Vezi să nu se ducă !... Şi dacă în loc să se ducă la închisoare se va duce, de exemplu, la circ ? Cine-l poate opri ?

— Să se ducă unde vrea! Din punct de vedere juridic va sta în închisoare. Şi la urma urmei, de ce ar fi nevoie de un proces penal? Un om poate fi defăimat şi printr-un proces civil. Misiunea noastră e să-l aşezăm pe banca acuzaţilor şi să obţinem o condamnare. După asta cariera Invizibilului se va sfîrşi! Puteţi să mă credeţi pe cuvînt.

Dobroglasov şi Brak se dădură, în fine, bătuţi. Bucuroşi de înfrîngere, nu mai ştiau cum să-i mulţumească lui Ivanopolski.

— Eu sînt un om modest, zise Piotr Kallistratovici, dar mulţumirile platonice nu sînt suficiente. Am nevoie şi de mulţumiri concrete.

După o lungă tocmeală în care s-a stabilit recompensa pe care o va primi Ivanopolski, inclusiv modul de participare la viitoarele avantaje materiale, precum şi după primirea unui avans pentru diferite speze, Ivanopolski se ridică şi spuse:

— Pînă una alta, nu vă pot spune exact ce anume învinuiri vom aduce Străveziului pentru că nu îi cunosc încă viaţa intimă. Va trebui să alerg în dreapta şi în stînga, iar dumneavoastră va trebui să aşteptaţi şi să-mi daţi crezare. În limbaj oficial se poate spune că am creat o întovărăşire întemeiată pe încredere.

Aflînd de la asociaţii săi unde locuieşte Filiurin şi, asigurîndu-i că, dacă există dorinţă, există şi foarte multe căi de rezolvare a problemei, Ivanopolski îi părăsi într-o excelentă stare de spirit.

Timp de cîteva zile Piotr Kallistratovici bătu oraşul în lung şi în lat în căutarea păcatelor lui Filiurin. Dar trecutul referentului era la fel de străveziu ca şi prezentul. Nu i se putea reproşa nici un fel de păcate: nici lipsuri nemotivate de la serviciu, nici manifestări huliganice exagerate, nici vicii condamnabile.

Ivanopolski găsi o oarecare consolare pe bulevardul Calul lui Prjevalski nr. 16, unde absolut toţi locatarii erau indignaţi de faptul că DOP îi repartizase camera Invizibilului. Asta îi făcea să fie foarte montaţi împotriva proaspătului lor vecin. Din spusele lor însă Ivanopolski nu reuşi să adune elementele de care avea nevoie. Chiriaşul invizibil era foarte liniştit, cîntînd la mandolină în limitele legale, nedepăşind deci orele 23.

Piotr Kallistratovici își dădu seama că locatarii de la nr. 16 erau gata să depună chiar și mărturie mincinoasă împotriva Invizibilului, indiferent de capetele de acuzare ale procesului. Cum însă procesul nu exista ca atare, nu era nevoie încă nici de martori. Pentru orice eventualitate însă, au fost lăsați în rezervă.

În a patra zi de cercetări și de adunare a materialelor compromițătoare, Piotr Kallistratovici se îndreptă spre fosta locuință a lui Filiurin, sperînd ca măcar acolo să dea de vreo urmă.

Apropiindu-se, Ivanopolski observă niște gură-cască care stăteau proțăpiți în fața casei lui madam Bezliudnaia, privind la meșterii care tencuiau în zid o placă de marmură. Inscripția de pe placă era gravată cu litere gotice: „Aici a locuit tovarășul Invizibilu pe vremea cînd era Egor Karlovici Filiurin".

Piotr Kallistratovici aruncă o privire plină de ură spre inscripție și, înjurînd cît îl ținea gura, bătu la ușă. Din casă se auzeau exercițiile de canto pe care le făcea madam Bezliudnaia și țipetele sugarului.

*

Neștiind nimic de complotul care se uneltea împotriva Invizibilului, Evsei Lvovici Ioannopolski își conducea liniștit serviciul. Funcționarii îl iubeau. Ptașnikov însă, care înțelegea ce prăpastie îl despărțea de Evsei, nu mai îndrăznea să-i dea sfaturi medicale.

Timid prin natura sa, Ioannopolski căutase toată viața un post sigur, care să-l ferească de amenințarea zilnică a epurărilor și în care să se poată odihni de-adevăratelea. Acum era convins că găsise exact serviciul visat. De aceea se străduia să-și consolideze situația și făcea totul pentru a păstra prestigiul protectorului său. După ce organizase aniversarea și fixarea plăcii memoriale pe casa madamei Bezliudnaia, Evsei Lvovici încercă să rezolve într-un termen cît mai scurt problema monumentului pe care voia să-l ridice prietenului și binefăcătorului său.

Ideea i se păruse strălucită și de aceea se zbătea din toate puterile; se temea ca invidioșii și dușmanii să nu-i fure ideea. Sculptorul-administrator discuta ore întregi cu

şeful serviciului de amenajări al GOP-ului despre proiect. Pînă la urmă s-au convins că statuia Străveziului nu va putea fi turnată nici în bronz şi nici în ipsos pentru că nu se va putea obţine o invizibilitate deplină.

— Poate că ar fi bine să ne oprim totuşi pentru bronz, zise precaut sculptorul, intrînd cu mapa de schiţe în biroul lui Ioannopolski.

— Nu, nu se poate, răspunse Evsei, va fi prea multă vizibilitate, şi nu e bine !

— Poate că atunci ar fi bine să înălţăm o coloană, exclamă Schatz.

— Ca aceea care se află în piaţa Vendôme din Paris ?

— Exact. Daţi comanda şi vă fac o coloană splendidă cu basoreliefuri şi alte ornamente.

— Ar fi o idee... Apropo, avem în curte foarte multe coloane scoase de la Clubul reunit.

— Păi atunci să punem cîteva. Una mare la mijloc, care să simbolizeze invizibilitatea, iar pe laterală să instalăm cîteva portaluri sub care să se plimbe cetăţenii oraşului.

— Şi un scuar...

— Şi bănci pentru cei care vor voi să se oprească şi să admire monumentul...

Lui Ioannopolski ideea îi plăcu foarte mult, simţea că adoptarea ei îi va consolida şi mai mult situaţia.

Dar nici nu apucă proiectul să treacă prin toate instanţele cuvenite, că se ivi o situaţie neprevăzută : venind într-o zi la serviciu, Ioannopolski observă că Ptaşnikov îi arunca nişte priviri curioase.

— Ce e cu dumneata ? glumi Evsei Lvovici, nu prea arăţi bine. Poate că e pe bază nervoasă...

Ptaşnikov ezita...

— Sau poate urina ? continuă şeful.

Ptaşnikov zîmbi jenat. Dar după cîte se pare, nu era vorba nici despre dereglări nervoase, nici despre problema cealaltă. După cîteva minute, tămăduitorul local intră în biroul lui Ioannopolski.

— Aţi auzit ultimele noutăţi, Evsei Lvovici ? întrebă el, privind cu teamă în direcţia uşii. Se zice că tovarăşul Invizibilu are o fetiţă.

— Ce mai e şi cu aiureala asta ?

— Pe cuvînt că aşa se spune.

— Cu cine ?

— Cu fosta lui gazdă.

— Prostii, țipă Ioannopolski.

În momentul acela însă își aminti de discuția pe care o avusese cu madam Bezliudnaia în dimineața dispariției lui Filiurin.

— Aiureli ! continuă Evsei, dar cu mai puțină siguranță în glas.

— Nu, nu, se spune că așa ar fi.

— Și ce-i cu asta ? Bine, să zicem că s-a născut un copil ! La urma urmei, este o chestiune intimă a lui Filiurin.

— Într-adevăr. Dar se povestesc și amănunte. Se spune că în luna a șaptea a părăsit-o și că acum nici nu vrea s-o mai cunoască.

Ioannopolski se ridică speriat de la birou și zbieră :

— Ptașnikov ! Vei fi dat afară de aici ! *Volens-nevolens eu te concedens* pentru difuzarea de zvonuri tendențioase.

— Păi ce vină am eu ? se dezvinovățea tămăduitorul. Am vrut numai să vă previn. Să știți că de ieri tot orașul numai despre asta discută. Mă mir că tovarășul Invizibilu nu cunoaște problema.

— Taci din gură, Ptașnikov ! Ai limba prea lungă !

Dar Ptașnikov nu mai putea fi oprit. Cu mîinile la spate, aplecat deasupra călimării tematice „Cu fața spre sat" (care se mutase între timp înapoi în biroul șefului), el îi comunica lui Evsei tot felul de vești, una mai îngrozitoare decît alta.

— Gazda l-a dat în judecată.

— Ce vrea ?

— Pensie alimentară. O pensie mare. Mă mir de dumneavoastră, Evsei Lvovici, că nu știți. Tot orașul știe. Oamenii sînt indignați.

— Cum așa ? Cine îndrăznește să fie indignat ?

— Mulți ! Unii, e drept, nu vor să creadă că Străveziul nostru a lăsat pe drumuri o femeie nenorocită și bolnavă cu copil în brațe.

— Asta e o minciună ! urlă Evsei. Nu vor putea să dovedească !

— Apropo, se vorbește că sărmana femeie moare de foame în timp ce Filiurin se lăfăie în lux.

De abia în acest moment Ioannopolski sesiză că se află în fața unei prăpastii imense : protectorul său era în mare

pericol, iar fotoliul de şef, pe care Evsei Lvovici se străduise în fel şi chip să-l consolideze şi să-l canalizeze spre necesităţile sale, era gata-gata să-i zboare de sub acea parte a trupului care suferea de hemoroizi.

Ioannopolski cunoştea foarte bine imensa forţă a calomniei. „Biiine! se gîndi el în sinea lui, alergînd încoace şi încolo prin birou. Procesul treacă-meargă! Cu toate că nici asta nu e bine. Invizibilul n-ar trebui să aibă de-a face cu justiţia! Cum vor dovedi acuzaţiile? Va trebui să lupt, altfel se duce totul de rîpă. Trebuie să lansăm un contra-zvon! Să anunţăm că toate astea sînt minciuni sfruntate, că Invizibilul n-are nici o vină!..."

— Sînt aici! se auzi vocea Invizibilului.

— Egor Karlovici, zise Ioannopolski, vorbiţi mai încet!

— Ce-i nou la serviciu? întrebă el. Vai, ce cravată frumoasă aveţi, Evsei Lvovici, cît aţi dat pe ea?

Dar lui Evsei Lvovici numai de cravată nu-i ardea... El se grăbi să-i relateze lui Filiurin tot ce auzise de la Ptaşnikov.

— Cum, aşa se vorbeşte despre mine? întrebă uimit Invizibilul. Într-adevăr, am auzit eu ceva prin oraş despre un copil... Dar am crezut că e vorba despre altul.

Evsei Lvovici privi cu mînie înspre dulap (de-acolo venea vocea nepăsătoare a lui Filiurin) zicîndu-şi cu disperare:

„Lui îi e totuna dacă-l condamnă sau nu, eu însă o să-mi pierd postul! Şi ce-o să mănînc? Ce-o să beau? Că eu nu sînt străveziu!"

— Lucrurile se mai pot îndrepta, zise Evsei Lvovici. De fapt, aţi trăit cu ea? Adică cu gazda?

— Cu cine? Cu madam Bezliudnaia? Nici prin gînd nu mi-a trecut! Nu cumva aţi înnebunit?

— Chiar că nu mai înţeleg nimic! exclamă Evsei. Şi n-aţi trăit cu ea?

— Zău că n-am trăit! Vă dau cuvîntul meu!

— Atunci, de unde? De unde a apărut zvonul ăsta? Cum de-a îndrăznit proasta aia să vă facă de ruşine? Ştiţi că aţi fost dat în judecată? Trebuie să vă apăraţi! În situaţia dumneavoastră, asemenea minciuni trebuie complet eradicate!

Înţelegînd foarte bine că esenţialul nu-l reprezintă madam Bezliudnaia cu pretenţiile ei şi că, de fapt, e vorba despre

anumite forţe oculte necunoscute, Evsei Lvovici începu să-i explice Invizibilului cîteva metode elementare de luptă cu răul pe care-l reprezintă pensia alimentară.

În urma unei scurte convorbiri telefonice, începu să se agite şi mai mult. O voce binevoitoare şi foarte mirată îi aduse la cunoştinţă că Invizibilul a fost dat în judecată, cerîndu-i-se întreţinerea copilului conceput împreună cu cetăţeana Bezliudnaia.

— Citaţia a fost trimisă pe adresa locuinţei tovarăşului Invizibilu, zise binevoitorul. Procesul va avea loc, probabil, peste trei zile. Şi întrucît opinia publică manifestă un mare interes faţă de această problemă, şedinţa tribunalului va avea loc în piaţa Timiriazev, sub cerul liber, conchise amabilul interlocutor. Apoi se auzi în receptor ceva care semăna cu un fîlfîit de aripi şi nişte pocnituri care erau gata-gata să-i spargă timpanul lui Evsei.

— Haideţi la mine! îl zori Evsei Lvovici. Trebuie să discutăm! Să luăm măsuri!

Ioannopolski o luă la goană pe scările GOP-ului. Spre stupoarea lui, în faţa intrării dădu nas în nas cu madam Bezliudnaia. Era îmbrăcată într-o rochie de vară brodată şi ţinea în braţe o grămăjoară albă din care răzbăteau nişte sunete slabe. Auzind vocea Invizibilului, care plin de nechibzuinţă îl întrebase pe Evsei „cît e ceasul?", madam făcu un pas ameninţător înainte şi, printre dinţii de aur, emise un ameninţător do diez (de sus):

— Iată-l! urlă ea. Priviţi cum arată un tată criminal! Nu se vede, dar e aici! Chiar adineauri a spus ceva!

— Fugiţi! îi şopti Evsei lui Filiurin.

Dar era prea tîrziu. Văduva îşi descoperi tot aurul din gură şi, întinzînd copilul, începu să chiţăie:

— Ia-l, nemernicule! Ia-ţi copilul!

Instinctiv, Străveziul apucă copilul. Şi în faţa mulţimii se petrecu o scenă uluitoare: copilul înfăşat într-o plăpumioară de pichet atîrna pur şi simplu în aer, iar madam Bezliudnaia, care se retrăsese prevăzătoare cu vreo zece paşi, dădea din mîini urlînd întruna:

— Priviţi-l pe acest tată mizerabil. Priviţi-l! Ăsta e! Şi încă îşi mai zice Invizibil!

Evsei Lvovici îşi ieşi complet din fire:

— Ce stați ca un prost! Lăsați copilul și fugiți! Asta e un scandal aranjat!

Imensa mulțime care umpluse strada și străduțele din jur, văzu copilul plutind și lăsîndu-se ușor în jos spre trotuar; pînă la urmă pruncul se opri exact în ușa GOP-ului.

— A fugit! zbiera madam Bezliudnaia. Nici ultima haimana n-ar fi procedat așa!

Evsei Lvovici începu să se strecoare prin mulțime. La un moment dat, îl văzu pe Kain Alexandrovici. Dobroglasov se furișa temător pe lîngă ziduri, îndepărtîndu-se de locul scandalului. Alături de el alerga, gîfîind din greu și ștergîndu-și fruntea cu batista, un grăsan îmbrăcat într-un costum de vară. Fără prea mare greutate, Evsei îl recunoscu pe Nikolai Samoilovici Brak. Iar lîngă intrarea GOP-ului se afla Piotr Kallistratovici Ivanopolski care arăta cu gesturi largi ba spre mama desperată, ba spre copilul de la picioarele sale.

Excitată la culme de evenimentele la care fusese martoră, mulțimea nu se împrăștie decît noaptea tîrziu.

Capitolul X

„NU MAI AM NICI O ÎNTREBARE!"

Ivanopolski, Dobroglasov și Brak jubilau.

— Eh, cum stați cu „burta"? întreba rîzînd în hohote Nikolai Samoilovici.

— Chestia a ieșit la nivel! V-o declar ca de la persoană juridică la persoană juridică, zise Ivanopolski.

Iar Kain Alexandrovici, palid de emoția victoriei, se fîțîia dintr-un colț într-altul al încăperii, visînd la clipa în care va intra din nou în fostul său birou de șef pentru a scrie rezoluții, pentru a primi comisioane și pentru a-i speria pe funcționari cu chipul său preocupat. Se și vedea smulgînd de pe ușă ordinul de concediere a rudelor pe care-l scrisese de spaimă și afișînd în locul lui tăblița de email alb: „Intrarea interzisă".

Toate prevesteau victorie și — ca urmare firească — burți bine umplute. Însuși sunetul de „burtă" conținea în sine promisiuni de belșug și perspectiva bunăstării.

În lagărul inamicilor Invizibilului se acţiona cu mare energie. Pe bulevardul Calul lui Prjevalski nr. 16 începuse deja recrutarea de martori pentru procesul de pensie alimentară. Între timp, Evsei Lvovici depunea eforturi supraomeneşti pentru a consolida popularitatea cam zdruncinată a protectorului său invizibil. Pentru reuşita operaţiei sale, Ioannopolski angrenase întreg aparatul serviciului. Speriaţi de posibilitatea reîntoarcerii lui Kain Alexandrovici, funcţionarii se străduiau din răsputeri să demonstreze prietenilor şi cunoscuţilor că Străveziul este într-adevăr o fiinţă curată precum lacrima şi că pălăvrăgeala prostească a acelei muieri beţive nu este altceva decît o calomnie murdară.

Rezultatul acestor intrigi l-a constituit o nouă cotitură în rîndurile opiniei publice: majoritatea devenise dispusă să creadă că este prematur să-l acuzi pe Filiurin înainte de proces.

Evsei Lvovici continua să se agite. Sub chelia lui proeminentă se năşteau tot felul de planuri, unul mai îndrăzneţ decît celălalt. Ba hotăra să lupte din răsputeri în timpul procesului, urmînd să-şi înveţe pe dinafară depoziţia (avea de gînd ca în calitate de martor să rostească o cuvîntare nimicitoare), ba i se părea că nu există nici o perspectivă de a cîştiga în instanţă şi atunci gîndurile i se îndreptau către rudele din America, către bogaţii săi fraţi, Sinclair Lvovici şi Hiram Lvovici Johnopolski.

„N-ar fi mai bine să renunţ la toată zăpăceala asta şi să-l vînd pe Filiurin în America? Probabil că acolo fantomele sînt la mare preţ. Poate că ar trebui să le scriu, să-i întreb."

Dar renunţă repede la idee. Pînă una, alta avea treburi pînă peste cap: trebuia să pună la punct o concepţie unică pentru martori, organiza repetiţii cu Invizibilul în vederea memorizării perfecte a textului pe care urma să-l rostească acuzatul atunci cînd i se va da ultimul cuvînt, ce mai încoa şi-ncolo, era foarte ocupat.

În zorii zilei în care urma să aibă loc procesul, Filiurin (mai bine zis glasul lui) îl trezi pe Ioannopolski.

— Evsei, zise Străveziul cu o voce plîngăcioasă, mi-e scîrbă să mai trăiesc pe pămînt! Asta e viaţă? Nu mai ştiu ce-i aia să mănînci ceva cu poftă... De două luni n-am

mai dormit... Şi-acum să mai şi plătesc pensie alimentară! Ce viaţă e asta?

Ioannopolski sări din pat şi se îmbrăcă la iuţeală.

Soarele apărut la orizont îşi arunca razele sale roz chiar la picioarele oamenilor care lucrau în piaţă. În faţa monumentului lui Timiriazev se instalau bănci, pe stîlpi se fixau difuzoarele. Pe masa completului de judecată, acoperită cu postav, fuseseră aduse cele două elemente indispensabile desfăşurării procesului: carafa cu apă şi clopoţelul nichelat.

— Nu vreau să plătesc pensie alimentară! suspina Filiurin. Un invizibil nu trebuie să plătească pensie alimentară! După ce că mi-am pierdut trupul... Vai, vai, mai bine nu m-aş fi spălat niciodată în viaţa mea...

— Fiţi atent! îl îndoctrina Ioannopolski, să vorbiţi tare şi rar! Aţi auzit?

— Aud, aud, răspunse abătut Invizibilul. Scîrboasă muiere Bezliudnaia asta! Bine că nu i-am plătit chiria atunci cînd m-am mutat.

Orele zece fix... Din difuzoare răzbate spre mulţime vocea grefierului:

— Tribunalul! Vă rugăm să vă ridicaţi în picioare!

Întrucît însă locuitorii din Pişceslav, veniţi în număr imens în piaţă, stăteau în orice caz în picioare, la intrarea tribunalului nu se produse nici un freamăt suplimentar. Şi aşa era destul!

Liniştind mulţimea cu ajutorul clopoţelului, a cărui intensitate sonoră creştea la infinit datorită difuzoarelor, preşedintele completului de judecată privi pe sub sprîncene spre publicul prezent într-o cantitate neobişnuită şi anunţă:

— Acţiunea intentată de cetăţeana Bezliudnaia împotriva cetăţeanului Filiurin. Cetăţeană Bezliudnaia!

Madam se apropie de masă şi, înainte ca judecătorii să pronunţe vreun cuvînt, aruncă o privire spre public, ridicînd copilul. Judecătorul o linişti cu o observaţie blîndă şi apoi îl strigă pe Filiurin.

— Sînt aici! răspunse Invizibilul.

Preşedintele îl rugă să aibă o atitudine mai serioasă faţă de tribunal, iar madam izbucni în plîns. Din mulţime se făcură auzite exclamaţii de aprobare în favoarea reclamantei. Unii partizani mai înfierbîntaţi ai victimei au trebuit chiar să fie chemaţi la ordine prin avertismente serioase.

Numai așa i-au putut liniști pe frații Dobroglasov și Ivanopolski, instalați în primele rînduri. (Dobroglasov-senior și Brak se ascundeau pe undeva mai în spate.) Evsei Lvovici cu o pălărie de paie „canotier“ pe cap și cu vestă albă (cu mulți ani în urmă, la nunta soră-si se îmbrăcase la fel) stătea cu fața îmbujorată de emoție în apropierea judecătorilor. În spatele lui se aflau Ptașnikov, consoarta lui secretă, fiul lui secret, curierul și încasatorul. Evsei Lvovici se întorcea mereu spre suita lui, făcînd tot felul de semne.

Plîngînd, văduva dădea explicații.

Ea nu cerea, de fapt, nimic, n-avea nevoie de nimic. Ea voia doar ca toți să știe cum a fost aruncată în voia soartei de acest om care, pe vremea cînd era vizibil, trăise cu ea și care, în timp ce era însărcinată în luna a șaptea, se transformase nu se știe de ce în invizibil.

— Oare onoratei instanțe nu-i dă nimic de bănuit faptul acesta ? întrebă (plin de patos cetățenesc) de la locul pe care-l ocupa în rîndul întîi Piotr Kallistratovici Ivanopolski.

„Ăsta e un șnapan, să nu-l credeți !“ voi Evsei să strige.

Dar președintele știa și singur ce are de făcut.

— Evacuați-l pe acest cetățean de aici ! se adresă el aprodului.

Scos din perimetrul pieței, Ivanopolski făcu înconjurul Clubului reunit și reconstruit și se reîntoarse în piață.

— Și mai rog ca tribunalul, încheie văduva, să-l înfiereze pe acest mincinos și...

— Și să demonstreze, nu se putu stăpîni din nou Ivanopolski, că tribunalul proletar, tribunalul sovietic, pe baza codului de procedură civilă — pedepsește...

Ivanopolski a fost nevoit să rostească ultimele cuvinte ținut de guler de către aprodul care îl scotea a doua oară din piață.

— Onoratei instanțe nu-i dă nimic de bănuit faptul că elemente străine fac presiuni asupra conștiinței cetățenilor judecători ? întrebă Evsei Lvovici cu o voce tremurîndă, scoțîndu-și plin de respect pălăria „canotier“.

— Dar dumneavoastră cine sînteți ? Apărător ? De ce vă amestecați ?

De frică, Evsei Lvovici își înghiți restul cuvintelor și procesul continuă.

— Filiurin, Egor Karlovici, vă rog să explicaţi!

Se lăsase o linişte atît de profundă, încît se auzeau copiii care prindeau raci în rîul Tihostruika.

— Ce să explic, tovarăşi judecători? răspunse cu tristeţe Invizibilul, într-adevăr am închiriat o cameră la madam Bezliudnaia (*fraţii Dobroglasov rîd*). Dar între noi n-a fost nimic. (*Brak: „Ehehe!"*). Mă credeţi sau nu mă credeţi, tovarăşi judecători, dar n-am nici o vină! Cuconiţa asta s-a învîrtit cu mulţi (*Evsei emite exclamaţii de satisfacţie*). Îmi permiteţi, tovarăşi judecători, să pun cetăţenei o întrebare?

— Da.

— Spuneţi-mi, madam Bezliudnaia, de ce aţi anunţat tribunalul atît de tîrziu, dacă eu v-am părăsit încă de-acum două luni?

— Nu mi-a dat prin minte, răspunse văduva, căutînd sprijin cu privirea la Ivanopolski.

— Alte întrebări nu am! strigă Evsei Lvovici, fără să aştepte ca propoziţiunea respectivă s-o rostească, conform indicaţiilor primite, Invizibilul.

— Evacuaţi-l pe acest cetăţean! zise judecătorul.

Şi procesul îşi continuă cursul său...

Pînă cînd să apară din nou Evsei în piaţă, au ajuns la proba cu martori. Madam Bezliudnaia adusese vreo cincizeci în frunte cu Piotr Kallistratovici. Pentru Invizibil s-a oferit doar un singur martor: Evsei Lvovici. A tot făcut el semne celor din suită, dar nimeni n-a vrut să ia cuvîntul. La un moment dat, Ptaşnikov fusese gata-gata să se alieze cu Ioannopolski; în ultimul moment s-a răzgîndit şi a dispărut în mulţime. Martorii au fost duşi în clădirea clubului şi chemaţi apoi pe rînd. Cei recrutaţi de Ivanopolski s-au dovedit a fi multilateral informaţi.

Da, l-au văzut adesea pe fostul Filiurin împreună cu reclamanta şi le-a fost dat de multe ori să remarce existenţa unor relaţii intime între aceşti cetăţeni, adică: sărutări, lungi strîngeri de mînă, priviri reciproce tandre şi multe altele care dovedesc, fără drept de apel, că Invizibilul este tatăl copilului. Lăsînd copilul în voia soartei şi mutîndu-se într-o altă locuinţă, cetăţeanu Invizibilu a comis o faptă reprobabilă.

Iată, în rezumat, ce au declarat în cor locatarii, portarii şi administratorul de pe bulevardul Calul lui Prjevalski nr. 16.

Depoziţiile martorilor impresionară puternic mulţimea. Cinstea Invizibilului fusese tîrîtă în noroi şi murdărită.

L-au chemat pe Ivanopolski.

— Aţi venit să depuneţi ca martor ? întrebă preşedintele.

— Am venit la dumneavoastră ca persoană juridică la persoană juridică ! răspunse cu aprindere Piotr Kallistratovici.

— Evacuaţi-l, zise cu o înfăţişare tare chinuită judecătorul, şi nu-l mai lăsaţi să se apropie ! Apropo, aţi mai fost judecat ?

— De patru ori, răspunse Ivanopolski pe care, de data asta, îl evacua un miliţian.

A fost singura depoziţie care a aruncat o oarecare umbră asupra celorlalţi martori ai reclamantei. Şi cu toate acestea, mulţimea era de partea sărmanei femei, mai ales că Ioannopolski nu reuşise să rostească o cuvîntare fulminantă.

Evsei şi-a frecat îndelung chelia, şi-a strîns la piept pălăria de pai „canotier", dar n-a putut să-şi amintească nici un cuvînt din discursul învăţat pe dinafară. Pe neaşteptate chiar şi pentru sine însuşi, Ioannopolski zise judecătorului :

— Nu mai am nici o întrebare !

— Nici nu puteţi avea ! zise judecătorul, ud leoarcă de transpiraţie. Puteţi pleca ! Acuzat, vi se acordă ultimul cuvînt.

— După ce că sînt invizibil se auzi o voce plîngăcioasă, mai vrea să mă blagoslovească şi cu plodul altuia !

— Vă rog să vă alegeţi cu mai multă grijă expresiile ! zise judecătorul.

— Bine, tovarăşe judecător, numai că oamenii mă vorbesc degeaba de rău. Eu sînt un invalid. Pe Babski cu săpunul lui cu tot trebuie să-l judecaţi şi nu pe mine !

— Vorbiţi la obiect !

Vocea Invizibilului venea dinspre soclul monumentului.

— Tovarăşi judecători...

Dar Filiurin nu reuşi să-şi exprime pînă la sfîrşit ideea, care ar fi fost probabil mai la obiect decît cele anterioare ;

în piață se petrecea ceva misterios ; din piepturile mulțimii izbucni un urlet prelung.

Pe soclul monumentului își făcu apariția un norișor roz. Sub privirile încremenite ale tuturor, norișorul începu să ia forma unui om. Judecătorii săriră de la locurile lor. Carafa cu apă căzu, udîndu-l din cap pînă în picioare pe Evsei, care stătea pe vine. Clopoțelul se rostogolea pe caldarîm, dînd naștere unor sunete înfundate.

Dar toate astea erau nimic în comparație cu strigătele disperate ale mulțimii, în fața căreia apăruse un Filiurin în mărime naturală, cu o bărbie bălaie și cu părul vîlvoi.

„Pistruinul" nebunului de Babski își încetase brusc efectul.

Dezbrăcatul de pe soclu sări jos țipînd, smulse postavul de pe masă și se înveli cu el ca într-o togă.

— De acord ! strigă el, îmbrățișîndu-l pe președintele completului de judecată. Sînt de acord cu orice ! Cu toate că plodul nu e al meu, plătesc pensie alimentară ! Sînt vizibil ! Sînt vizibil !

Dar reclamanta nu mai era acolo. O zbughise de frică.

Egor Karlovici Filiurin își recăpătase trupul și, odată cu el, posibilitatea de a mînca, de-a bea, de a dormi, de a avansa pe scara ierarhică, de a nu fi prezent la adunările generale sindicale și de a face alte o mie de lucruri plăcute pe care nu le pot face străveziii.

Epilog

A doua zi după proces, directorul GOP-ului îl chemă la el pe Evsei Lvovici :

— Ia spuneți-mi, întrebă el, cum ați ajuns în funcția de șef de serviciu ?

— Dumneavoastră personal m-ați numit, răspunse Evsei în șoaptă. (După toate întîmplările din ziua precedentă își pierduse vocea.)

— Nu-mi amintesc, nu-mi amintesc ! zise directorul. Dar unde ați lucrat înainte ?

— Tot acolo ! Contabil.

— Aha ! Acum mi-aduc aminte. Păi să rămîneţi contabil !...

Leşinat de fericire, Evsei Lvovici se întoarse în birou, deschise registrul principal, privind printre propriile lacrimi de bucurie liniile roze şi albastre ale filelor.

La serviciul amenajări lucrurile reveniseră la starea lor iniţială. Filiurin şedea tot pe vechiul său loc şi făcea cu migală cuvenitele însemnări în registrul de cadastru, familia Ptaşnikov ţăcănea la aritmometre şi trăgea copii după documente, iar încasatorul alerga după treburile sale de încasator.

Doar Kain Alexandrovici nu mai era la locul lui. Postul de şef fusese încredinţat altcuiva.

În perioada invizibilităţii lui Filiurin, oraşul se cam dezobişnuise de şnapani şi nu voia să se obişnuiască din nou cu ei. Din aceleaşi motive s-au stins şi luminile din plăcuta locuinţă a lui Brak. Nici Ivanopolski nu s-a mai reîntors la activitatea sa. Tot din aceleaşi motive. Iar madam Bezliudnaia n-a mai îndrăznit să revină asupra reclamaţiei ; n-avea nici un temei fizic ori juridic s-o facă.

Evsei Lvovici coborî de pe scaunul său rotativ şi se apropie de Ptaşnikov :

— Ce zici ? întrebă el.

— Cred că e pe bază nervoasă, răspunse Ptaşnikov din obişnuinţă.

— Ehe, exclamă pe neaşteptate Filiurin, care de cinci minute se tot privea într-o oglindă de buzunar, ştiţi că pistruii mi-au dispărut ?

SUMAR

Lector: NINA GRIGORESCU
Tehnoredactor: NICOLAE ŞERBĂNESCU

Tiraj 35000+90+40 ex. broşate. Coli tipar 17,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 1/442 la Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918", str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97 Bucureşti, Republica Socialistă România